

Mastergradsoppgave

Trine Ravn Nilssen

HVA TROR DE TROENDE?

Variasjoner i forestillinger om frelse og fortapelse

Høgskolen i Telemark

Fakultet for allmennvitenskapelige fag

Mastergradsavhandling i Tverrfaglige kulturstudier 2012

Trine Ravn Nilssen

HVA TROR DE TROENDE?

Variasjoner i forestillinger om frelse og fortapelse

Høgskolen i Telemark
Fakultet for allmennvitenskapelige fag (AF)
Institutt for kultur- og humanistiske fag
Gullbringvegen 36
3800 Bø i Telemark

<http://www.hit.no>

© 2012 Trine Ravn Nilssen

Denne avhandlingen representerer 60 studiepoeng

Innholdsfortegnelse

FORORD	7
1. INNLEDNING	9
Oppgavens tema og problemstilling	9
2. BAKGRUNN FOR PROBLEMSTILLINGEN.....	11
Pietismen.....	11
Grundtvigianismen.....	12
Livets to utganger	13
Helvetesdebatten.....	15
Endring	17
Pluralisering.....	18
Litteratur og forskning	19
Min tilnærming	21
3. GRUNNLAG FOR KRISTNE TROSFØRESTILLINGER	23
Bibelen	23
Frelse og fortapelse	24
Himmel og helvete	27
De oldkirkelige trosbekjennelsene.....	29
Den apostolske trosbekjennelsen	29
Den nikenske trosbekjennelsen	30
Den athanasianske trosbekjennelsen	31
Oppsummering.....	31
Den augsburgske trosbekjennelsen.....	32
Luthers lille katekisme	33
Pontoppidan og statspietismen	34
Forsoningslærene.....	36
Den objektive forsoningslæren	36
Den subjektive forsoningslæren.....	37
Den klassiske forsoningslæren	37
Den frigjøringssteologiske forsoningslæren	38

Oppsummering/kommentar	38
Den norske kirke	39
Historikk.....	39
Den norske kirkes lære.....	39
Pinsebevegelsen.....	41
Historikk og karakteristik.....	41
Teologisk forankring.....	42
Begravelsesliturgi	43
Hva tror jeg?.....	44
4. METODE OG TEORI.....	45
Valg av metode	45
Kvalitativ metode	45
Troverdighet	46
Bekreftbarhet	47
Intervju	48
Valg av respondenter	49
Bekjente kontra fremmede.....	50
Min rolle.....	51
Gjennomføring av dybdeintervju.....	52
Intervjuseansene	52
Refleksjoner i ettertid.....	53
Teoretiske og analytiske perspektiver	54
Fenomenologi.....	55
Diskursteori	55
Poststrukturalisme	57
Hermeneutikk.....	58
Religionssosiologi/Identitet.....	59
Diskursanalyse.....	61
5. ANALYSE A.....	64
Innledning	64
Organisering av analysene	64
Respondent nr. 1.....	66

Del 1.....	66
Del 2.....	68
Respondent nr. 3.....	70
Del 1.....	70
Del 2.....	74
Respondent nr. 5.....	74
Del 1.....	74
Del 2.....	81
Respondent nr. 2.....	82
Del 1.....	82
Del 2.....	88
Respondent nr. 4.....	89
Del 1.....	89
Del 2.....	91
Respondent nr. 6.....	93
Del 1.....	93
Del 2.....	97
6. ANALYSE B	99
Bibelsyn	99
Biblisisme/fundamentalisme.....	100
Det modern-kritiske bibelsyn	102
Et positivt evangelisk bibelsyn	103
Hva med syn på andre religioner?	106
Hva med de ikke-religiøse?	107
Frelse, fortapelse og ubehag.....	108
Ubehag ved autoriteter og underordning.....	109
Ubehag ved misjonering.....	109
Ubehag ved eksklusivitet.....	111
Om ubehaget	111
Diskursene om frelse og fortapelse	112
7. OPPSUMMERING OG FUNN	114
8. KONKLUSJON OG AVSLUTNING.....	119

Konklusjon.....	119
Avsluttende kommentar	121
LITTERATURLISTE	122
APPENDIKS 1: Den athanasianske trosbekjennelsen	125
APPENDIKS 2: Pinsevennenes troserklæring fra 1910	127
APPENDIKS 3: Transkripsjoner.....	128

FORORD

Går det an å være kristen uten å tro at livet har to utganger?

Jeg har alltid, mer eller mindre, vært omgitt av kristne. Og jeg har hatt inntrykk av at alle kristne deler troen på et evig liv etter døden, i himmelen eller helvete, uansett hvor ulikt de ellers måtte tro. Jeg har vært opptatt av fortolkningsproblematikk. Men jeg har alltid tatt for gitt at uansett hvor liberal eller konservativ man er, så deler alle kristne i bunn og grunn forestillingen om to veier ut av dette livet – og at variasjonene ligger i ulike oppfatninger om hva som kvalifiserer til det ene eller det andre. Jeg har for eksempel aldri, før nå, visst at det finnes ikke-dogmatiske teologier. Det sier kanskje noe om min om manglende orientering. Det sier kanskje noe om styrkeforholdet mellom dogmatisk og ikke-dogmatisk teologi. Men også noe om hvor godt skjermet den dogmatiske diskursen er. Jeg har også oppfattet frelse og fortapelse som ord det kan være vanskelig å snakke om - som om de lett kan vekke et slags ubehag. Likevel, eller kanskje nettopp derfor, har jeg hatt lyst til å pirke i temaet, spørre folk om hva de tror, finne ut om og hvor sko trykker og hva variasjonene i ulike forestillinger egentlig bunner i. Dette prosjektet har gjort det mulig å forfølge tanker og vanskelige spørsmål, og arbeidet med det har vist at bildet er langt ifra så enkelt som jeg først trodde.

Jeg vil rette en ydmyk og hjertelig takk til dere som velvillig lot dere intervjuet, og dermed gav meg grunnlag å skrive ut i fra. Det har vært interessant og lærerikt å få innblikk i deres verdensanskuelser. Stor og hjertelig takk til min veileder, Nils Ivar Agøy, for god oppfølging. Jeg har hatt stor glede, og læringsutbytte, av samtaler og tilbakemeldinger. Hjertelig takk til Eli Glomnes for troen på prosjektet, for samtaler og friske innspill i prosjektets første fase. Du har betydd mye for motivasjonen og selvtilliten! Hjertelig takk også til Ellen Schrupf, for gjennomlesninger og nyttige kommentarer i prosjektets siste fase. Hjertelig takk til min mann, Trygve, for interessen, for gjennomlesning av tekst når jeg har trengt det, og for nyttige innspill. Takk for at du gadd å snakke med meg om frelse hver gang jeg følte meg «fortapt». Og det har ikke vært få, i løpet av de fire årene skrivingen har pågått. Hjertelig takk til Christina

og Emilie som har lest og kommentert deler av teksten, og til hver og en som har vært med på å heie meg frem. Nå er jeg er gjennom!

Denne masteroppgaven er dedisert til mine fire flotte: Mariette, Nikoline, Pernille og Kristoffer.

Skien, august 2012

Trine Ravn Nilssen

1. INNLEDNING

Det kristne landskapet i Norge i 2012 er både stort og mangefasettert. Det er likevel klart at begrepsparene frelse/fortapelse og himmel/helvete er helt sentrale på tvers av mangfoldet, selv om de er ulikt vektet både innholdsmessig og verdimesig. Jeg fatter interesse for det jeg oppfatter som en tendens mot en «mykere» kristendom, mykere i den forstand at himmelen forstørres mens helvete reduseres tilsvarende. Ikke i ekstatisk forstand som hos karismatikerne, men i et fokus på det som er fint og berikende, og som ivaretar et behov for å ha en «himmel» over livet som leves – her og nå.

I boken *Mykere kristendom?* presenterer professorene Pål Repstad og Jan-Olav Henriksen undersøkelser som bekrefter en endringstendens mot en mykere kristendom, vel og merke innenfor Bibelbeltet Sørlandet.¹ Liknende undersøkelser er gjort i Danmark gjennom det danske pluralismeprojekt ved Center for Multireligiøse Studier ved Aarhus Universitet, for å kartlegge endringstendenser i religion og spiritualitet i Danmark, og for å se på utfordringene pluralismen stiller teologien og kirken overfor.²

Oppgavens tema og problemstilling

Hvis det er slik at kristendommen generelt endrer seg i en mykere retning, hvordan påvirker det de tradisjonelle forestillingene om frelse og fortapelse i livet etter døden? Tror man mindre på muligheten for å gå fortapt i et liv etter døden når temaet tones ned? I samtaler med kristne med høyst varierende kirketilhørighet, har jeg ofte fått inntrykk av at svaret på spørsmålet over er nei. Jeg har også oppfattet det slik at temaet frelse og fortapelse kan være litt ubehagelig å snakke om, særlig når det handler om konsekvensene av de tradisjonelle forestillingene. På den bakgrunnen har jeg utformet oppgavens problemstilling:

¹ Repstad og Henriksen, 2005.

² Mortensen, 2005.

På hvilke måter samsvarer eller avviker norske kristnes forestillinger om frelse og fortapelse fra den offisielle læren hos kirkesamfunnene de tilhører?

Til grunn for problemstillingen ligger en hypotese om at forestillingene om frelse og fortapelse ikke avviker fra tradisjonelle standpunkter, selv om de oppleves som ubehagelige. I denne oppgaven skal en intervjuundersøkelse avkrefte eller bekrefte denne hypotesen.

2. BAKGRUNN FOR PROBLEMSTILLINGEN

Repstad og Henriksens boktittel *Mykere kristendom?* indikerer at sørlandskristendommen tidligere har vært streng. I bokens innledning knyttes sørlandskristendommen til vekkelsesbevegelsenes fremvekst og institusjonalisering innenfor og utenfor statskirken gjennom siste halvdel av 1800-tallet og det meste av 1900-tallet.³ Sørlandskristendommen knyttes også her til pietismen, et begrep som har blitt hengende ved det som har etablert seg som den tradisjonelle kristendommen i Norge.

Pietismen

Det som kjennetegner pietismen er kanskje først og fremst dens betoning av kristendommen som en personlig sak, og krav om omvendelse og et hellig og fromt liv: «Den er en subjektivistisk og individualistisk reaksjon mot den institusjonelle og kollektive kristendom.»⁴ Sentralt i pietistisk forkynnelse er også forventningen om og lengselen etter gudsrikets komme, og forberedelsen til denne hendelsen. Pietismebegrepet kan tilbakeføres til fromhetsbevegelsen som vokste frem fra den tysk lutherske kristendommen på 1600-tallet, og som fikk stor gjennomslagskraft i Norge på 1700-tallet. Fromheten i den pietismen som slo rot i Norge var knyttet til omvendelse og en personlig og fordypet frelseserfaring. Pietismen, som også var sentral i vekkelsesbevegelsen i de lutherske kirker på 1700-tallet, preget og omformet i stor grad kirkelivet, blant annet ved hjelp av kongens tiltak for å lære opp den norske befolkningen i kristen tro. Erik Pontoppidans (1698-1764) katekismeforklaring var et viktig element i så måte. Denne kommer jeg tilbake til under kapittel 3: *Grunnlag for kristne trosforestillinger*.

En av de sentrale personene under den pietistiske fasen i Norge sent på 1700-tallet, var Hans Nielsen Hauge (1771-1824). Bondesønnen fra Østfold hevdet alles rett til å forkynne det kristne budskap, noe som ifølge datidens lovgivning var forbeholdt Den norske kirkes prester. Konventikkelplakaten av 1741 skulle forhindre uordinerte forkynnere fra å avholde gudelige

³ Repstad & Henriksen, 2005:12.

⁴ Aschehoug og Gyldendals Store norske leksikon, 1988.

samlinger. Hauge ble flere ganger arrestert for brudd på denne. Konventikkelplakaten ble opphevet av et enstemmig Storting i 1842, og dermed kunne også leke kirkemedlemmer forkynne uten prestens vitende eller kontroll. Og da dissenterloven ble vedtatt i 1845, ble det lov til å melde seg ut av statskirken – noe som tidligere hadde vært straffbart. Slik lå det også nå til rette for etablering av andre trossamfunn.⁵ I Huges spor vokste uavhengige organisasjoner for indre- og ytre misjon frem. Siden 1850-årene har disse representert en sterk utfordring til personlig forpliktelse i tro og tjeneste. De har også representert en motstand mot et presteskap som man opplevde som lunkne i sin religiøse holdning.⁶

Grundtvigianismen

Kristendommen i Norge var gjennom siste halvdel av 1800-tallet preget av grunnleggende forskjellighet mellom pietistisk og grundtvigiansk verdensanskuelse, hva angikk både skriftsyn, kirkesyn, bekjennelsessyn og menneskesyn. Teolog og vekkelsespredikant Gisle Johnson (1822-1894), som på 1850-tallet ble det pietistiske lekfolks fører, representerte et syn som, i følge professor i kirkehistorie Bernt Oftestad, var preget av «...pietismens mørke kulturskepsis og negative holdning til det naturlige menneske.» For ham var et udøpt barn «et Djævelens barn», mens den dømte, altså den troende, var «...en pilgrim på vei gjennom verdens mørke og trengsel mot sitt egentlige hjem i himmelen».⁷ Dette innebar et menneskesyn som for eksempel grundtvigianerne ikke kunne godta. N.F.S. Grundtvig (1783-1872) holdt det sentralt at mennesket var en forutsetning for det kristelige, ikke omvendt.⁸ En grunnleggende «oppdagelse» for Grundtvig og grundtvigianerne var at Skriften ikke hadde frembrakt kirken, men omvendt, at det var kirken som hadde frembrakt Skriften. Kirken hadde eksistert som levende menighet med sakramenter, trosbekjennelse og «det levende ord» lenge før skriften kom. Derfor mente Grundtvig at Kirken måtte bort fra dyrkingen av bokstaven og bibelboken som total sannhet. Tolkningen ville uansett alltid forbli omstridt.⁹ Grundtvigs holdninger og standpunkter møtte imidlertid stor motstand både fra lærd- og lekmannshold i den pietistiske fløy.

⁵ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/nouer/2006/nou-2006-2/3/2.html?id=156193>.

⁶ <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=1919>.

⁷ Oftestad, 2005:20.

⁸ Thorkildsen m.fl, 1996:39.

⁹ Oftestad, 2005.

Livets to utganger

I vekkelseskristendommens forkynnelse var frelse og fortapelse i stor grad knyttet til to mulige utganger på det jordiske livet. Man formidlet forestillinger om hva himmel og helvete innebar: steder man kom for å tilbringe evigheten – som frelst eller fortapt – og hva som skulle til for å komme hit eller dit.¹⁰ Budskapet om hva man skulle frelses *fra* var vel så fremtredende som hva man skulle frelses *til*. Denne typen konkretiserte fremstillinger og enkle logikk ble etterhvert utfordret – blant annet av kirken selv. Tradisjonell luthersk lære ble sterkt imøtegått av liberale teologer som ikke trodde på helvete og/eller evig fortapelse.

De liberale teologene utgjorde forøvrig en liten gruppe uten særlig tilslutning utover egne byintellektuelle miljøer. Sett fra deres side, var den liberale teologien ikke først og fremst en reaksjon mot eller brudd med noe. Tvert i mot så markerte den et forsvar for det den oppfattet som kjernen i kristendommen, til forskjell fra det historiske skallet – de tilfeldige ikledninger som kristendommen var blitt pakket inn i opp gjennom tidene. «Kjernen var 'Jesu tidløse evangelium' om Gud faders kjærlighet til alle mennesker, om menneskenes absolutte verdi og kall til å elske hverandre, og om Guds rike med full forløsning og frelse for alle mennesker og hele skaperverket».¹¹ Til det historiske skallet derimot hørte en rekke kirkelige dogmer, samt forestillingen om en evig fortapelse for dem som ikke blir frelst ved troen på Jesus Kristus.

Den liberale teologien brøt gjennom i Norge i 1906 med Johannes Ording (1869-1929). Ording ble da tilsatt som professor i dogmatikk ved Det teologiske fakultet i Kristiania, men tilsettelsen var ikke helt uproblematisk. Konflikten lå i spennet mellom hans teologiske syn, som ikke innfridde bekjennelsesmessige krav, og det faktum at han faglig sett var den som var best skikket for stillingen. Også regjeringen – som skulle foreta ansettelsen – var splittet, noe som halte ut prosessen.¹²

¹⁰ Jfr. Pontoppidans katekismeforklaring.

¹¹ Skottene, 2003:92.

¹² Skottene, 2003:92.

Den såkalte professorsaken aktualiserte sentrale spørsmål omkring forholdet mellom teologi og vitenskap. På den ene siden ble ansettelsen sett på som et «...alvorlig kirkelig rettsbrudd som oppløste fakultetets og i neste omgang kirkens bekjennelsesidentitet».¹³ Og hvilke konsekvenser ville det få for Den norske kirke om prester skulle læres opp i denne teologien? På den andre siden verdsatte man teologiens frihet til stadig å omformulere trosmysteriet, både av vitenskapelige og religiøse grunner. Løsningen ble å innføre lærepluralisme.

Det konservative lekfolk organiserte seg, og manet til kamp mot den nye teologien og den vranglære som de mente den hadde brakt inn i Den norske kirke. At de liberale prestene var vranglærere ble blant annet bekreftet gjennom at de ikke uten videre kunne slutte seg til trosbekjennelsen. I kjølvannet av den samme striden vokste ideen om en alternativ presteutdanning frem innenfor den konservative fløyen av det kirkelige miljøet. Det teologiske Menighetsfakultet åpnet dørene i september 1908, og lærerkreftene bestod blant annet av Ole Hallesby (1879-1961) som lærer i systematisk teologi.

Fakultetet, som fikk bred tilslutning blant det organiserte kirkefolk og således skaffet seg et folkelig grunnlag, ønsket - i likhet med Teologisk fakultet - å holde et vitenskapelig nivå, men skulle samtidig «...verge kirken mot liberaliserende uttynning av skriftautoritet og dogma».¹⁴ For disse var det hele et spørsmål om rett og gal lære. De mest ytterliggående liberale angrep den nye institusjonen med ønske om å få den stemplet som trangsynt og dogmatisk, og som en «institusjon som alle frihetens, fremskrittets og toleransens talsmenn burde avsky».¹⁵ For de liberale forøvrig var kallet å fremme en teologi som var mer i pakt med tiden, men uten å oppgi det de betraktet som kristendommens egentlige vesen.

¹³ Oftestad, 2005:248.

¹⁴ Oftestad, 2005:249.

¹⁵ Oftestad, 2005:250.

Helvetesdebatten

Frelse- og fortapelsesforestillinger fikk stor oppmerksomhet i offentligheten gjennom den såkalte helvetesdebatten på 1950-tallet. Debatten ble utløst av professor Hallesby den 25. januar 1953 i Storsalen Menighet i Oslo, en menighet tilknyttet Den norske kirkes indremisjon. I en radiooverført tale uttalte Hallesby blant annet følgende: «Hvordan kan du som uomvendt legge deg rolig til å sove om kvelden, du som ikke vet om du våkner i din egen seng eller i helvete...». ¹⁶

Hallesby var representant for en dominerende strømning og ganske alminnelig forestilling blant kristne i samtiden. Gjennom radiokringkasting, i en tid hvor alle hørte på en og samme kanal, ble han også gjenstand for en eksponering langt utenfor sin egen kultursfære. Han nådde inn i alles hjem, og fikk dertil kraftige reaksjoner. Hallesby ble dermed stående som en markant representant for et ytterpunkt i perspektivet på frelse og fortapelse. Ragnar Skottene (1948-), førsteamanuensis i kristendoms-, religions- og livssynsfag ved Universitetet i Stavanger, som har gjennomført en teologihistorisk analyse av norsk helvetesdebatt, beskriver Hallesbys perspektiv som pietistisk-konservativt.

Kristian Schjelderup (1894-1980), som var biskop i Hamar på samme tid og viderefører av Ordings teologi, ble utfordret til å ta stilling til Hallesbys radiopreken. Han ble dermed hans fremste motpart i debatten. Schjelderup, som var forkjemper for det som Skottene definerer som en human-liberal teologi, mente at omvendelsesforkynnelse om evig straff i helvete var skadelig og ikke hørte hjemme i kjærlighetens religion. Jesus hadde ingen slik lære, mente han. Schjelderup var opptatt av på den ene siden hvem Jesus var, og på den andre siden hvem Kirken hadde gjort ham til.

De ulike standpunktene i helvetesdebatten aktualiserte en dyp, og tilsynelatende uoverskridelig kløft mellom leirene i synet på frelse og fortapelse, og mellom ulike måter å

¹⁶ Skottene, 2003:13.

forstå skriftsteder på. Hvordan skal bibeltekster egentlig fortolkes? Finnes det én rett lese måte som er intendert av Gud?

I boken *Himmel og helvete* samlet prest og forfatter Sverre Inge Apenes på 80-tallet et knippe uttalelser fra et bredt spekter av vanlig kirkegjengere, som avspeilet deres subjektive opplevelser av lekmannsforkynnelsen.¹⁷ Noen av dem lød slik: «Vi kan være så rasjonelle og intellektuelle vi bare vil, men bak alt dette ligger vår fryktelige angst for den helvetes fortapelsen». «For tenk om det var sant? Tenk om man måtte leve livet sitt i en ildsjø fordi man ikke bøyet knærne på det hvitmalte bedehuset nede i svingen?» «Og vi snakker ikke sekt, det var midt i Den norske kirke».¹⁸ Samlingen viser utsagn fra hellig overbeviste kristne som trodde slik man trodde i norske bedehus på den tiden, og den viser uttalelser fra dem som her er sitert: de som ble skremt av norsk forkynnelse om menneskenes fremtidige muligheter.

Uttalelsene i boken rommer på den ene siden et hav av forestillinger med røtter i folkekulturen, som avdekkes både gjennom overbevistes vitnesbyrd og bortskremtes motforestillinger. På den andre siden presenteres utsagn fra en rekke sentrale personer i Den norske kirke anno 1983, teologer som forholder seg langt mer reflektert, men dog ganske sprikende til spørsmål om begrepene frelse og fortapelse, himmel og helvete. Noen avstår fra å forkynne om livets to utganger¹⁹, mens andre påpeker Alvoret i å utelate dette: «Jeg er ærlig talt mere redd for dem som avskjærer fortapelsesmuligheten fra forkynnelsen, enn dem som er opptatt av å peke på Alvoret ved den evige fortapelsen».²⁰ Etter min mening gjør Apenes to viktige ting: Han viser hvordan «bedehusforkynnelsen» har virket på vanlige folk, både som skremsel og som kilde til hellig overbevisning. Samtidig synliggjør han at det ikke er en samlet kirke som har stått bak forkynnelsen, slik det også fremgikk av helvetesdebatten på 50-tallet.

¹⁷ Apenes, 1984.

¹⁸ Anonyme informanter hos Apenes, 1984:106, 112.

¹⁹ Berg hos Apenes, 1984:155.

²⁰ Prestegård hos Apenes, 1984:143.

Det er altså grunnleggende forskjellige virkelighetsbilder som kommer til uttrykk hos profesjonelle teologer. I motsetningen mellom disse virkelighetsbildene er forestillingene om frelse, fortapelse, himmel og helvete helt sentrale og utgjør kjernen til så vel fellesskap og fred som splittelse og uro. Slike motsetninger er ofte tildekket, men ligger der som en latent konflikt som blir åpenbar når de ulike standpunktene fremtrer i tilspisset form – slik man for eksempel har sett gjennom kvinnedebatten og senere homofilidebatten som i sin tur har rast i media. Debattene har gang på gang vist at bibeltekster har et veldig fortolkningspotensiale.

Endring

Debattene har vist tydelig hvor verdi- og følelsesladde de store spørsmålene er, men også hvordan absolutte standpunkt tilpasser seg til majoritetsoppfatningen i en kultur, når de tilstrekkelig lenge utfordres av samfunnsutvikling og av kulturelle endringer forøvrig. Utenkelig blir erstattet med selvfølgelig. Religiøst motiverte standpunkt endrer seg selv om religion i utgangspunktet kan oppfattes som konserverende.

Et mulig perspektiv på endring av kristendommen i en «mykere» retning er at det økende livssynsmangfoldet krever at ulike kristne retninger i større grad enn før må konkurrere, og at man, slik Repstad ser det, «... derfor i større grad satser på det som umiddelbart appellerer positivt og i mindre grad presenterer kristendommen som vanskelig og krevende».²¹ Det religiøse mangfoldet skaper en slags markedssituasjon, hvor man nærmest kan shoppe tilhørighet. Og når religionen innretter seg etter et marked styrt av tilbud og etterspørsel, forandrer også religionens sosiale og organisatoriske form seg.²²

I noen tilfeller kan det også tenkes å ha bidratt til endring, at kristne i et mindre og mindre kollektivistisk samfunn har hatt økende grad av samvær med medlemmer av andre kirkesamfunn, og folk utenfor kirkemiljøene – noe som for noen kan ha bidratt til å oppløse svartmalingen av «de verdslige» som syndige og tøylessløse med dårlig innflytelse. Det samme

²¹ Repstad, 2010:27.

²² Mortensen, 2005.

gjelder for problematikken knyttet til møtet mellom kristendommen og andre religioner. Dette er en problematikk som kommer tett på i et multikulturelt samfunn, og et samfunn som har vært gjenstand for gjennomgripende endringer de siste 40 årene. Betydelig innvandring fra ikke-vestlige land har bidratt til et stort livssynsmangfold. På samme måte som at kristne i større grad har ufarliggjort forholdet til de verdslige utenfor kirkene ved å omgås dem, ufarliggjøres forholdet til andre religioner ved at innvandrere, fra for eksempel muslimske land, integreres og kommer tett på oss - muligens med den følge at likhetene blir synligere, og forskjellene dermed blir mindre vesentlige.

Pluralisering

Pluraliseringen har blant annet materialisert seg i skolen, gjennom bortfallet av kristendomsfaget til fordel for KRL-faget og senere det religionsnøytrale RLE.²³ Disse endringene i Opplæringsloven har vært uttrykk for et «ja til fargerikt fellesskap». Det har også vært en måte å bryte ned avstanden mellom ulike livssyn på, og tilrettelegge for bredere forståelse og respekt i alle retninger. Men det har også vært en uomgjengelig konsekvens av dette, at kristendommens dominans har blitt svekket – det vil med andre ord si at samfunnet med dette har blitt ytterligere sekularisert.

Kristne grupperinger reagerer ulikt på den samfunnsutviklingen som er skissert over, fra overtilpasning og relativisme på den ene yttersiden, til kompromissløshet og absolutisme på den andre. Balansen mellom enhet og mangfold er kompleks og vanskelig. Hvem betrakter man seg selv som i møte med andre livssyn? Man kan godt mene at noe er bedre enn noe annet, uten at det er noe kritikkverdige i *det*. Man behøver altså ikke å mene at alt er like bra, slik kulturrelativisten gjør. Men i møte med andre kulturer og religiøse tradisjoner vil det naturlig nok være vanskeligere å føle åndsfelleskap dersom man betrakter seg selv som så soleklar forvalter av 'den eneste rette tro' at man blir nedlatende: Når et kirkesamfunn hevder at Jesus er den eneste veien til frelse, ikke bare for seg selv og den kristne, men også for alle andre, kan det bli problematisk idet det innebærer ekskludering av andre livssyn og

²³ KRL = Kristendom, Religion, Livssyn - innført i 1998. RLE = Religion, Livssyn, Etikk - innført i 2008.

religioner.²⁴ Likevel kan ikke en kristen med en sterkt overbevisningsbasert tro bare uten videre, eller etter andres ønske, justere sin verdensanskuelse. I dennes perspektiv er det faktisk sånn verden henger sammen. I karismatisk-inspirerte menigheter, som for eksempel pinsebevegelsen, er det en typisk reaksjon på endringer i tiden at viljen til å stå sammen omkring sin sannhet og verne den mot ytre faktorer, styrkes. Overbevisningen om denne som objektivt sann - for alle - er sterk og ekte, og i mange tilfeller svært reflektert. Faren ved å ende opp med fundamentalisme er imidlertid en tilsvarende mangel på fleksibilitet.

I et mer radikalt perspektiv kan frelsen betraktes som subjektiv og religionsrelativ. I et slikt perspektiv kan man si at selv om én sannhet gjelder for den kristne, kan en annen gjelde for en muslim og en tredje for en livssynshumanist. En slik tilnærming er nok mer fleksibel i et økende behov for religionsdialog. «Man kan ikke gå inn i en dialog dersom man har fasiten klar allerede før man åpner munnen.»²⁵ Flexibilitet og tilpasning kan imidlertid også trekkes så langt at den blir selvutslettende. Tradisjoner og dertil tilhørighetsfølelse smuldrer bort dersom den ikke vernes om. Vi ser flere typer reaksjoner på dette. Tradisjonstapet som sekularisering og pluralisme medfører, vekker reaksjoner hos kristne der hvor det på ulike måter rokker ved tryggheten eller oppleves meningsvekkende. Dette viser seg blant annet gjennom at protestanter søker mot mer autoritære alternativer som for eksempel katolisismen. Den katolske kirke har de senere årene opplevd stor pågang, blant annet fra en liberal, intellektuell samfunnselite som svarer det moderne samfunnet med å søke seg til det konservative og kontemplative.

Litteratur og forskning

Frelse og fortapelse, eller himmel og helvete, har opptatt folk til alle tider. Fra verdenslitteraturen kjenner vi Dantes *Den Guddommelige Komedie* fra 1300-tallet, et epos som beskrev sjelens reise fra fortapelsens inferno til himmelens frelse. Helvete fremstilles her som et sted i jordens indre med evig is og kulde, og hvor Satan regjerer. Det norske

²⁴ Kjølsvik hos Dietrich m.fl, 2011.

²⁵ Kjølsvik hos Dietrich m.fl, 2011.

Draumkvedet (høymiddelalderen) er også et eksempel på diktning med det hinsidige som motiv, og kampen mellom gode og onde krefter som tema.

Temaet frelse og fortapelse har vært behandlet i stor skala både i skjønnlitteratur og i faglitteratur, i og utenfor Norge. Bare gjennom mine egne søk etter faglitteratur i forbindelse med dette prosjektet har jeg møtt på store mengder litteratur innenfor ulike faglige tilnærminger, blant annet teologiske, sosiologiske og historiske. Religions-sosiolog Pål Repstad har gjennom en årrekke drevet omfattende forskning innenfor kirkeforskningsfeltet med vekt på endringer i det religiøse liv, blant annet med prosjektet «Gud på Sørlandet». Boken *Mykere kristendom?* som ble presentert i innledningen er en del av dette prosjektet. Prosjektet har blant annet vist at Gud er blitt mildere, at det er mindre interesse for dogmer og mer vekt på fellesskap og gode opplevelser. I følge Repstad er det ingen i dag - verken prester eller pastorer - som insisterer på fortapelsen som evig fysisk pine. «De som holder fast på livets dobbelte utgang, bruker uttrykk for fortapelsen som 'et liv uten Gud' og liknende». Mitt inntrykk derimot er at dette ikke er tilfelle, i alle fall utenfor Den norske kirke. Jeg tror det fastholdes både to utganger og evig fysisk pine. En forklaring på det kan naturligvis være at jeg bor i Telemark, det området som i følge en fersk undersøkelse Norstat har gjennomført for avisen «Vårt Land», har sterkest forankring i en tradisjonell tro på at livet har to utganger.²⁶ I følge Norstat-undersøkelsen fordeler demografien seg altså slik: Den tradisjonelle troen på at livet har to utganger står sterkest i Telemark bispedømme (18 prosent) og på Vestlandet (15 prosent). Svakest står den i Oslo (5 prosent).

Undersøkelsen viser også at selv blant dem som tror på en eksistens etter døden er det forholdsvis få som tror på helvete/evig fortapelse (12 prosent). 20 prosent tror at alle kommer til et godt sted, 5 prosent tror at noen kommer til et godt sted mens noen slutter å eksistere, og 15 prosent vet ikke. Undersøkelsen, som har stilt 1000 nordmenn spørsmålet: «Hva tror du skjer etter døden?» indikerer at 48 prosent av befolkningen ikke tror på noen eksistens etterpå.

²⁶ <http://www.vl.no/kristenliv/1-av-10-nordmenn-tror-pa-evig-pine/>

Også ISSP-undersøkelsene som administreres av NSD (Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste) indikerer at kristendommen i Norge har blitt mildere, i den forstand at det er en endring i resultatene fra 1991 til 2008.²⁷ Det er altså en reduksjon i antall nordmenn som tror på helvete i 2008 i forhold til i 1991. Spørsmålsformuleringen i denne undersøkelsen var ganske enkelt «Tror du på helvete?» hvor 51 prosent hadde krysset av svaralternativet «Nei, absolutt ikke». I en avkryssingsundersøkelse som denne fremgår det naturligvis ikke noen forklaringer på hva som menes med helvete, og derfor heller ikke hva man ikke tror på når man ikke tror på det. Er det fravær av Gud eller er det et sted man kommer til når man dør? Innebærer det evig pine? Hva legger den enkelte i ordet når en svarer? Dette er spørsmål som hører hjemme i min tilnærming til temaet, og som jeg kommer tilbake til i kapittel 4, *Metode og teori*.

Et stort omfang av litteratur og publikasjoner om frelse og fortapelse viser altså at temaet er grundig behandlet. Men det er neppe ferdigbehandlet. Kaka er stor nok til at også jeg kan ta for meg en flik.

Min tilnærming

I vår kultur er alle berørt av begrepene frelse, fortapelse, himmel og helvete på en eller annen måte, ved å tro på dem bokstavelig og konkret, ved å tro på dem metaforisk og abstrakt, ved å forbinde dem med livet her og nå, med et liv etter døden eller ikke tro på dem i det hele tatt. Selv hos ikke-troende er forestillingene ganske klare - om hva man ikke tror på. Man tvinges til å ta stilling til forestillingene den kristne kulturen er gjennomsyret av, blant annet gjennom språket, hvordan vi oppfatter begrepene og hvordan vi benytter dem i egen språkbruk. Den norske banningen er et eksempel på hvordan bildet av både det helligste og det grusomste har avleiret seg i den norske folkesjelen. De mest kraftfulle uttrykkenes referanse til helvete viser jo nettopp at dette er begreper for det verst tenkelige. Dette indikerer at primitive forestillinger som gjennom århundrer har levd på folkemunne fortsatt har en plass i

²⁷ http://www.nsd.uib.no/rapport/nsd_rapport126.pdf

bevisstheten hos folk flest. På tross av «snillere» kristendom, og at kristne flest har en mer dempet måte å snakke om livet etter døden på nå enn på 50-tallet, så er mitt inntrykk at troen på at den tradisjonelle forestillingen om at livet faktisk har to utganger stadig er utbredt blant kristenfolket. Jeg har også inntrykk av at dette er en utbredt forestilling eller generalisering hos ikke-kristne – om hva 'de kristne' tror på.

Jeg har i denne oppgaven intervjuet kristne med hhv. statskirkelig og frikirkelig tilhørighet. De frikirkelige er representert ved pinsebevegelsen/trosbevegelsen. Å intervjuer både statskirkelige og frikirkelige er ikke gjort med den hensikt å sammenlikne kirkesamfunnene systematisk, men heller for å få størst mulig variasjon innenfor et utvalg av protestantiske kristne. At de frikirkelige er avgrenset til pinsevenner er tilfeldig, og skyldes ganske enkelt at jeg kjenner mange, noe som gjorde dem lette å finne. Det kunne like gjerne ha vært misjonsforbundere eller metodister.

Jeg vil undersøke problemstillingen gjennom en språklig tilnærming. På den måten vil jeg identifisere diskurser med utgangspunkt i respondentenes forestillinger om frelse og fortapelse. For å samle grunnlag til dette, har jeg snakket med dem om temaer som hva frelse og fortapelse vil si, om de sosiale konsekvensene, om hvor bokstavelige eller metaforiske forestillingene deres om himmel og helvete er. Assosieres de med noe ytre eller noe indre? Noe hinsidig eller dennesidig?

3. GRUNNLAG FOR KRISTNE TROSFORSTILLINGER

Hvorfor tror vi som vi tror? Jeg kan naturligvis ikke gi et uttømmende svar på det. Men jeg vil i dette kapitlet legge frem noen av de elementene som har vært sentrale i å danne bakgrunn for den forståelsen av frelse og fortapelse, himmel og helvete som kan sies å ha etablert seg som tradisjonelle i vår kultur.

I læren om kristen tro - både i Den norske kirke og i frimenighetene - står Bibelen i en særstilling som den øverste autoritet og norm. Deretter kommer trosbekjennelsene – som avledet norm. I Bibelen og i trosbekjennelsene finnes altså grunnlaget for det som har etablert seg som tradisjonell kristendom, og dermed et tradisjonelt perspektiv på frelse og fortapelse. Dette grunnlaget vil jeg gi en oversikt over i det følgende.

På det samme grunnlaget skrev Luther *Confessio Augustana* (CA) og katekismen. CA danner det viktigste grunnlaget for Den norske kirke. Også *Luthers lille katekisme* har utvilsomt hatt stor betydning for frelse- og fortapelsesforestillinger i vår kultur. Derfor vil jeg gi denne noe plass, likeledes Pontoppidans forklaring av den. Jeg vil også gi et overblikk over de troslærene som formidles hos de kirkesamfunnene deltakerne i undersøkelsen har eller har hatt tilhørighet til, før jeg til slutt redegjør kort for eget ståsted.

Bibelen

For så høyt har Gud elsket verden, at han gav sin sønn for at hver den som tror på ham, ikke skal gå fortapt, men ha evig liv. (Joh. 3,16)

Dette er et velkjent bibelvers som ofte brukes for å beskrive kristentroens kjerneinnhold, noe også dens betegnelse *Den lille Bibel* er med på å understreke. Det er kort, men det samler de elementene som er sentrale i tradisjonell kristen tro. Først sier det noe om Guds kjærlighet. Så forteller det at troen på Jesus skiller dem som får evig liv fra dem som går fortapt. Fortapelse

settes her opp mot evig liv – som igjen sier noe om hva frelse er. Det nye testamentet sier mye om disse begrepene, særlig frelse.

Frelse og fortapelse

Evangeliene refererer en rekke situasjoner der Jesus snakker til mennesker i vanskelige eller farefulle situasjoner, hvor deres tro frelser dem umiddelbart. Men i tradisjonell kristen tro og i religiøs forstand er frelsens egentlige og overordnede betydning knyttet til et langt større perspektiv og til livet etter døden. Slik jeg forstår det impliserer dette en tro på at man forlater det jordiske livet enten som frelst eller fortapt.

Bakgrunnen for menneskets avhengighet av Guds frelse ligger i det som er menneskets hovedproblem: synden og syndens konsekvenser. I følge Bibelen er alle mennesker syndere, som følge av syndefallet. Konsekvensen av syndefallet er avstand til Gud. Forestillingen om syndefallet hviler på fortellingen i 1. Mos. 3, der menneskene lar seg friste til å bryte Guds bud.²⁸ Konsekvensen av syndefallet er så at forholdet mellom Gud og mennesket aldri kan bli det samme igjen. At skaden er uopprettelig uttrykkes ved at menneskene drives ut av paradiset som opprinnelig var dem gitt, og hvor de uten videre kunne ta i mot Guds gaver i tillit og tro. Gjennom frelsen, som så er Bibelens hovedbudskap, blir det mulig for mennesket å gjenopprette kontakten med Gud og dermed vinne evig liv.

At livsforholdet mellom Gud og mennesker brytes, og at mennesket blir Guds fiende, uttrykker seg videre i at mennesket nå blir stående uten rettferdighet for Gud (...). Det syndige menneske har ikke noe å vise for seg, når Gud spør hva det gjør for å tjene ham i verden. Alt det gjør har jo vært for dets egen skyld. Mennesket er derfor ikke lenger i stand til ved egne krefter, fortjenester eller gjerninger å bli rettferdiggjort for Gud.²⁹

²⁸ Henriksen, 1994:123.

²⁹ Henriksen, 1994:125.

I Det nye testamentet kommer avhengigheten av Guds frelse frem blant annet når engelen forteller Josef i en drøm at Maria er med barn og skal føde en sønn: "Hun skal føde en sønn, og du skal gi ham navnet Jesus; for han skal frelse sitt folk fra deres synder" (Matteus 1,21).

Bibelen sier mye om hva som skal til for å bli frelst, og et gjennomgående svar på det er tro: «(...)for at hver den som tror på ham ikke skal gå fortapt men ha evig liv»(Joh. 3,16), «Sannelig, sannelig, jeg sier dere: Den som tror, har evig liv.» (Joh. 6,47), "Alle dem som tok imot ham, dem gav han rett til å bli Guds barn - de som tror på hans navn" (Joh. 1,12). Det er også en tradisjonell oppfatning at Jesus er den eneste som kan bringe frelse: «Jesus sier: Jeg er veien, sannheten og livet. Ingen kommer til faderen uten ved meg» (Joh. 14,6).

Det nye testamentet har et tydelig element av strafftankegang, men dette motivet brukes kun én gang av Jesus selv: «Og disse skal gå bort til evig straff, men de rettferdige til evig liv».³⁰

Noen av forestillingene om at frelse og fortapelse i hovedsak angår et liv etter døden bygger på referansene til noe fremtidig. Til det som står om «de tider som skal komme» og i løftene om at Jesus en gang i fremtiden skal komme tilbake til jorden:

Men i de dager, etter denne trengselstiden, skal solen bli formørket og månen miste sitt lys.
Stjernene skal falle fra himmelen, og himmelrommets krefter skal rokkes. Da skal de se
Menneskesønnen komme i skyene med stor makt og herlighet Han skal sende ut englene og samle
sine utvalgte fra de fire verdenshjørner, fra jordens ytterste grense til himmelens ytterste grense.

(Mark. 13,24-27)

Jesus omtales også som «han som skal komme tilbake for å dømme levende og døde», hos Paulus:

³⁰ Matt. 25,46.

Så sant som han kommer og oppretter sitt rike, pålegger jeg deg for Guds og Jesu Kristi ansikt, han som skal dømme levende og døde: Forkynn Ordet, stå klar i tide og utide, vis til rette, tal til tuktt og tal til trøst, med all tålmodighet og iherdig undervisning! For det skal komme en tid da folk ikke lenger tåler den sunne lære, men skaffer seg den ene læreren etter den andre, slik de selv finner for godt. For de vil ha det som klør i øret.

(2. Tim. 4,1-3)

Det samme ser vi hos Peter: «Men de skal avlegge regnskap for ham som står klar til å dømme både levende og døde» (1. Pet. 4,5). Grunnlag for en oppfatning om et liv etter døden, og at dette bærer med seg to muligheter, finnes blant annet i Matt. 25,31-46:

Og kongen skal svare dem: 'Sannelig, jeg sier dere: Det dere gjorde mot én av disse mine minste søsken, har dere gjort mot meg.' Så skal han si til dem på venstre side: 'Gå bort fra meg, dere som er forbannet, til den evige ild som er gjort i stand for djevelen og hans engler. For jeg var sulten, og dere ga meg ikke mat; jeg var tørst, og dere ga meg ikke drikke; jeg var fremmed, og dere tok ikke imot meg; jeg var naken, og dere kledde meg ikke; jeg var syk og i fengsel, og dere så ikke til meg.' Da skal de svare: 'Herre, når så vi deg sulten eller tørst eller fremmed eller naken eller syk eller i fengsel uten å komme deg til hjelp?' Da skal han svare dem: 'Sannelig, jeg sier dere: Det dere ikke gjorde mot én av disse minste, har dere heller ikke gjort mot meg.' Og disse skal gå bort til evig straff, men de rettferdige til evig liv.

Johannes' Åpenbaring handler til dels om de siste tider og synene som Johannes hadde på øya Patmos om hvordan dette skal arte seg. Her er det rikelig med beskrivelser hvor gull og edelstener nevnes hyppig. De tradisjonelle forestillingene om himmelen er ofte knyttet til perleporter og gater av gull. Også disse bildene er hentet fra Åpenbaringsboken: «De tolv portene var tolv perler, hver port var laget av en eneste perle. Gaten gjennom byen var av rent gull, gjennomsiktig som glass.»³¹

Bibelen sier også mye om de lidelsene som vil ramme dem som faller utenfor himmelriket, og altså går fortapt, hvor evig ild, evig straff, gråt og tenners gnissel er gjentagende beskrivelser.

³¹ Joh. Åp.21,21.

Dette finner vi blant annet hos Matteus «...Men rikets barn skal kastes ut i mørket utenfor, der de gråter og skjærer tenner».³² Også ildovnen er et bilde vi blant annet finner hos Matteus: «Englene skal dra ut og skille de gode og de onde fra de rettferdige og kaste dem i ildovnen, der de gråter og skjærer tenner».³³

I Johannes' åpenbaring beskrives skjebnen som venter den som ikke er skrevet inn i livets bok:

Og djevelen, som hadde forført dem, ble kastet i sjøen med ild og svovel, hvor også dyret og den falske profeten er. Der skal de pines dag og natt i all evighet. Og jeg så en stor, hvit trone og han som satt på den. Jord og himmel flyktet bort fra hans ansikt og var ikke lenger til. Og jeg så de døde, både store og små: De sto foran tronen, og bøker ble åpnet. Så ble en annen bok åpnet, livets bok. Og de døde ble dømt etter det som stod skrevet i bøkene, etter sine gjerninger. Havet gav fra seg de døde som var der, og døden og dødsriket gav fra seg de døde som var i dem, og enhver ble dømt etter sine gjerninger. Så ble døden og dødsriket kastet i ildsjøen. Og ildsjøen, det er en annen død. Og om noen ikke var skrevet inn i livets bok, ble han kastet i ildsjøen.

(Joh.åp. 20,10-12)

Himmel og helvete

Bibelen sier mye om både frelse og fortapelse. Den sier også mye om himmelen. Et søk i nettbibelen på «himmel» gir 287 treff, bare i NT. Et tilsvarende søk på «helvete» gir 12. De 12 forekomstene er spredt på kun tre ulike sammenhenger, de to første knyttet til Jesus og den siste til Jakob. Den første sammenhengen er i Bergprekenen. I Bergprekenen sier Jesus:

Dere har hørt det er sagt til fedrene: Du skal ikke slå ihjel, og den som gjør det skal komme for domstolen. Men jeg sier dere: Den som blir sint på en annen, skal for domstolen, og den som sier til en annen: Din dumrian, skal stilles for Det høye råd, og den som sier: Din ugudelige narr, skal være skyldig til helvetes ild (Matt. 5,21-22).

³² Matt. 8,11.

³³ Matt. 13,49.

Videre i Bergprekenen sier han:

Om ditt høyre øye lokker deg til synd, så riv det ut og kast det fra deg! Det er bedre for deg å miste ett av dine lemmer enn at hele ditt legeme kastes i helvete. Og om din høyre hånd lokker deg til synd, så hogg den av og kast den fra deg! For det er bedre for deg å miste et av dine lemmer enn at hele ditt legeme kastes i helvete» (Matt. 5,29-30).

Også hos Markus og Lukas forekommer bruken av ordet, men det er den samme prekenen de refererer. En annen sammenheng er en samtale Jesus har med disiplene: «Vær ikke redde for dem som dreper legemet, men ikke kan drepe sjelen. Frykt heller ham som kan ødelegge både sjel og legeme i helvete» (Matt 10,28). Den tredje og siste sammenheng ordet helvete forkommer, i er i Jakobs brev: «(...)Tenk på at en liten ild kan sette den største skog i brann! Også tungen er en ild; som en verden av ondskap står den blant våre lemmer. Den smitter hele legemet og setter livshjulet i brann, men selv settes den i brann av helvete» (Jak 3,6).

Dette er samtlige forekomster av helvete i Bibelen. I de originale skriftene er det ordet Gehenna som brukes her.³⁴ Gehenna er navnet på en søppelplass utenfor Jerusalem, hvor det var vanlig å brenne avfall. Gehenna er også navnet på det som i GT omtales som Ben-Hinnom-dalen og noen steder bare som Hinnom-dalen. 2. Kongebok og 2. Krønikerbok omtaler dalen som en plass for menneskeofring, et sted hvor mennesker ødela og tilintetgjorde andre mennesker - bokstavelig talt. Også Jeremias forteller om Hinnom-dalen som et sted hvor man brant sine sønner og døtre: «De bygde offerhauger for Ba'al i Ben-Hinnomdalen, for å ofre sine sønner og døtre til Molok. Det har jeg ikke pålagt dem, og det har aldri vært i mine tanker at de skulle gjøre noe så avskyelig...» (Jer. 32,35).

³⁴ Den oversettelsen av Gehenna som vi kjenner gjennom norske bibeloversettelser, altså helvete, har sin opprinnelse i det norrøne helvíti. Helvíti («de fordømtes pinested») er sammensatt av Hel, som betyr døden, og víti som betyr straff. Ordet skal være laget av kristne misjonærer (Aschehoug & Gyldendal Store norske leksikon, 1988).

De oldkirkelige trosbekjennelsene

Den apostolske trosbekjennelsen

«La oss bekjenne vår hellige tro!» Dette er et velkjent sitat fra presten eller tekstleseren under gudstjenesten. Menigheten responderer så med å fremsi det vi kaller trosbekjennelsen:

Jeg tror på Gud Fader, den allmektige, himmelens og jordens skaper. Jeg tror på Jesus Kristus, Guds enbårne Sønn, vår Herre, som ble unnfanget ved Den Hellige Ånd, født av jomfru Maria, pint under Pontius Pilatus, korsfestet, død og begravet, før ned til dødsriket, stod opp fra de døde tredje dag, før opp til himmelen, sitter ved Guds, den allmektige Faders høyre hånd, skal derfra komme igjen for å dømme levende og døde. Jeg tror på Den Hellige Ånd, en hellig, alminnelig kirke, de helliges samfunn, syndenes forlatelse, legemets oppstandelse og det evige liv.

«(...)skal derfra komme tilbake og dømme levende og døde», er et sitat som refererer direkte til dommens dag, og dermed til frelse og fortapelse, men kun implisitt. Dette relateres også til det evige liv i siste linje. Bekjennelsen har én referanse til himmelen, som kontrast til dødsriket. Helvete derimot nevnes ikke, ei heller fortapelsen – den ligger kun implisitt i dommen.

Trosbekjennelsen, eller mer presist den apostolske trosbekjennelsen, er en av de tre oldkirkelige bekjennelsene, og en av i alt fem bekjennelser som Den norske kirke anerkjenner.³⁵ Når denne likevel kalles trosbekjennelsen, som om det bare finnes én, er det fordi det er denne som er Den norske kirkes «bruksbekjennelse». Den brukes i de aller fleste gudstjenester, og er derfor velkjent og selvfølgelig. Samtidig sier trosbekjennelsen som kirkens trosgrunnlag også noe om dens forpliktende karakter. Den praksisen som bruken av trosbekjennelsen i gudstjenestene er, er naturligvis av stor betydning for opprettholdelse og

³⁵ Symbolum apostolicum, slik den er i dag, kan tilbakeføres til det åttende århundre. Den er svært lik en annen formel – symbolum romanum - fra omlag år 400. Selv om Apostolocum ikke går tilbake til aposteltiden, har den forløpere som går tilbake til år140. «Men det er også klart at det går linjer derfra og tilbake til NT selv.» Apostolicum hører bare hjemme i den vestlige kirke, og brukes av nesten alle vestlige kirker. Den var, i likhet med Romanum, opprinnelig et dåpssymbol, som har blitt utvidet til å brukes i mange andre sammenhenger også.

reproduksjon av et bestemt innhold hos et kollektiv. På den måten fungerer bekjennelsen definerende. Den klargjør hva som er bibelsk lære i møte med sprikende oppfatninger.

Den nikenske trosbekjennelsen

Den apostoliske bekjennelsen er personlig i det det er 'jeg' som bekjenner 'min tro' når den fremsies, i motsetning til den nikenske trosbekjennelsen, som er kollektiv der den apostolske er personlig.³⁶ Den nikenske trosbekjennelsen har mange likheter med den apostoliske, men den er lenger, inneholder flere teologiske formuleringer, og brukes bare ved sjeldne anledninger som for eksempel første juledag:

Vi tror på èn Gud, den allmektige Far, som har skapt himmel og jord, alt synlig og usynlig. Vi tror på èn Herre, Jesus Kristus, Guds enbårne Sønn, født av Faderen før alle tider, Gud av Gud, lys av lys, sann Gud av sann Gud, født, ikke skapt, av samme vesen som Faderen. Ved ham er alt blitt skapt. For oss mennesker og til vår frelse steg han ned fra himmelen, og ved Den Hellige Ånd og av jomfru Maria ble han menneske av kjøtt og blod. Han ble korsfestet for oss under Pontius Pilatus, led og ble begravet, oppstod den tredje dag etter skriftene og fór opp til himmelen, sitter ved Faderens høyre hånd, skal komme igjen i herlighet for å dømme levende og døde, og hans rike skal være uten ende. Vi tror på Den Hellige Ånd, som er Herre og gjør levende, som utgår fra Faderen og Sønnen, tilbes og æres sammen med Faderen og Sønnen, og som har talt gjennom profetene. Vi tror på èn hellig, allmenn og apostolisk kirke. Vi bekjenner èn dåp til syndenes forlatelse og venter de dødes oppstandelse og et liv i den kommende verden.

Også denne bekjennelsen har med formuleringen om at Jesus skal komme tilbake og dømme levende og døde. Her vektlegges det evige liv i større grad enn i den apostoliske, med «hans rike skal være uten ende», og at «vi venter de dødes oppstandelse og et liv i den kommende verden». Også himmelen nevnes eksplisitt. Men det er felles for den apostoliske og den nikenske bekjennelsen at de ikke eksplisitt sier noe om helvete. I likhet med den apostoliske

³⁶ Den nikenske trosbekjennelsen - symbolum nikænum – er den eneste av bekjennelsen som betegnes som økumenisk. Den stammer fra kirken i øst, som var mer mangfoldig enn i vest, men det var mange fellestrekk som gikk igjen i de mange lokale bekjennelsene som ble praktisert. En av forskjellene fra kirken i vest var at den brukte uttrykket «tror på» om kirken, og ikke bare om Gud. I følge Brunvoll er nikænum nokså sikkert eldre enn 381. I følge Einar Molland har disse østlige symboltypene utspring i 1.Kor 8,6, og er deretter utvidet under påvirkning av den trinitariskedøpeformen: «Men for oss er det én Gud, vår far. Alt er fra ham, og til ham er vi skapt. Og det er én Herre. Jesus Kristus. Alt er til ved ham, og ved ham lever vi.»

sier heller ikke den nikenske bekjennelsen noe om fortapelse, annet enn det som ligger implisitt i dommen.

Den athanasianske trosbekjennelsen

Den siste av de tre oldkirkelige bekjennelsene, er den athanasianske.³⁷ I motsetning til de to andre trosbekjennelsene møter vi ikke den athanasianske i gudstjenester. Den er mye lenger enn de to andre, og ulik i innholdet.³⁸ I athanasianum er den rette tro betingelsen for evig salighet. Også her understrekes det at Jesus skal komme tilbake og dømme levende og døde. Det formidles også en streng fordømmelse av dem som ikke tror rett. Denne bekjennelsen er mer definerende enn de andre hva angår frelse og fortapelse, og konstaterer eksplisitt at den som ikke holder den felles kristne tro hel og uforfalsket, vil uten tvil gå evig fortapt. (2) Den sier også at de som har gjort godt, skal gå inn i det evige liv, men de som har gjort ondt, til den evige ild. (39) Her er det også verdt å legge merke til at evig liv og evig ild er knyttet til hhv. gode og onde gjerninger.

Oppsummering

De tre trosbekjennelsene er alle anerkjent av Den norske kirke, men det er kun den apostolske og den nikenske som er i bruk i gudstjenester. De to bekjennelsene er litt ulike i og med at den apostolske, «bruksbekjennelsen», er skrevet i jeg-form og nikenske i vi-form. De er også ulike i den forstand at den nikenske er lenger og har sterkere betoning av det evige liv. Men i sin helhet er de nokså like både i form og innhold. Ingen av dem nevner helvete eller fortapelsen eksplisitt, kun implisitt i sin omtale av dommen og den kommende verden. Den athanasianske bekjennelsen er vesentlig ulik de to andre, både i form og innhold. Den er lang, og har sterk, eksplisitt og definerende betoning av fordømmelse, fortapelse og evig pine. I motsetning til de to andre er ikke denne i bruk Den norske kirke.

³⁷ Den athanasianske trosbekjennelsen - symbolum athanasianum – hører hjemme i vest, både i språk og i bruk. Bekjennelsen antas å være skapt av en mann, og det eldste kjente håndskriftet som er kjent, er fra omkring år 700.

³⁸ Av den grunn er den vedlagt som appendiks.

Den augsburgske trosbekjennelsen

Av de Lutherske bekjennelsesskriftene er den augsburgske trosbekjennelsen (Confessio Augustana) – som ble lagt frem på riksdagen i Augsburg i 1530 - det viktigste for Den norske kirke. Confessio Augustana regnes som «...det autentiske uttrykk for den lutherske kristendomsoppfatning», og er følgelig det eneste som er felles for alle lutherske kirker verden over.³⁹ Sammenliknet med de tre oldkirkelige bekjennelsene er dette et ganske omfattende skrift. Den består av en rekke artikler. Professor og teolog Arve Brunvoll legger i sin oversettelse frem 21 av dem som de viktigste trosartiklene.⁴⁰ Den av dem som mest konkret sier noe om menneskets skjebne i det hinsidige er Art. XVII *Om Kristi gjenkomst til dom* om hva som vil skje etter Jesu tilbakekomst:

Like ens lærer de at Kristus ved verdens ende skal vise seg for å dømme, og at han skal vekke opp alle døde. De fromme og utvalgte skal han gi evig liv og evige gleder, men de ugudelige mennesker og djevlene skal han fordømme til å pines uten ende. De fordømmer gjendøperne, som mener at det skal være en ende på de fordømte menneskers og djevlers straffer. De fordømmer også andre som nå sprer jødiske meninger om at før de døde står opp, skal de fromme tilegne seg herredømmet over verden, etter at de ugudelige alle steder er slått ned.⁴¹

Ordet *helvete* er ikke brukt i noen av artiklene. Heller ikke ordet *fortapelse*. Men i denne artikkelen finner vi en formulering som er ganske konkret likevel: «...å pines uten ende».

Ordet *frelse* er nevnt fire ganger i de 21 artiklene. Først i Art. VI *Om den nye lydighet*:

Like ens lærer de at denne tro bør bære gode frukter, og at en må gjøre de gode gjerninger som er pålagt av Gud, fordi Gud vil det, ikke for at vi skal stole på at vi ved disse gjerningene skal fortjene rettfærdiggjørelse overfor Gud. For syndsforlatelsen og rettfærdiggjørelsen blir grepet ved troen, således som Kristi røst også vitner om det: "Når dere har gjort alt dette, skal der si: Vi er unyttige tjenere." Det

³⁹ Molland, 1975:194.

⁴⁰ Brunvoll, 1979.

⁴¹ Artikkelen omtaler «de». «De» i teksten refererer til «Våre menigheter», ordene som innleder første artikkel.

samme lærer også de gamle kirkelige forfattere. Ambrosius sier nemlig: "Dette er fastsatt av Gud, at den som tror på Kristus, er frelst uten gjerning, ved troen alene, idet han uten vederlag tar imot syndsforlatelsen."

I denne anvendelsen av ordet *frelse*, ser vi at det er knyttet til det å tro alene, og ikke til gjerninger. Den neste trosartikkelen som sier noe om frelsen er Art. IX *Om dåpen*:

Om dåpen lærer de at den er nødvendig til frelse, og at Guds nåde blir budt fram ved dåpen, og at barna bør døpes, de som blir mottatt i Guds nåde, når de ved dåpen er overgitt til Gud. De fordømmer gjendøperne som forkaster barnedåpen og påstår at barna blir salige uten dåp.

Altså er frelsen noe en får gjennom tro, dersom en også er døpt. I den tredje sammenhengen nevnes frelse i forbindelse med kirkeskikkene. Art. XV sier noe om betydningen av å holde på visse skikker for beholde en viss ro og orden. Men dette må ikke tyngte skyldfølelsen, fordi frelsen ikke er avhengig av dette. I Art. XX *Om troen og gode gjerninger* legges det eksplisitt vekt på at det går et viktig skille mellom tro og gjerninger. Hvis gjerninger kunne frelse ville nåden vært uten verdi.

Luthers lille katekisme

Luthers lille katekisme har vært, og er fremdeles, av stor betydning for Den norske kirke, som en del av det trosgrunnlaget kirken bekjenner seg til. Den lille katekismen er en forholdsvis kortfattet gjennomgang av de ti bud, troen, fadervår og sakramentene, samlet i et hendig format. Luthers lille katekisme sier mye om frelse og om himmelen. Den sier ingenting om helvete, ei heller om fortapelse med referanser til et liv etter døden. Katekismen rommer blant annet trosbekjennelsen, hvor vi så at fortapelse finnes implisitt. De implisitte referansene til fortapelse kommer i trosbekjennelsen frem gjennom omtale av dommen: «...skal derfor komme igjen og dømme levende og døde». Ellers i katekismen finnes er den mest konkrete bruken av ordet å finne i denne formuleringen: «...og at han er min Herre, som har gjenløst mig fortapte og fordømte menneske, kjøpt mig og frelst mig fra alle synder, fra

døden og djevelens vold...». Her er ordet fortapt brukt, men uten referanse til noe hinsidig. Det er heller brukt som en kontrast til frelse, beskrevet som «alt ondt på sjelen».

Pontoppidan og statspietismen

Et ikke uvesentlig grunnlag for de forestillinger som i stor grad har blitt stående, er Pontoppidans forklaring av Luthers lille katekisme. Den eneveldige Kong Christian VI (1699-1746) gav hoffprest Erik Pontoppidan (1698-1764) i oppdrag å utarbeide en forklaring til katekismen, en kortere variant enn de mange som forelå fra 1600-tallet.⁴² Denne ble bygget opp i form av spørsmål og svar – ment for å pugges, og den ble et viktig ledd i et nasjonalt pietistisk prosjekt.⁴³

En rekke lover og forordninger ble innført av kongen, med det formål å effektivisere den kristelige opplæringen av folket - nærmest som et opplysningsprosjekt for hele nasjonen. Pietismen ble dermed et statsanliggende. Et viktig ledd i så henseende var konfirmasjonsloven av 1736. Ordningen fikk store praktiske følger, fordi den skulle gjelde all ungdom og fordi man verken kunne verves i det militære eller gifte seg hvis man ikke var konfirmert. Og kravet for å bli konfirmert var grundig opplæring i Luthers katekisme. Katekismen ble innført som grunnbok i konfirmasjonsopplæringen i Danmark og Norge fra 1738, og det var den Pontoppidanske forklaringen som da ble dominerende.

Det pietistiske programmet ble også fulgt opp med andre lover enn konfirmasjonsloven, blant annet med tiltak som angikk kristendomsopplæringen i skolen. Også her var Pontoppidans forklaring dominerende. Den ble brukt mye og den ble brukt lenge. Ved siden av Kingos salmebok bidro Pontoppidans katekismeforklaring på denne måten sterkt til å forme vanlige folks religiøse oppfatninger og kristne tro gjennom flere generasjoner.

⁴² Forklaringen forelå med tittelen: Sandhed til Gudfrygtighed.

⁴³ Rasmussen i Norsk Kirkehistorie, 1991.

Jeg vil her legge frem noe av det Pontoppidans forklaring sier om frelse og fortapelse. Det er også vesentlig for den såkalte folketroen hvordan denne ble formidlet og befestet gjennom politiske initiativ. Pontoppidans katekismeforklaring *Sannhet til gudfryktighet* består av 759 spørsmål og svar om kristentroen og kristenlivet. Spørsmålene er delt inn i fem parter, som tar – i likhet med Luthers lille - for seg hhv. loven (de ti bud), troen, bønner, dåpen og nattverden. I andre part, om troen, reises spørsmålene om frelsen og fortapelsen.

Til forskjell fra Luther er det ingen tvil hos Pontoppidan om at fortapelsen innebærer evig pine i helvete. Her er noen eksempler:

Hvor kommer legeme og sjel hen etter oppstandelsen? (Spørsmål nr. 535)

Svar: Etter dommen går de fordømte til helvetes evige ild, kval og pine, men de utvalgte til det evige himmelske og salige liv.

Hvem kommer i helvetes evige død og pine? (Spørsmål nr. 538)

Svar: Alle de som ikke har trodd på Kristus, men levd i forsettelig synd og er døde i ubotferdighet, sikkerhet og falsk innbilning om Guds nåde. Disse blir evig forskutt av Gud.

Hva er den evige død? (Spørsmål nr. 537)

Svar: En skammelig og grufull utelukkelse fra Guds salighet, og i stedet en forferdelig ilds og orms pine på legeme og sjel.

Hos Pontoppidan knyttes fortapelsen direkte til evig pine av både legeme og sjel. Til forskjell fra Bibelen, til forskjell fra trosbekjennelsen og til forskjell fra Luthers lille katekisme knyttes den også direkte til ordet helvete.⁴⁴

⁴⁴<http://www.delk.no/pontoppidan/>

Forsoningslærene

Man kommer ikke utenom at historiske skrifter reiser vanskelige fortolknings spørsmål. Selv om Bibelen og trosbekjennelsen(e) utgjør et felles trosgrunnlag i bunnen, har likevel flertydigheten i dette grunnlaget vist seg gjennom fremveksten av ulike teologier. De ulike fremstillingene av hvordan frelse og forsoning må vektlegges og forstås, hevder på hver sine måter å være innenfor Den norske kirkes innhegning. Innenfor kirken opereres det med fire ulike forsoningslærere, som har blitt systematisert som hhv. objektiv, subjektiv, klassisk og frigjøringsteologisk, og som hver for seg vektlegger ulike aspekter ved frelsen.

Den objektive forsoningslæren

Den objektive forsoningslæren er basert på to hovedkomponenter. Det ene er synd, det andre er kjærlighet. Mennesket krenker Gud med sin synd. Gud elsker mennesket, men viser sin vrede mot synden - som ødelegger hans skaperverk. Derfor krever han at mennesket gjør opp for seg. Dette kan ikke mennesket klare ved egen hjelp. Derfor tilbyr Gud – i kjærlighet til mennesket – Jesus som skyldoffer på vegne av menneskets synd. På den måten kan den som velger å søke tilflukt i tro på Jesus, unngå Guds vrede. Det betyr ikke at han ser bort fra menneskets synd. Men han viser at «syndens lønn er døden». Samtidig danner han grunnlag for et fornyet forhold mellom seg og mennesket. Guds forhold til mennesket er i dette perspektivet bestemt av krav og nåde.⁴⁵

Det objektive ved denne forsoningslæren er at forsoningen først og fremst forstås som noe reelt eksisterende utenfor mennesket. Her er evig fortapelse en mulig konsekvens, men ikke en logisk og teologisk nødvendighet. Evig intet eller alle tings gjenopprettelse er også muligheter i denne tilnærmingen.⁴⁶ Den objektive forsoningslæren er i stor grad preget av Anselm av Canterbury (død 1109).

⁴⁵ Henriksen, 1994:173f.

⁴⁶ Kjølsvik hos Dietrich m.fl, 2011:78f.

Den subjektive forsoningslæren

Subjektiv forsoningslære kan tilbakeføres til munken Abelard (død 1142). Abelard mente at all betoning måtte ligge på Guds kjærlighet, og at Gud sendte Jesus for å omskape menneskets sinnelag og skape tro. Forsoningen finner her sted ved at sinnelaget i mennesket forvandles. I dette perspektivet blir Jesu verk mer som en illustrasjonshistorie, enn en objektivt reell forandring i forholdet mellom mennesket og Gud.⁴⁷

Den subjektive forsoningslæren er altså subjektiv i den forstand at forsoningen forstås som noe som først og fremst skjer inni det enkelte menneske. Problemet er ikke hos Gud, objektivt, men inni oss, og må derfor løses inni oss. Problemet er heller ikke vår synd, men vår manglende tillit til Gud. At Jesus gikk i døden for menneskeheten betraktes verken som godtgjørelse eller straff, men som det sterkeste tenkelige uttrykk for kjærlighet. 1.Joh. 3,16 viser hvilken lærdom Jesu død er ment å gi oss: «Hva kjærlighet er, har vi lært av at Jesus gav sitt liv for oss. Så skylder også vi å gi vårt liv for våre søsken.» At Jesus gav sitt liv var altså ikke et ytre krav fra Gud, men en ren kjærlighetshandling.⁴⁸

Den klassiske forsoningslæren

Den klassiske forsoningslæren - som har røtter tilbake til oldkirken - vektlegger kampmotivet mellom det onde og det gode som hele tiden kommer til uttrykk i kampen mellom Gud og Satan, og seieren over det onde gjennom at Gud vinner det endelige slaget når han reiser Jesus opp fra de døde. I den klassiske forsoningslæren er dette et historisk faktum med varig aktualitet. Med det følger et håp om at det gjelder for oss, i dette livet og i det neste.⁴⁹

Denne læren står ikke i et direkte motsetningsforhold til verken et objektivt eller subjektivt forsoningssyn, men betoner et annet aspekt. Det kan for eksempel utfylle et objektivt forsoningssyn i den forstand at forsoningsverket, som menneskets frelse er avhengig av,

⁴⁷ Henriksen, 1994.

⁴⁸ Kjølsvik hos Dietrich m.fl, 2011:79.

⁴⁹ Kjølsvik hos Dietrich m.fl, 2011:79.

«...også kan gjøre seg gjeldende i verden ved at mennesket i troen ikke lenger trenger å se seg som underlagt dødskreftene, men tvert om kan begynne å kjempe mot dem med håp!»⁵⁰

Den frigjøringsteologiske forsoningslæren

Denne læren er den nyeste av forsoningslærene, og ligner den klassiske ved at den vektlegger kampen mellom det onde og det gode. Her er kampen om det onde og det gode knyttet til rettferdighet, og utspiller seg på et politisk og sosialt plan, i tillegg til det åndelige og religiøse. Den frigjøringsteologiske forsoningslæren har Guds frigjøring av sitt folk fra slaveri og undertrykkelse i Egypt som hovedtema. I lys av denne frigjøringen ærer man Gud for seiere i andre frigjøringskamper, som for eksempel de amerikanske slavenes kamp eller Berlinmurens fall.⁵¹

Oppsummering/kommentar

De ulike forsoningslærene synliggjør på ulike måter hvordan Jesu død berører forholdet mellom Gud og mennesket. Selv om de belyser ulike sider/dimensjoner av en og samme hendelse, står de ikke nødvendigvis i noe motsetningsforhold til hverandre. At forsoningslærene avspeiler så stor variasjon både i betoning og forståelse, viser at de teologiske svarene ikke er enkle. Det går likevel et nevneverdig skille mellom den objektive og den subjektive forsoningslæren, fordi den objektive rommer en forståelse av frelsen og fortapelsen som noe som objektivt virkelig utenfor mennesket. Den objektive forsoningslæren kan også godt ha rom for en subjektiv dimensjon i tillegg. Den subjektive forsoningslæren derimot utelukker den objektive. Slik jeg oppfatter det blir derfor disse to lærene mer grunnleggende forskjellige enn de andre. Begge disse synene er også representert i oppgavens empiri.

⁵⁰ Henriksen, 1994:178f.

⁵¹ Kjølsvik hos Dietrich m.fl, 2011:79f.

Den norske kirke

Historikk

Den norske kirke bærer også betegnelsene luthersk, evangelisk, protestantisk og reformert. At den er «reformert» sier seg selv i og med reformasjonen som grunnlag for den grenen som kirken utgjør. At den er «luthersk» forklares også med dens røtter tilbake til 1500-tallet og reformasjonen, men nærmere bestemt til mennesket Martin Luther. Betegnelsen «evangelisk» er et uttrykk for disse kirkers positive ideal, og erstattet for mange etterhvert «luthersk» fordi de ikke var bekvemme med å oppkalle kirketilhørigheten etter et menneske, men også «evangelisk» tegner seg tilbake til reformasjonen. At Den norske kirke er «protestantisk» forteller først og fremst at den er «anti-romersk».

Den norske kirkes lære

Som sagt innledningsvis i dette kapitlet, er det først og fremst Bibelen, og deretter bekjennessskriftene som danner grunnlaget for Den norske kirkes lære. Forskjellen på disse skriftene er at Bibelen er et vitnesbyrd om åpenbaringen, mens bekjennelsene hele tiden er menighetens forsøk på å svare på «de bibelske sannheter». Disse sannheter har sitt utgangspunkt i Jesus. Jesus danner grunnlaget både for Bibelen og for kirkens bekjennelse og forkynnelse. Bekjennelsen presiserer, definerer og identifiserer, i et forsøk på å formulere troen rett. Den uttrykker menighetens tro, og er av forpliktende karakter. Prioriteten mellom Bibelen og bekjennelsene er likevel opplagt, fordi åpenbaringen kom først, og «...mennesker vil kunne formulere sin bekjennelse som svar på åpenbaringen på ulikt vis til ulike tider».⁵²

Av de Lutherske bekjennessskriftene er Confessio Augustana – som ble lagt frem på riksdagen i Augsburg i 1530 - det viktigste. Confessio Augustana regnes som «...det autentiske uttrykk for den lutherske kristendomsoppfatning», og er følgelig det eneste som er felles for alle lutherske kirker verden over.⁵³

⁵² Henriksen, 1994:49.

⁵³ Molland, 1975:194.

Et gjeldende prinsipp ved den lutherske skriftradisjonen er vektleggingen av sakkyndig bibelutleggelse. Luther gjorde riktignok Skriften tilgjengelig for lekfolket. Men selv var han professor i teologi og studerte Bibelen på vitenskapelig grunnlag – en arv Den lutherske kirke har heget om.

Et annet gjeldende prinsipp i dette bekjennesskriftet er at ikke alt i Bibelen har den samme gyldighet og forpliktelse, noe som også Luther selv skilte skarpt imellom. Ingen læresetning eller kirkeskikk kan legitimeres med at det står i Skriften, dersom det ikke samtidig er «i overensstemmelse med Kristi evangelium» - dvs. at den står i organisk forbindelse med læren om frelsen i Kristus.⁵⁴ Dette er et skriftsyn som skiller seg vesentlig fra et biblistisk skriftsyn.⁵⁵ Det vesentlige blir da ikke tilpasning til hvert enkelt bibelord, men en overensstemmelse med Skriftens hovedtanker om frelsen.

Den norske kirkes lære er mindre skarpt definert enn den romersk-katolske kirkelære, noe som gir et visst spillerom for læreforskjeller. Det er likevel visse sentrale lærepunkter som holdes som ufravikelige. Sentralt i hos Den norske kirke, både i forkynnelse og i salmesang, står læren om rettferdigjørelsen.⁵⁶ Her vektlegges det at troen ikke er en prestasjon, men en Guds gave. Frelsen er altså basert på nåde, og derfor på troen alene.⁵⁷

Frelsen er nødvendig for å hele den brist som mennesket har vært bærer av siden Adams fall (arvesynden).⁵⁸ Jesus gjenforener mennesket med Gud, og gjøres selv til offer både for arveskylden og alle menneskers synder.⁵⁹ Kirken ser seg selv som bærer av et ansvar for formidling av den kristne tro og lære gjennom ord og sakramenter (dåp og nattverd).⁶⁰ Bekjennelsen har også sterk betoning av de etiske forpliktelser troen bærer med seg.⁶¹ Ikke for

⁵⁴ Molland, 1975:185.

⁵⁵ Jfr. presentasjon av ulike bibelsyn s. 83ff.

⁵⁶ Molland, 1975:201.

⁵⁷ Conf. Aug. Art. IV.

⁵⁸ Conf. Aug. Art. II.

⁵⁹ Conf. Aug. Art. III.

⁶⁰ Conf. Aug. Art. V.

⁶¹ Conf. Aug. Art VI og XX.

at gode gjerninger leder til frelse – denne er jo mottatt uten vederlag – men fordi det er det Gud vil. Den kristne tro bærer med seg etiske forpliktelser og bør bære gode frukter.

Den lutherske kirke har, i følge den avdøde teologen og kirkehistorikeren Einar Molland, særlig forkynt den objektive forsoningslæren, men med oppfatning av Jesu lidelse som en stedfortredende straff, ikke som en satisfaksjon - eller ofring til Guds tilfredsstillelse. Denne oppfatningen har preget både forkynnelsen og langfredagssalmene.⁶²

Pinsebevegelsen

Historikk og karakteristikk

Pinsebevegelsen er en ung institusjon – ca. 100 år gammel - som ble etablert på grunnlag av en vekkelse med røtter i USA. Charles Fox Parham (1873-1929), en hellighetsforkynner i Kansas, gav i 1899 bibelskolestudenter et oppdrag. Oppdraget gikk ut på å undersøke tegnene som ifølge Apostlenes gjerninger kom til syne i forbindelse med fortellinger om da Ånden falt under pinsefesten i Jerusalem. Det de så ble oppmerksomme på var at mennesker talte i tunger.⁶³ Bevissthet på dette vekket etter kort tid deres egen evne til å tale i tunger.

Tungetale ble et av pinsebevegelsens fremste identitetsmarkører. Og med henblikk på form forøvrig, er pinsebevegelsen de sterke følelsers kristendomstype.⁶⁴ Her verdsettes uttrykk for religiøs grepethet, og det har også vært vanlig å legge til rette for fremkalling, intensivering og utløsning av sterke og primitive følelser - gjennom møteoppbygning, gjennom predikantenes og møtedeltakernes opptreden så vel som budskapet i tale og sang. Den forandring som den troende gjennomgikk, skulle også oppleves følelsesmessig. Men ikke mindre viktig har det vært at det er overensstemmelsen med de åndelige erfaringene som er beskrevet i Bibelen som legitimerer de opplevde følelsene. Kravet til følelsenes overensstemmelse med Skriften gir også en indikasjon på bevegelsens forhold til Skriften som autoritativ kilde.

⁶² Molland, 1976:201f.

⁶³ Hegertun, 2010:237.

⁶⁴ Bloch-Hoell, 1956:412.

Pinsekristendommen, som ble innført til Norge i 1907 av Thomas Ball Barratt (1862-1940), representerer en markant strømning innenfor kristendommen på 1900-tallet, og regnes gjerne som den globale kirkes «fjerde store gren», ved siden av den ortodokse, den katolske og den reformatoriske. Den finnes over hele verden, men har størst vekst utenfor den vestlige verden.⁶⁵

Teologisk forankring

«Vi tror på Bibelen og vedkjenner oss den apostoliske trosbekjennelsen.» Sitatet ble nedtegnet under pinsebevegelsens predikantkonferanse 20/2 1962, og er en formulering som står som fellesgrunnlag for hele pinsebevegelsen i Norge, og som viser at man her forkynner en såkalt klassisk tro. I likhet med Den norske kirke anerkjenner pinsevevnenne altså trosbekjennelsen, men til forskjell fra Den norske kirke har det ikke vært tradisjon for å fremsi den som et fast ritual. Dette henger sannsynligvis sammen med bevegelsens motstand mot ritualer i seg selv, og verdsettelsen av det motsatte: åpenhet og spontanitet i møtesamlingene. I senere tid har dette imidlertid endret seg. Mange pinsekirker bruker nå apostolicum i gudstjenestene, med tilslutning fra hele menigheten.

Et markant trekk ved pinsebevegelsen fra etableringen av, var en opplisting av «grunnleggende sannheter» - som utgjør ekstraktet av lærestandpunktene som ble forkynt. Troserklæringen fra 1910 er formulert i ti punkter.⁶⁶ Grovt sett kan disse deles inn i tre deler. De første punktene slår fast den sannhet som pinsevevnenes tro må være forankret i: at Bibelen er Guds inspirerte ord, at det er en treenig Gud, at Jesus er Guds sønn, og at korsfestelsen og oppstandelsen danner selve grunnlaget. Neste del er konsentrert om de konsekvenser og erfaringer som følger av denne troen. Både hjerterenselse og frelse fremheves som personlige erfaringer. Og Åndens gaver som en konsekvens. Av Åndens gaver nevnes spesielt «tungene», med referanse til disiplene på pinsefestens dag i Jerusalem, der ildtunger kom ned til dem fra himmelen, og fylte dem med Den hellige Ånd slik at de kunne

⁶⁵ <http://www.mf.no/index.cfm?id=197648>.

⁶⁶ Se appendiks.

tale fremmede språk. Det vektlegges også at Åndens gaver ikke har noen verdi uten kjærlighet. Til sist nevnes forventningen om Jesu' nært forestående tilbakekomst. Vi ser av troserklæringen at pinsebevegelsens første nedtegnelse av doktriner ikke sier noe om sakramenter – om dåp eller nattverd. Til forskjell fra Luthers bekjennelsesskrift inneholder den heller ingen punkter om den kristne tros etiske forpliktelser.

Doktrinene er korte, og blir derfor naturlig nok også noe unyanserte. At Bibelen er Guds inspirerte ord (pkt. 1) kan derfor leses som at alt i Bibelen har like stor autoritet, i motsetning til den lutherske forståelsen som er opptatt av å skille mellom ulike tekstdelers gyldighet og forpliktelse.⁶⁷ Punktene 2, 3 og 4 vil jeg si samsvarer med Kirkens bekjennelsesskrifter. De resterende punktene, altså brorparten, er hovedsakelig konsentrert om Den hellige Ånd, dens fylde, dens ild, dens gaver og dens frukter. De er også konsentrert om gjenfødelse og den personlige erfaringen som følger av gjenfødselen. Et fremtredende trekk ved pinsebevegelsen som sådan, kan også formuleres som den «...pietistiske sans for religiøs erfaring og konsentrasjon om den gjenfødte personlighet».⁶⁸

Begravelsesliturgi

Siden oppgaven berører forestillinger om hva som skjer etter døden, er det også relevant å nevne Den norske kirkes begravelsesritual som markering av det jordiske livets ende. Gravferden, som for de fleste nordmenns vedkommende har foregått i regi av statskirken, har sin faste liturgi. I inngangsordet sies det: «Sammen vil vi overlate ham eller henne i Guds hender, og følge ham eller henne til det siste hvilested». Gravferden avsluttes med jordpåkastelsen, med ordene: «Av jord er du kommet, til jord skal du bli, av jord skal du igjen oppstå». Kirkenes liturgi, verden over, bygger på en felles arv - tradisjonene etter de første generasjonene kristne, som har blitt bevart gjennom århundrene.⁶⁹ I denne liturgien gis det ingen indikasjoner på at det finnes flere veier ut av livet. Enhver som blir gravlagt overlates til Gud, punktum.

⁶⁷ Jfr. en biblisistisk/fundamentalistisk tekstforståelse. Se definisjon s. 85f.

⁶⁸ Oftestad, 2005:295.

⁶⁹ <http://kirken.no/?event=doLink&famID=9251>.

Pinsevennenes begravelsesritual er ikke så ulikt statskirkens. Det er vanlig at en pastor eller forkynner fra deres egen menighet forretter, men det er ingen krav til hvem som skal gjøre dette. Seremonien foregår enten i pinsevennenes egne lokaler, eller i kirken tilhørende den gravlunden hvor den døde skal begravnes. Forskjellen fra Den norske kirkes begravelsesritual er at pinsevennene ikke er bundet av kirkens liturgi. Den har frihet til å endre på elementenes rekkefølge, og til å endre på bruken av bibeltekster. Ved graven er det mest vanlig å bruke den statskirkelige modellen, altså å avslutte gravferden med jordpåkastelsen og ordene: «Av jord er du kommet, til jord skal du bli, og av jord skal du igjen oppstå.»⁷⁰

Hva tror jeg?

I forordet gjorde jeg det klart at den kristne lekmannskulturen ikke er ukjent for meg. Jeg gjorde det også klart at den har gitt meg mye å lure på, noe jeg har fått utfolde i dette prosjektet. Jeg oppfatter frelse og fortapelse som begreper som er gjensidig avhengig av hverandre. Videre forstår jeg frelse og fortapelse som tilstander, og himmel og helvete som metaforer for disse tilstandene. Siden jeg er ganske praktisk anlagt, er jeg mest opptatt av aktualiteten begrepene har i dette livet, hvordan vi muliggjør dem for oss selv og hverandre. Men jeg har også et håp om at ikke alt er slutt når vi dør. «Livet» etter døden har jeg imidlertid ingen klare forestillinger om, og ønsker heller ikke å spekulere i detaljer om det. Om det vil komme en dom eller ei i det hinsidige tenker jeg svært lite på - annet enn at den i så fall vil innebære rettferdighet på alle vis. Jeg ville nok ikke se det som «rettferdighet på alle vis» om ultimatumet for frelse i livet etter døden var at man er kristen. Om det kommer en dom i livet etter døden tror jeg det er andre størrelser enn hvilken religion en bekjenner seg til, som har forrang. Slik jeg ser det er Bibelens kjernebudskap godhet og nestekjærlighet, forsoning og fred. Men jeg tror *ikke* godhet og nestekjærlighet kan klassifiseres etter religion eller hva slags *ord* man bekler det med - fordi det er fenomener som er universelle og helt grunnleggende, og som er hinsides kultur og språk. De har nøyaktig samme verdi i kraft av seg selv og fruktene de bærer, uavhengig av terminologi og religion.

⁷⁰ <http://pinsebevegelsen.no/sider/tekst.asp?side=34>.

4. METODE OG TEORI

I dette kapitlet skal jeg beskrive den metodiske fremgangsmåten for innsamling og behandling av datamaterialet. Jeg vil først presentere valget av metode. Deretter vil jeg redegjøre for grunnlaget for dette valget ved å gi en karakteristikkk av kvalitativ metode generelt. Metodiske aspekter ved dybdeintervjuet vil bli gjennomgått, så også prinsipper for valg av respondenter. Refleksjoner rundt gjennomføringen av undersøkelsen, både generelt og med henblikk på min rolle i den, er og et sentralt punkt. Det samme gjelder den analytiske fremgangsmåten for behandling av empiri – diskursanalyse – som jeg vil redegjøre for til slutt. Jeg vil også i dette kapitlet legge frem ulike teoretiske og analytiske perspektiver som undersøkelsen kan sees i lys av.

Valg av metode

Med utgangspunkt i hvordan forestillingene om frelse, fortapelse, himmel og helvete varierer hos respondentene, vil mitt prosjekt være å diskursanalysere deres utsagn om gudstro. Hva tas for gitt? Og hva kan det som tas for gitt fortelle meg om forestillinger og motivasjoner? Da jeg skal undersøke tro, og subjektive forestillinger, finner jeg det hensiktsmessig å anvende kvalitativ metode av typen dybdeintervju for innsamling av data/empiri. Jeg mener at problemstillingen min kan besvares bedre ved hjelp av kvalitativ metode enn av kvantitativ. Resultatene av en kvantitativ undersøkelse ville riktig nok kunne generaliseres til å gjelde for en større gruppe mennesker. Men ferdige svarkategorier i en kvantitativ surveyundersøkelse ville også begrense min tilgang på *nyansert* informasjon om tro. Valget av metode skal drøftes og begrunnes nærmere i det følgende.

Kvalitativ metode

Valget av kvalitativ metode er ikke tatt på grunnlag av at én metode er bedre enn en annen, men heller fordi den er et riktigere verktøy for min problemstilling. Professor i sosiologi Fredrik Engelstad har en formulering som beskriver forskjellen på kvantitativ og kvalitativ metode treffende: «Kvalitativ metode brukes til å fastslå forskjellen mellom epler og pærer,

mens kvantitative metoder går ut på å telle hvor mange det er av hver.»⁷¹ Metodevalget mitt er gjort på grunnlag av at fokuset i utgangspunktet ligger på innhold og nyanser i menneskers forestillinger og tro, heller enn hyppighet og utbredelse av bestemte forestillinger. Dermed er det også klart at undersøkelsen ikke har statistisk verdi. Men jeg mener at forestillinger, holdninger og motivasjoner i henhold til min problemstilling bedre kan avdekkes slik, enn gjennom tall eller ferdige svarkategorier.

Den kvalitative forskningen hører hjemme i den hermeneutiske tradisjonen, og bryter dermed med de prinsipper og tankemodeller som blir anvendt innenfor naturvitenskapelig forskning. Mennesker er - i motsetning til andre forskningsobjekter - enkeltindivider, levende, fleksible og hele tiden i endring. Derfor må undersøkelser av mennesker bygge vel så mye på forståelse innenfra som forklaring utenfra. Metodevalg er altså et spørsmål om hva som er riktig og relevant verktøy for å komme frem til pålitelige resultater i hver enkelt undersøkelse.

Kjennetegnet på kvalitativ metode er altså først og fremst at den vil dybde heller enn bredde. Et nært og tett forhold mellom forskeren og miljøet eller personen som utforskes vektlegges i den kvalitative undersøkelsen, i motsetning til den kvantitative, som vektlegger omfang, hyppighet og generalisering. Det kvalitative og kvantitative står således i et komplementært forhold til hverandre. Det som er en svakhet hos den ene er en styrke hos den andre, derfor kan det i større undersøkelser være fruktbart å benytte metodetriangulering, dvs. kombinasjon av flere metoder «...der den ene metodes svakhet kan suppleres med den annens styrke i en gitt undersøkelse».⁷² Min masteroppgave er imidlertid ikke av et slikt omfang.

Troverdighet

I et forskningsprosjekt er det viktig hele tiden å kritisk vurdere kvaliteten i det arbeidet som blir gjort, og de tradisjonelle begrepene som betegner kriteriene for en slik vurdering er

⁷¹ Engelstad, Fredrik (1985) hos Repstad, 2007:29.

⁷² Scott Sørensen m. fl., 2008:96.

validitet og reliabilitet. Siden begrepene *validitet* og *reliabilitet* er utviklet innenfor kvantitative studier, foreslår sosiolog Tove Thagaard at de i kvalitative studier kan erstattes med *bekreftbarhet* og *troverdighet*. Jeg velger å benytte disse erstatningene da jeg synes de passer bedre i min undersøkelse enn de tradisjonelle betegnelse.

Troverdighet i denne sammenheng er knyttet til måten forskningen gjennomføres på, men etter en annen logikk enn i kvantitative undersøkelser. I kvantitative undersøkelser, som er basert på total uavhengighet mellom forsker og informant, knyttes troverdighet til fastlagte kriterier. I følge Thagaard er ikke dette holdbart i studier der forsker og informant forholder seg til hverandre. I kvalitative studier må det argumenteres for troverdighet, gjennom redegjørelse for hele forskningsprosessen. «Argumentasjonen skal overbevise den kritiske leser om kvaliteten på forskningen, og dermed også verdien av resultatene.»⁷³

En måte å ivareta kvaliteten i en kvalitativ undersøkelse på, er å skille tydelig mellom hva som er hva – av førstehåndskilder, altså respondentenes direkte informasjon, og hva som er forskerens tolkninger og kommentarer av denne. En måte å sikre dette på er å gjøre opptak av intervjuene. Da vil analyse materialet være mindre farget av forskeren enn hvis vedkommende baserer seg på notater, og dermed mer troverdig. Troverdighetskravet er ikke mindre relevant under selve analysen av intervjuet i etterkant. Hvordan blir materialet kategorisert og behandlet? Dette behandles videre under avsnittet *Min rolle*.

Bekreftbarhet

En måte å måle bekræftbarheten av et intervju på – i den grad slikt kan måles – kan være å gjennomgå resultater med respondenter i etterkant for å se om de kjenner seg igjen og opplever forskerens tolkninger som riktige. På den annen side, når opptaket av det som er sagt er transkribert og festet til papiret ord for ord, er det ingen overhengende fare for feilsitering. Faren kunne selvfølgelig være - til tross for at man siterer riktig – at man plukker tekstfragmenter ut av sin sammenheng og bruker dem litt for kreativt etter egen interesse. I

⁷³ Thagaard, 2003:178.

så fall blir det en dårlig analyse, noe det er mitt ansvar - og i min interesse - å unngå. Av samme grunn har jeg valgt å legge ved intervjutranskripsjonene i sin helhet.

Det kan også innvendes mot det å søke respondentens bekræftelse, at respondentens *tolkningskontekst* er annerledes enn forskerens. Det jo ikke bare det direkte, fortellende innholds nivået i teksten som er interessant. Det ligger mangfoldige muligheter i analysen til å lete etter informasjon som respondenten ikke nødvendigvis er seg selv bevisst. Et eksempel på det kan være ordvalgene. Hva slags metaforer benyttes? Et annet eksempel er hvilke premisser som ligger implisitt i det som blir sagt. Hva tas for gitt? Thagaard sier, og jeg mener det er rimelig, at når respondenter ikke er innforstått med de faglige perspektivene, bør heller ikke deres vurderinger av forskerens tolkninger danne grunnlag for bekræftbarhet.

Uansett hvor høy grad man når av bekræftbarhet, så vil man i en undersøkelse basert på kvalitativt intervju ikke kunne oppnå generaliserbarhet. Men dette er heller er ikke et mål. Resultatene kan likevel ha verdi, for eksempel i den forstand at de kan avdekke visse tendenser. I så måte kan de danne grunnlag for en ny hypotese, som i neste omgang kan undersøkes gjennom kvantitative undersøkelser.

Intervju

Med et tema som mitt virket det helt naturlig å legge til rette for møter ansikt til ansikt med respondentene fremfor telefon- eller internettkommunikasjon. Det er lettere å oppnå personlig kontakt og fortrolighet når to personer sitter fysisk overfor hverandre. Ansikt-til-ansikt-intervjuet gir også mulighet for å fange opp flere nyanser, som kroppsspråk og ansiktsuttrykk. I det kvalitative intervjuet er altså målet å få frem flest mulig nyanser.

Formålet med et intervju er å få fylldig og omfattende informasjon om hvordan andre mennesker opplever sin livssituasjon. Intervju gir data om hvordan respondenten forstår

erfaringer og begivenheter i sitt eget liv. Denne metoden gir et særlig godt grunnlag for innsikt i respondentens erfaringer, tanker og følelser.⁷⁴

I denne undersøkelsen ønsket jeg mest mulig informasjon om den enkelte respondents holdninger og oppfatninger. Jeg ønsket også innsyn i hvordan respondentene på ulike måter fortolker og legger mening i de samme begrepene. Samtidig var det et poeng at de samme temaene ble berørt hos alle. Den beste måten å ivareta disse ønskene på var å gjennomføre intervjuene delvis strukturert. Det halvstrukturerte intervjuet faller i mellom det strukturerte på den ene siden og det åpne, ustrukturerte på den andre. Det strukturerte har ferdig utformede spørsmål med en fastlagt rekkefølge. Og en slik metode vil naturligvis være fordelaktig ved at den er effektiv med tanke på organisering av informasjonen i etterkant. Metoden vil også være fordelaktig dersom svar fra ulike respondenter skal sammenliknes direkte. Den motsatte ytterligheten - det ustrukturerte – vil arte seg mer som samtale ut i fra hovedtemaer. «En fordel ved en lite strukturert tilnærming er at forskeren kan følge informantens fortelling og utdype temaer som informanten bringer opp, men som forskeren ikke hadde tenkt på i forkant».⁷⁵

Valg av respondenter

Med utgangspunkt i dybdeintervju som metode sier det seg nesten selv at det finnes en smertegrense for hvor stort antallet respondenter kan være. For å finne ut hvor mange personer jeg skulle snakke med var det to viktige hensyn å ta: På den ene siden var det et hensyn å ta til oppgavens omfang, og at mengden med analysemateriale skulle være håndterlig i forhold til tiden jeg faktisk hadde til rådighet. Jeg intervjuet i alt åtte personer. Jeg tror flere intervjuer ville være lite hensiktsmessig i denne sammenhengen, da jeg også erfarte at jeg etterhvert nådde et metningspunkt. Av denne grunn har jeg i analysen også valgt å utelate de to siste respondentene jeg intervjuet. Selv om disse ville kunne tilføre enda flere nyanser, var mye allerede sagt. Hovedstandpunktene var godt 'dekket opp' fra før. Ikke minst var dette også en vurdering tatt ut i fra tidshensyn. På den andre siden kom hensynet til

⁷⁴ Thagaard, 2003:83.

⁷⁵ Thagaard, 2003:84.

spredning. I følge Repstad må rammen for hvem det er aktuelt å intervju settes med utgangspunkt i problemstillingen, men den må være skjønnsmessig: «Innenfor denne rammen gjelder det utvalgsprinsippet at de som intervjues bør være mest mulig ulike. På den måten kan man få et bredt inntrykk gjennom intervjuene (...)».⁷⁶ Jeg ønsket å finne et utvalg som (i hvert fall tilsynelatende) reflekterer et tverrsnitt av den delen av befolkningen som selv bekjenner seg som protestantiske kristne. Ikke for å kunne generalisere resultatene til å gjelde for alle, resultatene har jo som nevnt ingen statistisk verdi, men for eventuelt å kunne se etter mønstre på tvers av kategorier. For å få til det har jeg intervjuet kvinner og menn, like mange av hver. Jeg har også tatt hensyn til at utvalget skulle ha en viss fordeling av liberale og konservative holdninger, men noen ble også med uten at jeg visste noe om akkurat det. Jeg har intervjuet både lek og lærd, men med overvekt av lekmenn – av de seks jeg har intervjuet er det to lærde og fire leke. Jeg har også sørget for noe aldersvariasjon hos begge kjønn. To av respondentene var bekjente som jeg har spurt, og en tidligere medstudent meldte seg frivillig da hun hørte om oppgaven. En kom med som et resultat av snøballmetoden.⁷⁷ Det vil si at en respondent tipset meg om navn blant sine bekjente som kunne være interessert. To var fremmede som jeg tok kontakt med ut i fra deres stillinger som lærde, en teolog og en kateket. Det eneste kravet jeg stilte var at respondentene selv bekjente seg som kristne. Utvalget har på denne måten fått en god spennvidde.

Bekjente kontra fremmede

Det å intervju bekjente er på flere måter annerledes enn å intervju ukjente. Vil det kunne bli problematisk i etterkant når utsagn skal analyseres og jeg skal finne informasjon mellom linjene, som respondentene kanskje ikke er bevisste at de har gitt, til tross for at analysene faglig sett er holdbare? Vil følelsen av nærhet til noen av respondentene komme til å stå i veien for analytisk avstand til materialet? Det kan også tenkes at bekjente respondenter - i intervjusituasjonen - kan påvirkes til å utelate detaljer som de kanskje føler unødvendig å nevne fordi jeg kjenner dem og vet noe om dem fra før. Motsatt kan det også tenkes at disse respondentene vil kunne gi enda mer av åpenhet og uttømmende svar, fordi de vil kunne

⁷⁶ Repstad, 2005:81.

⁷⁷ Thaagard, 2003:54.

være mer avslappet i situasjonen. Hvordan det faktisk artet seg vil jeg komme tilbake til under overskriften *Gjennomføring av dybdeintervju*.

Min rolle

Hvem er jeg i forhold til temaet jeg snakker med respondentene om? Jeg har tidligere i oppgaven gjort rede for hvorfor jeg finner temaet interessant, og hva som trigger nysgjerrigheten min. Jeg har også gjort det klart at jeg har en viss nærhet til temaet, og derfor ikke er nøytral. Men er man under noen omstendighet helt nøytral eller objektiv? Dersom det empiriske feltet jeg skal undersøke hadde vært totalt ukjent for meg, ville man da kunne snakke om større grad av avstand og objektivitet? Og ville det i så fall vært en fordel? Både ja og nei. Distansen til feltet ville være større. Kjennskapen til konvensjonene ville vært desto mindre. Og fordommene ville nok sett annerledes ut, fordi jeg i så fall ville ha stått et helt annet sted i forhold til det betraktede, og dermed hatt en helt annen forståelseshorisont. På den ene siden kan man kanskje si at større avstand ville være en fordel, særlig med tanke på muligheten for enda større grad av objektivitet – noe som jo er et forskningsideal. Men på den annen side kan man også si at nærheten til feltet og kjennskapen til terminologi og problemstillinger kanskje heller gjør det lettere å stille de rette spørsmålene - og følge dem opp - i en intervjusituasjon. Slik jeg ser det bør derfor kjennskapet til feltet kunne betraktes som en ressurs like gjerne som et problem. Det er også nærliggende å tenke at nysgjerrigheten og interessen for akkurat denne problemstillingen heller ikke ville dukket opp i det hele tatt dersom erfaringene den er basert på ikke fantes.

Forskeren er alltid sosialisert inn i det vedkommende forsker på. Repstad formulerer det slik: «Det eksisterer ingen absolutt objektivitet, bare mer eller mindre troverdige fortolkninger av virkeligheten». ⁷⁸ Repstad understreker her at total objektivitet ikke er mulig. I formuleringen ligger det også en påstand om at alt er fortolkning – et perspektiv som er helt grunnleggende i den kvalitative forskningen. Og spørsmålet blir heller da: Hva er det som gjør fortolkningene mer eller mindre troverdige? Selv om total objektivitet ikke er mulig, er objektivitet likevel

⁷⁸ Repstad, 2007:121.

uløselig knyttet til troverdighetskravet når det kommer til fortolkningene av empirien – intervjuene. Jeg kommer altså ikke utenom – og legger heller ikke skjul på - min egen posisjon i forhold til det jeg undersøker. Men måten jeg tolker på er ikke troverdig om den bærer preg av mine personlige standpunkt.

Gjennomføring av dybdeintervju

Intervjuseansene

Alle intervjuene mine ble tatt opp som lydfiler. Jeg var ganske spent på om alle synes det ville være greit. Jeg var også spent på hvordan det ville påvirke samtalene, om det ble vanskelig for respondentene å fri seg fra tanken på opptakeren som rullet og gikk underveis. Ingen hadde imidlertid innvendinger. Alle ble fort ivrige og engasjerte i det vi snakket om, og virket ganske raskt komfortable med situasjonen.

Det var respondentene selv som fikk foreslå hvor vi kunne treffes. Noen inviterte hjem, noen hadde kontor og noen foreslo kafé. Jeg gikk inn i dette med en forestilling om at det var et sensitivt tema som kunne være litt vanskelig å snakke om. Slik opplevde jeg det likevel ikke. Jeg fikk inntrykk av at samtlige respondenter likte å snakke om troen sin. For noen ble det en mulighet til å luften og artikulere tanker som kanskje ikke får luftet seg så ofte. Noen tilbakemeldte konkret at det å bli stilt spørsmål de sjelden stilte seg selv – fordi det i det daglige ikke føles viktig – gjorde at de fikk ryddet opp i egne tanker og ble bedre kjent med hva de selv faktisk mener eller føler seg usikre på.

Jeg tok utgangspunkt i en ferdig utarbeidet intervjuguide, for å være sikker på at jeg kom innom de samme temaene med samtlige respondenter. Alle fikk likevel muligheten til å snakke veldig fritt og selv styre hvor lang tid seansen skulle ta. Intervjuseansene bar preg av samtale - men hvor respondenten naturligvis snakket mest.

Jeg opplevde veldig liten forskjell mellom samtalene med de bekjente og de fremmede respondentene. Jeg følte ikke at informasjon ble utelatt hos de bekjente, noen ganger var det kanskje heller tvert i mot. Jeg stilte jo stort sett de samme spørsmålene, og fulgte opp for å få mer utfyllende svar etter behov. Mitt inntrykk var at alle var like mye til stede om temaet, og at det som var av variasjon heller lå i individuelle forskjeller forøvrig.

Refleksjoner i ettertid

Lang tid etter at intervjuene ble gjennomført og deretter transkribert og analysert, har jeg blitt klar over et problem som jeg ikke kan unnlate å vie plass til. Etter at jeg besluttet å ta med transkripsjonene i sin helhet som vedlegg til oppgaven, valgte jeg også først å sende disse ut til respondentene slik at de selv kunne få gjennomgå dem med henblikk på anonymisering.

Det var ingen av respondentene som var spesielt imponerte over sin egen figur etter å ha lest transkripsjonene. Tvert imot så ble de utelukkende negativt overrasket over hvordan de fremsto. Kommentarer i tilbakemeldingene var blant annet: «Dette var pinlig lesning» eller «Jeg fremstår ikke akkurat som spesielt intelligent». Noen ytret også ønske om å få revidere og renskrive. Dels fordi det har gått såpass med tid i mellom at noen faktisk ikke mener akkurat det samme lenger. Kanskje dels fordi man har fått tid til å tenke mange tanker etterpå, om hvordan man kunne svart annerledes? Men aller mest tror jeg det henger sammen med transkripsjonen som tekst: Når man transkriberer et intervju blir man klar over hvor vesentlig forskjellig tale og skrift er. Det spesielle ved tale som skrift er at lyder, pauser, utfyllingsord, famling og reparasjoner får en oppmerksomhet det ikke fortjener, eller som det i hvert fall normalt sett ikke får når man snakker med noen. Oppmerksomheten rettes bort fra poengene og over på alt det andre. Det er naturlig at dette er «pinlig lesning». Og hvem vil ikke gjøre en god figur? Samtidig ville det å utelate dette være det samme som skrelle bort informasjon av stor verdi for analysen. Og det er opplagt at analysen må ha forrang, da det er den som hele tiden har vært formålet med intervjuene. Mitt inntrykk er tross alt at respondentene er innforstått med det.

Et annet problem knyttet til transkripsjonene er at de negative reaksjonene blir stående i en rar og - for meg - litt ubehagelig kontrast til de fine seansene som selve intervjusamtalene var. Dette fordi det å la seg intervjuer er en sak som innebærer fortrolighet og blottstilling. Men problemet er åpenbart ikke til å omgå. Transkripsjonene må være med av flere hensyn: De sørger for at respondentenes stemmer slipper til i sin helhet, og ikke bare gjennom min seleksjon. Dessuten kan de være nyttige for den leseren som utover min seleksjon ønsker et helere og kanskje til og med riktigere bilde av respondenten enn det jeg evner å gi.

Det er som nevnt en blottstillende sak å la seg intervjuer. Å blottstille seg er å gjøre seg sårbar. På toppen av at respondentene skal tåle å bli fremstilt via en transkripsjon, skal de også takle at transkripsjonene blir analysert. Jeg vier dette såpass mye plass fordi jeg tror det kan bli utfordrende og krevende for respondentene å lese. Å bli analysert er sikkert krevende uansett tema. Men helt spesielt med denne sammenhengen er det at temaet er så personlig og eksistensielt.

Respondentenes reaksjoner er ikke jeg herre over. Men jeg kjenner et ansvar. Det gjelder helt spesielt overfor de respondentene som ikke meldte seg frivillig, men svarte ja på min forespørsel. Dersom dette blir en påkjønning så beklager jeg det, men håper at det også vil kunne berike – på litt lengre sikt.

Teoretiske og analytiske perspektiver

I innledningskapitlet gjorde jeg rede for et vesentlig skille mellom to ytterpunkter i oppfatningen av hvordan frelse og fortapelse bør forstås, noe som også danner en ramme for min undersøkelse. Alle respondentene befinner seg et eller annet sted innenfor denne avgrensningen. Det vesentligste i skillet mellom disse ytterpunktene er at 'døden skiller dem ad'. Det vil si at på den ene siden har man overbevisningen om at livet har to utganger, og på den andre siden overbevisningen om at det ikke kan forholde seg slik. Jeg vil i det følgende legge frem ulike teoretiske/analytiske perspektiver som disse variasjonene kan sees i lys av.

Fenomenologi

Jeg vil si at hele prosjektet har en fenomenologisk ramme. I en fenomenologisk tilnærming rettes fokuset mot enkeltpersoners erfaringer, og forskerens refleksjoner over egne erfaringer kan godt danne utgangspunkt for forskningen - slik det gjør i dette prosjektet. Interessen sentreres rundt verden slik respondenten selv opplever den i det daglige. Og det er viktig at forskeren er åpen for disse erfaringene. I tillegg til enkeltpersoners erfaringer rettes også fokus i en fenomenologisk tilnærming mot det som tas for gitt i en kultur.

Som både filosofi og metode utgjør fenomenologien et viktig grunnlag i den kvalitative forskningen. Metoden impliserer vektlegging av førstepersonsperspektivet. Det å gå «til saken i seg selv» og analysen av livsverdenen er sentralt. Begrepet «livsverden» ble først introdusert av den tyske filosofen Edmund Husserl (1859-1938), første gang i 1936, og dekker «... den verden man umiddelbart er hjemme i, bevisst og ubevisst, som utgjør en gitt forståelseshorisont og danner grunnlaget for all menneskelig praksis.»⁷⁹ (Begrepet forståelseshorisont forklares senere, i avsnittet om hermeneutikk). Følelser og kropp, sanser og stemninger, bevissthet og handlinger og det levde liv er livsverdenfenomener som har vært sentrale analyseobjekter for tenkere som utgjør teorigrunnlaget i kulturstudier.

Diskursteori

Diskurs er et høyfrekvent begrep i denne oppgaven, og jeg vil derfor gi en forklaring av dette. «(...)foreløpig kan vi si, at en diskurs er en bestemt måte at tale om og forstå verden (eller et udsnit af verden) på».⁸⁰ En diskurs formes og omformes i et kontinuerlig samspill med historie, institusjoner og individer. Slik Winter Jørgensen & Phillips forklarer det, kan en diskurs sies å innebære en idé om at språket er strukturert i mønstre, og at vi følger disse mønstrene når vi handler innenfor ulike sosiale områder. For eksempel kan man snakke om medisinske diskurser eller politiske diskurser, eller som i mitt tilfelle – religiøse diskurser.

⁷⁹ Scott Sørensen m. fler, 2008:101.

⁸⁰ Winther Jørgensen og Phillips, 1999:9.

Diskursanalyse – som jeg vil anvende som metode for behandling av det innsamlede datamaterialet - vil da være analysen av disse mønstrene.

Diskursbegrepet kan tilbakeføres til den franske filosofen, historikeren og sosiologen Michel Foucault, som definerte det som følger: «practices that systematically form the objects of which they speak».⁸¹ Men det omfatter mer enn talehandlingene, det er sosiale handlinger og ulike praksiser som former meninger og holdninger innenfor gitte samfunnsområder. Det kan også omfatte hva en *unngår* å snakke om og hva en *ikke gjør*. Foucault tar avstand fra tro på objektiv sannhet, men er opptatt av å stille spørsmål for eksempel ved vedtatte sannheter for å avsløre/avdekke konstruksjoner og dermed diskursers makt:

We must question those ready-made syntheses, those groupings that we normally accept before any examination, those links whose validity is recognized from the outset; we must oust those forms and obscure forces by which we usually link the discourse of one man with that of another; they must be driven out from the darkness in which they reign.⁸²

En grunnleggende tanke i diskursteorien er at verden er tilgjengelig for oss slik vi ser den, i motsetning til forestillingen om en objektiv verden som venter på å bli oppdaget. Mennesket konstruerer verden, selv vitenskapen er kulturelt og historisk skapt. Verdensbilder og identiteter er foranderlige, nettopp derfor kunne de også ha vært annerledes under andre betingelser. Det vi vet og hvordan vi vet det betraktes i dette perspektivet som sosialt konstruert i bestemte kontekster, og representerer et såkalt anti-essensialistisk syn: «At den sociale verden konstrueres sosialt og diskursivt betyr, at dens karakter ikke er determinert af ytre forhold eller givet i forvejen, og at folk ikke har interne 'essenser' – et set ægte og stabile eller autentiske karakteristika».⁸³ Etter Foucaults begreper er alt diskurs. Anti-essensialisme betyr altså at det ikke finnes noe utenfor språket. Intet fundament som utgjør fasiten på sannhet eller virkelighet. Det er diskursen som er virkeligheten, noe som impliserer

⁸¹ Foucault, 1972:49.

⁸² Foucault, 1972:22.

⁸³ Winther Jørgensen og Phillips, 1999:14.

et syn på virkeligheten som konstruert, og sosialt og historisk betinget. Denne anskuelsen betegnes også som *konstruktivisme*.

Dette, altså konstruktivisme, representerer et poststrukturalistisk språksyn - som jeg har behov for å modifisere da jeg selv ikke oppfatter meg som rendyrket konstruktivist (ei heller rendyrket essensialist). Religions sosiologene Peter Berger og Thomas Luckmann har hatt en innflytelse på kulturstudier med et perspektiv som ikke egentlig rendyrker verken essensialisme eller anti-essensialisme/konstruktivisme, men som i følge Scott Sørensen «...består blant annet i deres insistering på dobbeltheten konstruksjon og virkelighet, som er en kontinuerlig pågående prosess, på alle nivåer i alle deler av samfunnet, samtidig. Det vil si at 'virkeligheten finnes' som noe gitt selv om den er gjenstand for fortolkning og konstruksjon». Poenget med deres teori er å vise den gjensidige avhengigheten mellom det bestående og det som omgir det.

Poststrukturalisme

Poststrukturalisme er en betegnelse som brukes om alle de teorier som har kommet til i forlengelsen av strukturalismen. Men til forskjell fra strukturalismen, som fokuserer det grammatiske nivået, vektlegger de poststrukturalistiske teoriene den pragmatiske siden ved språket - hvordan språket skaper virkelighetsforståelsen. Amanuensis ved Høgskolen i Telemark, Eli Glomnes, forklarer denne sammenhengen slik: «Vi er avhengige av språket for å kunne tenke, og språket er samtidig strukturert slik at det presser oss til å tenke på visse måter.»⁸⁴ Poststrukturalismen er altså konsentrert om de meningsskapende prosessene i *bruken* av språket.

I den pragmatiske tradisjonen finner vi blant annet språkfilosofen John L. Austins språkhandlingsteori, som kategoriserer språkbruk etter ulike type handlinger (konstateringer, direktiver, kommisiver, ekspressiver og kvalifiseringer).⁸⁵ Kvalifiseringer er en type

⁸⁴ Glomnes, 2001:48.

⁸⁵ Svennevig, 2003:61.

språkhandling som konstituerer en ny virkelighet. Et eksempel på dette er vielsen, når prestens *ord* endrer parets virkelighet/status fra ugift til gift. Eksempler som legges frem hos professor i språklig kommunikasjon, Jan Svennevig, er domsavsigelser, krigserklæringer, åpningserklæringer og andre typer offentlig erklæringer.⁸⁶ Felles for eksemplene Svennevig nevner, er at de kun er legitime i forhold til den sosiale virkeligheten når de institusjonelle kravene til *hvem* som kan uttale erklæringen er innfridd. Likevel gir denne språkhandlingstypen assosiasjoner til *det å bli frelst* slik frelse omtales hos for eksempel pinsevennene, fordi *frelst* i deres perspektiv er noe du *blir* i det du «...med din munn bekjenner at Jesus er Herre og i ditt hjerte tror...».⁸⁷

Hermeneutikk

Hermeneutikken, læren om fortolkning, utgjør i likhet med fenomenologi et viktig grunnlag i kvalitativ forskning. Den tyske filosofen og hermeneutikeren Hans-Georg Gadamer (1900-2002) har gjennom boken *Sannhet og metode* (Wahrheit und Methode) etablert begrepet forståelseshorisont. Det er et viktig prinsipp hos Gadamer at all forståelse er knyttet til den enkeltes fordommer. Ikke i negativ forstand, men i betydningen før-dommer. Dette forklares hos Scott Sørensen m.fl. slik: «Når menneskets veivalg ikke skjer i blinde, men har en bestemt retning, er det fordi hvert enkelt menneske orienterer seg ut i fra sin historiske forståelseshorisont, som Gadamer forstår som summen av alle våre fordommer, som språket vi har tilegnet oss også er bærer av».⁸⁸ Hver gang ny kunnskap kommer til, smelter denne sammen med, og endrer, den eksisterende forståelseshorisonten.

Hermeneutikken ble først utviklet for at man skulle kunne foreta korrekte tolkninger av Bibelen, men ble senere løsrevet fra teologien og utvidet til en filosofi om tekst og om forståelse i menneskelivet generelt. Hermeneutikk, som er nært knyttet til religiøse og eksistensielle problemstillinger, handler om å finne mening - ikke bare i tekst, men i livet. Og i religiøs tekstforståelse er det mye som står på spill. Glomnes eksemplifiserer dette alvoret på en måte som er direkte relevant for mitt tema:

⁸⁶ Svennevig, 2001:61.

⁸⁷ Rom. 10.9.

⁸⁸ Scott Sørensen m. fl., 2008:103.

Alvoret og intensiteten i diskusjonene om hva teksten sier, ser vi blant annet i diskusjonene om hva Bibelen sier (Gud mener) om fortapelse. Å ha rett eller ta feil, forstå eller misforstå er ifølge religiøs tekstforståelse et spørsmål om liv og død, og svaret på spørsmålet ligger i siste instans hos Gud. Konvensjoner og vaner er bindende for våre lesninger. Det er jo derfor det meste av dagliglivet går greit, og det er av samme grunn at vi får forståelsesproblemer i møte med tekster som er fjerne i tid og kultur.⁸⁹

I sammenheng med tekstforståelse peker Glomnes her på konvensjoner og vaner som bindende for våre lesninger. Konvensjoner og vaner vil si at noe har blitt det normale for oss, og det som har blitt det normale for oss kan ikke løsrives fra kulturen vi er sosialisert inn i og forventningene som denne er bærer av. Gadamer forklarer klassiske teksters betydning i en kultur ved hjelp av begrepet *virkningshistorie*. Et klassisk verks virkningshistorie, i denne sammenhengen Bibelens, vil si den virkningen som dette verket har hatt på kulturer gjennom tidene. Virkningshistorien kan sies å prege en *kollektiv forståelseshorisont*. I denne ligger alt vi vet uten å tenke over at vi vet det. Når vi leser tekster kommer vi ikke utenom å gjøre det i lys av vår egen tid og vår egen kultur, altså i lys av en kollektiv forståelseshorisont.

Religions sosiologi/Identitet

De personlige erfaringene våre stemmer gjerne overens med vår sosiale identitet, og er ofte i tråd med omgivelsenes forventninger. Identitet utvikles ikke i enerom, vi er alle produkter av våre omgivelser, slik vi langt på vei har sett i Gadamers hermeneutikk. Derfor er det også relevant å trekke inn teoretiske perspektiv på oppvekst og sosiale prosesser. Alle mennesker blir født inn i en sosial struktur, der de er prisgitt andre som er ansvarlige for sosialiseringen av dem (primærsosialisering). Disse ansvarliges formidling til barn, av verden som objektiv størrelse, vil alltid være filtrert av deres egen plassering i den. Det barn oppfatter som den objektive verden vil derfor ha det samme perspektivet som det de ansvarlige formidler, bevisst eller ubevisst. I det perspektivet vil det for eksempel ikke være overraskende om respondenter forteller om erfaringer eller følelser som samsvarer med hva som verdsettes

⁸⁹ Glomnes, 2001:108.

eller oppfattes som riktig i de omgivelsene de har vokst opp i. Religionsosilogene Peter L. Berger og Thomas Luckmann forklarer det slik: «Barnet påtar seg de signifikante andres roller og holdninger, det vil si at det internaliserer dem og gjør dem til sine egne».⁹⁰ På denne måten bygges identitet. Dette er imidlertid ikke en ensidig prosess, men et samspill mellom det objektive - hvordan andre betrakter en, og det subjektive - hvordan en betrakter seg selv. Dermed oppleves det også en sammenheng og overensstemmelse mellom de menneskene en står i en følelsesmessig relasjon til og egen virkelighetsforståelse. Det en lærer om verden i og med primærsosialiseringen fester seg som *verden* i bestemt form entall, ikke som en av flere mulige verdener.

Den kunnskapen en får i denne grunnleggende fasen forankres mye dypere enn verdener som internaliseres senere. Omgivelsene som subjektet står i et dialektisk forhold til, utvides imidlertid etterhvert til å omfatte mer enn bare dem man er følelsesmessig knyttet til, til institusjoner og til hele samfunn. Senere prosesser vil alltid bygge på et allerede sosialisert individ, et allerede dannet selv og en allerede internalisert verden.⁹¹ Dette er generelle mekanismer som er til stede i all sosialisering og i alle typer institusjoner. Berger og Luckmann forklarer dialektikken i forholdet mellom omgivelsene og individet ved hjelp av begrepsrekken eksternalisering - objektivering – internalisering.

Eksternaliseringen skjer når mennesket organiserer livene og verdenene sine i kategorier og sammenhenger. Objektiveringen har funnet sted når disse kategoriene og sammenhengene/mønstrene har blitt institusjonalisert, eller etablert som noe håndfast og virkelig i seg selv. Når de objektiverte strukturene virker tilbake, og danner utgangspunkt for menneskers beskrivelse av virkeligheten, kan man si at disse strukturene har blitt internalisert. Dette er en kontinuerlig pågående prosess, på alle nivåer i alle deler av samfunnet, samtidig. Slik dannes/reproduseres /oppretholdes kultur.

⁹⁰ Berger og Luckmann, 2006:137.

⁹¹ Berger og Luckmann, 2006.

Denne masteroppgaven omfatter forestillinger om hva som skjer etter døden. Derfor nevner jeg også Berger og Luckmanns perspektiv på *tid* som i noen grad kan belyse forestillinger om et liv etter døden i et sosiologisk/sosialpsykologisk perspektiv. Vi vet alle at vi skal dø, noe som gjør tiden til noe absolutt for den enkelte. Kunnskap om en uunngåelig død gjør oss bevisste på den begrensede tiden vi har til rådighet. «Siden jeg ikke ønsker å dø, vil denne kunnskapen bringe en underliggende angst inn i mine prosjekter. (...) Ventetiden blir angstfylt i den grad tidens absolutthet påvirker mine planer».⁹² Det er ikke utenkelig at en bevisst eller ubevisst frykt for døden kan være med på å påvirke den dimensjonen ved tro som angår livet etter døden.

I et samtidsperspektiv kan man også si at menneskers forhold til døden i noen grad kan avdekkes gjennom utbredt fascinasjon og åpenhet for «den andre siden», også langt utenfor rammene av tradisjonell kristentro. Dette viser seg blant annet gjennom en folkelig og utbredt spiritualitet/nyreligiøsitet (som har vunnet både prinsessen og halve kongeriket). Den kan godt være basert på overbevisning, men samtidig kan man kanskje anta at den i stor grad tjener den hensikt å gjøre vissheten om døden lettere å leve med – både i forhold til det å miste noen, og til vissheten om det selv å skulle dø.

Diskursanalyse

I følge Repstad er diskursanalyse en samlebetegnelse for ulike tilnæringsmåter der man «studerer tekster i sammenheng med deres sosiale kontekst, med tanke på hva slags meninger som uttrykkes, hvilke retoriske virkemidler de uttrykkes gjennom, hvordan teksten er organisert, og også ofte hvordan meningene avspeiler felles og/eller dominerende tenkemåter i samfunnet».⁹³ Det grunnleggende formålet med diskursanalysen er ifølge Jørgensen og Phillips å finne ut av hvordan omverdenen (eller deler av den) fremstilles, men også hvilke sosiale konsekvenser det får. «Udgangspunktet er jo, at diskursene, ved at fremstille virkeligheten på en måte fremfor på andre mulige måder, konstituerer objekter på bestemte

⁹² Berger & Luckmann, 2006:47.

⁹³ Repstad, 2007:108.

måter, skaber grænser mellem sandt og falsk, og gør visse typer av handlinger relevante og andre utænkelige».⁹⁴

Tilnæringsmåten min har vært å bruke intervjuer som tekstmateriale, og det er transkripsjonene av disse som i sin helhet utgjør analysegrunnlaget. Winther Jørgensen og Phillips foreslår tre ulike modeller for analytisk tilnærming. Disse tilnærmingene er hhv. *Ernesto Laclau og Chantal Mouffes Diskursteori, Kritisk diskursanalyse og Diskurspsykologi*.

Laclau og Mouffes diskursteori betegnes best ved hjelp av uttrykket «Diskursiv kamp».⁹⁵ Det vil si at fokuset her først og fremst ligger på ulike diskursers posisjonering i forhold til hverandre, på diskursenes kamp om hegemoni/herredømme.

Kritisk diskursanalyse, som knyttes til Norman Fairclough, er mest konsentrert om diskursers endring, og da spesielt endringer innenfor ulike aspekter i det moderne samfunnet. Jørgensen og Phillips nevner eksempler som pedagogikk, massekommunikasjon, nasjonalisme, økonomi og identitet.⁹⁶ Dette er også en velegnet metode for å kartlegge endring innenfor det religiøse felt. Men da kreves det også empiri fra ulike perioder, slik at endringer faktisk kan påvises.

Diskurspsykologien (som egentlig er mer sosialpsykologisk enn rent psykologisk) skiller seg fra for eksempel Laclau og Mouffes diskursteori ved at den vektlegger individet som aktiv språkbruker, ikke som passivt styrt av diskursen. Den er mest fokusert på individers/gruppers meningsskaping og handlinger, sett i forhold til samfunnsmessige strukturer og prosesser. Slik jeg har forstått det er det da sentralt i diskurspsykologien å analysere språkbruken i samhandlingssituasjoner, og hvordan man gjennom retorisk organisering av språket underbygger bestemte konstruksjoner.

⁹⁴ Winther Jørgensen og Phillips, 1999:150.

⁹⁵ Winther Jørgensen og Phillips, 1999:15.

⁹⁶ Winther Jørgensen og Phillips, 1999:73.

Jeg fant imidlertid ingen modell som jeg syns egnet seg som fruktbart utgangspunkt for akkurat min analyse, selv om det nok er diskurspsykologien som er mest nærliggende. Fremfor å benytte en gitt fremgangsmåte vil jeg heller si at jeg først og fremst har jobbet intuitivt med materialet. Jeg har lyttet og lest, og lyttet og lest igjen, med det formål - så objektivt som mulig – å avdekke alt som kan tenkes å si noe om respondentenes frelse og fortapelsessyn, implisitt som eksplisitt. På det grunnlaget har jeg kunnet identifisere aktuelle diskurser og systematisere elementene som identifiserer dem.

5. ANALYSE A

Innledning

Hva tror troende om frelse og fortapelse? Forestillinger om frelse og fortapelse utgjør oppgavens hovedtema, og vil derfor naturlig nok danne en rød tråd gjennom analysen. Jeg vil, som seg hør og bør i en analyse, etterstrebe avstand og objektivitet. Men i det jeg tar for meg analysematerialet, kommer jeg likevel ikke utenom at jeg møter det med visse fordommer (eller før-dommer).⁹⁷ I innledningskapitlet nevnte jeg en forestilling jeg har hatt om at alle kristne i bunn og grunn tror at livet har to utganger. Jeg har forestilt meg at gapet mellom ytterpunktene kan forklares ut i fra variasjoner i hvor bokstavelig eller abstrakt ulike bibelsteder forstås, men at disse variasjonene ikke rokker ved livets to utganger som et faktum. At om man bare får kledd av forestillingene nok sosial og kulturell innpakning, så vil de vise seg egentlig å være veldig like. Jeg har også forventet at alle respondentene kommer til å gi uttrykk for ubehag i forbindelse med spørsmål om eksklusivitet, fordi hvis livet har to utganger impliserer det en sortering som jeg tror ikke-kristne ofte opplever som fordømmende.

Jeg har nok hatt en forestilling om at endringstendensene som jeg beskrev innledningsvis, mot en mildere/snillere kristendom, ikke egentlig berører de tradisjonelle forestillingene om frelse og fortapelse i et liv etter døden. At selv om helvete og fortapelse som tema tones ned, tror jeg ikke at folk tror noe mindre på dette som ett av to alternativer i livet etter døden. Jeg bærer nok med meg en forventning om at intervjuene skal bekrefte dette. Men min egen forforståelse til tross, jeg har et genuint og overordnet ønske om å sette denne på spill for å «forstå hva respondenten forstår».

Organisering av analysene

Organiseringen av analysene vil være slik at jeg i første omgang behandler hver respondent for seg, med utgangspunkt i den enkeltes subjektivitet. Analysene av den enkelte respondent vil

⁹⁷ Jfr. Gadammers hermeneutikk.

igjen være delt inn i to deler. I del 1 vil jeg gjøre en generell analyse av hele intervjuet, for å gi et helest mulig bilde av respondentens perspektiv. Her vil fokus ligge på å trekke ut alt som kan avdekke noe som helst om den enkeltes frelse- og fortapelsesforestillinger. Del 2 vil være en kortere, men mer spesifikk analyse ut i fra problemstillingen - som altså lyder som følger:

På hvilke måter samsvarer eller avviker norske kristnes forestillinger om frelse og fortapelse fra den offisielle læren hos kirkesamfunnene de tilhører?

Til grunn for problemstillingen ligger en hypotese om at forestillingene om frelse og fortapelse ikke avviker fra tradisjonelle standpunkter, selv om de oppleves som ubehagelige. I denne oppgaven skal en intervjuundersøkelse avkrefte eller bekrefte denne hypotesen.

Med utgangspunkt i denne formuleringen vil jeg her fokusere på å avdekke eventuelt ubehag knyttet til tradisjonelle perspektiver på frelse og fortapelse. Etter at hver enkelt respondent er analysert hver for seg, vil jeg videre, i analysens del B, ta utgangspunkt i de temaene som viser seg å være sentrale med henblikk på ubehag. Her vil respondentene bli behandlet mer komparativt, gjennom systematisering av variasjonene jeg da har funnet.

Så en kommentar til rekkefølgen respondentene er presentert i, da denne ikke er helt kronologisk, ei heller helt tilfeldig: Hver respondent er betegnet med et nummer. Nummeret indikerer rekkefølgen respondentene ble intervjuet i. Presentasjonene her tar utgangspunkt i denne rekkefølgen, men jeg har likevel flyttet om på et par av respondentene for å få en litt mer glidende og logisk overgang fra den første til den siste, rent perspektivisk. Dette for å lette lesningen. Jeg har også nummerert alle sitater med linjenummer, slik at det vil være enkelt å finne dem igjen i de vedlagte transkripsjonene.

Respondent nr. 1

Del 1

«...jeg var livredd, det var midt under den kalde krigen, ikke sant, og verden kunne jo eksplodere i morra.» (56)

Sitatet referer til respondent nr. 1 sin frelsesopplevelse, som fant sted i ung alder, i et kristent møte. Når hun snakker om frelse og fortapelse, refererer hun til barndom og oppvekst og dermed det innlærte verdensbildet: «At hvis du ikke blir kristen, så går du rett til helvete. Du måtte være klar til dommedag». (54) Dette viser en profil som er preget av den teologien som var dominerende ganske langt utover 1900-tallet. I tilknytning til hennes egen frelsesopplevelse nevnes også *Dommens dag* i kombinasjon med *Den kalde krigen*. Dommens dag referer til Bibelen. Den kalde krigen til våpenkappløpet og det ansente forholdet mellom USA og Sovjetunionen på 1980-tallet. Begge er i og for seg begreper som konnoterer usikkerhet. Den kalde krigen, med trusselen om at verden kunne eksplodere når som helst, gjør tanken på Dommens dag temmelig påtrengende. Under intervjuet bekjenner respondenten eksplisitt en sterk redsel, som førte til at hun ikke turte annet enn å la seg frelse. Selv om hun i ettertid forstår at det var skremsel, bruker hun metaforen «redningsplanke» (107) for å beskrive den betydningen frelsen likevel har i livet hennes nå. Her anes det en protest mot, eller kritikk av formen/metoden, og samtidig en aksept av det hun betrakter som sakens kjerneinnhold. Respondenten presiserer i samme vending at hun snakker om livet etter døden.

Respondent nr. 1 er en 38 år gammel kvinne, med en femårig høyskoleutdanning som inkluderer kristendom grunnfag. Hun ble født inn i, og vokste opp i en pinsevennkultur. Hun har også store deler av barndommen bodd i utlandet på grunn av foreldrenes misjonærvirksomhet. Selv om respondenten har blitt værende ved pinsevennkulturen, er det flere utsagn som peker på endringer - i forestillingene om hva frelse og fortapelse betyr og hva himmel og helvete er. Som vist i avsnittet over, markerer hun avstand til den sterke betoningen av fortapelse som overhengende trussel, ved å definere den som skremsel. Det viser også en form for avstandstagen at hun modererer de konkrete barndomsforestillingene,

- responsen på spørsmålet om himmelen begynner med referanser til Johannes åpenbaring og til oppvekst: «Jeg har jo vokst opp med at dette er et sted hvor gatene var av gull, og perleport, og alt var fint og sånn.» (43) Men nå tror hun ikke lenger at det er et bestemt sted som ser ut på en bestemt måte. Dette viser en endring i forestillingen om himmelen, en dreining fra noe konkret mot noe mer abstrakt: «Men jeg tror at det er et sted hvor Gud eller på en måte det gode er.» (47) En slik dreining innebærer en distansering fra det bokstavelige som hun er vokst opp med.

Det er også en distansering her, fra det bokstavelige i tankene omkring hva/hvordan helvete er:

... det er et sted som på en måte mangler den godheten. All Guds godhet, alt det gode er vekk. Og hva blir det igjen da? Men jeg vet ikke hvordan det ser ut eller hvordan det må være, annet enn at alt som er godt, alt som er kjærlighet, glede, alt det er sugd vekk. Og så er bare alt det miserable igjen. Men hvor det er, hvordan det ser ut, det er uvesentlig. (62-66)

Bakteppet hun nevner fra barndommens lærdom henger altså der fortsatt, og motivet i det er det samme selv om det har bleknet noe med tiden. Endringene hos denne respondenten peker på en erfaring, på opplevelsen av å bli skremt. Samtidig peker de på et tidsperspektiv, idet hun som voksen refererer tilbake til barndom, noe som også gjør alder og modning til en mulig forklaring på et endret perspektiv på himmel og helvete. Respondenten understreker likevel samtidig at hun er opptatt av å tolke Bibelen bokstavelig, og setter dette opp som en kontrast mot «det som er bekvemt og populært i tida.» (41) Av dette kan vi lese en motstand mot endring, mot at samfunnsutvikling uten videre skal påvirke Bibelens meningsinnhold. Endring blir her stående som en slags trussel mot selve poenget med å være kristen. Respondenten mener at hele poenget med å være kristen står og faller på troen på det som både kan virke usannsynlig og upopulært, uansett. Troen på at Jesus stod opp fra de døde er urokkelig. Og «... det at han stod opp fra de døde skiller han fra alle andre.» (38) I «alle andre» ligger det en referanse til hellige skikkelser innen andre religioner enn den kristne, noe som gjør kristendommen som religion eksklusiv.

Til slutt i intervjuet viser respondenten refleksjon omkring egen tro versus kirkesamfunnets lære. Her viser hun en viss avhengighet av kirkesamfunnets aksept, og en dermed en viss ufrihet i forhold til det å tenke selv. Autoriteten menighetens stemme har i livet hennes synes jeg bekreftes gjennom disse spørsmålene som hun stiller seg selv: «hvis jeg mener noe annet enn kirkesamfunnet forøvrig, er det greit for Gud? Er jeg like kristen da?» (123) Dette er noe problematisk for henne fordi hun ser at standpunkt faktisk endrer seg over tid – også innenfor hennes eget kirkesamfunn. Dette rokker så noe ved forestillingen om det absolutte:

Og hva og hvor mye skal jeg fortsette å tro bokstavelig av det som står i Bibelen? Det er jo masse vi også i vårt kirkesamfunn også velger å ikke tolke bokstavelig av det som står i Bibelen. Vi velger å være bokstavtro på det vi vil sjøl, på en måte. Også andre ting gidder vi ikke å forholde oss til engang, fordi det har vi allerede tolka bort, for det var historien, det var sånn det var da. Vi tilpasser oss jo vi også. Absolutt. (124-129)

Del 2

Finnes det indikasjoner i intervjuet på at respondenten oppfatter tradisjonelle standpunkt om frelse og fortapelse som ubehagelige?

Respondenten gir eksplisitt uttrykk for sin enighet med kirkesamfunnet hun tilhører: «...teologisk, så mener jeg i hovedtrekk det samme som den kirken jeg går i nå» (18), som altså er en pinsemenighet. Hun referer også til menighetens tro som mulig årsak til at hun selv er mer bokstavtro enn det som «viser seg å være bekvemt og populært i tida.» (41) Utsagnet er en respons på spørsmålet om Jesus er den eneste veien til Gud. Ved å presisere at hun tror annerledes enn det som er bekvemt og populært i vår tid, viser hun samtidig at hun opplever temaet som ikke helt uproblematisk. Når hun nevner «vår tid» forstår jeg det som en henvisning til det individualiserte og multikulturaliserte samfunnet – av den grunn at nettopp dette danner en helt ny og annerledes kontekst for kristendommen, sammenlignet med noen få tiår tilbake.

Jeg oppfatter også forholdet til autoriteter – i dette tilfelle menigheten - som i noen grad problematisk når det kommer til eventuelle uoverensstemmelser mellom egne meninger og menighetens lære. Dette fordi hun spør seg: «... hvis jeg mener noe annet enn kirkesamfunnet forøvrig, ville det være greit for Gud? Er jeg like kristen da?» (123)

Et annet eksempel på en ambivalens avdekkes når vi snakker om misjon. Her kommer det ganske rask til uttrykk at respondenten ikke har noe til overs for måten misjon opp i gjennom har foregått på, beskrevet med ordet «brautende». (71) I den sammenheng uttrykkes det også motstand mot «vi vet bedre enn dere»-holdningen som har vært utbredt i kristen misjonering. «Misjon som altså er utagerende...altså utagerende misjon, dette med at alle må bli frelst og sånn, det...» (76) Det virker som at det er mer komfortabelt å snakke om den siden av misjon som omfatter sosialt ansvar: «For Gud har sagt, altså Jesus har sagt at vi skal gjøre noe annet og. Og det er det sosiale, å bry oss om fattige, det å hjelpe til med sånne ting da.» (72) Respondenten forsvarer motstanden sin mot det 'brautende' med at tvang blir feil, fordi Gud har gitt oss fri vilje til å velge selv. Hun mener derfor at det er en bedre metode å «Leve livet slik at andre lurer på hva det er jeg har som ikke de har.» (87) Sitatet impliserer en selvoppfatning om at hun, i og med sin tro, har noe som ikke-kristne ikke har, men burde hatt.

Oppsummert kan man si at respondenten tror i tråd med kirkesamfunnet, og er opptatt av å gjøre nettopp det. Jeg forstår henne også dit hen at lojaliteten til kirkesamfunnets tro av og til kan få forrang foran egne refleksjoner, noe som skaper et visst spenningsforhold. Skoen trykker noe når det kommer til «de andre». Ikke i forhold til det påståtte faktum at man går fortapt i livet etter døden hvis man ikke er kristen. Ubehaget gjelder først og fremst metodene man bruker for å få frelst dem.

Respondent nr. 3

Del 1

Respondent nr. 3 er en 38 år gammel mann. Han er, i likhet med nr. 1, født inn og vokst opp i en pinsevennkultur, men betrakter seg selv nå som tverrkirkelig. Han har vært student ved ulike bibelskoler, driver med omfattende musikkvirksomhet og noe med kristen forkynnervirksomhet. Respondenten fremstår som kunnskapsrik og vel bibelbevandret, men samtidig bevisst sin posisjon som lekmann.

Respondenten gir uttrykk for at hans egen frelsesopplevelse, som i likhet med nr. 1 fant sted i ung alder, var svært sterk. Fylden og følelsesladningen i denne opplevelsen demonstreres ganske kraftig ved at han bruker metaforen «kreftsvulst» (268) som bilde på tilstanden før frelsen inntraff. Selve frelsen blir dermed å betrakte som et inngrep for fjerne en dødelig sykdom – et vellykket sådant. Det sier seg selv at dette måtte medføre stor lettelse og glede. Disse to respondentenes utsagn om frelse kan se ut til å være ganske ulikt motivert da den ene tar utgangspunkt i frykt og den andre i glede og lettelse. Frykt for å ikke havne på rett sted hvis jorden går under. Glede og lettelse over å bli kvitt noe som kan sammenliknes med en dødelig sykdom. Samtidig kan man si at frykten, som uttrykkes eksplisitt hos nr. 1, jo impliserer lettelse over å havne på rett side. Likeledes kan man si at gleden, som uttrykkes eksplisitt hos nr. 3, samtidig impliserer frykt for å «dø». Frykt for fortapelsen og glede over å være frelst fra den er to sider av samme sak, noe som bekrefter deres felles referanseramme. Men forskjellen i betoning gjør at de står vesentlig ulikt plassert innenfor denne rammen.

Respondent nr. 3 viser i likhet med nr. 1 en sterk lojalitet til sin forståelse av Bibelen. Han understreker at kreftsvulstmetaforen ikke er et bilde han finner igjen i der – underforstått at han helst vil ha bibelsk belegg for det han sier. Bibelen som referanse etterfølges nokså tett av flere bibelske referanser som «skyld», «straff», «synd» og «fortapelse», som alle igjen refererer til Det nye testamentets budskap om frelse og forsoning. Argumentasjonen hans refererer også tilbake til Bibelen, som i dette sitatet: «Og i lys av det så tror jeg det er viktig å

e.. forkynne at det er mulig å gå fortapt. Nettopp fordi Gud har nevnt det» (317) – noe som tillegger Gud og Guds ord all autoritet.

«Det jeg mener da, er viktig, er å være konservativ på de evige uforanderlige sannhetene. Og liberal på det som det ee... ikke står noe om i Bibelen.» (48) Sitatet er toneangivende for vedkommendes verdensbilde og teologiske forankring. Han sier at han har et konservativt bibelsyn, noe som både impliserer bokstavelig lesning, og en motstand mot endring – som vi også har sett hos respondent nr. 1. I samme vending tar han for gitt at det finnes evige, uforanderlige sannheter. At Jesus er den eneste veien til Gud, er en av disse. Respondenten viser en klippefast tro på dette: «Jeg holdt på å si atte hvis alle andre hadde slutta å tro, på det, så tror jeg – nå høres jeg plutselig litt ut som Peter - hvis alle andre forneker deg så skal jeg... - men det er jo så.» (110) Gjennom denne sammenlikningen sidestiller han altså det å slutte å tro at Jesus er den eneste veien til Gud, med Peters fornektelse av å kjenne Jesus. Å fire på det standpunktet ville med andre ord være å betrakte som et svik mot Jesus.

Respondenten viser med det stor grad av sikkerhet, kombinert med sterk vilje til lojalitet. Alternativet, svik eller feighet, er jo ikke noe å trakte etter. Samtidig er det en forestilling som bidrar til å holde skottene mot andre religioner vanntette. Dette viser også et syn på den kristne institusjonen som forvalter av den rette lære – noe som bekrefter et syn på kristendommen som eksklusiv religion. «Jeg ser en enorm forskjell på... det kristne budskapet om frelse, og på religionenes budskap om frelse» (323), underforstått at kristendommen ikke er en religion. Kristendommen står i en særstilling, og kristendommens frelse er den eneste veien til Gud.

Respondenten viser også stor grad av konsistens da ytringene hans jevnt over samsvarer med den konservative posisjoneringen, og den motstanden mot endring som han gir eksplisitt uttrykk for. Det som kan påvises av endring her berører ikke 'de evige sannhetene', men er derimot knyttet til forholdet til kirkesamfunnene utenfor pinsebevegelsen - som han selv har røtter i.

Som musiker så har jeg vært i så mange forskjellige sammenhenger, både - i til og med Lutherske menigheter – som jeg synger i og baptister og misjon, det ene og det andre og pinse og nyere uavhengige menigheter, og jeg ser at det bare er nyanser og kulturforskjeller, det er ikke noen grunnleggende forskjeller, og når det gjelder dette med frelse, så er det ingen forskjell i det hele tatt, på tankegangen, hva det... Frelse er jo Bibelens hovedbudskap. (30)

«Til og med Lutherske menigheter» er en formulering som viser at opplevelsen av avstand til kirkesamfunnene utenfor hans eget, på et tidligere tidspunkt må ha vært opplevd som veldig stor – og kanskje fortsatt på sett og vis egentlig gjør det, til tross for at de tidligere fordommene er ufarliggjort. Felleskap med for eksempel Lutherske menigheter må en gang i tiden ha vært utenkelig for respondenten, inntil forskjellene ble avdekket for ham som nyanser og kulturell variasjon. Slik markerer han en tydelig bevegelse bort fra konfesjonalisme. En faktor i forklaringen på den endringen som her er vist, peker naturligvis på et langt tidsperspektiv, noe som gir modningsrom. En annen faktor er møtet med andre kirkesamfunn. Mulighetene for opplevelse av felleskap er altså til stede så lenge man enes om frelsen som Bibelens hovedbudskap, men der går det også en viktig grense.

Når vi snakker om himmelen henviser han til Bibelens beskrivelser av den, til gater av gull og engler som synger. Han henviser også eksplisitt til Åpenbaringen, «for det er der det står en del om hvordan det er der. Og jeg tror det er sånn det er der.» (122) Som hos respondent nr. 1 etterfølges denne referansen likevel av et «men»: «Men det er veldig vanskelig for oss tror jeg, å forestille oss det.» (123)

Jeg tenker en del på hvor gammel jeg kommer til å være der. Eh, og de som har blitt... de som har vært handikappet her på jorden, hvordan blir det for dem? Jeg tror selvfølgelig at det ikke er sykdom og handicap der (...). Men jeg tenker på dem som dør når de er babyer, skal de fortsette der oppe som babyer? De som dør før de blir født, skal de... kommer de til å være... kommer dem som døde i mors liv når han var 3 mnd... kommer han til å fortsette som baby der oppe? Det er mange sånne spørsmål som det ikke finnes svar på i Bibelen engang tror jeg, men det får jo bare bli et spørsmål da.

(124-131)

Her viser han på en måte sin egen 'tilkortkommenhet' når han undrer seg over hvordan det kommer til å være i himmelen. Samtidig viser han at Åpenbaringsens beskrivelser ikke er tilstrekkelige i seg selv – og dermed må sees som bilder på noe abstrakt som det ikke er oss mennesker forunt å forstå. «Men det viktige er at jeg vet at alt det onde er borte, og at det er fullkomment sånn som det var før syndefallet. For det står i Bibelen, og det setter jeg min lit til.» (135)

Hva som skal til for å komme til himmelen, er også et tema under intervjuet. Her griper han igjen tak i Bibelen, og lener seg til hva den sier om dette - helt konkret. Referanser til Bibelen, og enda mer konkret til «Den lille bibel» og deretter til Galaterbrevet, bekrefter det tette lojalitetsforholdet til Bibelen som fasit. Og det Bibelen sier om kriteriet for frelse, er oppsummert i at du skal høre, tro, påkalle og bekjenne.

Røveren på korset, han må ha trodd at Jesus var noe helt annet enn det mange andre trodde. Ellers hadde han ikke sagt «husk på meg når du kommer i ditt rike». Han trodde jo da at Jesus ikke kom til å dø den dagen. E... eller i hvert fall at han ikke kom til å dø for godt. Han trodde, også bekjente han. Ja, han påkalte jo Jesus ved at han henvendte seg til han. (162) Her eksemplifiserer han med en konkret hendelse, situasjonen der den ene av røverne som ble korsfestet ved siden av Jesus, henvendte seg til ham, og sa: «Jesus, husk på meg når du kommer i ditt rike», hvor Jesus svarer «Sannelig sier jeg deg: I dag skal du være med meg i paradiset.» (Lukas 23, 42-43)

Til tross for at respondenten er klar på at muligheten for evig fortapelse i livet etter døden er til stede, viser han ingen interesse for helvete. Helvete er noe han tenker veldig lite på.

Totalt sett er det ganske tett med argumentasjon intervjuet gjennom, og argumentasjonen peker hele tiden på Bibelen. «Fordi det står i Bibelen» og «fordi Gud har sagt det» er typiske

sitater. Argumentasjonen bekrefter lojaliteten til Bibelen som autoritet. Samtidig bekrefter den synet på Bibelen som suveren og ufeilbarlig. «...alle troende kristne mener at det er... at det var nødvendig at Jesus kom for å frelse» (151) definerer hva respondenten mener at tro er. Ved å snakke på vegne av alle troende, forenkles begrepet tro. Samtidig defineres andre perspektiver ut av «de troendes» verden.

Del 2

Finnes det indikasjoner i intervjuet på at respondenten oppfatter tradisjonelle standpunkt om frelse og fortapelse som ubehagelige?

Dette intervjuet er heller preget av behag enn ubehag. Det kan likevel tolkes som et implisitt uttrykk for ubehag at det vises liten interesse for å snakke om helvete og fortapelse, sett i forhold til alle de andre temaene som er berørt. Respondenten snakker generelt forholdsvis mye. Han er vel orientert og belest, og svarer svært utfyllende på alle spørsmål. Likevel, eller kanskje nettopp derfor, får jeg inntrykk av at helvete og fortapelse muligens er et ikke-tema. Han åpner med å si at han vet altfor lite om det, fordi «...jeg har studert det så lite.» (169) Dette skaper en kontrast til intervjuet forøvrig, hvor han viser at han har studert Bibelen svært mye. På den annen side sier også Bibelen veldig lite om disse begrepene i motsetning til himmelen og frelsen. Sånn sett kan man si at responsen hans samsvarer med Bibelens egen betoning av begrepene. Han avrunder sekvensen i tråd med hvordan han begynte, med å si at «Jeg vet alt for lite om den biten.» (192) Han gir også helt avslutningsvis en mulig begrunnelse for egen uvitenhet med å si at det ikke er hyggelig: «Det er jo ikke noe hyggelig å studere det heller. Kanskje det er derfor jeg ikke har gjort det...» (192)

Respondent nr. 5

Del 1

Denne respondenten er en 43 år gammel kvinne, som har sin tilhørighet i statskirken. Hun har ikke hatt kristen familie rundt seg i oppveksten, og den første kontakten med et kristent miljø

fant sted midt i tenårene. Da hun var seksten begynte hun i et frikirkelig ungdomskor. Hun har teologisk utdanning på masternivå, og virker nå som kateket i Den norske kirke.

Til forskjell fra pinsevevnerne er det ingenting hos denne respondenten som tyder på noen spesielt følelsesladet eller karismatisk frelsesopplevelse. Det som derimot fremkommer er at hun opplevde at kontakten med dette miljøet gav henne noe hun ikke hadde fra før. Hennes første respons på spørsmålet om hva frelse er, er å referere til hvem Jesus sier at frelsen omfatter: «at den som tror på meg skal bli frelst.» (301) Deretter gir hun en definisjon ut i fra det greske ordet, for så å forklare hva dette vil si i lys av kristendommen: «at du som menneske har en gud med deg i livet, men du har frihet til å gjøre hva du vil, men ikke alt gagner.» (304) Hun ytrer seg med stor grad av myndighet og sikkerhet ved hyppig bruk av utsagn som dette: «Jesus sier», «frelse betyr» osv. og uttrykker en tydelig eierskapsfølelse til begrepets opprinnelse og betydning. Myndigheten og sikkerheten i forhold til temaet posisjonerer henne også som en formidler eller lærer overfor meg som intervjuer.

Det primære ved frelse, altså det rent praktiske, er - i tillegg til frihet - et nytt menneskesyn og muligheten for tilgivelse. «Da frelser man fra et liv som sier at du er god nok hvis du gjør de handlingene, hvis du klarer å oppføre deg pent (...) Du mm... ee...du har et menneskesyn som kanskje er annerledes, altså... det er ikke så farlig å ta abort, det er bare en gelekklump liksom.» (318) Ut av dette kan man trekke at man gjennom frelsen fris fra krav om de rette handlinger for å være god nok, noe som impliserer tro på en betingelsesløst nådig Gud. Hun sier også at menneskesynet kanskje er annerledes, for eksempel i forhold til abort. At menneskesynet ditt kan være avhengig av frelse, impliserer at det ikke nødvendigvis er det. Men begrunnelsen for at det kan ha betydning finner jeg i ytringen: «...fordi atte når du velger det, så velger du å se på deg selv og alle dine medmennesker som unike, verdifulle individer, skapt og ønsket av en Gud som ville ha deg.» (310) Her utelukker hun ikke at man kan ha et tilsvarende menneskesyn uten å være frelst, men frelse kan gi deg det dersom du ikke har det fra før.

Respondenten er riktignok mer opptatt av hva man frelses til, helt konkret, enn hva man frelses fra. Og der er muligheten for tilgivelse helt sentral: «Veldig vesentlig del av et menneskes liv det å kunne bli tilgitt for ting.» (328) Hun refererer til en tidligere leder i Humanetisk forbund i England, som engang sa: «det er kun én ting jeg misunner dere kristne, sa'n, og det er tilgivelsen. For jeg har ingen som kan tilgi meg» (327), et utsagn som gir tyngde til påstanden om tilgivelsens betydning for alle menneskers liv, kristen eller ei. Via den praktiske betydningen av tilgivelse, setter respondenten frelsen i en psykologisk kontekst, og viser på den måten frem en form for nytteverdi den kan ha – for den som vil ha den. Et eksempel som brukes for å illustrere den psykologiske funksjonen, er historien om ei ung uheldig jente som kjørte bil og drepte en 12-åring. Selv om det var en ulykke, så angret hun handlingen: «For hu – selvfølgelig angret ho handlingen sin - hu skulle aldri ønske ho hadde kjørt den bilen akkurat der og da.» (333) Jenta kom i en situasjon hvor det ikke kan forventes tilgivelse fra de pårørende. Men hun kan bli tilgitt av Gud.

Dette var en ulykke. Når jeg følger opp med spørsmål om bevisst dårlige, destruktive handlinger, og om å ta ansvar for de valgene vi gjør og handlingene vi faktisk er herre over, kontrasterer hun det første eksemplet med Varg Vikernes, som ble dømt for drap og flere kirkebranner. «Gud kan godt ha tilgitt ham (også) hvis han ønsker tilgivelse fra Gud» (346) da dette altså er uavhengig av hva andre mennesker kan tilgi deg for. «Og det er det som på en måte, hvis Gud klarer å tilgi meg så kan jeg kanskje klare å tilgi meg selv, og det (...) handler om å legge en hendelse bak seg så en kan komme videre i livet.» (370) Under temaet frelse virker respondenten mest opptatt av dette livet, og den praktiske betydningen av frelse. Men «...et evig liv sammen med den skaperen som du tror på har skapt deg» (315) er også en selvfølgelig side ved begrepet.

Refleksjonene omkring fortapelse er gjennomgående konsentrert om livet etter døden. Men også her starter hun med å referere til noe Jesus sier, og hvor i Bibelen det står skrevet: «Joh. 3.16, om at en ikke skal gå fortapt.» (172) Referansene viser saklig distanse til saken. Hun presiserer så at fortapelsen gjelder dem som selv ikke ønsker himmelen. Med henblikk på fortapelsen retter hun kritikk mot «vi i kirken» (173), altså til dem som arbeider der, mot det

kollektivet hun selv er en del av, som «i generasjoner har vrent på» (173) det Bibelen sier om frelse og fortapelse. I (selv)kritikken ligger det en slags beklagelse på vegne av kirken. Men formuleringen sier også mye om et stort fortolkningspotensiale. Når noe kan vris og vrenses på i generasjoner, da må det nødvendigvis inneha en viss flertydighet.

Det som «vi i kirken» imidlertid har vrent på i generasjoner, rommer blant annet hva Bibelen sier eller ikke sier om hvem som ikke kommer til himmelen: «Også har vi sagt at de som er mordere eller begår grusomme handlinger ikke kommer til himmelen.» (174) Her blir den saklige distansen iblandet følelser idet respondenten eksplisitt gir uttrykk for at hun blir provosert: «Og da blir jeg provosert! Selv om jeg ikke er for homofilt samboerskap og sånne ting, når folk sier at du ikke kommer til himmelen når du gjør den handlingen, så tenker jeg: med hvilken makt kan du si noe sånt?» (175)

Poenget er respondentens myndige ytring om at ingen har rett til å uttale seg om andres himmeltilgang - eller mangel på den – uansett hva man måtte mene om deres adferd:

Det har du ingen grunnlag for, for det står i Bibelen at den som fornekter Gud ikke kommer til himmelen (...) Det står ikke noe om at de andre ikke kommer til himmelen, og da kan ikke jeg si noe om de, selv om jeg mener at handlingene er feil ut i fra helt andre ting. (177)

Det er altså det som står skrevet eksplisitt som teller for min respondent: «Men det er noe med at vi må stikke fingeren i jorda her, og lese boka og se: hva er det det faktisk står her?» (181) Men hva vil det si å fornekte Gud? Er det å tenke det? Er det å si det med ord? Kan det uttrykkes på flere måter enn med ord? Kan for eksempel handlinger være gudsfornektende? Respondenten tar her for gitt at det å fornekte Gud er ensbetydende med å bekjenne det med munnen. Men jeg kan også tolke henne dit hen at det kun er ved verbal bekjennelse at hun som utenforstående kan være sikker på den andres utestengelse fra himmelen. Himmelen er åpen for hvem som helst som måtte ønske den, helt inntil det siste. Refleksjonene er hele

tiden forankret i hva Jesus sier eller hva Bibelen sier, og Bibelen sier at «den som kommer i tolvte time får akkurat samme lønn som den som kommer i første.» (187)

Det er soleklart for respondenten at Jesus er den eneste veien til Gud. «Fordi han sier det selv.» (107) Derfor er hun overbevist. «Ingen kommer til faderen uten ved meg, sier han.» (107) Det kommer nokså tett med begrunnelser for standpunktet. Og begrunnelsene peker hele tiden tilbake på det som Jesus sier, og typiske utsagn er «Fordi han sier det», og «Når Jesus sier det han sier - så blir det jo sånn.» (112)

«...du kan jo ikke stryke ut av Bibelen det som ikke passer helt inn i samfunnet» (113) blir her en kommentar til «du», dvs. til den som måtte mene at det finnes flere veier til Gud. Å mene det er altså ensbetydende med å stryke ut av Bibelen det som ikke passer helt inn i samfunnet. Hun modifierer så utsagnet noe ved å si at det godt kan hende at andre religioner har sine veier til Gud, «men ikke til den guden jeg tror på» (110), altså ikke til kristendommens Gud.

Hvordan det ser ut i himmelen, er noe respondenten gir uttrykk for at det er gøy å fantasere om. Hun eksemplifiserer med en fortelling som hun pleier å bruke for å vise barn hvordan man kan fantasere om hvordan himmelen er. Her er det underforstått at hvordan det ser ut i himmelen er noe vi ikke vet, (hvorfor skulle det ellers være behov for å fantasere om det?) I neste omgang henviser hun til Johannes' åpenbaring, «som sier en del om gater av gull og sånne ting» (146), og deretter til en vits om St. Peter, som - innenfor den samme referanserammen - understreker at medbrakt gods vil være overflødig i himmelen. Vitsen synes jeg tjener til å, om ikke latterliggjøre beskrivelsene i Johannes' åpenbaring, så i hvert fall vise at de er banale og utilstrekkelig i seg selv.

Gullbelagte gater eller ei, hvor er himmelen lokalisert? «Ja, altså, det er mange som tenker det atte det er der, himmelen ligger der oppe...» (154) Denne forestillingen imøtegår hun: «...men det står det jo ikke i Bibelen, for der står det at han skaper en ny himmel og en ny jord, og det

betyr jo at kanskje himmelen er denne jord i en ny skapelse.» (154) Respondenten lener seg så til hvordan en kursholder engang latterliggjorde den utbredte forestillingen om himmelens plassering i høyden: «når vi kommer til himmelen, tror dere at vi skal sveve rundt der oppe sammen med de andre planetene? Det må dere gjerne gjøre, men det har ikke jeg tenkt, sa'n, for jeg har tenkt å være her på jorda.» (157) Her refererer hun også til Johannes' åpenbaring 21: «...der står det om det.» (161)

En kvalitativ forskjell på det jordiske og det himmelske, er at menneskelige trekk av emosjonell karakter, som sorg, gråt og savn, kommer til å være fraværende. «...ergo skal jeg ikke savne noen som jeg kanskje er veldig glad i her, men som kanskje ikke blir med.» (150) Denne slutningen sier minst to ting: i tillegg til å understreke en forestilling om en kvalitativ forskjell mellom det som er og det som vil bli, så forutsetter den at ikke alle kommer til å bli med til himmelen.

Det som skal til for å komme dit er i følge respondenten «Tro. Det å tro på Gud.» (163) Her forklarer hun faktaorientert og med stor grad av sikkerhet: «...er det som skal til...faktisk. Og det er det eneste som skal til også.» (164) I denne ytringen ligger det implisitt at du ikke kommer til himmelen dersom du ikke tror på Gud. Når jeg så følger opp ved å spørre om troen krever bekjennelse, er hun ikke like kontant: «Eee, Paulus sier at vi skal bekjenne. Men det er Paulus. Og ikke Jesus.» (166) Fordi det er Paulus som sier det, og ikke Jesus, så kan heller ikke respondenten selv hevde dette som en betingelse: «Jeg kan ikke si at et menneske som ikke bekjenner sin tro med munnen sin, høyt - så noen hører det, ikke kommer til himmelen.» (167) Dette viser altså en sterkere tiltro til det Jesus sier enn til det Paulus sier. For å kunne hevde noe sikkert vil hun ha Jesus i ryggen. Ytringen viser tilbakeholdenhet i forhold til det å uttale seg skråsikkert om andres skjebne. Den neste derimot, er krystallklar: «Men det jeg kan si, er at mennesker som bekjenner at Gud ikke finnes, ikke kommer til himmelen. Fordi han forneker Guds eksistens» (169), og bekrefter eksplisitt det som allerede kunne skimtes mellom linjene.

Respondenten bekrefter at hun knytter begrepene himmel og helvete til livet etter døden, og til religionen man tror på. Altså er himmel og helvete realiteter som hører livet etter døden til, og forbeholdt kristendommen som religion. Hun vil nødvendig dømme dem som vil noe annet, men: «Jesus sier at han er veien, sannheten og livet, og det er det jeg har sagt, og det står jeg på.» (193) Hun markerer et klart skille mellom kristendommen og de andre religionene, eller kanskje snarere at det bør være det. Hun bruker buddhisme som eksempel, og understreker at sitt syn på buddhisme som en filosofi mer enn en religion. «Buddha sier jo selv at han er ingen Gud.» (197) Derfor er det dumt å kalle buddhismen en religion, synes respondenten, «fordi det går an å tro på Jesus og være buddhist liksom.» (196) At det er forenlig å være buddhist og samtidig tro på Jesus, svekker altså – etter hennes betraktning - buddhismens status som religion. Slik jeg forstår henne bør altså en religion ha vanntette skott mot andre religioner.

Hun presiserer videre at hun ikke kan dømme dem som velger en annen religion: «Jeg kan ikke gjøre meg til dommer over de menneskene jeg.» (198) Men hun ønsker at de hadde hatt det hun har, noe som for så vidt signaliserer en slags barmhjertighetstanke. Hun ytrer også at hun til en viss grad føler et ansvar for å formidle egen tro, i den forstand at hun kan fortelle dem om det som hun selv har, men de må selv ta et standpunkt. «Altså... eee... og kanskje de ser det eller ikke ser det, men på en måte så... så... så aksepterer jeg på en måte da at de går i fortapelsen med lukka øyne fordi de ikke ser det.» (201) Her øker bruken av pauser mellom ordene. Det legges også inn modifikasjoner som «kanskje» og «på en måte», hvor det siste gjentas to ganger i en og samme setning. På den måten demper hun en ellers sikker ytringsstil. Likevel er innholdet i ytringen krystallklart, det forutsetter at det er en fortapelse, og at de som bekjenner seg til andre religioner går i fortapelsen - med eller uten lukkede øyne.

Respondentens første tilnærming til å snakke om hva/hvordan helvete er, starter med et krent, et «altså» og en referanse til Bibelen, noe som bekrefter eierskapsforholdet til denne boken, så vel som ønsket om forankring i den. Og det Bibelen så sier, i følge respondenten, er «at det er gråt og flammer og masse sånn...» (248) Det som i midlertid bryter med den argumentasjonen som hun gjennomgående vektlegger og fastholder, er at hun her imøtegår det som Bibelen sier med et «men». Bibelen sier noe, «...men jeg, jeg tenker at det i hvert

fall er det stedet Gud ikke er.» (248) Hun viser med dette et behov for å modifisere, og det gjør hun ved å abstrahere den konkrete beskrivelsen. Ordene «gråt» og «flammer» gir begge, i denne sammenhengen, negative assosiasjoner. Gråt konnoterer tristhet og sorg. Flammer konnoterer pine, smerte, død. Ved å se bort fra disse konkretene blir ordene gråt og flammer stående igjen som bilder på noe vondt i mer generell forstand: «et sted Gud ikke er» og «Det er fravær av det gode, der det onde får lov til å florere.» (249)

I tilknytning til begrepene himmel og helvete dukker det opp et rom for å frigjøre seg fra det bokstavelige. Behovet for her å fortolke fremfor å forankre viser at de konkrete ordene, i dette tilfellet, er vanskelige å forholde seg til bokstavelig. Dermed velger hun å ikke lese dem bokstavelig - slik man leser en bruksanvisning, eller en oppskrift i en kokebok: «Og jeg velger at det er det det er.» (249)

Del 2

Finnes det indikasjoner i intervjuet på at respondenten oppfatter tradisjonelle standpunkt om frelse og fortapelse som ubehagelige?

Respondenten er i det store og hele veldig klar på hva frelse, og konsekvensen av å ikke motta den, er. I likhet med respondent nr. 3 har hun et gjennomgående fokus på hva Bibelen sier, og er opptatt av å forankre standpunktene sine her. Men på et tidspunkt gir hun likevel eksplisitt uttrykk for ubehag når hun sier at «... det er forferdelig vrient for oss mennesker å akseptere at det er sånn.» (188) Her konstaterer hun at det er vrient. Og det som er vrient er å akseptere er at noen mennesker kommer til å gå fortapt. Men: «Vi kan ikke gjøre noe med det. Sånn er det bare.» (188)

Det kan også oppfattes som en indikasjon på ubehag, både i form og innhold, når vi snakker om respondentens tanker om seg selv som frelst sett i forhold til mennesker som bekjenner

seg til andre religioner. Tror hun at hun har noe som mennesker tilhørende andre religioner ikke har?

Ja, jeg gjør det. Og jeg skulle jo ønske at de hadde det jeg har på en måte. Altså ...eee... og kanskje de ser det eller kanskje de ikke ser det, men på en måte så, så, så aksepterer jeg på en måte da at de går i fortapelsen med lukka øyne fordi de ikke ser det... eee... (201)

Formen her indikerer ubehag i den forstand at hun i disse linjene i større grad enn før og etter leter etter ordene. Hun tyr til utfyllinger som 'på en måte', tar pauser, og gjentar ord og uttrykk. Det er også her indikasjoner på ubehag i det rent innholdsmessige, som det å akseptere at noen går i fortapelsen med lukkede øyne. Men dette er samtidig et scenario som hun ikke selv kan ta ansvar for - dersom hun har gjort sitt for å vise dem veien til frelse. Forsvaret begrunnes i respekt for andre menneskers grenser, og deres rett til å velge selv: «Jeg kan'ke prakke det på de på noen annen måte enn å fortelle hva min historie er.» (204)

Respondent nr. 2

Del 1

Respondent nr. 2 er en kvinne midt i tyveårene, med utdanning på masternivå. Hun har sin tilhørighet i statskirken. Hun har vokst opp i en kristen (statskirkelig) familie, og deltatt i kirkeaktiviteter som søndagskole og ten-sing kor. Hun har også vært engasjert som leder for både kor og konfirmanter.

Spørsmålet «Hva betyr ordet frelse for deg?» vekker først assosiasjoner til den typen opplevelse mange har av frelse som en hendelse de merker: «Jeg har aldri hatt noen sånn åpenbar... det har ikke skjedd noe pang.. for meg.» (243) Hun konstaterer så at hun ikke er så opptatt av det: «Jeg har egentlig ikke så innmari, stort, mye forhold til det ordet.» (246) Videre viser hun nærmest avsmak for ordet frelse ved å karakterisere det som «kvalmt.» (259) Bruken av ord som «kvalmt», «snever», «utrolig» i karakteristikkene viser høy grad av patos i

spørsmålet om frelse, og markerer ganske stor avstand til begrepet. Det er følelser og personlig engasjement i sving omkring noe som etter hennes smak ikke er bra. Det som imidlertid er «kvalmt» med ordet frelse, knyttes direkte til de sosiale konsekvensene som hun mener det har når frelse knyttes til eksklusivitet: «...snever forståelse» (261) leder til at «...åpenheten og forståelsen og aksepten av andre blir helt borte.» (266) Hun mener at denne konsekvensen «strider utrolig mot det kristne ord...» (262), men legger til «...synes jeg, da». Slik modifierer hun en ellers sterk ytring, og reduserer den dermed fra objektiv sannhet til subjektiv oppriktighet.

Samlet sett kan ytringene her leses som et ønske om en rettferdig verden hvor alle mennesker har lik verdi. De fungerer også som et imperativ, om at man bør avstå fra selvgodhet og bedrevitenhet som skaper skille mellom «vi» og «dere». Holdningen til skillet mellom «vi – dere» har en klart etisk dimensjon: det er rett og slett galt og urettferdig. Argumentasjonen for at det er galt kommer ved konsekvensen av slik adferd: «... hele åpenheten og forståelsen og aksepten av andre blir helt borte.» (265)

Så langt ser det ut til at det mest sentrale i denne respondentens forestillinger om hva frelse er, er knyttet til det dennesidige, og til det potensialet for stigmatisering som måtte ligge i begrepet. Derfor aktiveres motstanden mot de negative sosiale konsekvensene som den tradisjonelle oppfatning av ordet kan ha. Hun sliter med å anerkjenne frelse for noen, fordi det forutsetter fortapelse for andre. Kanskje fordi hun ønsker at det skal ende godt for alle til slutt? Det mellommenneskelige aspektet som primært perspektiv, avdekker i så måte en dominans av en humanistisk diskurs i tilnærmingen til spørsmålet om frelse.⁹⁸

Svaret på spørsmålet «Tror du Jesus er den eneste veien til Gud?» begynner med «Det tror jeg... kanskje hvis...du hadde spurt meg for to år siden – så ville jeg sagt ganske kjapt ja.» (61) Modifikasjoner som «tror og kanskje», og ord som «nok», «litt» og «egentlig» er med på å

⁹⁸ Med «humanistisk» mener jeg – både her og ellers hvor begrepet brukes - antikkens og renessansens ideal om menneskets og det menneskelige verdi. Dette må ikke forveksles med «human-etisk».

dempe, og vise forsiktighet. Det hun sier er at hun har endret standpunkt de siste to årene, fra å være veldig sikker til ikke å være like sikker lenger. At det pågår en endringsprosess bekreftes av flere utsagn: «Det tror jeg at jeg begynner å tro litt mer og mer» (64), hvor vi ser og en bevegelse - prosessen som er i gang ved økningen («mer og mer») av noe som «begynner». Vi ser også at hun «har blitt klar over ...» (67), altså har hun forstått eller sett noe hun ikke var klar over tidligere. «Men det er nok litt nyere tanker jeg har hatt. Egentlig.» (69)

Den litt usikre tilnærmingen til temaet, viser seg også i måten å snakke om sentrale størrelser som Gud og Jesus på: «For jeg tror jo at Jesus på en måte – det han sa da – hvis jeg skal tro på han-...» (66) «På en måte» er nok en modifisering, og ved å tilføye «hvis jeg skal ...» legger hun også inn en slags reservasjon som forteller at hva hun skal tro er noe som er opp til henne selv å velge. Hun berører forsiktig en dogmatisk diskurs, men har altså tydelige reserver. Gjennom denne ytringen, sammen med «...denne guden vi tror på...» (69) kan man også lese en avstand til saken – som kanskje, like mye som uvisshet, handler om objektivitet, om å ta et steg tilbake i forhold til det hun reflekterer over? Ved å bruke pronomenet 'vi' blir hun også litt mindre privat, og gjør seg til en del av et kollektiv som tror på «denne guden» i bestemt form entall. «Denne guden» blir således noe hun deler med alle andre som tror, muligens også innfor andre religioner.

I de neste linjene kommer det likevel en slags bekjennelse, eller en indikasjon på at svaret på spørsmålet, tross endringsprosesser og nyere tanker, muligens likevel er ja, noe hun virker ukomfortabel med fordi det samtidig impliserer risiko for å støte noen. Dette er et åpenbart dilemma hvor hun slites mellom to forskjellige og tilsynelatende uforenlige perspektiver: Hun finner det veldig trygt å tenke at Jesus er den eneste veien til Gud, samtidig som hun gir uttrykk for at hun ikke synes hun har noen rett overfor annerledes troende til å si at han er det. Ved å si at hun ikke synes hun har rett til, understreker hun samtidig ydmykhet i forhold til den andres – for eksempel muslimers og buddhisters - frihet og rett til å betrakte egne religioner som fullverdige. Dette blir en måte å kompensere på, i den grad hun truer noens ansikt. Sekvensen avsluttes med et spørsmål: «Kanskje det bare er den rette veien for meg?» Spørsmålet viser åpenhet for forhandling om mening. Spørsmålet blir også et slags svar eller

løsning på dilemmaet – hvis det bare er rett for henne, så gir det seg jo at hun ikke føler seg berettiget til å hevde at det er sånn for alle.

Respondenten viser et følelsesmessig engasjement gjennom ord og ytringer som: «veldig vanskelig», og «Kanskje jeg føler at jeg ikke har noen rett til å si det.» (80) Følelsen av å «ikke ha noen rett til» er også et uttrykk for en etisk posisjon, her i form av en personlig respekt for andres rett til å ha sine egne meninger om problemstillingen. Personlig fordi den bunner i hennes egne følelser. Mer generell er hun når hun skifter pronomen fra «jeg» til «en»: «... en skal ikke dømme andre da» (81), og forankrer på den måten holdningene sine i en utbredt forventning, eller norm for mellommenneskelig adferd.

Utover å referere til seg selv, Gud («denne guden vi tror på») og Jesus, nevner respondenten «troende» og «ikke-troende» (70), «andre trosformer» (70), «andre religioner» (68), «buddhismen» og «islam». (65) I den sammenheng introduserer hun begrepet «verdenssjelen» (62), som en idé hun tiltrekkes av mer og mer. Ved å ta i bruk et tverreligiøst perspektiv og dermed et globalt perspektiv setter hun sin personlige tro inn i en større religiøs kontekst. Hun foreslår så et skille mellom dem som tror på noe guddommelig og dem som ikke gjør det, heller enn mellom ulike trosformer - som hun nettopp har gått hardt ut mot. Det vil altså si at hun herved omdefinerer hvem som er «de» og hvem som er «oss» i forhold til frelse, heller enn å oppheve kategoriene som hun tidligere gav klart uttrykk for motstand mot. Har hun ombestemt seg? Eller er frelse kvalmt bare hvis den ekskluderer andre religioner/trosformer, og ikke hvis den ekskluderer ikke-troende? Hva da med det mellommenneskelige aspektet som grunnleggende perspektiv?

Under spørsmålet om respondenten har en forestilling om hvordan det ser ut i himmelen, er svaret preget av en rekke referanser bakover i tid, for eksempel «Mitt liv på jorden har ikke gitt meg den kunnskapen jeg trenger» (133), «..jeg tror ikke lenger..»(134), «har vært veldig opptatt av» (136), «har vært innmari kritisk» (136) osv. En av forestillingene om himmelen som (hun tror) er tilbakelagt, er «et bilde av en sånn grønn hage.» (135) Hun vender seg altså

bort fra det konkrete. Alle disse referansene bakover i tid, til noe som har vært før, viser igjen til en personlig endringsprosess. Prosess, fordi det er mye bevegelse i ytringene: gjennom skifte av tempus – mellom presens (er) og perfektum (har vært). Personlig, fordi hun gjennomgående tar utgangspunkt i seg selv, gjennom – også her - en høyfrekvent bruk av pronomenerne jeg, meg og mitt (naturlig nok, siden spørsmålene stilles personlig). Prosessen har kanskje roet seg i senere tid, da hun ytrer ønske om å slå seg til ro, «for å kunne nyte troen litt og ...» (138)

Under spørsmålet om himmelen øker også frekvensen av ordet «ikke»: «At det er ikke innenfor min fatteevne...» (132), «Mitt liv på jorden har ikke gitt meg den kunnskapen jeg trenger for å forstå det» (133), «(...)jeg tror ikke lenger...» (134), «... ikke bare hale det ut...» (138), «at jeg ikke kan bestemme...» (140), «det er ikke min oppgave...» (141) Her blir hun mer opptatt av sin egen utilstrekkelighet, enn å mene noe om hva himmelen er, og for hvem. Dette kan indikere en litt defensiv stilling til himmelbegrepet. På den annen side ligger det mye ydmykhet bak det å vise seg så utilstrekkelig og liten i forhold til den storheten himmelbegrepet rommer.

Når jeg spør videre om hva hun tror skal til for å komme til himmelen, konkretiserer og problematiserer hun ved hjelp av «Bush da, som på en måte sier han er kristen (...), og for meg er det bare falskhet da, og ting som jeg tror Gud vil gjennomskue» (144), og «...et gatebarn i et land eller et sted som ikke har fått høre da, om, om, e..om Gud i det hele tatt kanskje, og dør når han er fem år,...» (146) Med dette eksemplet kan man kanskje hevde at hun møter seg selv i døren, med tanke på ytringen: «man skal jo ikke dømme andre da.» (81) Men gjennom eksemplet ytrer hun et håp om at Gud er mektig nok til å klare å se sånt. Hun bruker det også til å danne en kontekst å vurdere seg selv i forhold til – i et kritisk lys: Hvor står jeg i dette? Hva kreves / forventes av meg med mitt utgangspunkt? Og utgangspunktet er jo kulturen hun er født inn i, familien, vennene hun har fått og ressursene hun sitter på. «... noen ganger tenker jeg at det må være innmari tøft for meg å komme til himmelen. Jeg kunne gjort så innmari mye mere bedre ting her på jorden da.» (150) Disse ytringene forutsetter at det er en himmel, at det er mulig å komme dit, men at det krever tilstrekkelig med gode gjerninger på jorden.

Respondentens uttrykker at hun tror det kan bli vanskelig for henne å komme inn i himmelen, fordi hun kunne gjort så mye mer av gode gjerninger her på jorden. En slik oppfatning står på sett og vis i motsetning til en tradisjonell oppfatning om frelse. Den gir assosiasjoner til bibelversene hvor Jesus sier at det er vanskeligere for en rik mann å komme inn i himmelen enn en kamel å komme gjennom et nåløye – det vil si at det er vanskeligere enn noe som allerede er umulig. Når hun sier dette 'glemmer' hun å ta nåden i betraktning: «Da disiplene hørte dette, ble de helt forskrekket og spurte: Hvem kan da bli frelst? Jesus så på dem og sa: For mennesker er dette umulig, men for Gud er alt mulig.» (Matt 19, 25-26) På den annen side, og i tråd med respondentens oppfatning, står det også noe om gjerninger som skal følge av frelsen: «Dere er verdens lys! (...) Og når en tenner et lys, setter en det ikke under et kar, men i en stake, så det lyser for alle i huset. Slik skal også deres lys skinne for menneskene, så de kan se de gode gjerningene dere gjør, og prise deres Far i himmelen!» Når respondenten tror det kan bli vanskelig for henne å komme inn i himmelen, er det fordi hun vektlegger den etiske forpliktelsen og det praktiske.

Slik jeg ser det trigger denne forestillingen to ting hos respondenten: usikkerheten og samvittigheten. Selv om usikkerhet og samvittighet i denne sammenheng kan betraktes som to sider av samme problem, har hun nok mest fokus på det siste - som jo også er relatert til dette livet: «... at jeg av og til bare tillater meg selv å si at okay, dette, dette vet du ikke, du får bare gjøre det som kjennes mest riktig ut, også får du værsgod stå til ansvar for det senere da.» (173) Av dette fremgår vektleggingen av erfaringen som kompensasjon for manglende kunnskap og oversikt. Fordi hun ikke vet, må hun «kjenne», ta konsekvensen av det hun kjenner, og deretter stå til ansvar for egne valg - med eller uten Gud i ryggen. Selv om hun har røtter i tradisjonell teologi, har hun ikke i særlig stor grad en dogmatisk tro, men mer en erfaringsbasert tro: «Jeg kunne ikke vært kristen hvis jeg ikke var enig» og «Jeg må tro på at dette er rett uten at det har å gjøre med andres regler» (84) viser at det er viktig for henne å være selvrefleksiv og uavhengig. At hun ser seg selv, og ikke en ytre autoritet, som den ansvarlige. Selv om hun altså har røtter i en tradisjonell teologi trekker hun hovedsakelig på en humanistisk diskurs.

Del 2

Finnes det indikasjoner i intervjuet på at respondenten oppfatter tradisjonelle standpunkt om frelse og fortapelse som ubehagelige?

Hos respondent nr. 2 er det ikke bare indikasjoner på ubehag knyttet til tradisjonelle standpunkt, men klare og eksplisitte uttrykk for motstand og ambivalenser. Det er uproblematisk for henne for eksempel å tro på at Jesus stod opp fra de døde: «Det...jeg har ikke noen problemer med å tro på mirakler og ting som... såkalt overnaturlig.» (54) Problematisk blir det først når spørsmålene berører skillet mellom kristne og andre religiøse, som spørsmålet om Jesus er den eneste veien til Gud. Her er hun midt i en bevegelse bort fra et tradisjonelt standpunkt. Det tradisjonelle standpunktet har blitt vanskelig å stå ved fordi perspektivet hennes i senere tid har endret seg, bl.a ved hjelp av ideen om «denne verdenssjelen.» (62) Men hun gir også uttrykk for ambivalens her, for at det er vanskelig både å tro tradisjonelt, og ikke å gjøre det: «For jeg tror jo at Jesus på en måte – det han sa da – hvis jeg skal tro på han – og han sa jo det er meg og bare meg» (66) Usikkerheten her speiler seg i formuleringene, som er preget av avbrudd og reparering, så vel som i innholdet. Men hun står likevel ved at hun i senere tid har blitt klar over ting hun ikke har vært klar over tidligere: «...at andre trosformer også kan være måter å komme nære denne guden vi tror på da.» (68)

Ubehaget i forhold til temaet kommer igjen frem når respondenten medgir at hun synes spørsmålet er veldig vanskelig. Her ligger ubehaget i retten til å påstå, eller uretten i det. «Kanskje jeg ikke føler at jeg har noen rett til å si det. Kanskje det bare er den rette veien for meg? Men at jeg ikke har no – det er ikke mitt ansvar... å på en måte... en skal ikke dømme andre da.» (80) Hvis hun ikke skal dømme andre kan hun altså heller ikke mene hva som er riktig eller uriktig for dem – for i det ligger det jo allerede en dom over den andres valg av en annen religion.

Som hos de fleste av de andre respondentene knyttes det her et visst ubehag til misjonshistorie, i den grad misjonens metode har vært 'ovenfra og ned', har utnyttet skjeve maktforhold eller har uttrykt at 'vi har rett, dere har ikke rett', slik man kanskje spesielt assosierer med ytremisjon. Skillet mellom 'vi' og 'dere' som misjon og frelsesforkynnelse i stor utstrekning har markert oppleves svært ubehagelig, noe som blant annet kommer til uttrykk ved at hun betegner dette aspektet ved begrepet frelse som «kvalmt». Hun vil ikke bruke ordet frelst om seg selv, fordi hun opplever den kulturelle betydningen det har fått motsetningsfylt i forhold til det hun selv oppfatter som hovedbudskapet i kristendommen. Og her trykker skoen ved det samme punktet som i avsnittet over: ved konsekvensen det har for synet på 'den andre'.

Respondent nr. 4

Del 1

Respondent nr. 4 er en 25 år gammel mann, som har sin religiøse bakgrunn fra ten sing og ungdomsmiljø i statskirken. Han har vokst opp i det han karakteriserer som «...på en måte et kristent hjem. Det har ikke vært noe sånn kjempekristent, men det har vært sånn gå i kirken på julaften og unngå å...eller første juledag faktisk, og unngå å banne.» (2) Han presiserer at han ikke er så veldig utøvende kristen. I det legger han at han ikke går ofte i kirken. «...jeg føler liksom ikke at det er nødvendig for meg heller, det er ikke der... det er ikke der jeg liksom setter min tro.» (23) Han refererer til familiens tradisjon, som var å gå i kirken på første juledag, og til hva som ut i fra hans egen tro føles riktig: «Jeg føler at jeg liksom har funnet min plass på banen da.» (26)

I likhet med de andre respondentene så langt, er også han åpen for en slags eksistens etter døden, men han har noen forbehold som gjør denne åpenheten mer til et håp eller en aksept heller enn en overbevisning. Dette viser han ved å stoppe opp ved ordet «liv». Og ved å presisere at han ikke tror at det finnes noen todeling i livet etter døden:

Hva er et liv? Jeg har på en måte ikke den troen på himmel og helvete. Jeg tror på en måte ikke at jeg får det noe dårligere eller verre... uansett hvordan jeg oppfører meg så tror jeg ikke at jeg får det noe dårligere eller verre når jeg dør. Hva som skjer når jeg dør, det er veldig vanskelig å si. Jeg liker jo veldig godt å leve! Jeg kan gjerne holde på med det en stund til, jeg kan godt gjøre det etter at jeg er død en gang og (66).

Videre uttrykker han at det som måtte vente oss etterpå, er likt for alle mennesker: «Jeg tror alle kommer dit. Jeg tror ikke det er noen sånn filtrering. Nei, du er slem, og du er snill og du er litt sånn på grensen liksom (...). Nei, jeg tror at hvis jeg kommer dit etterpå - så kommer alle dit, jeg.» (92) Slik plasserer han seg selv i - forhold til alle andre – helt på lik linje.

«Rommet» alle evt. kommer til, har han vanskelig for å forestille seg, fordi de konkrete bildene av et sted «hvor det står engler rundt deg og hei og hå» (75) er utilstrekkelig. Kjærligheten til mennesker avspeiles også her, idet håpet hans for dette «rommet» fremfor noe innebærer samvær med andre mennesker.

«Jeg tror» er en gjennomgående uttrykksform hos denne respondenten, noe som viser at troen hans er basert på hva han selv erfarer som riktig, heller enn tilslutning til en ferdigdefinert kollektiv tro. Medmennesket først, religionen så. Forholdet til kristendommen blir dermed mer som et sammenfall mellom egen erfaring og kristendommens solidaritetsprofil. Det gjelder også motivasjonen for å være snill og fordragelig:

Nei, det går mye mer på selvfølelse faktisk. På menneskelige verdier. Jeg mener, bry deg om andre, vær medmenneskelig. (...)det gir meg en bedre livskvalitet, og en bedre selvfølelse, og det gir andre en bedre livskvalitet fordi jeg hjelper dem. Så det, det har litt med troen å gjøre da. (83)

Det finnes ikke én vei til Gud, i følge respondenten. Han benytter ordet «karma» som en av flere muligheter, noe som refererer til blant annet hinduisme og buddhisme. Dette plasserer ham innenfor en tverreligiøs og global diskurs, i likhet med nr. 2 sine referanser til

«verdenssjelen». En total likestilling av ulike måter å nå Gud på, avspeiler et kulturellevistisk religionssyn. Vedkommende stiller ikke sin vei til Gud i noen særklasse fremfor andre veier, derimot ser han det som forkastelig å betrakte seg selv som bedre enn noen andre.

Begrepet frelse forholder han seg ikke til, noe som nok henger sammen med at livet, i hans verden, ikke har to utganger. «Jeg vet bare ikke hva jeg skulle være frelst i fra, jeg har det veldig bra jeg.» (137) Hva fortapelse er står derimot veldig klart for ham, og igjen er det andre mennesker som er det sentrale: Hans fortapelse ville være å ikke føle tilhørighet.

Del 2

Finnes det indikasjoner i intervjuet på at respondenten oppfatter tradisjonelle standpunkt om frelse og fortapelse som ubehagelige?

Respondentens tro på at Jesus stod opp fra de døde samsvarer med Den norske kirkes lære. Dette virker også helt uproblematisk for ham: «... det føler jeg er litt sånn grunnpilar i kristendommen da, at du må tro det, du må liksom tro at han døde for dine synder og at han var sterkere enn døden og at han stod opp igjen da.» (57) Dette er også, så vidt jeg kan se, det eneste konkrete standpunktet som samsvarer med kirkens offisielle lære. Utover det gir han uttrykk for tro og håp om 'noe mer' etter døden, men forestillingene om hva dette er samsvarer ikke med tradisjonelle oppfatninger: Om det skulle vise seg å være et liv etter døden, så er det ingen sortering, men et stort rom som alle kommer til. Livet har altså ikke to utganger.

At respondenten avviker fra offisiell kirkelære på de aller fleste punkt, er i seg selv en implisitt men klar markering av ubehag i forhold til tradisjonelle standpunkt omkring frelse og fortapelse. Her ser vi at det er hans egen erfaring, eller opplevelse av mening eller meningsløshet som er styrende for hva han er villig til å innlemme i sitt eget trosbilde. Han gir også eksplisitt uttrykk for at det er viktig for ham å ikke underordne seg autoriteter. Han liker

ikke å tro at det er noen andre som har kontroll over ham: «Jeg liker å tro at jeg er et fritt menneske med egne tanker, frie tanker.» (150) Bibelen og kirkens lære oppleves altså ikke som autoritet her på samme måte her som hos flere av de andre respondentene.

Begrunnelsen for avvikene peker hele tiden på mennesker, på hvordan han betrakter andre i forhold til seg selv. Det som er overordnet i tilnærmingen til tro er jevnbyrdighet og rettferdighet, og de elementene av kristendommen som han mener, slik jeg forstår ham, burde ligge i bunnen være gjeldende uansett – religion eller ei. Dette viser seg blant annet i måten han snakker om misjon på:

Nei jeg syns ikke så mye om misjon som sier at min tro er den eneste rette, troen min gjør alt det gode.. det syns jeg ikke så mye om egentlig. Men det å hjelpe andre, det er bra. Bistand rett og slett. Om det er fordi de tror på Allah eller Gud eller hva som helst, det er egentlig irrelevant. Det burde ikke være...det er ikke... det har ikke... det burde ikke være av interesse. Det viktigste er at bistanden kommer. (115)

Han problematiserer også et etisk aspekt og dilemma ved misjon. Jeg forstår ham dithen at enten man er brutal, eller taktisk og forsiktig i fremtoningen, så har man et problem i forhold til at det uansett «...på en måte er en slags ubevisst diskusjon vi har, hvor jeg skal prøve å overbevise deg om noe.» (123) Uansett metode er altså målet problematisk, det burde være nok bare å ville hjelpe noen.

Skoen trykker flere steder i forhold til tradisjonelle forestillinger. Ikke på det overnaturlige, eller det som logisk sett kan virke usannsynlig. Derimot klemmer den i forhold til makt, at andre skal ha kontroll over tankene hans. Den trykker i forhold til misjonering: Krav, overbevisning og rekruttering. Og den trykker når den berører andre menneskers verdighet.

Respondent nr. 6

Del 1

Respondent nr. 6 er en 50 år gammel mann. Han har statskirkelig bakgrunn, og er vokst opp med det han beskriver som sporadisk kontakt med kirken. Respondenten, som er prest, valgte og studere teologi ut i fra en spesiell interesse for frigjøringsteologi.

Respondenten starter med å definere frelsen som det fundamentale i vår tro, og som «et helt sentralt begrep for meg i min tro» (266) - og snakker dermed på vegne av seg selv og alle andre som har en kristen tro. Han definerer så ordet frelse som frigjøring, og begrunner det med at ordet har sin opprinnelse i slavenes frigjøring fra lenkene de bar rundt halsen. Denne objektive og saksorienterte førstetilnærmingen, og kunnskapen om ordets opprinnelse gir ham selv autoritet. Ordet frigjøring gjentas femten ganger i sekvensen om frelse, noe som uten særlig tvil gjør det til et nøkkelord i respondentens forestilling om hva frelse vil si. Frelse, eller frigjøring, defineres som det Jesus står for: «Jesus står for frigjøring. Og videre hvordan dette foregår: «Ved at han da forteller enkle historier, som har et krystallklart budskap.» (271)

Lenkene rundt halsen blir et bilde på alt det onde: «Å bli fri fra det onde, så å si.» (268) Overført til livene vi lever, så vil det onde blant annet si «alt som ødelegger livet vårt» (269), «tar fra oss motet» (269), «som skaper splid» (270), «vold» (273), «undertrykkelse». (273) Ødeleggelse blir gjentatt flere ganger i løpet av denne korte sekvensen, og blir så å si stående som en samlebetegnelse på det som Jesus frelser/frigjør fra: «Alt som ødelegger mennesker.» (274)

Som samlebetegnelse på hva Jesus frigjør fra, definerer ødeleggelse implisitt hva fortapelse er. Men fortapelse utdypes ytterligere slik: «Fortapelse er jo rett og slett det atte, det at man e... mister grepet om livet sitt, man mister... mister.. fotfestet i tilværelsen» (278). Referansene til livet og tilværelsen viser at definisjonen omfatter det livet vi har her på jorden. Når jeg spør

ham direkte om han ikke knytter begrepet til et liv etter døden, gir han meg et bekreftende «nei». Som igjen bekreftes. Av enda et «nei». (276)

Til tross for to nei til dette, spør jeg om det ikke finnes noen forestilling hos ham om at livet har to utganger, og tilbake får jeg «Overhodet ikke» (199) som liksom er enda litt mer enn et nei, det er en skråsikker konstatering av at livet ikke har to utganger. Stor grad av sikkerhet preger intervjusekvensen i sin helhet. Døden har én utgang, den er med andre ord lik for alle - uavhengig av egne beslutninger. Og når det er sagt, så penser han direkte tilbake til livet: «livet har mange muligheter, her, når vi lever det.» (199) Han fremhever mulighetene vi har hver dag, til å påvirke egne og andres liv med de valgene vi gjør. Slik jeg forstår ham, knytter han disse mulighetene til begrepet helvete, som en konsekvens av egne eller andres uheldige valg. Himmel og helvete er således metaforer for tilstander og situasjoner i dette livet.

Det er åpenbart at det er dette livet som interesserer respondenten. Og når jeg spør om han tror på et liv etterpå, blir han stille i noen sekunder. Så sukker han. Før han refererer til salmeforfatteren Svein Ellingsens personlige historie som resulterte i salmen Nå er livet gjemt hos Gud. Dette er ikke et ja til spørsmålet mitt, ei heller et nei. Reaksjonen indikerer snarere at spørsmålet er utilstrekkelig. Salmen definerer respondentens bilde av det som måtte komme etter døden: «at når vi dør så legger vi kroppen vår i jorda, men livet vårt, det som er identiteten, eller sjelen, eller det som er deg, din personlighet eller hva skal jeg si, det er gjemt hos Gud. Det er min tro.» (159) Med pronomenene «vi», «vår», «deg», «din» inkluderer han alle mennesker: «Noe annet ville jo være meningsløst! Hvis vi først tror at det finnes en allmektig Gud som har skapt oss... så må vi jo tro at den Gud også tar ansvar for oss når vi dør. Så enkelt.» (181)

På spørsmål om Jesus er den eneste veien til Gud, responderer han: «Det er det jo ikke.» (128) Det er en sikker og bestemt ytring, en konstatering - fremsatt som en selvfølgelighet. «Gud åpenbarer seg på mange måter, tror jeg.» (128) Mange måter eksemplifiserer han ved å referere til at «Mange sier at de får en gudsopplevelse av å gå i naturen. Eller utpå havet».

(135) Han åpner således opp for et videre, eller mer fleksibelt gudsbilde: «Da aner man noe av disse enorme kreftene. Kanskje det er Gud?» (135) At sekvensen avsluttes med et åpent spørsmål, gjør at formen sammenfaller med innholdet, i en aksept for at svarene ikke er entydige. Han fremstiller Jesus som inkarnasjonen av Gud: «..Guds ansikt på denne jord» (129), «...Guds hender og føtter på denne jord» (131), noe som har gitt oss «...et helt konkret bilde av Gud som vi ikke har hatt før» (131), «...det mest konkrete og synlige og hva skal jeg si for noe, menneskelige bilde av Gud som finnes». (133) Men dette utelukker altså ikke at Gud også kan åpenbare seg på andre måter.

...Gud har jo åpenbart seg på den måten, at han kom i et menneske skikkelse i Jesus, til vår jord, og at det er det vi har å forholde oss til, og jeg mener at det er jo det gudsbildet som jeg tenker at gir mest mening for meg. Og det er jo derfor jeg forteller om det videre til andre mennesker, fordi jeg tror det er et utrolig flott og godt gudsbilde. (143)

Men å utelukke at det finnes flere veier til Gud, er i følge respondenten det samme som å prøve å forme Gud i vårt bilde. «Men det er et umulig prosjekt. Gud er mye større.» (142) Her introduserer han en størrelse. Å definere Gud som større er det på sett og vis noe ydmykt over, fordi det samtidig innebærer at han definerer seg selv, og mennesket som sådan, som mindre – i forhold til Gud. I så fall ligger det også mellom linjene at de som utelukker at det finnes flere veier til Gud, samtidig overvurderer seg selv.

Respondenten uttrykker et veldig tydelig perspektiv, og han er svært sikker i sin sak når han forklarer hvordan tingene henger sammen: «Det betyr», «ikke tvil», «Men det betyr jo ikke», osv. Samtidig demper han seg på flere måter: Han legger til et og annet «tror jeg», «tenker jeg», «jeg føler» osv. som gjør at han blir litt subjektiv også, ikke bare generell.

Den samme effekten har den høyfrekvente bruken av ordet jo, som går igjen i intervjuet i sin helhet: «det er det jo ikke», «Jesus er jo Guds ansikt», «det er jo ikke tvil», «men det betyr jo ikke», osv. Jo'ene etterfølges nå og da av et «ikke sant», som er en måte å involvere den andre

på. Dette gjør respondenten mer fleksibel og ikke så autoritær og definerende som han ville ha vært dersom dette var utelatt.

Vi snakker oss inn i en sekvens om fortolkning, hvor respondenten understreker sin posisjon som prest, og at det er jobben hans å forsøke å fortolke disse tekstene. På den måten gir han seg selv autoritet når han ytrer meninger om omgangen med bibeltekster. Både i kraft av presteutdanningen som ligger bak, og at det er jobben hans å drive med dette. «Derfor er det en kjempeprosess det greiene der.» (80) Han ytrer seg direkte mot den bokstavtro leser når han sier: «Altså, Bibelen er jo ingen kokebok. Det er mange som tror det – at Bibelen er en kokebok. Her finner man liksom svar på alle livets store spørsmål. Men det er jo bare tull. Bare tull.» (80)

Teksten i en kokebok er forventet å være entydig, og må dertil leses bokstavelig. Inneholder oppskriften melk, så står det melk – og ikke 'hvit flytende væske'. Det ville bare være unødvendig vanskelig. Det vil også alltid stå noe om mengde, dersom oppskriften skal ha noen som helst verdi. Derfor skal det også lite til før man bommer hvis man forsøker å frigjøre seg fra den. Det som er sikkert er at man i hvert fall får et annet resultat. Poenget er at kokeboken som metafor sier noe om et innhold preget av rasjonalitet, og av matematisk nøyaktighet. Men Bibelen er altså ingen kokebok. «Den er beretninger om menneskers tro og møter med Gud.» (82)

Ved hjelp av kokebokmetaforen kontrasterer respondenten det rasjonelle med det irrasjonelle, som han selv mener at tro er: «...for meg handler det da om å bli berørt. Tro er ikke... tro e'kke matematikk» (84). Berøring er et ord som gjentas forholdsvis tett i denne sekvensen. Og bibelhistorienes berøring sammenliknes med den opplevelsen man kan ha av kunst og kultur, et bilde, en bok, en film, musikk. «Enten så blir du berørt av disse historiene, eller så gjør du det ikke. Tenker jeg.» (90)

En vesentlighet i møtet og arbeidet med bibeltekster – til forskjell fra oppskriften i en kokebok - er tidsdimensjonen: «Hvis ikke jeg tar med meg min tid, så blir det meningsløst det arbeidet». Troen blir konkretisert i møtet mellom de gamle tekstene, konteksten de oppstod i, og egen kontekst: den tid vi lever i.

Det er i det møtet. Mellom meg og mitt liv, og disse gamle tekstene. Og hvis jeg ikke tar med meg mitt liv, og hele min kontekst og min bakgrunn og vårt samfunn og politikk og alt mulig inn i det møtet, så blir disse tekstene interessante som historiske beretninger, men ikke noe mer. (76)

På spørsmål om himmelen innledes responsen med en henvisning til Bibelen. Men i motsetning til de andre (bibelrefererende) respondentene, som alle refererer til Johannes' Åpenbaring, henviser han til noe Jesus sier: «... himmelriket er inni dere, sier han.» (163) Han forankrer dermed sin oppfatning om at himmelen hører dette livet til, i Bibelen. Og i den grad den hører et neste liv til, så favner den alle: «Også tenker jeg at du har den dimensjonen ved at når vi da dør, så er livet mitt samtidig gjemt hos Gud.» (166)

Til begrepet helvete viser respondenten saklig distanse i det han forklarer ordets opprinnelse som et navn på en søppelplass utenfor Jerusalem: «Altså, helvete er jo en dal, Gehennadalen, en fysisk dal utenfor Jerusalem.» (188) Han refererer til grufulle hendelser som fant sted der i gamledager, noe som forklarer hvorfor helvete har blitt stående som «et bilde på ondskapen så å si – bilde på alt det som river mennesker ned». (189) «Jeg har selv vært der» (188) styrker på sett og vis hans egen autoritet.

Del 2

Finnes det indikasjoner i intervjuet på at respondenten oppfatter tradisjonelle standpunkt om frelse og fortapelse som ubehagelige?

I spørsmålet om tro på et liv etter døden, oppfatter jeg det på sett og vis som et tegn på ubehag når han svarer med å bli stille en stund, for så sukke før han begynner å snakke igjen. Jeg føler at jeg har stilt et litt kleint spørsmål. For han svarer verken ja eller nei, men refererer heller til salmen «Nå er livet gjemt hos Gud». Med dette uttrykker han ikke overbevisning om et liv etter døden i tradisjonell forstand, men kanskje heller et håp om at vi på en eller annen måte blir ivaretatt og en tillit til at Gud tar hånd om det.

Tilnærmingen samsvarer med innholdet i kirkens begravelsesliturgi: «Sammen vil vi overlate ham/henne til Gud...», og nøyer seg også med det. Gjennom intervjuet forøvrig markerer respondenten gjennomgående avstand fra tradisjonell lære på sentrale punkt. Men han viser samtidig høy grad av konsistens, og har så vidt jeg kan se ingen problemer med å forsvare avvikene. Derfor mener jeg det riktigere å karakterisere det ubehaget han viser som oppgitthet over de forestillingene som har etablert seg så sterkt blant noen kristne, heller enn ambivalens på det han selv er tilsluttet.

6. ANALYSE B

Intervjuene viser blant annet at respondentene har ulike syn på frelse og fortapelse. Det mest grunnleggende skillet i så måte kan trekkes mellom dem som på den ene siden betrakter frelse og fortapelse utelukkende som noe dennesidig, og dem som mener at frelsen og fortapelsens overordnede betydning er knyttet til et liv i det hinsidige. Dette skillet gjenspeiler ulike verdensanskuelser og dermed ulike bibelsyn. I denne delen av analysen vil jeg systematisere de ulike bibelsynene. Jeg vil også systematisere respondentenes posisjoneringer av seg selv som kristne, i forhold til andre religioner og til ikke-religiøse. For å gjøre dette så oversiktlig som mulig, vil jeg fremstille informasjonen visuelt ved hjelp av matriser. Her vil respondentene være betegnet med de samme numrene som de allerede er tildelt. I tillegg vil en bokstav betegne kirkesamfunnet den enkelte er tilknyttet: p for pinsebevegelsen og s for statskirken. Dette for å få med en ekstra dimensjon inn i den oversikten som matrisene gir. Analysen vil videre være konsentrert om de temaer som har vist seg interessante gjennom spørsmålet om ubehag.

Bibelsyn

I innledningskapitlet reiste jeg spørsmålene: *Hvordan skal egentlig Bibelen leses og forstås? Finnes det én rett lese måte som er intendert av Gud?* Her er respondentene uenige. Bibelreferansene respondentene gir viser variasjon i bibelsyn, også dem imellom som bekjenner seg som bokstavtro, eller på annen måte gir uttrykk for at de er opptatt av å være det. Også hos disse må det foretas en rekke valg og fortolkninger når man tar for seg Bibelen, enten man er seg det bevisst eller ei: Skal alt leses bokstavelig, eller bare noe? Skal man skille mellom det gamle og det nye testamentet, eller lese begge deler på samme måte? Skal man nyansere ved å skille mellom de historiske personene i det nye testamentet? Skal man skille mellom Jesus, de som levde rundt ham og de som ikke levde rundt ham, eller har hvert eneste skriftord like stor autoritet fordi det står i Bibelen?

Typisk argumentasjon hos noen av respondentene er som følger: «fordi Gud har sagt det» og «fordi det står i Bibelen, og Bibelen er Guds ord». Hos en respondent finner vi også «fordi Jesus sier det», noe som nyanserer denne argumentasjonen. Noen ganger gis Jesus en annen status enn andre personer i Bibelen, noe som kommer frem i denne ytringen: «Men det er det Paulus som har sagt, ikke Jesus». Dette uttrykker et behov for å kontekstualisere.

Jan-Olav Henriksen, professor i systematisk teologi og religionsfilosofi ved Det teologiske menighetsfakultet, legger frem en kategorisering av ulike bibelsyn som jeg vil benytte som ramme for en oversikt over hvordan respondentene mine fordeler seg med henblikk på dette. På den måten vil det også fremgå en oversikt over hvordan respondentene forholder seg til spørsmålet om hvem som omfattes eller ikke omfattes av Guds frelse. Henriksen legger frem en tredeling av bibelsyn, kategorisert som hhv. Biblisisme/fundamentalisme, Det modern-kritiske bibelsyn og Et positivt evangelisk bibelsyn.⁹⁹

Biblisisme/fundamentalisme

I følge Henriksen bygger biblisisme på en måte å forholde seg til Bibelen på som er konsentrert om egen oppbygging, men uten særlig grad av refleksjon rundt de forutsetninger som spiller med. Holdningen til Bibelen som uttrykkes her, formulerer Henriksen slik: «Her er det noe jeg kan hente, her er et budskap jeg kan feste lit til».¹⁰⁰ I følge den avdøde teologen og kirkehistorikeren Einar Molland finnes det i et biblistisk perspektiv ingen forståelse for avstanden mellom Bibelens verden og vår. «Biblisisme innebærer en naiv og ukritisk bibelanvendelse...»¹⁰¹ I forlengelsen av denne holdningen mener man i et biblistisk perspektiv at en slik metode er tilstrekkelig for å utforme svar på læremessige problemer. Man trenger ikke annet enn å gå rett til Skriften for å få svar på teologiske spørsmål. Alt man trenger å vite finnes der, og kan anvendes direkte på vår tid - uten å reflektere over historiske forutsetninger eller de fortolkningsmessige betingelser som preger ens egen lesning. Derfor er også biblisismen ofte forbundet med en viss avstand til bibelforskning og annen kunnskap.

⁹⁹ Henriksen, 1994.

¹⁰⁰ Henriksen, 1994:45.

¹⁰¹ Molland, 1975:184.

Biblisisme og fundamentalisme er ikke helt synonyme begreper, men de har såpass mange likhetstrekk at de faller inn under samme kategori. Selv om de deler den bokstavelige bibellesningen, ufeilbarlighetsdogmet, og kompromissløsheten i forhold til dette, betraktes fundamentalismen som mer reflektert. Det er forskjell på å mene noe, og på å kunne forklare/begrunne *hvorfor* en mener det en gjør. Fundamentalisten skiller seg altså fra biblisisten ved at han i større grad vet hvorfor han mener det han mener. Fundamentalisten har et videre perspektiv. Derfor kjennetegnes også kristenfundamentalismen ved en mer systematisert teologi enn biblismen, selv om den alltid vil ha en del av biblismen i seg.

I et biblistisk/fundamentalistisk perspektiv er Bibelen Guds ufeilbarlige ord. Et eksempel på det finner vi hos respondent nr. 3: «Bibelen er Guds ord. Det er ufeilbarlig, som Gud selv, fordi Gud selv har våket over det siden det ble nedtegnet. Bibelens innhold har de samme kvaliteter som Kristus selv, fordi 'Ordet ble kjød og tok bolig iblant oss' (Joh. 1,1).» (56) Her ser vi det Henriksen beskriver som «... en fullstendig identifikasjon av selve boken og Guds ord».¹⁰² I og med den fullstendige identifikasjonen er det også et poeng for fundamentalismen å vise hvordan Bibelen har rett i sine fakta, fordi alt som står i den er inspirert av Gud. Dette holdes gjerne som motsetning/kontrast til vitenskap og moderne oppfatninger, som jo ikke har sitt utgangspunkt i bibelske premisser.

Biblisismen/fundamentalismen uttrykker sterk lojalitet til Skriften, slik den umiddelbart fremstår. Men det er en svakhet ved biblismens og fundamentalismens ufeilbarlighetsdogme at den gjør én bestemt tro på Bibelen til forutsetning for rett gudstro. Da denne typen tilnærming ofte skaper et skille mellom troslivet og livet i virkeligheten, «...blir troens tyding av verden lett ensidig og fordømmende».¹⁰³ Det kan også være en innvending her at den strengt bokstavfokuserte lesningen kan bli svært absolutt. Den kan være reflektert, men likevel mangle sans for helhet, relativitet og fleksibilitet. Konsekvensene for livet etter

¹⁰² Henriksen, 1994:46.

¹⁰³ Henriksen, 1994:46.

døden har overordnet betydning. Og det er overveiende sannsynlig at Bibelen vil ha siste ord dersom egne refleksjoner kolliderer med tradisjonell forståelse av den.

Intervjuene tyder på at respondentene nr. 1 og 3, som begge har bakgrunn fra pinsebevegelsen, har sitt tyngdepunkt i denne kategorien. Dette bibelsynet er forøvrig i tråd med pinsebevegelsens bibelsyn som sådan, som er presentert i kapittel 2. Også respondent nr. 5 - som arbeider i Den norske kirke, men har bakgrunn fra frikirkemiljø - kan sies å høre hjemme i denne kategorien, da hun både presiserer det selv og viser det gjennom argumentasjon. Selv om nyanseringen i argumentasjonen («Ja men det er det Paulus som sier, ikke Jesus») viser at hun er noe friere mht. bokstaven.

Det modern-kritiske bibelsyn

Det andre bibelsynet Henriksen legger frem er det modern-kritiske bibelsyn. Dette bibelsynet er preget av modernitetens syn på all religion som uttrykk for menneskelig subjektivitet og bevissthet. I dette perspektivet ser man forfatterne av de ulike bibeltekstene som prisgitt sin egen samtids mytologiske forestillinger og foreldede verdensbilder, noe som nødvendigvis må prege formidlingen av deres religiøse erfaring. Det er derfor viktig for den moderne bibelforsker å forstå samtiden tekstene ble til i, og så å finne budskapet bakenfor sosial, kulturell og historisk spesifitet. «Kriteriet for hva som fortsatt kan være rett eller gyldig henter man fra samtidens oppfatninger om hva sann religion eller kristendom er.»¹⁰⁴ Min respondent nr. 6 bekrefter på flere måter et modern-kritisk bibelsyn:

Du må ta vare på tekstene, og kunne de, og kunne noe om bakgrunnen til tekstene, konteksten, ikke sant. Men samtidig er det jo like viktig å ta med seg sin egen kontekst. Den tid vi lever i. Så er det liksom i den, i det møtet der, det er der tolkningen skjer, og det er der selve troen så å si blir konkretisert. På et vis.

Det er i og med disse faktorene at bibeltekstene blir interessante som noe mer enn bare historiske beretninger. Den meningen, eller troen, som blir til i den enkeltes møte med disse

¹⁰⁴ Henriksen, 1994:47.

tekstene, kaller respondenten å bli berørt. Denne formen for berøring sammenlikner han med kunst og kultur, hvordan kunst, for eksempel litteratur, enten kan berøre eller ikke berøre. «Tro er ikke matematikk». Respondenten imøtegår biblismen/fundamentalismen på denne måten:

Det er de som hele tiden tror de har Gud på sin side, som hele tiden, liksom på mange måter forvalter Guds sannhet. Det er de Jesus tar det kraftigste oppgjøret med. (...) Altså et oppgjør med den måten å tenke på. Han snur det på hodet faktisk. Det er det han gjør. Så sier han at Gud er kjærlighet. Det er det Gud er. Gud er kjærlighet.

Også respondent nr. 4 markerer seg som ikke-fundamentalist i det han viser at Guds ord ikke er i nærheten av å ha den autoriteten i livet hans som hos fundamentalisten: «Men e.. hvem vet om det var Gud som sa de ordene først, eller om det kanskje var andre mennesker som gjorde det før han.» (54) Han viser også stor grad av religiøs relativisme, blant annet ved å si at «Jeg tror alle har en vei til Gud. Hvilken vei de velger å bruke, det er på en måte... ja, det er jo opp til dem.» (61)

Til den modern-kritiske tilnærmingen kan det innvendes at man i dette perspektivet gjerne ser bort fra Bibelen som noe mer enn en samling med vitnesbyrd om menneskers religiøse erfaring. I ytterste konsekvens kan det også innvendes at man med dette bibelsynet kan stå i fare for å bli så fokusert på det omkringliggende, at man mister tekstinnhold og budskap helt av syne. Hva slags kristendom blir man da stående igjen med? På samme måte som at biblismen/fundamentalismen kan bli objektiv og totalitær, kan den modern-kritiskes fallgrube være så mye subjektivitet og fleksibilitet at absolutt alt blir relativt. Total relativisme er også en form for absolutisme.

Et positivt evangelisk bibelsyn

Det tredje bibelsynet er et positivt evangelisk bibelsyn, som er en slags mellomting mellom de to andre. Dette synet tar utgangspunkt i evangeliet om Jesus. I likhet med biblismen og

fundamentalismen bygger den på det premiss at evangeliet om Jesus er fundert i en historisk åpenbaring - som er forut for den menneskelige religiøse bevissthet. Men i motsetning til biblisismen og fundamentalismen utgjør ikke kunnen og viten utenfor Skriften noen trussel, tvert i mot så betraktes allmenne undersøkelsesmetoder som ressurser, i tillit til at Bibelen står sin prøve i møte med disse. Respondenter i de andre kategoriene kan gjerne overlappes med denne - i og med at ikke alt i en kategori nødvendigvis står i et direkte motsetningsforhold til alt i en annen kategori - og både nr. 1 og 3 og 5 gjør nok det. Men tilhørigheten til denne kategorien er mest åpenbar hos nr. 2. Hun er kanskje den eneste som har røtter i et positivt evangelisk bibelsyn, selv om hun samtidig for en stor del har «føtter» i det modern-kritiske. Også nr. 6, som allerede er koblet til den modern-kritiske kategorien, har muligens også en liten overlapp til denne kategorien. Selv om mye i intervjuet bekrefter det modern-kritiske, sier han også noe om Gud som større enn religionene. Av det kan det også forstås at han også ser Gud som noe forut for religionene.

Hans noe likesinnede – nr. 4, som også er plassert i den modern-kritiske kategorien - lar seg ikke så lett analysere videre med henblikk på bibelsyn, da han generelt i intervjuet refererer lite til Bibelen. I et positivt evangelisk bibelsyn er Bibelen i fremste rekke et vitnesbyrd om åpenbaringen, så et uttrykk for menneskers religiøse erfaring i møte med denne åpenbaring. «Disse to tingene kan ikke skilles helt ad, men de må heller ikke helt identifiseres».¹⁰⁵ Respondentenes bibelsyn kan dermed skjematiseres slik:

Respondent nr.	1p	2s	3p	4s	5s	6s
Biblisistisk/fundamentalistisk	x		x		x	
Positivt evangelisk	(x)	x	(x)		(x)	x
Modern-kritisk						x

Skjema 1

¹⁰⁵ Henriksen, 1994:48.

Skjemaet viser en nokså klar tyngdefordeling mellom respondentene nr. 1, 3, 5 i en kategori og 2, 4, 6 i en annen, selv om vi ser at flere i varierende grad overlapper mot mellomkategorien.

Vi har sett gjennom analyse A at det går et skille mellom respondenter som overordnet relaterer frelse og fortapelse til det hinsidige, og respondenter som utelukkende relaterer frelse og fortapelse til det dennesidige. Denne fordelingen er som følger:

Respondent nr.	1p	2s	3p	4s	5s	6s
Hinsidig	x	x	x		x	
Dennesidig				x		x

Skjema 2

En kryssing av skjema 1 og 2 viser videre at det er den gruppen som først og fremst relaterer frelse/fortapelse til det hinsidige, som også har tyngden i et biblisistisk/fundamentalistisk bibelsyn. Likeledes er det den gruppen som utelukkende ser dette som noe dennesidig som har tyngden i et modern-kritisk bibelsyn:

Bibelsyn \ Frelsessyn	Dennesidig	Hinsidig
Biblisistisk/fundamentalistisk		1p, 3p, 5p
Positivt evangelisk	(6s)	(1p), 2s, (3p), 5s
Modern-kritisk	4s, 6s	2s

Skjema 3

Nr. 2 viser seg nok å være den av respondentene som står jevnest fordelt i de to kategoriene hun befinner seg i. Det som skiller henne fra den modern-kritiske kategorien er at hun relaterer frelse og fortapelse – i den grad hun bryr seg om begrepene – til livet etter døden.

Hva med syn på andre religioner?

Respondentene har på ulike måter definert hva det vil si å være kristen og hva det vil si å være frelst. Vi har også sett variasjonene de viser i synet på Bibelen. Derfra vil jeg nå trekke tråden videre til variasjoner i synene på andre religioner. Informasjonen som kom frem om dette i analyse A vil jeg her systematisere med utgangspunkt i en modellinndeling hos Henriksen. Han deler inn syn på andre religioner i tre kategorier: utviklingsmodellen, forgreiningsmodellen og konfliktmodellen.¹⁰⁶ Utviklingsmodellen ser kristendommen som en bedre religion enn de andre, begrunnet med utviklingshistorien. Forgreiningsmodellen betrakter de ulike religionene som likeverdige. Her er religionene å forstå som ulike grener på den samme stammen, som ulike varianter av en fellesmenneskelig religiøsitet. Det er de to siste kategoriene som er relevante for mine respondenter. Forgreiningsmodellen er i denne sammenheng representert ved respondentene nr. 2, 4 og 6. Nr. 2 bruker blant annet uttrykket «verdenssjelen», som hos Henriksen betegnes som fellesmenneskelig religiøsitet. Konfliktmodellen holder – i motsetning til forgreiningsmodellen - kristendommen som den eneste rette religion, og avviser de andre som avgudsdyrkelse. Det er opplagt at det er de samme respondentene som inngår her som også fastholder et biblisistisk/fundamentalistisk bibelsyn.

Syn på andre religioner	1p	2s	3p	4s	5s	6s
Forgreiningsmodellen		x		x		x
Konfliktmodellen	x		x		x	

Skjema 4

Både nr. 1, nr. 3 og nr. 5 presiserer at kristendommen står i en særstilling i forhold til andre religioner. Dette bekrefter den todelingen av respondentgruppen som allerede har begynt å avtegne seg. En krysning av skjemaene over bibelsyn og syn på kristendommen i forhold til andre religioner viser den samme grupperingen av respondentene:

¹⁰⁶ Henriksen, 1994:64.

Bibelsyn \ Syn på andre religioner	Forgreiningssmodellen	Konfliktmodellen
Biblistisk fundamentalistisk		1p, 3p, 5p
Positivt evangelisk	2s	
Modern-kritisk	2s, 4s, 6s	

Skjema 5

Vi kan her lese at de respondentene som har «den rette» religion er de samme som har «det rette» bibelsyn. Skjematiseringen av respondentenes syn på ulike aspekter av kristendommen viser gjennomgående at vi har å gjøre med to helt forskjellige frelsessyn og dermed to helt forskjellige diskurser. Med henblikk på frelse vil dette altså for den første gruppen si at frelsen er eksklusivt knyttet til deres bibelsyn og religion. Denne gruppen vil jeg heretter referere til som en dogmatisk diskurs. Den andre gruppen, som har en mer relativ tilnærming, vil heretter bli referert til som en relativistisk diskurs. Den relativistiske diskursen er representert ved respondentene nr. 4 og 6, og i stor grad nr. 2. Nr. 2 avviker imidlertid noe ved at hun veksler mellom diskursene. Men i skjema 3 ser vi at hun trekker på den relativistiske diskursen, idet hun gir uttrykk for et perspektiv på frelsen som inklusiv hva angår andre religioner.

Hva med de ikke-religiøse?

Det er klart hvordan respondentene fordeler seg i to grupper - mellom et eksklusivt frelsessyn på den ene siden og et mer relativt på den andre. Men på den relative siden er det også noe variasjon – hva angår frelse og skillet mellom religiøse og ikke-religiøse:

Respondent nr.	1p	2s	3p	4s	5s	6s
Frelse mulig kun for kristne	x		x		x	
Frelse mulig for alle religiøse		x				
Frelse mulig for alle mennesker				x		x

Skjema 6

Respondent nr. 2, skiller seg her fra nr. 4 og 6 ved å markere at hun, i likhet med 1, 3 og 5 har et eksklusivt frelsessyn, selv om dette ikke fremgår av skjema 3. Forskjellen fra nr. 1, 3 og 5 er imidlertid at den er «romsligere» ved at grensen går mellom religiøse og ikke-religiøse heller enn mellom kristendommen og andre religioner. Hun blir altså stående i et spenn mellom de to diskursene, i det hun har en tradisjonell overbevisning om at livet etter døden har to muligheter, men samtidig har holdninger og menneskesyn som stemmer overens med den relativistiske diskursen.

Frelse, fortapelse og ubehag

I analyse A lette jeg blant annet etter eventuelle indikasjoner på ubehag i tilknytning til begrepene frelse og fortapelse, for å finne ut hvor skoen trykker hos hver enkelt respondent – om den i det hele tatt trykker noe sted. Det viste den seg å gjøre, som vist i «del 2'ene» i analyse A. Skoen trykker på forskjellige punkt, og det er disse punktene jeg vil se nærmere på i det følgende.

Etter å ha analysert intervjuene oppfattet jeg det umiddelbart slik at skoen klemmer minst hos respondent nr. 3. Utover å poengtere at fortapelsens mulighet (i livet etter døden) er høyst reell, og derfor helt nødvendig å forkynne, snakker han minst mulig om temaet. Derfor får jeg heller ikke tak i noe nevneverdig ubehag hos ham utover at han selv presiserer at han unngår å tenke på helvete og fortapelse, og at det muligens skyldes at det ikke er noe hyggelig tema. Selv om han gir eksplisitt uttrykk for at temaet er ubehagelig, er det lite grunnlag for å påstå at skoen i det hele tatt klemmer.

Unnvikelsen hos respondent nr. 3 veies på sett og vis opp med en total tillit til at Gud har tenkt på og tar hånd om alt det som vi finner problematisk, derfor er det – slik jeg forstår ham – heller ikke nødvendig å tenke for mye på de ubehagelige tingene selv. Perspektivet er fascinerende på flere måter. Det er en total og betingelsesløs hengivelse til noe han ikke bare tror på, men rett og slett er helt sikker på. Og det er ingen tvil om at intensjonene er gode.

Han vil jo at alle andre skal finne det samme som han selv, ut i fra den overbevisning at den kristne frelsen tross alt er den eneste veien utenom evig fortapelse.

Ubehag ved autoriteter og underordning

Den dogmatiske diskursen, som i samsvar med bibelsyn - og i større grad enn den relativistiske diskursen - kan sies å være preget av underordning og lydighet overfor Skriften, kan vanskelig unngå å være orientert mot konsekvensen av ulydighet mot eller avvising av den autoriteten Skriften representerer. Dermed blir også imøtegåelse av tradisjonelle standpunkt lett problematisk. Autoritet og underordning er et tema flere av respondentene uttrykker ubehag ved. Respondent nr. 1, som gjennomgående har representert den dogmatiske diskursen, tenker seg en konflikt på bakgrunn av uoverenskomst mellom egne tanker, og menigheten som forvalter av denne autoritet slik: «... hvis jeg mener noe annet enn kirkesamfunnet forøvrig, er det greit for Gud? Er jeg like kristen da?» Hun viser likevel overveiende vilje til å innordne seg.

Innenfor den relativistiske diskursen derimot uttrykkes det ubehag ved nr. 4 når han sier at han liker å tro at han er et fritt menneske med egne tanker, frie tanker. Respondent nr. 4 sine utsagn avspeiler spenningen mellom diskursene hva angår underordning.

Ubehag ved misjonering

... misjon handler om å vaske andre manns
føtter...

(Respondent nr. 5, 237)

Et av temaene som har utmerket seg som ubehagelig, er misjon. Ubehaget ved misjon er i stor grad knyttet til metodene som man kanskje først og fremst assosierer med forkynnende virksomhet langt utenfor Norges geografiske og kulturelle grenser, men også overfor hvem som helst som man måtte anse å være på vei mot evig fortapelse. Stikkord her er uansett:

intensjoner, makt, rett og urett. Hvor langt bør man gå – ut i fra overbevisning og forpliktelse til troen - for å redde dem man anser å være på vei mot fortapelsen? Hvor langt *kan* man gå, uten å trække på den andres rett til å bestemme for seg selv?

Et av problemene med misjon generelt er når den blir for pågående, fordi det signaliserer mangel på respekt. Respondent nr. 5 er opptatt av at folk ikke må behandles nedverdiggende, tvert i mot. Hun snakker mye om å gi folk det de trenger, uten å kreve noe tilbake. Nr. 1 finner det ubehagelig når misjon blir brautende. Hun gir også uttrykk for ubehag ved at man på denne måten står i fare for å signalisere en vi-vet-bedre-enn-dere-holdning. Likevel er det slik det faktisk forholder seg for henne: «'vi' har noe 'de' ikke har» (resp. nr. 5). Nr. 1 derimot virker noe beklemmt over det å utbasunere slikt – selv om hun i utgangspunktet er enig i at det er sånn det forholder seg. En mer respektfull metode er i følge nr. 1 «å leve sånn at andre ønsker seg det jeg har», altså den kristne frelsen. Også nr. 5 viser en ydmyk side når hun sammenligner misjon med å vaske andre manns føtter. De vektlegger altså begge den sosiale og bistandsmessige siden ved misjon, men ikke uten at de samtidig har et overordnet mål med sin sosiale gjerning: Frelse. Og i frelsesforkynnelsen blir respekt for andre den regulerende faktoren.

Også respondent nr. 2 uttrykker ubehag ved signalet om at «...vi har rett, dere har ikke rett...» (206) Hun går imidlertid lenger enn de to andre i å uttrykke avsmak for dette signalet, noe som henger logisk sammen med at hun ikke mener at kristendommen står i en særstilling i forhold til andre religioner. Da blir heller ikke målet om omvendelse like relevant.

Det er akkurat dette med overordnede mål respondent nr. 4 imøtegår, når han insisterer på at det burde være nok bare å ville hjelpe. For nr. 4 er metodetenkning svært problematisk rent prinsipielt. Han mener at frelsesforkynnelse ikke hører hjemme noe sted, og at misjon kun bør bestå av bistand, punktum. Og at det viktigste med bistand er at de som får hjelp får hjelp, ikke at kristen frelse er en mulig konsekvens. Han mener det er problematisk dersom det – uansett metode – ligger en ubevisst diskusjon i bunnen, hvor noens intensjon er å overbevise

om noe. På grunnlag av resonnementet er det åpenbart at respondenten avviser tradisjonell kirkelære på dette punkt.

Ubehag ved eksklusivitet

Kristendommen som eksklusiv religion har ingen plass i den relativistiske diskursen. For nr. 4 og 6 er det en selvfølge at det er flere veier til Gud. Også respondent nr. 2 er svært opptatt av urimeligheten ved det skillet som markeres mellom «oss» som har den rette religion, og «dere» utenfor som ikke har det, en holdning hun lar seg provosere kraftig av. Provokasjonen ligger i den arrogansen dette signaliserer overfor andre religiøse, overfor barn i den tredje verden og mennesker som av ulike grunner aldri har fått muligheten til å høre om eller ta stilling til det kristne budskapet.

Om ubehaget

Det som kan sies å være felles for respondentene er at alle (med unntak av nr. 3?) viser en eller annen form for ubehag i sammenheng med frelse og fortapelse, og noen av dem viser tegn til ambivalens. Det er også klart at alt ubehag på en eller annen måte har å gjøre med andre mennesker. Gjennom ubehaget uttrykkes det hele veien en varhet for hvordan egen overbevisning måtte berøre andre - i negativ forstand. «Den andre» er sentral i alles argumentasjon, men med ulik betoning og ulik argumentasjon. Den andres grenser, den andres rett, den andres verdighet, den andres integritet. Kort sagt, alle gir på sine egne vis uttrykk for at nestekjærlighet er noe de holder høyt.

Hvorfor er det da så stor forskjell på diskursene? Uttrykker den ene diskursen mer omsorg for andre mennesker enn den andre diskursen? Den relativistiske diskursen uttrykker et kristendomssyn som bygger på humanisme men det er ikke dermed sagt at ikke den dogmatiske diskursen også kan holde humanistiske verdier høyt. Det er jo ikke noen motsetning mellom kristendom og humanisme. Det er heller ikke noe grunnlag i mine intervjuer for å si at man med den verdensanskuelsen vi finner i den dogmatiske diskursen har mindre gode intensjoner i forhold til andre mennesker enn det den humanismeorienterte har.

Å ville andres frelse i tradisjonell religiøs forstand er aktverdig, og utvilsomt et uttrykk for nestekjærlighet. De som har forankring i den dogmatiske diskursen har ikke mindre hjerter enn den andre gruppen. Intensjonene ser for meg ut til å være gjennomgående gode, i begge leire.

Jeg mener også at begge diskursene er like konsekvensorienterte. Men i og med ulike grunnlag er de også orientert mot ulike typer konsekvenser. Utsagnene hos dem som her faller inn under det jeg kaller den relativistiske diskursen, danner grunnlag for å si at disse først og fremst er opptatt av de sosiale og umiddelbare konsekvensene av troen sin ut i fra hvordan den berører andre. Det er det som danner det grunnlaget eller den normen som troen forøvrig måles mot. Og det er ved akkurat det punktet at konflikter og diskusjoner gjerne oppstår, ved spørsmålet om tvil og tvetydigheter skal komme mennesket eller Skriften til gode.

Diskursene om frelse og fortapelse

Det er en vesentlig forskjell diskursene imellom i forestillingen om hvorvidt livet har en eller to utganger, og det verdensbildet som ligger til grunn for den ene eller den andre overbevisningen. Det ser ut til at denne forskjellen berører alt annet innenfor den enkeltes kristne tro. Derfor er også mønstret i hvordan respondentene grupperer seg så tydelig. Synet på livets utgang(er) er helt grunnleggende, og forplanter seg videre i hva man ellers kan tillate seg å mene. Dermed finner vi også stor grad av konsistens innenfor begge diskurser, selv om de er helt forskjellige.

Respondent nr. 2, som på mange måter har vært et unntak fra regelen, er også den som har de største ambivalensene og utvilsomt gir sterkest uttrykk for ubehag i tilknytning til et eksklusivt frelse- og fortapelsessyn. Der det er minst konsistens er det altså - logisk nok - mest ubehag. Hun viser dermed at hun står i et spenn mellom de to diskursene, som ikke helt går helt i hop. Hun dras den ene veien pga. overbevisningen om livets to utganger, samtidig som hun dras den andre veien pga. et sterkt humanistisk engasjement som på sett og vis motsier et eksklusivt frelsessyn. Samtidig viser hun at det er mulig å tro på frelse og fortapelse i livet etter

døden, men uten – i motsetning til de frikirkelige – at frelse er noe en skal titulere seg selv med i dette livet.

Vi har sett at varierende perspektiver gir ulike meninger om hvordan frelse og fortapelse er relevante begreper. Det er mange forutsetninger som ligger til grunn for de verdensbildene vi ender opp med å ha. Med utgangspunkt i det verdensbildet man har, tror jeg at et av de mest grunnleggende behov mennesker har, er å finne mening. Ikke «meningen med livet» i bestemt form entall, bare mening – for å forstå seg selv og sin plass i verden. Og det er stor variasjon i hva som skal til for å gi mening for ulike mennesker. For respondentene som i størst grad trekker på en dogmatisk diskurs, gir det ikke mening å være kristen hvis det ikke fører til visshet om frelse i livet etter døden. Det er jo hovedpoenget. For respondentgruppen som har tyngden innenfor den relativistiske diskursen, gir det ikke mening å snakke om frelse og fortapelse som noe hinsidig, når forestillingen om en todeling ikke finnes, og man kun finner begrepene relevante for det jordiske livet. Derfor er det en klar todeling av respondentgruppen til tross for at alles ubehag er knyttet til andre mennesker.

7. OPPSUMMERING OG FUNN

Analysens del A, som er en presentasjon av hver enkelt respondents tro, viser stor variasjon i tanker om frelse og fortapelse, og definerer dermed et ganske bredt nedslagsfelt. Det var for så vidt ingen overraskelse at spredningen var stor. Jeg visste jo noe om forskjellene på enkelte av dem jeg intervjuet, noe som også var nødvendig for å ivareta nettopp en viss variasjon. Men det var likevel uventet at spredningen var så stor som den viste seg å være. Min forventning var at alle på en eller annen måte var spredt innenfor en ramme hvor de i bunn og grunn delte synet på livets dobbelte utgang. Noen brøt imidlertid med denne tenkte rammen. Analysen viser et klart og vesentlig skille mellom to diskurser, som fremfor noe splittes nettopp *ved spørsmålet om livets to utganger*. Som nevnt allerede i forordet, visste jeg ikke at det fantes kristne som ikke hadde den tradisjonelle troen på at man skal leve et evig liv som frelst eller fortapt. Dermed kunne heller ikke oppgaven bli helt det jeg først hadde tenkt. Jeg forventet altså en tydelig todeling og at skillet mellom diskursene skulle gå ved fortolkningsspørsmål, men ikke ved så grunnleggende forskjellige verdensanskuelser som det har vist seg å gjøre her.

I utgangspunktet har jo respondentene en felles plattform, kristendommen. Men med dette felles utgangspunktet har de ulike prosjekter/mål. Den relativistiske gruppens prosjekt er *å oppfylle det som forventes av den kristne med utgangspunkt i kristendommens solidaritetsprofil (Himmelen er inni dere), fordi det er det som er hovedpoenget med å være kristen*. Den dogmatiske gruppens prosjekt er *å havne på rett side i livet etter døden og dermed unngå fortapelse, fordi det er en objektiv sannhet at alle havner på en av to sider*. For den dogmatiske gruppen er det nok ingen motsetning mellom å unngå fortapelse etter døden og å opptre i dette livet slik den relativistiske diskursen krever at en kristen skal. Slik sett kan man si at hele «det relativistiske prosjektet» er (eller kan være) inkludert i det «dogmatiske». Det er dog et viktig poeng hvilket prosjekt som ligger i bunnen for videre refleksjon.

Forskjellen mellom diskursene kan et stykke på vei forklares med begrepet *kontingens*, hvilket vil si at vi er prisgitt tiden, miljøet og kulturen vi fødes inn og menneskene som omgir oss, og

kan ikke rive oss løs fra det. Selv om en er barn av samme tid og samme kultur sett ut i fra de store linjene, er det likevel stor variasjon når det kommer til *sosialisering*, til de næreste relasjonene og de sosiale strukturene, til institusjonene vi blir en del av og som blir en del av oss. (Med institusjoner mener jeg alt som er fast gjennom at det er regulert av vaner.) Berger og Luckmann viser hvordan primærsosialiseringen er helt avgjørende for hva barn oppfatter som den objektive verden, og hvordan mennesker vi står i et følelsesmessig forhold er avgjørende for identitetsdannelsen, hvem vi opplever oss selv som.¹⁰⁷

Sosialiseringen gir også en bevissthet om hva som verdsettes og oppfattes som riktig eller galt i de omgivelsene en er del av. Dette (altså sosialisering) kan tjene til å forklare hvorfor respondentene mine har så ulike verdensanskuelser. Et konkret eksempel på omgivelsenes innflytelse er at de to eneste respondentene som har hatt sterke opplevelser knyttet til det å bli frelst, også er de to som har vokst opp i en pinsevennkultur. Vi har også sett at pinsevennkulturen verdsetter nettopp sterke følelser.¹⁰⁸ De som ikke lærer dette, gjør seg heller ikke de samme følelsesmessige erfaringene. Når man opplever en sammenheng og overensstemmelse mellom *de menneskene en står i en følelsesmessig relasjon til* og egen virkelighetsforståelse, føles det rett og gir derfor mening.

Siden forskjellen mellom de to verdensanskuelsene berører forestillingene om livets utgang(er) og liv etter døden, er det relevant å nevne hvordan respondentene (fortrinnsvis innenfor den dogmatiske diskursen) gir uttrykk for en trygghetsfølelse som, slik jeg forstår det, ufarliggjør døden. Frelsen fremstilles som en garanti for et evig liv på rett side, noe vi blant annet ser i bruken av ordet «redningsplanke». Dette er tanker som også gir mening i lys av Berger og Luckmanns teori omkring vissheten om livets begrensede varighet, og hvordan denne vissheten vil i varierende grad kunne skape angst eller frykt, og dermed behov for å finne trygghet. Også finner vi ulike måter å forholde oss til denne frykten på.

¹⁰⁷ Jfr. Kap 4, *Metode og teori*.

¹⁰⁸ Jfr. Kap 3, *Bakgrunn for kristne trosforestillinger*.

Analysens første del, som også har fokuset spesielt rettet mot *ubehag* i tilknytning til temaet frelse og fortapelse, har avdekket at det *er* ubehag til stede – hos de fleste, på en eller annen måte. Ut i fra mine fordommer (eller før-dommer) var det ikke overraskende å finne noe. Jeg ventet å finne at noen kanskje gav uttrykk for ubehag i tilknytning til forholdet mellom tro og logikk. Det kunne for eksempel være at noen slet med å svare klart og tydelig «ja» på spørsmål om dogmene, for eksempel at Jesus stod opp fra de døde, fordi det er vanskelig å forstå/godta rent logisk. Jeg ventet også at det ville dukke opp ambivalenser og ubehag i tilknytning til eksklusivitet og misjon. Det første så jeg ingenting til. Det andre derimot var det mye av, altså ubehag i tilknytning til *misjon*, og til *eksklusiviteten* i et tradisjonelt frelsessyn - noe som ser ut til å henge tett sammen.

Det er interessant at det erfares ubehagsfølelse/ambivalens ved dette, særlig hos dem som samtidig holder fast ved tradisjonelle standpunkt. Det forekommer meg at noe av forklaringen på at dette blir vanskelig, har noe å gjøre med måten en *fortolker*, og dermed *formidler* frelsesbudskapet på innenfor den kristne lekmannekulturen. En typisk frelsesforestilling hos dem som betegner seg selv som *frelste* (til forskjell fra kristne som ikke er så opptatt av det ordet), og som er opptatt av at andre må bli frelst, har det til felles at de knytter det å bli frelst til *et bestemt øyeblikk*. Som om det er en endring som skjer her og nå. Ikke en kursendring, men en virkelighetsendring. Fra ufrelst til frelst i ett nu. Som jeg var inne på i avsnittet om språkhandlinger, under poststrukturalistisk teori, kan det trekkes paralleller til Austins språkhandlingsteori og til kategorien *kvalifiseringer*. Det hører med til Austins teori at alle språkhandlingskategoriene er knyttet til visse gyldighetskrav. Svennevig formulerer seg slik om gyldighetskrav knyttet til kvalifiseringer: «For at de skal være vellykkede, må de være *legitime* i forhold til den sosiale virkeligheten, dvs. de institusjonelle kravene til hvem som kan uttale erklæringen, og hvor og når det skal skje.»¹⁰⁹ (Min kursiv) På en måte blir frelst/ufrelst litt som en domsavsigelse. En status før, en status etter. Endret av ord.

Når ubehag og ambivalenser oppstår i forbindelse med det å «prakke frelse på folk», kan forklaringen være at den legitimiteten Svennevig beskriver som nødvendig for gyldige og

¹⁰⁹ Svennevig, 2001:61.

vellykkede kvalifiseringer, ikke er tilstede da det kan fremsettes av hvem som helst som betrakter seg som «frelst» og som dermed handler ut i fra personlig tolkning og overbevisning. Dermed mangler den misjonerende ofte den typen legitimitet som dommeren har i en formell domsavsigelse, eller som presten har når et par skal vies.

Dette med frelse kan jo forstås annerledes. Når Bibelen sier «For når du med din munn bekjenner at Jesus er Herre og i ditt hjerte tror at Gud reiste ham opp fra de døde, da skal du bli frelst» er det ikke gitt at det må forstås som en kvalifisering – som en objektiv endring en gang for alle, men som noe som skjer hver gang en «bekjenner» og hver gang en handler ut i fra en «hjertelig» tro. På den måten kan frelse også oppfattes som noe prosessuelt, som det å velge den «smale vei» hver gang en står overfor et valg.¹¹⁰ Jeg tror det skaper en skurring for ikke-kristne, dersom den kristne pryder seg med en forskuddsfrelse som er helt løsrevet fra handlinger og adferd, og dermed gir seg selv myndighet til å definere andre inn i eller ut av den himmelske sfæren. Likeledes tror jeg også at mange kristne (og såkalt frelste), slik vi også har sett i dette prosjektet, sanser den uunngåelige eksklusiviteten og en slags arroganse ved denne myndigheten, noe som igjen forårsaker ubehag. For å prøve å si dette klarere: Den myndigheten den «frelste» ikler seg, mangler den legitimitet som dommeren har i en rettsak eller presten har under vielsen, den legitimiteten som er nødvendig for bli mer allment akseptert i et samfunn. Eksempler på dette finner vi hos to av respondentene: «Kanskje jeg ikke føler at jeg har noen rett til å si det. Kanskje det bare er den rette veien for meg?» Utsagnet falt riktignok under prat om det finnes en eller flere veier til Gud, hvor hun selv er tilbøyelig til å mene at Jesus er den eneste, men føler ikke akkurat for å rope det ut. Men jeg syns det er en interessant tanke som illustrerer at skoen trykker nettopp ved *retten* til å handle sånn eller sånn. En annen respondent sier noe tilsvarende i det hun snakker om andre kristne som hun mener går for langt i å definere andre ut av himmelen: «Med hvilken makt kan du si noe sånt?» På grunnlag av dette mener jeg at legitimitet er et viktig nøkkelord i forklaringen av ambivalensen og ubehaget vi har sett hos kristne i forhold til misjon og eksklusivitet.

¹¹⁰ «Men trang er den porten og smal er den veien som fører til livet, og få er de som finner den.» Matt. 7,14.

Respondentene innenfor den relativistiske diskursen ignorerer ikke frelsesbegrepet selv om de er mindre opptatt av det, det virker heller som at de tenker frelse som en konsekvens, og som noe som en ikke kan ta for gitt bare fordi en i et(t) øyeblikk har bekjent en tro. De ser ut til å være mer pragmatisk orienterte.

8. KONKLUSJON OG AVSLUTNING

I innledningen refererte jeg til en undersøkelse blant kristne på Sørlandet, som viser at kristendommen her har endret seg i en mildere/mykere retning. Disse underbygger min oppfatning om en endring i betoningen, mot et forstørret himmelfokus og et redusert helvete- og fortapelsesfokus, og en tyngre betoning av dette livet enn det neste. Det å unnlate å vie helvete/fortapelsen særlig oppmerksomhet er likevel ikke det samme som å tro mindre på at det – i en eller annen form - eksisterer som en av to muligheter i livet etter døden. Dvs. at mildere kristendom og redusert helvetesfokus ikke nødvendigvis er ensbetydende med at kirkesamfunnenes tradisjonelle syn berøres.

Konklusjon

Problemstillingen for denne oppgaven lød slik:

På hvilke måter samsvarer eller avviker norske kristnes forestillinger om frelse og fortapelse fra den offisielle læren hos kirkesamfunnene de tilhører?

Til grunn for problemstillingen ligger en hypotese om at forestillingene om frelse og fortapelse ikke avviker fra tradisjonelle standpunkter, selv om de oppleves som ubehagelige. I denne avhandlingen skal en intervjuundersøkelse avkrefte eller bekrefte denne hypotesen.

På bakgrunn av funnene jeg har presentert og forklaringene på disse, kan spørsmålet i problemstillingen besvares som følger: Mine respondenters forestillinger om frelse og fortapelse avviker hos noen av dem - men samsvarer hos flesteparten - med den offisielle/tradisjonelle læren hos kirkesamfunnene de tilhører. På hvilke måter? Avvikene fra tradisjonelle forestillinger er å finne hos to av de statskirkelige respondentene, og markerer fremfor noe en motstand mot det de oppfatter som ekskluderende, menneskefiendtlig og naivt. Her råder det også en oppfatning om at begrepene må fortolkes på helt andre måter.

Forekomsten av samsvar gjør seg gjeldende på den måten at de som faktisk har et ubehag som medfører en form for ambivalens, likevel holder fast ved offisielle/tradisjonelle forestillinger i sin overbevisning. Undersøkelsen har derfor bekreftet hypotesen om at forestillingene om frelse og fortapelse ikke avviker fra tradisjonelle standpunkt selv om de oppfattes som ubehagelige.

Som en del av prosjektets problemstilling er altså spørsmålet om ubehag helt essensielt, og derfor ytterligere behandlet i analysens del B. Der er de ulike måtene ubehag har kommet til uttrykk på i del A, blitt belyst fra ulike vinkler. Det som imidlertid var overraskende i forhold til ubehag, var at det i samtlige tilfeller var knyttet til hvordan kristen tro, forkynnelse eller selvforståelse eventuelt kan berøre andre mennesker negativt. Det ene trekket som altså er felles for samtlige respondenter, er – om enn av ulike grunner - bekymringen for «den andre». Det overrasket meg.

Gjennom del B av analysen har det også blitt klart hva som styrer de to diskursenes ulike oppfatning av hva som er rett, hvor *humanisme vs. bokstavtroskap* blir stående som en grunnleggende konflikt. Undersøkelsen har avdekket en klar todeling av gruppen, i spørsmålet om hvorvidt livet har en eller to utganger. Den har avdekket at respondentene gir uttrykk for ubehag i forhold til tradisjonelle lærer om frelse og fortapelse. Men den har også vist at grunnleggende verdier er ganske like selv om kulturforskjellene ellers er rimelig store.

Humanitet er åpenbart en verdi diskursene deler, samtidig som den på sett og vis skaper et skille. For respondentgruppen i den relativistiske diskursen er fundamentalisme utenkelig, blant annet fordi humanismen på visse punkt kommer i veien. Humanisme/humanitet, som vil si en grunnleggende respekt for andre menneskers verdighet, er også veldig tydelig i den dogmatiske diskursen og forårsaker der et ubehag som medfører ambivalenser. Følelsen av ulike former for ubehag vedrørende «den andre» på tross av sosialiseringprosesser,

kulturforskjeller, overbevisning og eventuelt dødsangst kan kanskje forstås dit hen at humanitetens etiske forpliktelse ligger dypere forankret i oss enn alt dette andre?

Avsluttende kommentar

Hensikten med oppgaven var i utgangspunktet å belyse hva tro er for troende, hva de egentlig mener når de snakker om frelse og fortapelse – hvilken mening som ligger bak fraser og konvensjoner. På den måten ønsket jeg å pirke borti noe som er sentralt i manges verdensanskuelse men likevel kanskje litt vanskelig og lite artikulert - muligens fordi det er så mye som tas for gitt og derfor fungerer fint i hverdagen? Det er også en erfaring at mange lurer på akkurat de samme tingene. Jeg har rett og slett ønsket å sortere for å få bedre oversikt. Jeg har ønsket å bidra til økt forståelse for andres perspektiver, og til økt kritisk refleksjon og bevisstgjøring, uansett hvor man står i forhold til temaet som nå er belyst. Har jeg oppnådd det, er jeg godt fornøyd.

LITTERATURLISTE

- Apenes, Sverre Inge (1984): *Himmel og helvete*. Østerås: J.W Cappelens Forlag AS
- Austad, Torleiv/Engelsviken, Tormod/Østnor, Lars (2010): *Kirkens bekjennelse i historisk og aktuelt perspektiv*. Festskrift til Kjell Olav Sannes. Trondheim: Tapir akademiske forlag
- Barker, Chris (2000): *Cultural Studies, Theory and Practice*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE publications
- Berger, Peter L & Luckmann, Thomas (2006): *Den samfunnsskapte virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget
- Bibelen* (1978) Oslo: Det Norske Bibelselskap
- Bjurström, Erling/ Høystad, Ole Martin/ Sørensen, Anne Scott & Vike, Halvard (2008) *Nye kulturstudier. En innføring*. Oslo: Spartacus Forlag AS
- Bloch-Hoell, Nils (1956): *Pinsebevegelsen. En undersøkelse av pinsebevegelsens tilblivelse, utvikling og særpreg med særlig henblikk på bevegelsens utforming i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget
- Brunvoll, Arve (1972): *Den norske kirkes bekjennesskrifter*, Oslo: Lunde Forlag
- Foucault, Michel (1972): *The archaeology of knowledge & the discourse on language*. Phantéon Books, New York

Hegertun, Terje: «Pinsebevegelsen og forholdet til Skrift og bekjennelse». Austad Torleiv/
Engelsviken, Tormod/ Østnor, Lars: *Kirkens bekjennelse i historisk og aktuelt perspektiv*.
Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2010 s. 237 - 247

Henriksen, Jan-Olav (1994): *Guds virkelighet*. Oslo: Luther Forlag

Henriksen, Jan-Olav & Repstad, Pål (2005): *Mykere kristendom? Sørlandsreligion i endring*.
Kristiansand: Fagbokforlaget

Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*.
Frederiksberg C: Roskilde Universitetsforlag, 2006

Kjølsvik, Idar: «Kirken og frelsen. Om Jesu Kristi frelsende nærvær». Dietrich,
Stephanie/Dokka, Trond Skard/ Hegstad, Harald: *Kirke nå. Den norske kirke som
evangelisk luthersk kirke*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2011. s 75-95

Molland, Einar (1976): *Kristenhetens kirker og trossamfunn*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Mortensen, Viggo(2005): *Kristendommen under forvandling. Pluralismen som utfordring til
teologi og kirke i Danmark*. Højbjerg: Forlaget Univers

Oftestad, Bernt/ Rasmussen, Tarald/ Schumacher, Jan (1991): *Norsk Kirkehistorie*.
Oslo: Universitetsforlaget

Repstad, Pål (2007): *Mellom nærhet og distanse*. Oslo: Universitetsforlaget

Repstad, Pål (2010): *Norsk bruksteologi i endring. Tendenser gjennom det 20. århundre*.
Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Skarsaune, Oskar (1997): *Troens ord: De tre oldkirkelige bekjennelsene*. Oslo: Luther Forlag

Skottene, Ragnar (2003): *Gudsbilde og fortapelsessyn*. Oslo: Solum Forlag

Svennevig, Jan (2001): *Språklig samhandling*. Oslo: Cappelens Forlag

Thagaard, Tove (2003): *Systematikk og innlevelse*. Bergen: Fagbokforlaget

Thorkildsen, Dag, m.fl (1996): *Grundtvigianisme og nasjonalisme i Norge i det 19. århundre*.

Oslo: Norges Forskningsråd

<http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=1919> 12.06.12

<http://www.pinsebevegelsen.no/sider/tekst.asp?side=410> 12.06.12

<http://pinsebevegelsen.no/sider/tekst.asp?side=34> 12.06.12

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kud/dok/nouer/2006/nou-2006-2/3/2.html?id=156193>
12.06.12

<http://www.mf.no/index.cfm?id=197648> 12.06.12

<http://www.vl.no/kristenliv/1-av-10-nordmenn-tror-pa-evig-pine/> 13.04.12

http://www.nsd.uib.no/rapport/nsd_rapport126.pdf 17.04.12

<http://www.delk.no/pontoppidan/> 08.08.12

APPENDIKS 1: Den athanasianske trosbekjennelsen

- 1- Enhver som vil bli salig, må framfor alle ting holde fast på den felles kristne tro.
- 2- Enhver som ikke bevarer denne hel og uforfalsket, vil uten tvil gå evig fortapt.
- 3- Og dette er den felles kristne tro, at vi ærer én Gud i Treenigheten og Treenigheten enheten,
- 4- i det vi hverken blander sammen personene eller deler vesenet.
- 5- For én person er Faderens, en annen Sønnens, en annen Den Hellige Ånds.
- 6- Men Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds guddom er én, herligheten er like stor, majesteten like evig.
- 7- Slik som Faderen er, slik er Sønnen, slik er også Den Hellige Ånd.
- 8- Uskapt er Faderen, uskapt er Sønnen, uskapt er Den Hellige Ånd.
- 9- Umålelig er Faderen, umålelig er Sønnen, umålelig er Den Hellige Ånd.
- 10- Evig er Faderen, evig er Sønnen, evig er Den Hellige Ånd.
- 11- Og likevel er det ikke tre evige, men én evig,
- 12- likesom det ikke er tre uskapte, heller ikke tre umålelige, men én uskapt, og én umålelig.
- 13- På samme måte er Faderen allmektig, Sønnen allmektig, Den Hellige Ånd allmektig,
- 14- og likevel er det ikke tre allmektige, men én allmektig.
- 15- Slik er Faderen Gud, Sønnen Gud, Den Hellige Ånd Gud,
- 16- og likevel er det ikke tre guder, men én Gud.
- 17- Slik er Faderen Herre, Sønnen Herre, Den Hellige Ånd Herre,
- 18- og likevel er det ikke tre herrer, men én Herre.
- 19- For likesom den kristelige sannhet tvinger oss til å bekjenne hver person for seg som Gud og Herre, slik forbyr den felles kristne tro oss å si at det er tre guder eller herrer.
- 20- Faderen er ikke virket av noen, heller ikke skapt, heller ikke født.
- 21- Sønnen er av Faderen alene, ikke virket, heller ikke skapt, men født.
- 22- Den Hellige Ånd er av Faderen og Sønnen, ikke virket, heller ikke skapt, heller ikke født, men han går ut fra dem.

23- Altså er det én Fader, ikke tre fedre, én Sønn, ikke tre sønner, én Hellig Ånd, ikke tre helligånder.

24- Og i denne Treenighet er ikke noe tidligere eller senere, ikke noe større eller mindre,

25- men alle tre personer er seg imellom like evige og jevnbyrdige, så at på alle måter, slik som det allerede er sagt ovenfor, både Treenigheten må æres i enheten og enheten i Treenigheten.

26- Den som altså vil bli salig, må tenke slik om Treenigheten.

27- Men til evig salighet er det også nødvendig at han tror ærlig at vår Herre Jesus Kristus ble menneske.

28- Det er altså den rette tro, at vi tror og bekjenner at vår Herre Jesus Kristus, Guds Sønn, er Gud og menneske:

29- Han er Gud av Faderens vesen, født før alle tider, og han er menneske av sin mors vesen, født i tiden,

30- fullkommen Gud, fullkomment menneske, bestående av fornuftig sjel og menneskelig kjød,

31- lik med Faderen etter sin guddom, ringere enn Faderen etter sin manndom.

32- Men enda han er Gud og menneske, er han likevel ikke to, men én Kristus,

33- én, ikke ved en forvandling av guddommen til kjød, men ved manndommens opptakelse i Gud,

34- i det hele én ikke ved en sammenblanding av vesen, men ved personens enhet.

35- For likesom den fornuftige sjel og kjødet er ett menneske, således er Gud og menneske én Kristus,

36- som led for vår frelse, for ned til dødsriket, sto opp fra de døde tredje dag,

37- fór opp til himmelen, sitter ved Guds, den allmektige Faderens høyre hånd, skal komme derfra for å dømme levende og døde.

38- Og når han kommer, må alle mennesker stå opp igjen med sine legemer og gjøre regnskap for sine gjerninger.

39- Og de som har gjort godt, skal gå inn til det evige liv, men de som har gjort ondt, til den evige ild.

40- Dette er den felles kristne tro. Den som ikke oppriktig og fast har denne tro, kan ikke bli salig.

APPENDIKS 2: Pinsevennernes troserklæring fra 1910

1. Bibelen er Guds inspirerte ord.
2. Det er en treenig Gud.
3. Jesus Kristus er Guds evige sønn kommet i kjød.
4. Hans forsonende gjerning på Golgata, og hans oppstandelse er grunnlaget for vårt håp (...) det store sentrum fra hvilket enhver velsignelse utgår.
5. Vi rettferdiggjøres ved tro og gjenfødes ved Ånden. Denne frelse er en personlig erfaring som den Hellige Ånd vitner for oss om.
6. Den enkelte kristne kan erfare hjerterenselse etter en full innvielse og tro på Kristi rensende blod, og bevares ren ved stadig å trenge inn i Kristi død og hans oppstandelsesliv.
7. Alle kan bli fylt av den Hellige Ånd og ild, på samme måte som disiplene på pinsefestens dag i Jerusalem og andre steder.
8. Tungene så vel som alle de andre av Åndens gaver blir nå gitt tilbake til de troende, og det i større utstrekning enn ved noen tidligere leilighet siden apostlenes dager.
9. Men gavene, uten kjærlighet og Åndens frukter, er til ingen nytte.
10. Vår konges komme er nær forestående (...) Vi arbeider ikke for en forsamling eller et samfunn, men for Jesus.

APPENDIKS 3: Transkripsjoner

Respondent nr. 1

1 Intervjuer: *Kan du si noe om bakgrunnen for kirketilhørigheten din?*

2 Ja, det kan jeg gjøre. Jeg er født inn i et kristent hjem. Vokst opp i utlandet, som misjonærbarn, og
3 kom hjem igjen i seksårsalder. Og etter det så har jeg vært knytta til en kirke, hele tiden, e.. hvor
4 jeg har vært med på søndagsskole, og etter hvert fått ansvar, lederoppgaver, deltatt i
5 ungdomsarbeide. Så flytta jeg etterhvert til Kristiansand noen år, hvor jeg valgte å ikke ha noe
6 ansvar i det hele tatt. Da jeg kom tilbake så tok je.. så ble jeg medlem i samme kirken som jeg
7 hadde vært tidligere. Og etterhvert så ble det da naturlig at jeg fikk lederansvar. Ja. Litt forskjellig
8 lederarbeid. Knytta til barn.

(...)

9 Intervjuer: *Hva er det viktigste for deg ved å delta i menighetsaktivitet?*

10 I det daglige... altså.. så går det på.. egentlig, på en måte, på det sosiale. Ett miljø hvor du er
11 tilknyttet. Og en annen viktig, veldig viktig ting, har vært i forhold til ungene, og ønsket om å ha
12 de i et miljø, med venner, og med et trygt fundament i livet. Så kommer jo også på en måte.. det
13 høres litt fælt ut, på en måte, så kommer gudsrelasjonen på annen plass. For den trenger ikke
14 nødvendigvis å være knytta til gudstjenestene, men det sosiale rundt og i forhold til ungene –
15 det er det det handler om i det daglige, det er det som driver meg. På en måte.

16 Opplevelsene er ikke lenger knytta til de store høydepunktene. De svære talene. Det betyr
17 mindre og mindre. Jeg oppsøker mindre og mindre det, i forhold til det jeg gjorde før, som ung,
18 og særlig før jeg fikk barn. Men grunnen til at jeg går der jeg går nå, er at teologisk, så mener jeg
19 i hovedtrekk det samme som den kirken jeg går i nå. Det vet jeg ligger i bønn. I det daglige så
20 betyr det på en måte ingenting, men jeg trives i en gudstjenesteform som er forholdsvis e..
21 forholdsvis fri. I den menigheten som jeg går i, så er det mindre spontanitet nå enn det var før,
22 men det at det er lovsang, det at det er rom for gudstilbedelse, det syns jeg er viktig. Men om
23 jeg ikke opplever noe, så er ikke det noen krise. Da er det ikke sånn at jeg kommer ut og tenker:
24 dette var ikke noe. Forholdet mitt er ikke knytta til de ekstasene, eller den følelsen.

25 Intervjuer: *Tror du at Jesus stod opp fra de døde?*

26 Mm. Det kan jeg si noe om. Det er så absurd at noen skulle kunne klare å stå opp fra de døde.
27 Men det å være kristen kan ikke, du kan ikke være kristen uten å tro på det. For uten det, så vil
28 det ikke være noe poeng i det.. Egentlig så er det ikke så.. altså, det er jo helt.. Du kan uten

29problem være religiøs, men å ikke knytte opp Jesus til oppstandelsen, død og oppstandelse, e...å
30ikke tro på det, da da er du religiøs og ikke kristen.

31Intervjuer: *Ok, så skillet går der? Du blir ikke kristen bare av å følge Jesus?*

32Nei, altså, da dyrker du de fine sidene ved Jesus. Men du tar det ikke, knytter det ikke opp til noe
33som på noen måte har noe med gudsforholdet å gjøre gjennom Jesus. Men at du kan synes 34Jesus
er en fin person, det kan godt være, men det er ikke det viktige for meg.

35Intervjuer: *Så hele hemmeligheten ligger i å tro de 'umulige' tingene?*

36Ja. Hvis ikke blir det jo helt... hva er poenget da, liksom? Tenker jeg.

37Intervjuer: *Tror du Jesus er den eneste veien til Gud?*

38Ja, det tror jeg. For det at han stod opp fra de døde skiller han fra alle andre. Og fordi Bibelen
39sier at Jesus er den eneste veien til Gud. Og jeg velger å... der er nok jeg mere...det er nok en av
40de tingene med det kirkesamfunnet jeg går i. Jeg velger å tolke bibelen kanskje litt mer
41bokstavtro enn det som kanskje viser seg å være bekvemt og populært i tida, på en måte.

42Intervjuer: *Kan du si noe om himmelen?*

43Jeg har jo vokst opp med at dette er et sted hvor gatene var av gull, og perleport og alt var fint 44og
sånn.

45Intervjuer: *Hvordan er det nå da?*

46Hvor himmelen er, nei jeg vet ikke hvor himmelen måtte være hen altså, det har ikke noen
47betydning. Men jeg tror at det er et sted hvor Gud eller på en måte det gode er. Det tror jeg på.
48Ja. Fordi jeg tror at Gud er god. Han lover oss et evig liv. Ikke at det er et bestemt sted som ser
49sånn eller sånn ut. Men at det er prega, gjennomsyra av Guds godhet.

50Intervjuer: *Kan du si noe om helvete?*

51Mm, det har jeg tenkt litt på. De siste dagene (latter). For dette går jeg jo normalt ikke og tenker
52på. Men, et sånt bakteppe, jeg er jo.. atte, jeg er jo, den gangen når jeg var ung, jeg har jo sagt at
53 jeg er født og oppvokst i et kristent hjem, kristne foreldre, misjonærfamilie. Så jeg har vokst
54opp i... hva skal jeg si, bakteppet mitt er jo himmel-helvete. At hvis du ikke blir kristen, så går du
55rett til helvete. Du måtte være klar til dommens dag. Jeg tok jo avgjørelsen min i et sånt møte -

56jeg var livredd, det var midt under den kalde krigen, ikke sant, og verden kunne jo eksplodere i
57morra. Livredd. Og hadde der og da en veldig sterk opplevelse. Men det var jo i etterkant at jeg
58skjønte at det var skremsel. Jeg turde ikke annet. Også har jeg tenkt seinere at – og den ligger jo
59i bakhue mitt – men jeg ser ikke på helvete – altså teologisk så er det ikke så mye grunnlag for å
60si at begrepet helvete står i Bibelen. Det trur jeg ikke. Men, hvis jeg velger, og det har jeg gjort,
61velger å tro på en god gud, og på en himmel og på det gode Gud er, så er det ikke noe poeng i å
62tro på det hvis jeg ikke tror på et helvete. Men det er et sted som på en måte mangler den
63godheten. All Guds godhet, alt det gode er vekk. Og hva blir det igjen da? Men jeg vet ikke
64hvordan det ser ut eller hvordan det må være, annet enn at alt som er godt, alt som er
65kjærlighet, glede, alt det er sugd vekk. Og så er bare alt det miserable igjen. Men hvor det er,
66hvordan det ser ut, det er uvesentlig.

67Intervjuer: *Har du noen tanker om misjon?*

68Det er jo viktig, for det har Gud sagt at vi skal gjøre. Men jeg ser ikke på misjon som noe vi
69starter med i det vi kjører over svenskegrensa, eller drar til Afrika. For det starter jo egentlig i
70livet mitt, det handler om å fortelle andre. Og jeg syns nok kanskje at mye av den misjoneringen
71som har vært er veldig brautende etterhvert. Og veldig 'vi vet bedre enn dere'. Så jeg har litt
72problemer med det her veldig utagerende..på en måte.. misjoneringa. For Gud har sagt, altså
73Jesus har sagt at vi skal gjøre noe annet og. Og det er det sosiale, det å bry oss om fattige, det å
74hjelp til med sånne ting da. Så det, på en måte, .. henger sammen med... i hverfall i områder
75hvor det er fattigdom, og hvor det er den type nød da. Jeg tror menneskene er, ja, vi er både
76materielle og bibeltro. Og opptatt av det sosiale for unger, nei for mennesker og. Misjon som
77altså er utagerende..altså utagerende misjon, dette med at alle må bli frelst og sånn det.....

78Intervjuer: *Bli det feil at frelse får for stort fokus?*

79Nei, ikke for stort fokus. Frelsen er jo et poeng. Til syvende og sist. Alle bør jo på en måte få
80muligheten til å høre at det finns en vei til Gud. Men samtidig så må menneskene til syvende og
81sist sjøl – eller du, eller hvem det er – velge det sjøl. Det kan jeg ikke pådytte. Men hvis
82misjoneringa blir sånn at du tvinges, at hvis du ikke sier ja nå, javel, da blir det ikke noe mere
83hjelp fra vårs liksom, da blir de gæærnt. For du har en fri vilje. Og ingen kan dyttes inn i Guds
84rike. For det står: «Ved din egen bekjennelse og tro...» ..ja...eller no' sånt. Det er et subjektivt
85valg. Og da får jeg veldig problemer med disse massive suggestjonsmøtene. Hvor du kanskje ikke
86tør annet og gjør ting fordi alle andre gjorde det. Jeg sier ikke at det nødvendigvis er galt å ha
87sånne svære.. men det handler om å se på misjon som mange forskjellige ting, ikke sant. Leve
88livet slik at andre lurer på hva er det jeg har som ikke de har. Være åpen for samtale, f eks om
89religiøse spørsmål.

90Intervjuer: *Hva når dem du misjonerer til har andre religiøse overbevisninger?*

91Da tenker jeg atte til syvende og sist, på dommens dag eller hva en nå velger å kalle det, så er
92det ikke jeg som skal stå til rette for deg. Det skal du. Og så står jeg til rette for meg. Har jeg gjort
93det jeg kan overfor deg, så har jeg gjort jobben min. Hvis jeg aldri sier et pip, hvis jeg velger å
94være veldig anonym og aldri sier noen ting, om hva jeg tror, så er jeg jo feig. Da vil ikke jeg gi
95andre muligheten engang – til å bli kjent med det jeg faktisk tror på.

96Intervjuer: *Hva er frelse og hva frelses man fra?*

97Frelse er jo det, tenker jeg, forholdet til personen Jesus. Fordi han bringer meg den kontakten
98med Gud. Og han ønsker bare godt for oss. Og, både nå, men også seinere, i livet etter det livet
99som jeg lever nå, som jeg velger å tro på – at det fins. Også er det veien gjennom Jesus, for å få
100det livet, få kontakt med det gode, og vekk fra det (uklart) helvete, eller hva du nå velger å
101kalle det, eller fortapelse eller...ja.

102Intervjuer: *Er frelsen viktigst for dette livet, eller for det neste?*

103På en måte blir det at det betyr noe mest for framtida. Fordi ehm.. min kristentr.. altså, mitt
104forhold til Gud gjennom Jesus og alt det her, det ligger der bare i bakgrunnen – som oftest –
105fordi jeg har det så komfortabelt i det landet jeg bor, så har det ikke så veldig mye å si her og
106nå. Men det preger meg jo i forhold til hva jeg mener om ting. Men frelsesbegrepet har
107egentlig mest å si for framtida mi. Det er på en måte en sånn redningsplanke. Etter døden. Men
108for andre, som kommer fra mer ekstreme tilværelser, alkoholikere, narkomane, som opplever
109en veldig forandring, på livet her og nå – før var jeg narkoman og hadde et helvete, men så
110velger de å si at de vil bli frelst. Det blir jo en helt annen frelsesopplev.. eller den følelsen av at
111livet er totalt forandra. Etter det jeg har forstått på noen i hvertfall. Det har ikke jeg. Jeg har
112likvis på en måte, jeg har hatt det greit hele tida. Og kunne sikkert.. eee, derfor har det ikke så
113mye å si. For meg var det best å se på det sånn. For livet etter døden....på en måte.

114Intervjuer: *Går det an å være litt kristen? Finnes det et sted mellom enten eller?*

115Eh, nei. Det tror jeg ikke. Fordi det er...e..for meg er det...det går godt an å vokse opp i et
116kristent miljø, og i en kultur, altså Norge, vi er jo et kristen land, men du blir ikke noen kristen
117av den grunn. I vår kultur. Men det preges jo av... Men jeg ... er du kristen så tror du på Jesus,
118den eneste veien til Gud, eller så tror du det ikke. Da går det ikke bare an å være litt kristen.

119Intervjuer: *Er det noe du har lyst til å tilføye, som du synes er viktig?*

120Nei...en ting er jo atte... jeg stiller meg jo stadig spørsmål. Hva er viktig? For det kommer jo opp
121i avisene, i media stadig vekk, religiøse spørsmål. Hva er viktig? Hva preger meg fordi jeg har
122vokst opp i det? Hvilke bevisste valg har jeg tatt? For eksempel homofili, det veldig aktuelt, ikke

123sant? Hvorfor mener jeg det og hvis jeg mener noe annet enn kirkesamfunnet forøvrig, er det
124 greit for Gud? Er jeg like kristen da? For det er jo veldig vanskelige spørsmål. Og hva og hvor
125 mye skal jeg fortsette å tro bokstavelig av det som står i Bibelen? Det er jo masse vi også i vårt
126 kirkesamfunn velger å ikke tolke bokstavelig av det som står i Bibelen. Vi velger å være
127 bokstavtro på det vi vil sjøl, på en måte. Også andre ting gidder vi ikke å forholde oss til
128 engang, fordi det har vi allerede tolka vekk, for det var historien, det var sånn det var da. Vi
129 tilpasser oss jo vi også. Absolutt.

Respondent nr. 2

1 Intervjuer: *Kan du fortelle litt om bakgrunnen for kirketilhørigheten din?*

2 Ja. Jeg har vokst opp i en såkalt kristen familie da. Jeg var vel litt på søndagsskolen da jeg var liten.
3 Jeg var ikke hver søndag, men det gikk ikke på at søndagsskolen ikke var bra, men jeg var litt redd
4 andre barn. Syns det var litt skummelt. Jeg var ikke der så veldig mye, men jeg var litt i
5 gudstjenester, jeg husker at jeg satt og kjeda meg litt da jeg var liten. Også dabbet det litt av
6 etterhvert, men jeg har sånn minne av gudstjeneste hver søndag fra jeg var liten. Også... nå må jeg
7 tenke... jo, det var vel da jeg mistet farmor, da ble jeg plutselig tro personlig da. Det var liksom da
8 jeg klarte å... jeg hadde liksom hørt om Gud og Jesus og ba aftenbønnen og alt sånt, men da
9 klarte jeg å skjønne hva det dreide seg om da. Jeg tenkte liksom at farmor bodde i himmelen og
10 jeg husker jeg tenkte at – hvor gammel var jeg, jeg tenker jeg var ti eller noe sånt jeg – jeg tenkte
11 at jeg liksom ringte til Gud og.. 'kan du sette meg over til farmor' og det ble litt mer personlig
12 sånn. Det var da jeg skjønnte hva det handlet om da, litt mer. Og så, jo, også har jeg sunget i
13 barnekor i kirken siden jeg var fem. Også var jeg, da jeg ble da fjorten, så begynte jeg i ten-sing.
14 Da hadde broren min gått der i flere år allerede. Også konfirmerte jeg meg jo, det var jo liksom
15 det første jeg gjorde, også ble jeg konfirmasjonsleder. Ehm... så da ble det jo litt mer sånn at jeg
16 ble litt mer aktivt interessert da, begynte å tenke litt mer rundt dette her. Og ikke bare tok det
17 mamma og pappa sa for god fisk, men stilte mer spørsmål og var litt kritisk og ja. Husker det var
18 veldig, syns det var kjedelig med, jeg hadde ingen venninner som var noe interessert i det hele
19 tatt. Jeg hadde miljøet i koret, men ikke i vennegjengen i det hele tatt da. Jeg tror mamma og
20 pappa har forandret seg de og. Men jeg tror liksom fra å gå fra konservativ til liberal går mer på
21 bare rent sånn generelt samfunnssyn, ikke sant, at.. at vi har snakket mye om det i senere tid da,
22 at mange av de reglene de mente at vi måtte følge, som var knyttet til kristendommen,
23 etterhvert sa at det var vel så mye sosialt eller historisk betinget, eller hva man skal si, og
24 generasjoner og, ja. Så, så jeg vil vel si sånn jevt over at det har vært ganske liberalt kristent, hvis
25 det er et riktig ord å bruke da.

26 Så gikk jeg i «(navn på kor)» som koret het til jeg var sytten, og så begynte jeg på musikklinjen
27 så da det ble litt mye da. Men jeg var konfirmasjonsleder, fortsatte som det. Og da hadde jeg litt
28 sånn type andakter og litt undervisning på slutten og tror jeg. Og så ble jeg spurt om å være

29dirigent for koret, så da sluttet jeg som korleder for å være dirigent, og var det i to år. Og det var
30på en måte merkbart, for når det var slutt og jeg flyttet for å studere, da var det liksom 'pang',
31oi, da var liksom kontakten med kirken slutt. Jeg har egentlig aldri vært så innmari gira
32kirkegjenger da. Jeg gikk litt i Storsalen og sånn, men var aldri noen del av miljøet. Jeg syns det
33kunne være ålreit å gå på gudstjeneste der. Jeg syns prekenene kunne være litt mer
34samfunnsorienterte og litt mer ungdommelige. Og musikken var mer ungdommelig. Men jeg har
35ikke klart å holde på det så innmari.

36Jeg har vært veldig sånn... jeg er personlig kristen, jeg vet det er et veldig ladet og mye brukt
37ord, men jeg ble det veldig etterhvert. Jeg sa til meg selv at du trenger ikke å sitte proppe inne
38på en kirkebenk bare fordi det liksom er riktig. For meg så kan det være en vel så åndelig
39opplevelse å gå en tur i skogen. Ikke sant. Og jeg, på en måte, tillot meg at det var greit da. Og
40det var litt sånn sett befriende og..., og det tror jeg gjaldt mamma og pappa litt også, at de ikke
41måtte gå i kirken bare for å gå i kirken, men hvis det var en prest de ville høre som var
42interessant, så gjorde de det og de fikk noe ut av det, men å bare gå for å kunne si at man har
43gått, og ha god samvittighet for at man har vært i kirken, det sluttet vi med da. Jeg har jo tatt
44noen fag på TF og, og det var også...tre tok jeg. Og det var også interessant i hele den derre...hva
45skal jeg si...å knytte...å tilnærme seg kristendom litt sånn intellektuelt da. Så er det veldig
46interessant, fordi vi hadde mye om...et fag som handlet om å sammenlikne kristendommen med
47andre religioner. Så var det et hvor man satte litt sånn spørsmålstegn ved tekstene i Bibelen da.
48Sånn hvilke kom inn, hvordan kom disse inn, hva med alle de agnostiske evangeliene og sånn. Så
49det er jo veldig interessant da. Jeg har snakket veldig mye - særlig med moren min da – vi
50diskuterer veldig mye og finner bøker og snakker om Da Vinci-koden og alt det der er interessant
51da. Og kirkens stilling og..der er vi litt ennå egentlig også, og leser Coelho og syns det er
52spennende å knytte den forståelsesmåten til...både bakgrunnen vår og der vi er nå.

(...)

53Intervjuer: *Tror du Jesus stod opp fra de døde?*

54Mm. Ja. Det...jeg har ikke noen problemer med å tro på mirakler og ting som...såkalt unaturlig.
55Og hvis jeg, altså hvis jeg tror at Jesus er Guds sønn, så tror jeg på noe som, altså det er ting jeg
56ikke kan se. Det har jeg faktisk ikke hatt noen problemer med. Ehm...kanskje litt mer før, men nå
57er jeg litt mer sånn 'ah, ja han gikk på..'..men det er så utrolig mye utrolig som skjer. Som, også
58av fysiske ting som vi kan se, altså av fysiske ting som er...som er ehm...hva heter det...utover vår
59fatteevne, så det har jeg ingen problemer med.

60Intervjuer: *Tror du Jesus er den eneste veien til Gud?*

61Det tror jeg... kanskje hvis .. du hadde spurt meg for to år siden – så ville jeg sagt ganske kjapt
62ja. Men etter det jeg har lest i det siste så er det ideen om denne verdenssjelen og at det
63egentlig er – at Gud på en måte har kommet til kanskje ikke til syne men kanskje til uttrykk er et
64mer riktig ord, på jord på veldig mange forskjellige måter. Det tror jeg at jeg begynner å tro litt
65mer og mer. For du finner veldig mye likheter både innenfor Buddhismen og innenfor Islam, men

66jeg vil jo – ja, det er et veldig vanskelig spørsmål. For jeg tror jo at Jesus på en måte – det han sa
67da – hvis jeg skal tro på han – og han sa jo at det er meg og bare meg. Men jeg har blitt klar
68over at jeg ikke skal utelukke andre religioner da, eller at andre trosformer også kan være
69måter å komme nær denne guden vi tror på da. Men det er nok litt nyere tanker jeg har hatt.
70Egentlig. At skillet går mellom troende og ikke troende da. At man faktisk finner fellesskap med
71andre som tror, selv om de gjør det på en litt annerledes måte.

72Også er det igjen et veldig viktig skille da, mellom det åndelige og det verdslige. Kirken som en
73verd..altså, en menneskelig ting da. Det er på en måte, det er mennesker som har gjort dette
74her, og det har sikkert vært utrolig mange drittsekker der, både innfor alle
75tros..ehm..samfunnene..og det tror jeg er veldig viktig å skille, jeg tror det er mye av grunnen til
76at det blir svartmalt og, fordi enkeltindivider taler i menigheter, de taler Guds ord, også gjør det
77egentlig ikke. Så...nå husker jeg egentlig ikke spørsmålet jeg (latter). Om Jesus er det eneste
78veien til Gud? Igjen, det er et veldig vanskelig spørsmål. Selv om det er veldig trygt for meg å
79tenke at Jesus er den eneste veien til Gud, er det ikke noe jeg skriker ut ihvertfall. For det har jeg
80ingen.. Kanskje jeg ikke føler at jeg har noen rett til å si det. Kanskje det bare er den rette veien for
81meg? Men at jeg ikke har no – det er ikke mitt ansvar... å på en måte... en skal ikke dømmes
82andre da.

83Men jeg ser jo også troen som en filosofi da. Jeg kunne ikke vært kristen hvis jeg ikke var enig.
84Jeg må tro på at dette er rett uten at det har å gjøre med andres regler. Det er veldig...det er
85kanskje litt utenifra og inn å se det slik, men jeg kan tenke meg da ihvertfall, at hvis jeg var født
86inn i en...i en islamsk familie, e..i nå Afghanistan eller et eller annet ekstremt da med på en måte
87min forståelseshorisont, at jeg kunne vært så kristisk, så skulle jeg på en måte klart å si at: siden
88Gud sier det, og jeg egentlig er imot det, så går jeg for det. Og det føler jeg at jeg slipper med
89min tro nå. Men det hadde jeg kanskje ikke klart for 200 år siden da, i Norge. Da var det kanskje
90mye mer regler som man måtte følge, det var ikke åpent for å bare gå din egen vei. Og det tror
91jeg er grunnen til at veldig mange har problemer med en tro og, at det er så mye regler som
92andre har satt som du må følge. Jeg hadde ikke klart det. Jeg må tro på det, både sånn tro at
93Gud stod opp og alt det der, og tro på at det er rett. De to må samsvare. Derfor kan ikke jeg for
94eksempel forsvare at ikke homofile skal være prester, fordi du kan finne bevis for det i Bibelen.
95Men jeg tror at Gud går for det rette og at jeg også har en innsikt i hva som er rett og galt.

96Intervjuer: *Tror du på et liv etter døden?*

97Mm. Men har ikke aning hvordan liv. Men jeg har prøvd veldig å lete etter svar på det. Hva det
98er snakk om. Og hva det på en måte kan være... Jeg er veldig fornøyd med det at man skal
99møtes igjen da. Jeg tror at jeg mer og mer har slått meg til ro med den verdenssjel-tanken, som
100går på at vi kanskje bare igjen blir ett med Gud da, eller noe sånt, at det er en god tilstand.
101Ellers har jeg tenkt at det kanskje er en god måte å...at de som tror på Gud får være en
102del av ham og de som ikke gjør det ikke er en del av ham. Men for oss som tror på Gud så

103er det å ikke være en del av ham på en måte helvete da. Jeg har prøvd veldig hardt å lage
104noen sånne forklaringer for meg selv, men jeg tror jeg har slått meg litt mer til ro med atte...jeg
105tror det er no. Fordi jeg har en veldig ... veldig sterk tro på at det er et skille mellom det
106kroppslige og det åndelige. Og jeg merker at det er noe åndelig med meg, at det skjer noe inni
107der. Og jeg husker jeg så et program en gang om en gutt eller mann som hadde en sykdom
108som gjorde at han hadde sår over hele kroppen. Kroppen hans var så og si død da, men han
109var helt klar i hodet – og han følte, jeg syns jeg så så innmari godt det skillet da, - at ok, han
110kunne ikke snakke lenger den dagen han døde, og var på en måte ikke bevisst, men sjelen hans
111var forena likevel, og så frisk samtidig som kroppen bare forfalt. Det er et godt bilde på at den
112forfalt ikke med kroppen da. At sjelen vår må eksistere etterpå, på et eller annet vis. Men
113hvordan, det er vanskelig.

114Intervjuer: *Hva med mennesker som er gode, men ikke har noen tilknytning til religion?*

115La meg først si noe om godhet og sånn, det føler jeg er en måte for meg å komme meg bort fra
116bildet av Gud som en skjeggete far som satt på en sky, og djevelen som stod nede i et
117brennende bål liksom. Det å på en måte klare å si at Gud er et ord for det som er godt, og at
118djevelen er et ord for det som er vondt. Og på en måte at her på jorden så...jeg føler at vi
119kjemper litt her. At det vi på en måte kaller ånder eller energier eller..hva en kaller det, så er
120de..jeg føler at begge råder. Det er jo ikke himmel på jord. Noen ganger er det det, og noen
121ganger er det helvete på jord. Og det er på en måte... også har vi da, som selvstendige individer
122med fri vilje på en måte mulighet da, til å ta innover oss...vi tar jo valg hele tiden. Jeg er veldig
123sånn..mot..motstander av relativisme sånn sett da, at alt er relativt. At Hitler gjorde det han
124gjorde fordi da..da..var det...altså noe er godt og noe er vondt, det er jeg helt sikker på. Men så
125er igjen spørsmålet da, om du er en god person som ikke har tilknytning til kristne, om de på en
126måte også er gode, og det vil jeg si. Men de har kanskje ikke forstått at den godheten er Gud da.
127Men det er vanskelig. For enten har du noen som tror og ikke tror, også har du forskjellen
128mellom de som..da tror..ber til Allah eller de som ber til vår Gud. Ehm...jeg tror det må være at
129det er en likhet der, men at Gudsuttrykket har kommet til uttrykk på forskjellige måter på
130jorden.

131Intervjuer: *Har du noen forestilling om hvordan det ser ut i himmelen?*

132Nei, det er vel egentlig det jeg har slutta med da. At det er ikke innenfor min fatteevne hva det
133er. (...)Mitt liv på jorden har ikke gitt meg den kunnskapen som gjør at jeg kan forestille meg
134det, for det er en helt annen dimensjon. Så e nei, jeg tror ikke lenger at jeg har et bilde av en
135sånn grønn hage som jeg kanskje hadde når jeg var liten. Nå er det bare det atte...jeg har vel
136slått meg litt til ro da...jeg har vært veldig opptatt hele tida av at... jeg har vært innmari kritisk,
137og vært veldig frem og tilbake og sånn, og så ble jeg da, oppi tyveårene bare fant ut at (klapp)
138jeg må bare slå meg til ro med et eller annet, for å kunne nyte troen litt og, ikke bare hale det
139ut og skulle finne ut og finne ut, så har jeg slått meg til ro med at jeg egentlig ikke helt kan fatte
140at jeg ikke kan bestemme hvem jeg tror kommer til himmelen eller ikke kommer til himmelen,
141for det er ikke min oppgave her da.

142Intervjuer: *Så hvis jeg spør deg om hva du tror skal til for å komme dit, så er det kanskje*

143vanskelig å svare på?

144Ja, altså jeg har jo reflektert litt rundt det, er det (uklart) altså... Jeg tror Bush da, som på en
145måte sier han er kristen og sier at han gjør mye med Guds (uklart) og alt sånn, for meg er det
146bare falskhet da, og ting som jeg tror gud vil se gjennom og gjennomskue, og igjen et gatebarn i
147et land eller et sted som ikke har fått høre da, om, om...e..om Gud i det hele tatt kanskje, og dør
148når han er fem år, da må man bare ha en tro på at man har en Gud som er så allmektig da, at
149han klarer å se de tingene der. Men det er jo ting som jeg også kjenner er litt sånn bekymring, i
150og med at jeg lever så godt og jeg har det så bra, så må.. noen ganger tenker jeg at det må
151være tøft for meg å komme til himmelen. Jeg kunne gjort så innmari mye mere bedre ting her
152på jorden da.

153Intervjuer: *Hvordan tøft da?*

154Nei, at jeg på en måte tenker at.. det står jo at når man snakker om dommedag og alt det der,
155hvis vi på en måte skal stå til rette..altså.. til ansvar for livet vårt, så vet jeg på en måte av
156familien jeg er født inn i, landet jeg er født inn i, vennene jeg har fått, så vet jeg at jeg kunne
157brukt veldig veldig mye mer tid på å spre godhet på jorda enn det jeg gjør, selv om jeg sikkert
158ikke er verstingen da, så kunne jeg gjort veldig mye mer. Og det går litt igjen på at vi som sitter
159på ressurser, du skal kreve litt mer av oss da, enn det du gjør av de som ikke har det. Det er
160nok...kan noen ganger... jeg har diskutert det littegrann med en venninne også, hvor langt skal
161vi la det ..hva skal jeg si ee..plage oss da, hvor mye skal vi tenke på det, hvor seriøst skal vi ta
162det, skal vi liksom bare... er det beste at vi selger alt og drar og bygger barne... er det ment av
163oss, det er det jo ingen fasit på. Men det er lett selvfølgelig å si at jeg orker ikke å tenke på det
164og skru på tv'n i steden, ikke sant. Jeg tok et år fri hvor jeg liksom skulle jobbe frivillig da, jobbet
165(uklart) det kjente jeg at jeg hadde behov for. Men da det året var omme, folk var så imponert
166og, wow og...men jeg tenkte at det kostet meg jo ingenting! Jeg kommer kanskje til å bli åtti år.
167Ett år av åtti år. Og jeg brukte kanskje 20 % av tiden min på det det året også. På ett vis betød
168det mye for noen, på et annet vis så følte jeg bare at jeg var et lite støvkorn... i hele
169sammenhengen og, at.. så det er...ja. Det tror jeg er et evinnelig vanskelig spørsmål. Jeg tror
170hele tiden når jeg kommer til sånne problemstillinger, som jeg bare føler at, jeg tror ikke det er
171ment at vi skal gå og gruble da, jeg tror ikke troen er ment at vi skal gå og gruble og gruble og
172gruble, at det bare er for de som på en måte har evne til... tar tid til å gjøre det. Jeg tenker at
173tro skal være for alle. Jeg at jeg av og til bare tillater meg selv å si at okay, dette, dette vet du
174ikke, du får bare gjøre det som kjennes mest riktig ut, også får du værsgod stå til ansvar for
175det senere da. Ja.

176Intervjuer: *Hvordan tror du det ser ut i helvete?*

177Ja. Igjen... det er vanskeligere enn himlen da. Det... hvis jeg tenker at helvete er vondt da. Men
178igjen, så snakker vi ikke vondt i den fysiske verden da.

178Intervjuer: *Så vi snakker ikke om den fysiske verden?*

179Altså, jeg er jo død da. Og da har jeg ikke noe fysisk legeme. Ikke sant? Da må det jo på en måte
180være sjelen min, som skal hit eller dit da.. hvis det er snakk om det.

181Intervjuer: *Så helvete, det knytter du til et liv etter døden?*

182Ja. Eller jeg kan jo si helvete på jord, men det blir på en måte ..altså..ond..e..helvete må jo være
183fullstendig ondhet da. Himmelen må være fullstendig godhet. Men hvis du tenker deg et svart
184papir som er helvete da, og et hvitt papir som er himmelen, så er jorden flekkete, ikke sant? At
185det må være en tilstand hvor du bare er der.

186Intervjuer: *Men tenker du da at himmelen og helvete er en realitet da, og at når vi snakker
187om himmel og helvete på jord, så blir det mer metaforisk?*

188Ikke egentlig når jeg snakker om godhet og ondhet. Eller, himmelen er godhet da, eller Gud, alt
189dette her er er bilder på det godhet da, og helvete er på en måte bilde på noe ondt. Så da er
190det jo konkret, men, men det blir likevel, hvis jeg sier helvete på jord, så sier jeg at det bare er
191ondskap på jord, fordi helvete bare er ondskap for meg. Det blir jo på et vis en indirekte
192metafor, fordi det er jo ikke bare ondskap på jord da. Men hva denne ondskapen, hvordan den
193tar form i livet etter døden, her tar den form i drap og voldtekter og alt sånt, men hvilken form
194himmelen eller helvete tar etter døden, det har jeg ingen ide om.

195Jeg er egentlig ikke så opptatt av ordene himmel og helvete. Egentlig så har jeg funnet ut at
196liksom, igjen har jeg følt at dette er ord som kommer litt til kort da, iallefall med tanke på
197hvilken forståelse det har fått på jorden da, med jordas indre og oppe på en sky. Men jeg tror at
198selv om jeg dør, så opphører jo ikke godhet og ondhet. Og hvis sjelen min heller ikke opphører,
199så .. noe må den jo knyttes til. Men igjen ... jeg går ikke og, jeg går ikke og reflektere over dette
197hver morgen altså. Dette er liksom heavy spørsmål...når man setter seg ned så kommer
198man jo til kort. Så det blir litt sånn (latter) man blir litt gæærn hvis man tenker for mye om det.
199Så jeg har har ikke noen fasit, som veldig mange andre har, men jeg tror det er litt farlig og, hvis
200man har, det er ikke så farlig om man har klare forestillinger om hva himmel og helvete er, men
201det er farlig hvis man har klare forestillinger om hvem som kommer dit eller ikke. Eller om
202hvordan man skal leve livet sitt. Jeg tror ikke det er så svart hvitt. Eller kanskje det er så svart
203hvitt, men vi som mennesker har faktisk ikke evnen til å bedømme det da.

204Intervjuer: *Hva tenker du om misjon?*

205Ehm...jeg tenker at misjon kan være veldig bra, og veldig ikke-bra. Eh...altså, ovenifra og ned-
206misjon, vi har rett, dere har ikke rett, er veldig feil. Og den måten det har blitt gjort på tidligere
207er bare så kvalm, atte....jeg vet ikke helt. Men den er jeg veldig klar på, at det er veldig feil.

208Misjon som er knyttet innmari opp til...tett opp til hjelpearbeid, det har jeg vært med på en del
209av selv, det synes jeg er bra. Eee...men der igjen har det jo vært..hvor man har gått inn der
210misjon allerede har vært etablert, så da er det jo egentlig mest hjelpearbeid, de bare hjelper
211folk der de er. Men, om det er rett at jeg skal kravle meg opp i en liten landsby, ett eller annet
212sted som egentlig har sine naturguder, det har jeg blitt mer og mer skeptisk til. Sånn litt med
213tanke på det der med verdenssjelen og sånn. At folk får tilnærme seg på hver sin måte, og...
214men det er vanskelig.. Jesus sa, jeg er veien, og der skal gå ut og fortelle om meg. Og hadde
215ikke noen gått og fortalt så hadde ikke jeg visst om han. Så igjen, jeg tror bare løsningen må
216være å hele tiden være utrolig varsom, og ta hensyn til andre folk, og ta hensyn til sin tro, og se
217hvilke situasjoner det er aktuelt da. Man kan..man har jo ikke ressurser til å drive med misjon
218overalt hele tiden, så det er viktig å velge seg de stedene hvor man virkelig tror det kan være
219en...hvor det er et problem, hvor du kan være en støtte. Jeg var på Manilla på Filippinene, og
220kirken, det var alt håp det! De bodde i slummen, og det var det eneste lokalet der de kunne
221møtes, samles. Ja, det eneste håp. De hadde ingen ting! Og da så du bare ahh! Det er så
222vanvittig viktig. Og når folk sier sånn derre. Ja religion står så sterkt der hvor folk har det vondt
223og.. og da tenker jeg Ja! Så strålende! Kjempebra! Og det er egentlig litt farlig for oss her, for vi
224har det så godt at vi putter andre ting inn i livene våre... Men e...ikke sant, så jeg unner jo, jeg
225er kjempeglad for at noen dro til Filippinene og snakket om Jesus. Men e... kanskje det er litt
226ille for de som...hvis det blir gjort på en dårlig måte, så er det forferdelig for de som møtte
227disse misjonærene ansikt til ansikt da. Så ja, måten det gjøres på er nok det sentrale med
228misjon tror jeg.

229Intervjuer: *For eksempel å ikke stille krav om at folk må ble frelst for å få hjelp?*

230Det var jeg veldig fornøyd med i misjonsalliansen, der som jeg var med. Når jeg ser arbeidet
231deres, så har de hatt en filosofi som går på at de lever gjennom Jesus, at de prøver å gjøre det
232Jesus sa man skulle gjøre, de hjelper med å samle inn penger, de bygger opp skoler og sånn,
233også spør lokalbefolkningen: hvorfor gjør dere dette her? Da er det en fin tid til å si, jo, fordi,
234det.. og det er riktig måte å gjøre det på, ikke sant. At man da bare forteller. Ikke ringer på døra
235og sier, hei, jeg er fra Jehovas vitner... de må jo få lov til det, men jeg kan si at jeg vet hva dere
236driver med, og jeg er ikke interessert. Det er bare det at når det har vært ovenifra og ned og
237skjeve maktforhold, så har ikke folk alltid hatt muligheten til å si nei takk, jeg er ikke 238interessert.

239Intervjuer: *Hva betyr ordet frelse for deg?*

240Ja, frelse er på en måte... nå må jeg tenke litt jeg, jeg må nesten tenke litt sånn tilbake til
241søndagsskolen. Man snakker om at folk blir jo frelst da, på jorden. Men så tenker jeg at du blir
242jo på en måte frelst også hvis du kommer til Gud når du er død da. Så da gjelder på både på en
243måte før og etter... Jeg har aldri følt meg sånn....frelst. Jeg har aldri hatt noen sånn åpenbar...
244det har ikke skjedd noe pang.. for meg. Og de som opplever en sånn...de har en veldig sånn
245før... før og etter. Men det har jeg aldri hatt. I statskirken brukes begrepet lite, for der er det så
246vanlig at folk er født inn da. Jeg har egentlig ikke så innmari, stort, mye forhold til det ordet.
247Ehm..jeg tenker egentlig mer – frelst – at jeg skal komme til Gud etter på...at da er det på en

248måte sant da det jeg tror på, og jeg får lov til å være en del av det etter...etter døden. Jeg føler
249meg ikke frelst nå. For jeg tviler jo mye, og det er en prosess hele tiden, og jeg har kommet
250frem til at ja, det er den veien jeg vil gå. Er det ikke sant, så har det ihvert fall gitt meg et bedre
251liv. At jeg går rundt og... frelst, det virker som sånn...da er du helt helt sikker da...kanskje. Du er
252helt...det har skjedd nesten en fysisk ting inni deg i og med at du er så overbevist. Men det tror
253jeg kanskje ikke går an før du er død. Nei, i og med trossamfunnet og at jeg ikke har opplevd
254det, trengt å oppleve det selv da, så er jeg ikke så opptatt av det ordet. Det innbærer jo at en er
255frelst fra noe også, fra fortapelse. Fortapelse, så ille egentlig. Det skaper et veldig sånt skille.
256Jeg ikke er interessert i å bruke det ordet. Det blir et veldig sånt skille da, at jeg... kanskje det er
257derfor jeg liker å skyve det til etter døden, hvor liksom ikke lenger makten er i mine hender da.
258For det er utrolig...det er så stort. Enten så på en måte kommer du til Gud eller ikke da, det er
259jo forferdelig om man ikke gjør det. Og det som er veldig kvalmt med frelst da, er at vi er det,
260du er det ikke. Da blir det sånn skille da, veldig. Samme som at vi er jøder og vi er Guds utvalgte
261folk, og det er ikke dere. Det tror jeg igjen blir en veldig sånn snever forståelse da, sånn vi –
262de. Som egentlig strider utrolig mot det kristne ord, synes jeg da. Og det gjelder både innen
263kristne miljøer og...jeg har vært på Skjærgårdsgospel og sånn, og blir å kvalm av å diskutere
264med folk fra lukkede, konservative... hvor jeg bare føler atte...(uklart) Jeg synes ingenting er så
265lite kristent som å være helt overbevist. Om at du har rett, du vet alt, det er noe med at hele
266åpenheten og forståelsen og aksepten av andre blir helt borte. Det er det folk sier ikke sant, at
267krigen er årsaken til alt... nei, religion er årsaken til all krig, ikke sant. Det stammer jo fra sånt!
268Folk som mener de vet bedre, og kan trekke sverdet for det, ikke sant.

269Intervjuer: *Hvorfor er det viktig og riktig for deg å være kristen?*

270Altså, riktig, altså riktig for meg da, jeg vil jo påstå atte...men riktig for meg da. Så er det på en
271måte, som jeg sa, at det er som en filosofi da, et verdsett som stemmer overens med hva jeg
272syns er riktig. Derfor er det riktig. Men altså viktig, så er det – jeg ser faktisk, jeg opplever at
273det er en hjelp i hverdagen. Kanskje ikke når alt går på skinner men, de andre gangene da. Det
274er en trygghet å vite at, jeg tror faktisk aldri jeg kan nå helt bunn. På grunn av det. Faktisk. Jeg
275er en sånn... de de de få gangene jeg har vært... de få gangene du bare føler deg helt hjelpsløs
276da, bokstavelig talt, så har det på en måte vært den kraften og styrken som har gjort at jeg ikke
277totalt har falt i kjellern da. Og det..det er på en måte en trygghet, også er det en konkret hjelp.
278Og så er det også... jeg var sammen med en som ikke var kristen i det hele tatt før. Og han...han
279sleit med at han var så hvileløs da, han sleit med å ikke finne svar. Og liksom missunnet meg på
280et vis det å være kristen selv om han ikke klarte det selv da. Det er også en ting, at jeg kan slå
281meg til ro litt mer. Og bare si, ok, det er veien jeg har valgt. Og det...det kjennes riktig ut, og da
282er jeg fornøyd med det.

283Intervjuer: *Det å være kristen, er det viktigst for livet her, eller for livet etter døden?*

284Eh..altså, jeg har jo en forståelse av...altså jeg vet jo ikke, jeg har jo ingen ide om hvordan ting
285er etter døden. Men da tenker jeg, da er på en måte...troen alt da, for da er jo alt annet borte.
286Så på et vis er jo det ennå viktigere enn nå.. Nå kan jeg jo liksom...jeg kan jo....hvis jeg er

287deppa, så kan jeg velge å be, eller gå og shoppe. Jeg kan faktisk bli glad av å gå og shoppe og.
288Og jeg tror liksom ikke at det er de mulighetene da..etterpå. Eh..det kanskje et vanskelig
289spørsmål fordi jeg...hvordan kan jeg sammenlikne noe når jeg bare har opplevd det ene.

290Intervjuer: *Tror du selv at den vissheten du har om muligheten for fortapelse i livet etter*
291*døden påvirker deg?*

292Det tenker jeg ikke så mye på. Jeg tenker at...Igjen da, det holder for meg å tro på noe jeg syns
293er riktig. Og da, om det skulle vise seg at det ikke er den rette vei, bare føler jeg likevel at jeg har
294stått for det jeg syns har vært rett da. Hvis ikke så hadde jeg jo levd falskt da. Så e...så..Men
295det er..det er vanskelig. E..og det går nok litt i bølger, både fra dag til dag, og på en måte fra livs
296e... hvor du er i livet og da. Du kan kanskje kjenne at alt er trygt og godt, også snakker du men
297en muslim da, og så skjønner du at hvis det er Allah som er guden, da sliter jeg big time. Og så
298tenker jeg... altså, det er sånn..igjen, en kan velge å grave seg ned i sånne ting, men jeg kan ikke
299gjøre så mye med det.

300Intervjuer: *Går det an å være litt kristen? Eller er det enten eller?*

301Mm, det er noen ganger jeg må bruke det begrepet da, fordi noen ganger sier jeg til folk: Jeg er
302ikke sånn crazy-kristen. Jeg er ikke glad-kristen, jeg glad og kristen. Det er liksom ikke...det har
303blitt en sånn greie, ikke sant, sånn derre Jesus er overalt og han er buddie og...det der det
304klarer jeg ikke lenger i det hele tatt. For meg blir det liksom litt sånn fjollete da. Men, til
305spørsmålet, enten så tror du, eller så tror du ikke. Men så gjør man det på forskjellige måter.
306Jeg vil ikke si at selv om jeg går mindre i kirken enn kanskje en annen en, så er jeg noe mindre
307kristen, det kan godt hende jeg er vel så reflektert, og kanskje bruker det, og ber mer... Altså,
308det er så mange ting, hvis en skal ha en målestokk på det da. Så det er egentlig veldig lite
309fruktbart begrep...eller måte å forstå det på. Men man må noen ganger, fordi det har blitt så
310etablert da, så må man noen ganger liksom si det... Jeg..jeg er jo det du vil kalle da ikke så
311veldig kristen. For...eller jeg er ikke så veldig regelbundet eller hva jeg skal si. Ordet kristen
312plasserer en veldig i en boks da, og det har jeg møtt veldig da, for eksempel bare det å studerer
313et annet sted enn Oslo. Fordi i Oslo så tror jeg, det har ikke vært problematisk, for hvis jeg har
314sagt til folk at jeg er kristen, så kan du egentlig, det betyr ikke da – at du lever så veldig anner-
315ledes enn mange andre. Men så har jeg møtt folk, kanskje fra Nord-Norge da, og når jeg sa
316jeg var kristen så bare steilte de og bare: Hæ?? Du?? Ja, hva er rart med det, nei det ville jeg
317aldri trodd. Også blir du veldig sånn: Hæ? Neivel, hvordan.. nei, for de som er kristne de er
318sånn og sånn og sånn. Og det har vært egentlig en veldig motivasjonsfaktor for å være
319konfirmasjonsleder og. Vise at det er mange grader av oss da. Du må ikke bare (uklart) og...
320bare gå med What-would-Jesus-do-bånd og.. Du kan, men det er liksom en mellomting her.

321Men jeg har vært innmari klar på det at jeg svarer ja med en gang. Jeg har veldig lyst til at det å
322være kristen skal bli assosiert med flere ting enn at du f.eks støtter Israel da. Det stod..jeg leste
323i avisen: 'Hvorfor kristne støtter Israel'. Og det er for meg: Hallo! Nå må dere slutte å bruke det

324der som en sånn felles... 'Hvorfor noen fundamentalistiske kristne fra sørlandet..' burde det stå
325i mine øyne, ikke sant? Så det er jeg veldig opptatt av, å si det kjapt, men så sier jeg igjen
326e..prøver jeg da, å forklare bittelitte grann hvordan jeg praktiserer det da.

327Intervjuer: *Du tror på at livet har to utganger. Men ville kristendommen likevel vært liv laga 328om
det ikke var sånn?*

329For meg kunne det godt være det, fordi jeg knytter troen min opp til en sånn filosofi-forståelse,
330og det er det kanskje ikke så veldig mange som gjør. Da er det mer sånn rett og galt, og det er
331realiteten eller så er det ikke realiteten da. Og selvfølgelig hvis du føler at du ofrer ting i livet
332ditt for å gjøre Gud glad, og håper at du skal få belønning for det senere da. Jeg er kanskje
333veldig opptatt av å ikke gjøre det da. At jeg skal ikke føle at jeg må leve veldig på...mot mine
334egne ønsker i livet da, for å tilfredsstille en eller annen Gud. Men slik som veldig mange tror, så
335tror jeg det er riktig at man er litt avhengig av det mystiske som skjer etter døden, som man må
336sikre seg best mulig for da. Det kan jo bli at man gjør mange ting av frykt. Og det er nok slik
337man har klart å verve så mange opp igjennom og. Og det kan hende ennå...eller det vet jeg
338egentlig ikke, for jeg har så lite kontakt med sånne miljøer da, jeg tenker for eksempel på den
339muslimske verden da, med så mye konkret...du kan måle det så innmari lett da. Om du på en
340måte...ok, du drakk alkohol den kvelden, ja da kommer du rett til helvete da. Pang pang, sånn
341sånn. Og i en del kristne miljøer så klarer de å lage sånne svart-hvittforståelser. Men jeg er jo
342altså enig i at...altså..man har ikke godt...altså...man kan ikke skille ut det gode, hvis man ikke
343skiller det fra det onde. Ikke sant? Du må ha...det gir mening i forhold til hverandre. Jeg er enig
344i...du skal ikke bare, den derre...male kristendommen lyseblå. Ehm..da mister den egentlig seg
345selv da. Fordi for å være noe godt så må det være noe ondt. Eee men at man forandrer på en
346del av de forståelsene som er knyttet til himmel og helvete, tror jeg er på tide. Ee..og da
347særlig..det farlige ved det er jo helvete, at folk skal gjøre ting fordi de har frykt. Det tror jeg
348igjen er...strider i mot hele Jesus sitt ønske da. Det tror jeg er menneskeskapt for å sikre seg
349etterfølgere og sikre seg at folk kommer i kirken og sikre seg at..ja, kontroll over folk, ja. Og det
350er ikke det er er snakk om, og det går igjen på at man ikke klarer å lese bibelen eller
351nytestamentet som en helhet, men trekker ut en setning her og der. Man må se, hva ligger
352under her? Hva er..hva er hovedtrekkene? Hva er det essensielle? Og det...også må man ta det
353med seg inn i det livet man lever. Om det er at man lever i Norge eller i Afrika, eller om det er
354man lever nå eller for 300 år siden, ikke sant. Mm.

355Intervjuer: *Er det noe du har lyst til å tilføye avslutningsvis?*

356Mmm nei, vi har vært innom ganske mange ting, det har vært veldig interessant å bare få.. man
357har godt av det vet du (latter). Nei...egentlig...Altså jeg kjenner det er jo en prosess dette her
358hele tiden. Jeg utvikler meg hele tiden, leser du en bok så utvikler du deg. Og det tror jeg på
359en måte er en måte for meg å være aktivt kristen da. Det er min måte å være det på. Så jeg
360forandrer, jeg kommer helt sikkert til å forandre ting...måter å forstå det på og. Og det er noe
361jeg tillater meg å gjøre fordi jeg tror ikke... eller dette er bare forsøk for oss å nærme oss det
362på, at det er ikke èn ting som er helt rett eller galt, fordi det er en verden man ikke har idè om.

363Men det er min måte å være litt aktiv på da. Ja.. Reflektere, snakke litt om det. Se ting fra nye
364vinkler. Og e...en annen ting som jeg har blitt veldig bevisst på er å skille....det åndelige..fra
365altså kirken...Gud, og kirken som konstruksjon. Det har vært helt helt avgjørende. Det er så
366viktig! Det tror jeg er e... Det er problemet, at noen ord plutselig av en eller annen grunn er
367blitt Guds ord. Og det er veldig tydelig i Islam og de derre sharia-lovene som det er bare lærde
368som har skrevet. Det er ikke...går du til koranen, så er det egentlig en ganske mild bok, så leser
369du alt som får samme status som koranen, som er bare... ikke sant, det er det som er farlig.
370Man må bare, man på på en måte studere dette for å vite hva er det faktisk som har skjedd,
371eller.. faktisk, ..hva er det...altså hva er det man mener er Jeus' ord, og hva er det man mener
372bare noen har lagt til. Homofili, det er det Paulus som sier. Paulus, han er en person, og kunne
373masse om kristendommen og hadde sikker masse åpenbaringer og alt, men han var dog en
374person og det er hans meninger! Og det er greit. Men jeg skiller mellom hva jeg leser...hva
375Jesus aller mest gjorde og sa, hans handlinger og hva en lærd skrev til en eller annen menighet.
376Og det tror jeg er faren med at man ikke tilegner seg troen litt sånn intellektuelt da. Flott ord,
377men liksom, at man...igjen det skal jo ikke være en religion for intellektuelle heller. Men det
378tror jeg er viktig – er at dette er en prosess gjennom livet. Men faren er at man bare...at man
380til... Jeg tror, at et barn vil aldri gå inn og ta.. nei, jeg vet ikke jeg. Selvfølgelig, man må jo
381presentere ting forskjellig for et barn og for en voksen, men man må aldri stoppe. Ikke bli helt
382sånn rett og galt. Ja, nei, det er veldig vanskelig. Vanskelig å gi et konkret svar på det.

Respondent nr. 3

1Intervjuer: *Kan du fortelle om bakgrunnen for din kirketilhørighet? Hvordan begynte det?*

2Mm. Ja. Jeg vokste opp i kristen familie... som gikk på.. ee..tilhørte en pinsemenighet, og var
3aktive der. Så helt i fra jeg var barn så fikk jeg inn ee..bibelforkynnelse ee... gjennom
4søndagsskole. Og også søndagsmøter. Ehm.. ee.. og jeg lærte meg ganske tidlig å lese min egen
5Bibel, og ha... og bli glad i den. Å få hjelp av den, og...rettledning og trøst, og...den ble personlig
6viktig for meg. Jeg husker allerede da jeg var 10-11 år, så satt jeg og streket under ting som jeg
7syns var flott i bibelen og sånn. Og fikk også opplevelser med..ehm..med Gud i bønn og sang og
8musikk..ehm...helt fra elleve-tolvårsalderen. Opplevde at Gud var nær..ee.. og det var veldig
9sterkt personlig og veldig sterk opplevelse, sterk opplevelse personlig. Og da, jeg husker det så
10godt idag, jeg..selv om da var jeg tolv år og når er jeg åtteogtredve, atte...mmm...jeg husker så
11godt følelsen av at Gud var nær. Og den hadde stor betydning i tenårene og i livet videre. Da fant
12jeg ut atte...jeg ble helt sikker på atte..det finns ikke... det finns ikke noe flottere opplevelse. Og
13det kan jeg si nå, så mange år etter, at det stemmer nok. Jeg har ikke opplevd noe
14lignende..seinere.. selv om jeg har vært med på veldig mye fint..og godt og..ogsånn.

15Særlig en gang, jeg tror jeg var tolv år, e..hvor e.. hvor vi var sammen og ba etter et møte på en
16leir, så opplevde jeg å bli fylt med en sånn veldig sterk glede, ee.. at jeg ikke ville gå og legge
17meg, jeg ville bare være opp og på en måte nyte den utrolige gleden. Så det er en veldeig sterk
18opplevelse som.. som..eee.. som jeg husker den dag i dag, men dette skjedde jo ofte, men
19spesielt den ene gangen faktisk, allerede da i tolvårsalderen. Mm. Og det som jeg leste i bibelen
20da, at det var, det var rett og slett den hellige ånds nærhet som jeg opplevde da. Så det er
21bakgrunnen sånn, når det gjelder e..eeeem...når det gjelder teologi og teori og sånt så gikk jeg
22på bibelskole et år, og e..og en musikkbibelskole et år. Eee..også har jeg studert mye på
23egenhånd, og underviser litt, spesielt om Bibelens, hva Bibelen sier om musikk, og lovsang, i og
24med at det er mitt yrke. Mm.

25Intervjuer: *Men du er ikke tilknyttet den samme menigheten lenger nå?*

26Ja, jeg vil si at teolo..teologien min har ikke forandret seg noe. Den har ikke hatt noen sånn
27(uklart) i hverken den ene eller andre. Så selv om jeg har bodd på forskjellige steder og gått i
28forskjellige menigheter, jeg har vel gått i tre forskjellige menigheter i mitt liv. På grunn av at jeg
29har flytta. Og e.. men det er.. det er ikke noen nevneverdig forskjell på teologien på de stedene.
30Som musiker så har jeg vært i så mange forskjellige sammenhenger, både - i til og med

31Lutherske menigheter – som jeg synger i og baptister og misjon, den ene og den andre og pinse
32og nyere uavhengige menigheter, og jeg ser at det bare er nyanser og kulturforskjeller, det er
33ikke noen grunnleggende forskjeller, og når det gjelder dette med frelse, så er det ingen forskjell
34i det hele tatt, på tankegangen, hva det er. Frelse er jo Bibelens hovedbudskap da.

35Intervjuer: *Hvordan vil du karakterisere menigheten du er tilknyttet nå?*

36På talerstolen vår så er det folk, vi spør nesten..ofte så vet ikke jeg hva slags bakgrunn de som
37kommer på besøk og taler er fra. Ee...vi e..vi ser det sånn at alle som tror på Gud har noe å gi
38videre, uansett hvilket land de er fra eller hvilket kirkesamfunn de er fra. Så e.. på en måte så er
39det en pinsemenighet, og på en annen måte så er det en misjons..e..altså de har misjonsfokus,
40så sånn sett kan man jo si det, og så er det jo en på en måte en baptistmenighet, fordi at vi har
41jo troendes dåp. Ee.. også er det en trosmenighet fordi at vi tror det er viktig å..fordi det står
42at ..e..at ved tro blir dere frelst og, så jeg vil egentlig kalle det..de kaller seg jo ingenting, de
43kaller seg ikke pinsemenighet eller noe annet, men de kaller seg rett og slett bare en bibelsk, ja
44en bibeltroende menighet.

45Intervjuer: *Betrakter du deg selv som liberal eller konservativ?*

46Hvis vi snakker om begrepene konservativ og liberal...så er jeg mye mer konservativ enn andre
47på noen områder. Og veldig liberal på andre områder, så det er helt umulig å si at (etternavn) er
48enten liberal eller konservativ. Det jeg mener da, er viktig, det er å være konservativ på de evige,
49uforandrelige sannhetene. Og liberal på det som det ee... ikke står noe om i Bibelen, for
50eksempel.

51(Følgende kommentar er lagt til i etterkant, etter oppfølgingsspørsmål om eksempler på evige,
52uforanderlige sannheter:

53 1: Jesus er Guds sønn, Bibelens kjerne, og forsoningen er hans viktigste handling. Han er 54
veien (til Gud), sannheten (om Gud) og livet (med Gud), og han er i går, i dag og til evig tid 55
den samme.

56 2: Bibelen er Guds Ord. Det er ufeilbarlig, som Gud selv, fordi Gud selv har våket over den 57
siden det ble nedtegnet. Bibelens innhold innehar de samme kvaliteter som Kristus selv,

58 fordi "Ordet ble kjødt og tok bolig iblant oss." (Joh 1,1)

59Jeg kan ikke tenke meg noe viktigere enn disse to punktene. Det er tusenvis av sannheter å
60snakke om, men jeg har prøvd å komprimere det. Dersom noe av dette grunnleggende er
61fraværende eller diffust, er det ikke lenger kristendom.)

62Jeg er veldig nøye med å la være å følge regler som ikke står i Bibelen. Holde meg borte fra ting
63som Bibelen ikke sier at du skal holde deg borte fra. For eksempel. E..eller..for menneskebud,
64regler som mennesker lager, de kan faktisk eee..begrense et menneskeliv. Og ikke bare
65begrense, men til og med rett og slett bare gjøre et liv fattigere. Det er mange av de reglene. I
66gudstjenester for eksempel, hvor kristne mennesker samles, så er det utrolig mange uskrevne,
67og kanskje til og med skrevne regler som ikke finnes i Bibelen, og de, de bare begrenser Guds
68mulighet til å gjøre noe blant oss, tror jeg. Ja, det finnes mange eksempler, jeg trenger bare å ta
69ett: f.eks at det i mange menigheter ikke er lov til å bruke rytmisk musikk. Altså, det er så utrolig
70ubibelsk, for Bibelen direkte oppfordrer oss til å bruke kroppen i tilbedelsen. Og det nytter jo
71ikke å danse etter en salme uten synkoper og sånne ting. Et annet eksempel er jo dette med
72dans, som mange steder rett og slett er ulovlig å holde på med i menigheten, men Bibelen så
73mange ganger oppfordrer oss til. ja. Bare noen eksempler. Og da synes jeg det, at livet, og
74menighetslivet begrenses på grunn av det. Det er veldig rart og, hvorfor det skal være så mye,
75hvorfor dette skal være så stort problem, men det er der jeg mener at det er dette som er
76religion i forhold til gudsliv. Religion, det er ytre, det også ha en yt...re, altså ytre rammer og

77regler som blir det viktige, mens gudsrelasjonen, respekten for Gud og gleden ved Gud, det er
78det motsatte. Og dette er hele tiden en kamp. Og jeg tror at, på samme måten som
79stammerreligioner i Afrika hindrer mennesker som vil ha med Gud å gjøre, fordi at de gjør så
80mye eee... de gjør så mye ehm..ee., de har så mange regler og de har så mange ritualer som
81ikke gir dem kontakt med Gud. På samme måten som at religion hindrer mennesker i å oppleve
82Gud, så finnes det en kristen utgave av religion, som bruker Bibelen og som bruker kristne
83tradisjoner, ee..ee..sammenblanda med veldig mange annet tankegods, slik at det faktisk blir et
84hinder for vi kan få en opplevelse av Gud. Og den kristne religion, er ikke noe mer hellig og
85bra...enn en eller annen stammereligion...kanskje. Fra vesten eller fra Afrika.

(...)

86Det som jeg syns er viktigst i valg av menighet, er at vi har e.. det mest grunnleggende, en
87respekt for Bibelen. Fordi at...jeg tror Bibelen er ..ehm..rett og slett.....at Gud taler til oss
88gjennom Bibelen. Og der ligger grunnlaget for alt, Bibelen er en perfekt bruksanvisning for livet.
89Det er veldig mye skepsis til Bibelen og med en gang vi begynner sette spørsmålstegn på så
90grunnleggende nivå at: «det er jo mennesker som har skrevet dette...» ehh... altså dette er jo
91litt sånn historieløshet å tro at Bibelen har forandret seg opp gjennom tidene. Det er veldig godt
92bevart. Det første som ble skrevet er det som står der i dag. Det finns mange oversettelser og
93sånne ting, men rett og slett den grunnleggende tanken at Bibelen er ikke menneskenes ord.
94Bibelen er Guds ord. Og det som står der, det er, det er den eneste kilden jeg kan hundre
95prosent sette min lit til. Og sånn som vi var inne på, det der med bibeltolkninger – det kan hjelpe
96oss å kaste lys over det – men det åpenbarte bibelordet, det er det viktigste, at det er en
97skikkelig grunnleggende respekt for det. Jeg ville ikke trives i en menighet hvor pastoren sa: «Ja,
98det står skrevet i Bibelen, men Bibelen er jo så gammel og de som skrev den kunne jo ikke vite
99hvordan det ville være å leve i 2009». Og da tenker jeg bare at det er Gud som har inspirert hver
100eneste tøddel i den boka og dermed så, Gud visste hvordan det er å leve i 2009. Og i 2019 og
101 2099 for den saks skyld. Han er fri fra tid. Han er tidløs.. Det er nr 1. Respekt for Bibelen. I det,
102så ligger jo alt det andre, f.eks det å bry seg om alle de andre i menigheten.

(...)

103Intervjuer: *Tror du at Jesus stod opp fra de døde?*

104Jeg har prøvd å tvile på det, og.. prøvd å tenke meg at, nå skal jeg prøve å overbevise meg
105selv om at det ikke finnes noen himmel og at jomfrufødselen ikke var helt noen jomfrufødsel,
106og at...at Jesus ikke stod opp igjen og at det bare var noe humbug..og.. men..je..jeg er ikke i
107stand til å se det som e.....e..jeg er ikke i stand til også tvile på det i det hele tatt. Jeg greier
108ikke å tvile på det.

109Intervjuer: *Er Jesus den eneste veien til Gud?*

110Ja. Det også..mm..ligger så dypt i meg det der. Jeg holdt på å si at hvis alle andre hadde slutta
111å tro, på det, så tror jeg – nå høres jeg plutselig litt ut som Peter - hvis alle andre andre
112fornekter deg så skal jeg... - men det er jo så. Men den innerste, hva du faktisk tror på der, der
113er jeg helt, heelt overbevist.

114Intervjuer: *Tror du på et liv etter døden?*

115Ja. Akkurat på samme måte.

116Intervjuer: *Hvordan tror du det ser ut i himmelen da?*

117Åhh. Det er noe vi snakker utrolig lite om. Det er noe som det tales veldig lite om.

118Intervjuer: *Men man har veldig konkrete forestillinger om at det er et liv etter døden, og at vi
119skal et sted, ikke sant?*

120Ja. Men hvordan det ser ut der og sånn, det står jo noe i Bibelen. Om gater av gull og.....og
121engler som tilber Gud, tusenvis av engler som tilber Gud dag og natt og sånn. Men.... jeg kunne
122selvfølgelig sitert en masse fra Åpenbaringsboken, for det er der det står en del om hvordan
123det er der. Og jeg tror det er sånn det er der. Men det er veldig vanskelig for oss tror jeg å
124forestille oss det. Jeg tenker en del på hvor gammel jeg kommer til å være der. Eh, og de som
125har blitt... de som har vært handikappet her på jorden, hvordan blir det for dem? Jeg tror
126selvfølgelig at det ikke er sykdom og handikap og sånn der. Og de som har mista et bein, at de
127har et nytt bein og at de har en ny kropp og... Men jeg tenker på alle dem som dør når de er
128babyer, skal de fortsette der oppe som babyer? De som dør før de blir født, skal de... kommer
129de til å være... kommer han som døde i mors liv når han var 3 mnd...kommer han til å fortsette
130som baby der oppe? Det er mange sånne spørsmål som det ikke finnes svar på i Bibelen engang
131tror jeg, men det får jo bare bli et spørsmål da. Også har du dem som dør hundreogfem år
132gamle, og kjempeskrukkete og eee, det er greit at de ikke kommer til å være skrøpelige
133lenger, men kommer de til å være...se ut som gamle folk der? Og hvis ikke, kommer jeg da til å
134kjenne dem igj..eee jeg vet ikke hvordan bestefaren min så ut da han var åtte år gammel. Det
135er mange sånne spørsmål. Eeem... Jeg klarer ikke å forestille meg himmelen skikkelig. Men det
136viktigste er at jeg vet at alt det onde er borte, og at det er fullkomment sånn som det var før
137syndefallet. For det står i Bibelen, og det setter jeg min lit til.

138Men er det et geografisk sted, eller er det en tilstand?

139Mm.....Nei, jeg tror ikke det er et geografisk sted...mmm.. ehheh.....mm (pause) Det er litt
140uinteressant og, for om det er et eller annet sted oppi universet, så er det så innmari langt
141unna at om det er det,....eller om eh.... (latter)...eller om det er en sånn ikke-(uklart) tilstand,

142så syns jeg ikke det er så veldig interessant. Jeg tror jo på en ikke....altså, jeg tror jo på en ikke-
143synlig virkelighet. Akkurat som at jeg tror at jeg har et indre menneske. Som du ikke kan se om
144du skjærer meg i to. Ehm...så tror jeg at det finns en ee..en usynlig virkelighet som ikke har
145substans. Jeg syns ikke det er så vanskelig å tro på himmelen når jeg først tror på at vi har et
146indre menneske, og at det fins...og at Jesus er midt i blant oss når to eller tre er samlet i hans
147navn uten at vi kan verken se han eller høre han. Med vår kropp.

148Intervjuer: *Hva skal til for å komme dit da?*

149Det står i Bibelen atte.... ehm.....Gud elsket verden så høyt at han gav sin sønn for at hver den
150som tror på han ikke skal gå fortapt, men ha evig liv. Evig liv er det samme som evig liv i
151himmelen. E... det betyr atte e... Jesus...det var behov... alle troende kristne mener at det er, at
152det var nødvendig at Jesus kom for å frelse. Og det vi også vet ut i fra Bibelen er atte...
153em....em.... den som tror skal bli frelst. Så tro er et stikkord her. I Johannes 5, 29 så står det om
154atte du hører og så tror du, og så er det det som skal til. Og Johannes 3, 16 sier jo det atte
155enhver som tror ikke skal gå fortapt men ha evig liv. E... det står i Apostlenes gjerninger: Tro på
156herren Jesus, så skal du bli frelst. Så der har du tre skriftsteder på det. Også står det et annet
157ord om å påkalle, den som påkaller herrens navn skal bli frelst... står det et par steder. Så her
158har du enda et stikkord. Høre, tro, påkalle. Det står et annet sted at der som du med ditt hjerte
159tror og med din munn bekjenner, så skal du bli frelst. Så for å komme til himmelen, så er det
160disse stikkordene jeg har funnet i Bibelen. I kraft av troen på Jesus Kristus, står det i
161Galaterbrevet. Så det er egentlig det Bibelen sier.

162Røveren på korset, han må ha trodd at Jesus var noe helt annet enn det mange andre trodde.
163Ellers hadde han ikke sagt «husk på meg når du kommer i ditt rike». Han trodde jo da at Jesus
164ikke kom til å dø den dagen. E... eller ihvertfall at han ikke kom til å dø for godt. Han trodde,
165også bekjente han. Ja, han påkalte jo Jesus ved at han henvendte seg til han. Ja. Det får være
166svar på det.

167Intervjuer: *Hvordan ser det ut i helvete da?*

168Nei, det vet jeg altfor lite om. Har nesten aldri vært der skjønner du og (latter) (pause) Jeg vet..
169jeg har studert det så lite.

170Intervjuer: *Men hva tenker du når jeg sier helvete? Det behøver ikke å være så studert...*

171Mm.... Hovedgreia der er jo adskillelse fra Gud. Her i verden så er det ganske ille mange ganger,
172mange steder. Og det er ganske fjernt fra Guds nærhet. Men, så lenge vi er her i verden.....og
173omgir oss med andre mennesker så finnes det en viss godhet. Og det er fordi det fins et visst
174gudsnærvær. Enten vi kaller det det eller ikke, enten vi registrerer det eller ikke. Så tror jeg på
175det. Det er noe med, det står i Bibelen at hans herlighet fyller jorden. Og jeg tror det handler
176om at det finnes mennesker som er glad i hverandre, og at det finnes et vidunderlig, fint
177skaperverk. Og jeg tror alt det er borte i helvete, fordi Gud er helt borte derfra.

178Intervjuer: *Så hvis man er fylt av godhet, så har man noe av Gud i seg – fordi godhet er det*
179samme som gudsnærvær. Hvis du kommer til helvete, så forsvinner godheten fra deg?

180Ja... eee...Da....da...tenker jeg at det er ikke mulig å føle godhet, det er ikke mulig å ha godhet
181for noe som helst. Atte det er, for den guddommelige biten er ee..er..e...er du det er
182adskillelse, det er fravær av Gud. Det er fravær av kjærlighet, det er fravær av godhet. Mm.

183Ellers så har du jo en del i bibelen. Ild. Eee... Også er det helt umulig for meg å vite hvor fysisk
184det er, ild er jo en fysisk ting. Så hvorfor det er brukt det, om det har noe med...vi vet jo
185foreksempel at inne i jordens e... kjerne, så er det flytende stein, det er lava og det er varm
186masse. Også vet vi jo også atte en menneskekropp ville aldri kunne være i nærheten av et sted
187hvor det er tusenvis av varmegrader uten å bare bli borte med en gang. Så det betyr atte det
188problemet med smerte for en menneskekropp, det ville bare vare et hundredels sekund før
189kroppen er ødelagt og død. Så spør det da, da må det jo være, eee..et slags indre vesen, som
190e...som går fortapt. Du får ikke en ny kropp. Det står at de som tror på Gud, de skal få et nytt
191legeme i himmelen. Men jeg har ikke lest noe om at de som ikke tror på Gud skal få en ny
192kropp heller. Jeg vet altfor lite om den biten. Det er jo ikke noe hyggelig å studere det heller.
193Kanskje det er derfor jeg ikke har gjort det, men e..

(...)

194Intervjuer: *Hva tenker du om misjon? Er det viktig?*

195Mm. Jeg tror misjon er e... er e... veldig veldig viktig, ikke minst fordi at det var det siste Jesus
196sa. Mens han var på jorda. Ehm.... nå står det ikke atte ... nå s....misjonsbefalingen, det er ikke,
197handler ikke bare om at mennesker skal bli frelst. Misjonsbefalingen handler om atte vi skal e...
198ikke bare nøye oss med det, men at vi skal gjøre mennesker til disipler. Og disipler, det er dem
199som ikke bare er frelst og på en måte har den troen som gjør han rettferdig for Gud og forsonet
200med Gud slik at han kan ee..ha evig liv med Gud. Men det handler om å gjøre..å følge Jesus.
201Det betyr at det er som e.. ja en som prøver å ligne på Jesus. Mm. Det er det som er. Vi skal
202prøve å gjøre mennesker til disipler, vi skal prøve å gjøre mennesker til etterfølgere av Jesus.

203Jesus gikk omkring og gjorde godt. Han vil at vi skal gjøre det og påvirke andre til å gjøre det.
204Jesus hadde medlidenhet med mennesker. Det handler om å følge Jesus.

205Intervjuer: *Så man behøver ikke å reise til Afrika?*

206Nei, ikke sant. Du kan med god samvittighet bo i Norge hele livet, hehe. Og ta de derre
207sydenturene om vinteren. Så tror jeg det er veldig bra å tenke globalt for alle mennesker jeg
208altså, men...men vi er blitt befalt – det er ikke engang et forslag bare, men Jesus,
209han...han...han...han...han eee..han er litt sjef når han sier: Dere skal. Og jeg føler det som en
210sånn befaling som jeg skal adlyde, litt sånn 'yes sir', men jeg føler det ikke som en sånn derre
211ekkel greie. En sånn derre, at det er en eller annen, her skal en eller annen være sjef og
212bestemme over meg. Når jeg..jeg...jeg vil ikke at noen mennesker skal bestemme over meg.
213Men jeg vil veldig gjerne at Jesus, som er kjærlighet, skal bestemme over meg. Jeg sier gjerne
214at 'Ja Jesus du skal få bestemme i livet mitt. Herre betyr rett og slett en som er sjef, omtrent
215som en slavedriver, bare at Jesus har gitt os fri vilje. Og det har jo ikke en slave. Men jeg tror
216mitt liv blir aller best ved at Jesus rett og slett får bestemme. Fra vi står opp om morran til vi
217legger oss om kvelden. Og mens vi sover.

218Jo, han befalte oss å gjøre mennesker til disipler, så det er det jeg ønsker med min gjerning.
219Prøve å være lik Jesus, og påvirke andre til å gjøre det. Og da handler det om å lære mennesker
220å holde det han har befalt oss. Og det er ganske mange ting.

221Intervjuer: *Tenker du misjon i møte med andre kulturer da, f. eks muslimske venner? Og hva
222med mennesker som er akkurat sånn som Jesus ønsket, uten at det har noe med kjennskap
223til Jesus å gjøre? Blir misjon overflødig da, eller bør de også misjoneres for?*

224Jeg tror em.. som vi var inne på, at Jesus er den eneste veien til Gud. Og jeg vet at det er fullt
225mulig å gjøre gode gjerninger, e.. i stor skala til og med, uten å kjenne Jesus. Jeg tror likevel at
226svaret er ja på spørsmålet ditt, Jesus må forkynnes likevel. Fordi at man kan gjøre gode
227gjerninger utifra..ehm.. fornuftig tankegang....og medfølelse for andre mennesker. E..og man
228kan gjøre gode gjerninger utifra den indre drivkraften som kommer ifra Jesus og fra Jesu ånd
229da. Ofte kan det bli akkurat det samme resultatet.

230Intervjuer: *Er det verdiforskjell, mener du, på det da?*

231Nei, da er det ganske...men...eee.. i og med at du kan få det samme resultatet. Ehm.. jeg vet
232om en muslim som er med og sår, han er ganske rik, så han er med og støtter kristne
233organisasjoner i Romania. Og de to-og-et-halvt tusen kronene som kommer inn fra....det er to
234og et halvt tusen kroner enten han gjør det fordi han syns at vi hjelper mange mennesker
235og...og han syns det er veldig fint Eller om det var for at han hadde tatt i mot Jesus og at han
236gjorde det for å følge Jesus. Så resultatet blir det samme. Men, jeg tror at når vi gjør gode
237gjerninger utifra at vi har Guds ånd i oss, og at det er frukt rett og slett. Akkurat som et tre
238som bærer god frukt, så er det...så blir det...det blir mye mer av det. Det blir e.. ehm.. det blir
239mye mere fullhet i det, og at det også innebærer det evige aspektet. Vi hjelper ikke
240mennesker bare med..ee..med..med behov som gjelder i denne tiden, men det får
241evighetsbetydning de gode gjerningene vi gjør. Pluss at det blir helt annerledes når jeg gjør
242en god gjerning også gir jeg Jesus æren, så er det Gud som får æren og ikke meg. Det finnes
243mennesker som legger henda sine på syke, og som ikke kjenner Jesus i det hele tatt, ee..og de
244gir ikke Jesus æren. De gir ikke Gud æren hvis et menneske blir friskt. Mens andre, som har
245Jesus i hjertet sitt, de vil gjerne gi æren til Gud for det som skjer. Og ikke æren til sine egne
246evner. Og jeg tror at meningen med hele livet er at Gud skal få ære. Han fortjener tilbedelse og
247ære. Så der har du litt av forskjellen på det. Også tror jeg vi må drive med misjon også
248fordi...ehm..mennesker trenger å høre om veien til himmelen. Men ikke bare det. Mye av
249misjon tror jeg dreier seg om det, at når Jesus får tak i et menneskeliv, får tak i et samfunn, så
250vil det bli mye bedre å bo i det samfunnet. I veldig mange kulturer så er det menneskeofring
251da. Det er utrolig mye vonde ting som skjer. Også hvis evangeliet får komme inn, så vil til og
252med lovene i kulturen kunne endres og det vil bli bedre for alle da. Det handler ikke bare om
253livet etter døden, men det handler om samfunnet vårt her i livet også.

254Intervjuer: *Hva vil frelse si?*

255Frelsen, ordet frelse, e..det man blir.. det vi har snakka litt om nå, den siden av det som har
256snakka om nå da, og det er jo hovedgreia egentlig da. Atte, Johannes 3,16...e...ja. Det handler
257om å...det du blir når du blir..når du tror på Gud. Da er du det. Da er du hundre prosent..da er
258du frelst. Det er nesten sånn: enten så er du gravid eller så er du ikke gravid. Det er jo ikke
259mulig å være sånn litt gravid. Og det er ikke mulig å være litt frelst. Nå snakker jeg uti fra det
260jeg forstår utifra Bibelen da..atte enten så er du det eller så er du det ikke. Men – det handler
261jo ikke om at enten så ligner du på Jesus eller så gjør du det ikke. Ikke sant. Det er veldig viktig
262å si. Noen ganger får jeg spørsmålet: (Navn), er du kristen? Og så sier bare sånn for å, jeg vet jo
263atte, jeg kunne jo egentlig bare sagt ja, for at jeg har jo valgt å være det. Men noen ganger så
264sier jeg at jeg er frelst, men om jeg er kristen, det får du avgjøre. For det betyr om jeg ligner på
265Jesus. Og kristne, det er jo noe som de ble kalt i Bibelen. Det var det som de første kristne ble
266kalt. Noe andre kaller... Så derfor er ikke jeg så nøye på det begrepet. Frelst er et viktigere
267begrep. (...)

268Jeg tenker at frelse er... For meg er frelse...at jeg hadde en kreftsvulst som er blitt... som
269han har fjerna. Det er jo et bilde som jeg ikke finner igjen i Bibelen det der med kreftsvulst, det
270er bare noe jeg synes er en grei metafor. Og at da ble jeg kvitt skylden min. Det e.. så nå
271kommer aldri jeg til å bli straffet. Verken for det jeg har gjort eller for det jeg kommer til å
272gjøre... av..e..av synd. Så jeg føler meg så fri sånn sett. Til å gjøre masse gæærnt (latter). Men
273det som skjer er at derfor – det er hovedårsaken ikke sant, til at jeg ønsker ikke å synde, fordi
274jeg har blitt fri fra den skylden. Og det var derfor Jesus kom da. En annen ting.. så betyr frelse
275at du er fri for frykt for døden. Jeg må innrømme at jeg har hatt flyskrekk og... e....jeg har sliti
276en del med å være redd for å bli syk e.. faren min døde da han var omtrent på min alder nå...av
277kreft...og sånne tanker blir jeg ikke fri fra, å gå rundt og tenke engstelige tanker om ting, men
278jeg er fri fra frykt for fortapelse. Og det er ganske verdifullt for meg. Det handler om å være fri fra
279en del ting når man er frelst. Men det handler ikke bare om at det er noe som har blitt tatt fra
280deg, eee for meg så er det at jeg har fått et indre menneske, et indre liv i gave. Og jeg har fått
281tro i gave. Ikke bare tro på at Gud eksisterer. Men tro på at det kan skje ting bare fordi jeg ber.
282Det kan skje fantastiske ting bare fordi jeg ber. Det kan skje under til og med. Og det kan e.. det
283er beskyttelse i det. Og det er e...e...det er veldig personlig viktig for meg at jeg kan ha et
284samarbeide med en allmektig Gud. Aller mest så er det hans person som jeg kan få ha en
285nærhet til. Ikke fysisk, og ikke heller sjelelig, men mitt indre menneske kan ha en nærhet til
286Gud. Og noen ganger...ofte.. så smitter de over på følelsene også. Og på e..på sjelslivet. Kanskje
287særlig i tilbedelse og musikk og bønn og... Mm, det er noe.

288Intervjuer: *Går det an å si om frelsen er viktigst for dette livet nå eller livet etter døden?*

289Det går ikke an å si det tror jeg. Det er klart at evigheten er en smule lenger enn disse 70 åra,
290og sånn sett så er..... men på mange andre områder så er det mange ting vi bare har sjangs til å
291bruke dette livet til. Derfor så er det viktig.... nei, det...det går det ikke an å svare på tror jeg.
292For meg.

293Intervjuer: *Går det an å være litt kristen?*

294Mine tanker om det er at det går ikke an å være litt frelst. Fordi jeg tror det er veldig enten
295eller...ettersom jeg har forstått utifra Bibelen. Det er veldig vanskelig tema, for at det fins
296mange som er litt usikre på om de er frelst. Og så har du de som ikke har hørt evangeliet og...
297er det mulig for dem faktisk å være frelst? Og det vet ikke jeg svaret på. Ikke sant. Det er ganske
298sprøtt å måtte innrømme det. Men det er sant. Jeg vet ikke. Men. Mine tanker om... å være litt
299kristen, det tror jeg det går an å være...hvis definisjonen på å være kristen er å følge Jesus
300Kristus..ja. Jeg tror jeg er litt kristen (latter) Men jeg er helfrelst (latter). Jeg tror egentlig alle
301bare er litt kristne jeg - hvis definisjonen er å ligne Jesus. Men – i og med at det ikke er hvor
302kristen du er som avgjør om du er frelst, så...ja. Så er det sånn at det er Gud som sitter med
303oversikten over om navnet ditt er skrevet i livets bok. Som det står. Og da går det ikke på
304gjerninger, hvor mange gode gjerninger du har gjort, også skal vi liksom vippe over, sånn som
305Fleksnes som kommer til perleporten(latter). Det er veldig misforstått teologi.

306Intervjuer: *Vissheten om muligheten for fortapelse i livet etter døden har jo en riset-bak- 307speilet-effekt. Trenger vi det?*

308Altså...jeg ee... tilbake dit hvor...hvis det står i Bibelen, ee..rett ut..e..rett svart på hvitt e.. uten
309noe sånn innpakka i noe sånn uforstå...for det er en del ting som står veldig rett på sak. Så er
310det noen ting som er litt vanskelig og som er bilder og som må tolkes og sånn. Det som er og
311som står rett på sak, det ...ja, hvis ting står rett ut, så tror jeg at det er en grunn til det, da tror
312jeg det er viktig å ha med det..e.. så for meg er det ikke spørs..for meg så..så syns jeg ikke det
313er så interessant å stille spørsmålet: E..er det nødvend..er det det beste...altså at jeg skal finne
314ut med nøtta mi om det er viktig å ta med den delen av budskapet. E..jeg er tilbake dit hvor at
315jeg er ikke Gud, jeg er e..jeg har ikke full oversikt over tid og evighet og over alle mennesker
316sånn som Gud har. Derfor så velger jeg å sette min lit til at det som står i Bibelen er det som er
317viktig å forkynne. Og i lys av det så tror jeg det er viktig å e.. forkynne at det er mulig å gå
318fortapt. Nettopp fordi Gud har nevnt det. Så ja, jeg tror det, men jeg tror det er mulig å
319overdrive den tiden man bruker på bekostning av andre ting som står i bibelen. Det er fullt
320mulig. Hvert eneste møte, snakke om evigheten, og aldri..hvis du setter det på spissen da, og
321aldri ting som er relevant for dette livet.

322Intervjuer: *Er det noe du vil legge til før vi avslutter ?*

323Jeg ser en enorm forskjell på.... det kristne budskapet om frelse, og på religionenes budskap
324om frelse. For det er et slags frelsesbudskap i alle religioner tror jeg. Selv om det er mye
325likheter i moralske – ikke, alt er ikke likt, men det er en god del likheter i den moralske
326tankegangen. Så er det ingen likheter i frelsesbudskapet. For der er det bare motsetning
327mellom Bibelens evangelium og alle de andre religionene. I det at, em.... em... Bibelen sier at
328Gud elsker oss. Det er ikke et budskap som jeg, jeg tror fins i noen religioner altså. Hinduistene
329har jo tusenvis av guder, og det er aldri noe sånn at de gudene, de elsker deg så veldig! Det er
330liksom ikke noe tema. Og så har du det atte, fordi han elsket oss ville han befri oss fra
331konsekvensen av syndefallet. Og dermed så kom han ned akkurat som en god far som vil løfte
332barna sine opp, mens religionene sier at du må gjøre sånn så mange ganger om dagen, og
333vende seg hit og dit og og gjøre ting for å oppnå at Gud skal begynne å synes at de er litt ålreit.
334Og dermed utrolig forskjell på det. Jeg tror det er sånn at Gud er en far, og at han har barn. Og
335jeg har sjøl barn, og vet at uansett hvordan de oppfører seg, så slutter ikke jeg å elske dem. Og
336det vet de. Betingelsesløst, rett og slett. Og det er det jeg vil på en måte understreke som det
337viktigste av alt sammen: Jeg tror det er det som er fakta, at Gud elsker absolutt alle mennesker
338og at han gjerne vil bli en del av alle menneskers liv og komme inn og få gjort gode ting og
339forandre på – snu motløshet til glede og smerte til – ja, til velsignelse og fattigdom til
340velsignelse og, men at hans muligheter er litt begrensa – fordi vi må på alle måter slippe ham
341til, både individuelt og kollektivt. Så på samme måten som at barna mine – de er trygge på
342meg, de er trygge på at jeg hjelper dem når de er på feil vei, de er trygge på atte jeg, alt jeg gjør
343overfor dem er fordi jeg er glad i dem. Jeg savner de når de er borte – syns det er godt å være
344nær dem. Det er det som er gudsbildet mitt. Det er det viktigste av alt.

Respondent nr. 4

1 Intervjuer: *Kan du fortelle litt om bakgrunnen for kirketilhørigheten din?*

2 Jeg har vokst opp i på en måte et kristent hjem. Det har ikke vært noe sånn kjempekristent, men
3 det har vært sånn gå i kirken på julaften og unngå å... eller første juledag faktisk, og unngå å banne
4 liksom. Det har ikke vært noe sånn kjempegreier. Og så ble søsteren min med i e.. sånn ten-sing.
5 Min søster er fire år eldre enn meg, så da hadde de veldig godt samhold der da. Så da endte det
6 selvfølgelig med at jeg også ramla inn i det samme miljøet... da jeg var i e.. niende klasse. Det året
7 jeg skulle konfirmeres. Og etter det så har jeg bare.. jeg var der vel i åtte år eller noe sånt no blir
8 det vel? Og hadde det fantastisk, fikk masse gode venner og var med og deltok i menigheten da.
9 Men som med ten-sing, så var det på en måte ikke, det var ikke noen krav til å være kristen der,
10 men det var krav til gjensidig respekt da, for liksom troen og kirken og alt mulig sånn, men det
11 var jo ikke noe problem, de fleste var jo kristne der... eller.... fikk en føling på hvordan det var å
12 være kristen da. Om de ikke ble liksom hundre prosent kristne, så deltok de på en måte på
13 sånne kristne samlinger og... for det var så utrolig bra sosialt, det fungerte så utrolig bra. Og da
14 får du en veldig god sånn e.. du får en veldig positiv innstilling da, til hele hele miljøet. Og siden
15 det da er bygget på en tro da, så blir det bare kjempebra. Så det var sånn jeg liksom kom inn i
16 det da.

17 Det var jo startet av lokale menighetsarbeidere da. Så det var ikke noe sånn... jeg vet ikke om de
18 hadde noe statsstøtte, men klarte liksom å livnære seg da, på å kjøpe utstyr til koret da, også
19 leie ut dette utstyret til for eksempel revyer og sånne ting. Og det viste seg at vi hadde utrolig
20 bra økonomi etterhvert, vi kunne dra på en del turer og bare betale en liten andel selv da.
21 Så... det var utrolig bra.., godt drevet, god miljø og det var sånn jeg kom inn der da, og ble der.
22 Jeg er jo ikke noen sånn spesielt utøvende kristen. Jeg er ikke i kirken hver søndag eller no, ikke
23 sant.. Så jeg har ikke.. jeg har ikke... jeg føler liksom ikke at det er nødvendig for meg heller, for
24 det er ikke der... det er ikke der jeg liksom setter min kristne tro. Jeg har liksom pleid å dra i jula
25 og... sånn som familien min alltid har gjort da. Og da har jeg møtt en del venner som på en måte
26 alltid har gjort det samme og som har den samme innstillingen. Jeg føler at jeg liksom har funnet
27 min plass på banen da.

28 Da jeg var ferdig med videregående... e... så ble det på en måte litt mindre og mindre, og du følte
29 at du begynte å bli ganske gammel i miljøet da. Og da er det selvfølgelig noen hardhauser som
30 holder ut, men da følte jeg liksom at tiden var kommet for meg til å komme meg videre: nå skal
31 jeg liksom utvide min horisont og sånn. Så jeg er ikke en del av det miljøet nå lenger. Altså, jeg
32 kjenner jo noen der fortsatt, og jeg har venner fra den tiden som jeg har kontakt med, men de er
33 heller ikke en del av det kormiljøet lenger.

34 Men jeg føler meg alltid veldig velkommen. Nå, hvis jeg drar opp dit nå, så kjenner jeg jo alle
35 rundt meg i kirken og sånn, det er liksom åpne armer og hyggelig å se deg igjen, og hva gjør du
36 og... alt mulig sånt. Men det er jo på en måte bare en sånn slags sosial... det blir vel ikke helt
37 som en familie, men du kan kalle det en liten gruppe familie. Jeg føler det er en god følelse å
38 komme dit, det er litt sånn fristed, hvor du bare... du slipper å tenke på deg selv og... bare sitte og
39 høre hva andre har å si. Og e... så det er en sånn slags frihet da. Jeg kan jo bare dra i kirken en

40søndag hvis jeg skulle ha behov for det, men jeg føler ikke så ofte det behovet. Det er liksom ikke
41tradisjonen.

42Intervjuer: *I den grad du lever etter de ti bud, gjør du det fordi Gud har sagt det, eller fordi du
43mener det er bra?*

44Det er fordi jeg mener det er bra. I et menneskeperspektiv. Og det å kunne leve sammen og...
45altså du har jo det der... e... du skal elske Gud av hele ditt hjerte, og du skal ikke misbruke hans
46navn og sånn, det har jo ikke noe med det mellommenneskelig å gjøre, det er mere sånn
47personlig tro og.. Jeg vil ikke påstå at jeg er helt blank for banneord, men jeg prøver å unngå det.
48Ehm... men jeg mener liksom at stort sett det andre der det er egentlig menneskelige verdier
49som... e... de burde vi egentlig leve etter uansett enten vi er kristne eller om du tror på noe
50annet eller ikke tror på noe i det hele tatt. Tro er jo.. du kan kanskje kalle det kanskje en (uklart)
51på en måte. Og for et samfunn skal fungere, så må du på en måte nødt til å vise litt
52medmenneskelighet. Og det er.. e...alt viser jo det, vi jo jeg si da. At hvis du på en måte ikke
53klarer å oppføre deg, så går det dårlig liksom. Så..... et hvert samfunn er jo tuftet på en del
54verdier. Og det gjelder også trossamfunn. Men e.. hvem vet om det var Gud som sa de ordene
55først, eller om kanskje andre mennesker som gjorde det før han.

(....)

56Intervjuer: *Tror du Jesus stod oppfra de døde?*

57Ja. Det gjør jeg. Og det føler jeg er litt sånn grunnpilar i kristendommen da, at du må tro det, du
58må liksom tro at han døde for dine synder og at han var sterkere enn døden og at han stod opp
59igjen da. Så...så det tror jeg på.

60Intervjuer: *Tror du Jesus er den eneste veien til Gud?*

61Nei, det tror jeg ikke. Jeg tror alle har en vei til Gud. Hvilken vei de velger å bruke, det er på en
62måte... ja, det er jo opp til dem. Det går på tro – hvis du tror at Jesus er den veien du skal bruke,
63så gjør du det. Hvis du tror at bønn, bra karma, gode gjerninger tar deg dit, så gjør du det. Det...
64tiden vil jo vise om jeg tar feil.

65Intervjuer: *Tror du på et liv etter døden?*

66Hva er et liv? Jeg har på en måte ikke helt den troen på himmel og helvete. Jeg tror på en måte
67ikke at jeg får det noe dårligere eller verre... uansett hvordan jeg oppfører meg så tror jeg ikke at
68jeg får det noe dårligere eller verre når jeg dør. Hva som skjer når jeg dør, det er veldig vanskelig
69å si. Jeg liker jo veldig godt å leve! Jeg kan gjerne holde på med det en stund til, jeg kan godt
70gjøre det etter at jeg er død en gang og.

71Intervjuer: *Så du er mer opptatt av livet før døden enn etter?*

72Hvis det er det samme livet som er før og etter så er det jo litt sånn hipp som happ. Det hadde
73vært litt kult om du kom tilbake til en annen jord, men til mennesker som kjenner deg. Men vi
74kan jo prøve en annen teori da, at det blir en annen måte å leve på. Jeg tror det er noe. Jeg vet
75bare ikke hva. Jeg.....har vel vanskelig for å tro at du får liv, et vanlig liv. Jeg tror ikke du kommer
76til en himmel hvor det står engler rundt deg og hei og hå. Men da er jo spørsmålet: hva skal skje.
77Hvis du ikke skal leve, og hvis du ikke skal til himmelen, hva skjer da liksom? Kanskje du bare blir
78sittende i en sånn boks under jorda, og lure på hva du skal der? At det er fordømmelse til evig
79liv? Det er artig. Jeg håper det er no'. Jeg vet liksom ikke hva jeg skal tro. Det kan være noe jeg
80kanskje aldri hadde klart å forestille meg. Det er vel det jeg nesten må håpe på. Jeg har ikke klart
81å forestille meg hvor bra det er ennå i hvertfall. Som ikke er det jeg allerede har idag.

82Intervjuer: *Så det er ikke det som motiverer deg til å være snill og grei og hyggelig?*

83Nei, det går mye mer på selvfølelse faktisk. På menneskelige verdier. Jeg mener, bry deg om
84andre, vær medmenneskelig. Jeg mener bare det, det gir meg en bedre livskvalitet, og en bedre
85selvfølelse, og det gir andre en bedre livskvalitet fordi jeg hjelper dem. Så det, det har litt med
86troen å gjøre da.

87Intervjuer: *Hvordan ser det ut i himmelen?*

88Jeg håper det er en datamaskin der. Jeg hadde ikke klart meg uten en datamaskin. Så... nei, jeg
89vet ikke. Jeg håper at jeg kan snakke med andre mennesker. Fortelle historier, le og gråte og...
90lekesloss litt og... hehe.

91Intervjuer: *Hva tror du skal til for å komme dit da?*

92Jeg tror alle kommer dit. Jeg tror ikke det er noen sånn filtrering. Nei du er slem, nei du er snill,
93nei du er litt sånn på grensen liksom, men hvis du, ned på knærne og gi meg de ti bud så skal du
94få komme inn. Nei, jeg tror ikke det er sånn filtrering. Jeg tror bare...

95Intervjuer (avbryter): *Hitler da?*

96Hitler hadde sikkert noe godt i seg han og. Hvis det er sånn en skal tenke da. Men... hvorfor,
97hvorfor skal ikke han komme til himmelen? Hva er det som gjør at himmelen bare er for snille
98og greie? Nei, jeg tror at hvis jeg kommer dit etterpå - så kommer alle dit, jeg.

99Intervjuer: *Hva med helvete da?*

100Jeg tror ikke det er to ting da. Hvis det er et liv etter døden, er det ikke enten himmel eller et
101helvete. Bare et stort rom.

102Intervjuer: *Hva tenker du om misjon?*

103Det spørres litt. Jeg er veldig skeptisk... Altså, hvis jeg hører misjon, da tenker jeg på de som går
104rundt og mener at kristendom skal være det eneste.. jeg har for eksempel ikke noe til
105overs for Jehovas vitner. Ikke sånn hele gjengen. Men de som går rundt på dørene for å si at
106nå kommer dommedag og sånn. Jeg har ikke noe..jeg har ikke så veldig mye til overs for det da.
107Jeg synes det er litt morsomt å utfordre de. Jeg har...kan jo litt bibelhistorie, så jeg synes det er litt
108morsomt å si sånn jammen det står jo der og der og.. jeg tar meg tid. Jeg tar meg tid med
109selgere på telefonen også jeg. Men det er mer liksom for å vise hvor kristisk jeg er. Og, på en
110måte, si at her kommer du ingen vei. Men misjon kan være mye. Misjon kan være mye. Du har
111misjonsalliansen som sier vel at vi hjelper deg uansett. De sier at dette er Gudstro liksom, men
112du må ikke være troende for å få hjelp. Ehm... det er ...hva skal jeg si.. på kanten. Det er jo ..de
113gjør jo en god ting, og de sier jo ikke noe annet enn hva de tror, de sier ikke at du må tro, men
114at dette er Guds verk... Nei, det kommer egentlig fra pengene fra land som Norge og sånn som
115donerer og sånn. Nei jeg synes ikke så mye om misjon som sier at min tror er det eneste rette,
116troen min gjør alt det gode..det synes jeg ikke så mye om egentlig. Men det å hjelpe andre, det
117er bra. Bistand, rett og slett. Om det er fordi de tror på Allah eller Gud eller hva som helst, det
118er egentlig irrelevant. Det burde ikke være..det er.. det har ikke...det burde ikke være av
119interesse. Det viktigste er at bistanden kommer.

120Misjon har jo vært ganske brutalt til tider også. Og det er jo helt feil. Og om du ikke kommer i
121nærheten av det en gang, så er du på villspor. Men du kan jo også si at hvis jeg har lyst til å
122gjøre noe godt for deg, fordi jeg mener at troen min er kjempegod...så gjør jeg noe godt for
123deg, men det vanskelig, fordi jeg samtidig prøver å få deg til å tro noe. Det er jo på en måte en
124slags underbevisst diskusjon vi har, hvor jeg skal prøve å overbevise deg om noe.

125Jeg føler liksom at det er litt sånn rekruttering. Jeg vet ikke helt hvorfor de gjør det. Er målet
126liksom å bli så store som mulig?

(...)

127Du må jo gjerne si sånn: vi er de og de og driver med det og det, og vil du være med så heng
128på. Men...sånne mål om hvor mange ny man skal få med og sånn... jeg føler at det burde ikke
129være noe sånne mål. Og jeg føler det er jo det Jehovas vitner driver med.

(...)

130Intervjuer: *Hva betyr frelsesbegrepet for deg?*

131Hva du er frelst fra, det er jo det store spørsmålet. Hva skal jeg frelses til.

132Intervjuer: *Men tenker du på det ordet? Du sier at du er kristen, men tenker du på deg selv*

133*som frelst? Eller er det et ord du ikke forholder deg til?*

134Nei, jeg forholder meg ikke til det. Men jeg syns det er deilig å få velsignelse. Den følelsen av
135det er en aksept da, å motta Herrens velsignelse, å motta Herrens aksept på en måte. Det er
136liksom, du føler liksom at du er på innsiden da, for å si det sånn. Er en del av gjengen, kan du si.
137Men frelst, nei..det.. Jeg vet bare ikke hva jeg skulle vært frelst fra, jeg har det veldig bra jeg.

138Intervjuer: *Hva med fortapelsesbegrepet da?*

139Det er, altså, å være fortapt, det vil jeg si er å ikke føle tilhørighet. Da er du fortapt. Men jeg har
140et hjemsted som jeg føler tilhørighet til, jeg har et hus hvor jeg bor som jeg føler tilhørighet til,
141jeg føler at jeg tilhører jobben, at jeg tilhører menigheten, jeg tilhører det landet her. Nei, er du
142fortapt, da føler du at du ikke hører til noe som helst sted. Og da kan på en måte, et
143trossamfunn være et fint sted å komme seg inn, fordi der er det mange som tar deg imot, og du
144føler litt tilhørighet, men jeg tror fortsatt ikke du blir frelst fordi du tror, du blir frelst fordi du
145har møtt en del mennesker som bryr seg da. Om deg. Og de har kanskje en... syns kanskje det
146er greit å gå rundt og tro på et eller annet. Men, men e... hverfall der som jeg har hørt til har
147jeg blitt tatt imot med åpne armer, og sagt: bare kom inn og slapp av liksom, og tro hva du vil.

148Intervjuer: *Hvorfor er det viktig og riktig for deg å være kristen?*

149Det er mye det å tro at det er noe da. Det er en god følelse å tenke atte...atte det er noe annet.
150Men jeg liker...samtidig så liker jeg ikke å tro at det er noen som har kontroll over meg. Jeg liker
151å tro at jeg er et fritt menneske med egne tanker, frie tanker. Å tro at det er noe som du kan
152lene deg litt på da, det er..det er..ja. Tilhørighet.

Respondent nr. 5

1Intervjuer: *Kan du fortelle litt om bakgrunnen din?*

2Som sekstenåring er det vel da at jeg blei det vi kaller personlig kristen, eller hva du nå vil legge i
3det ordet. Jeg har ikke vokst opp med kristne foreldre, og har ingen kristen familie rundt meg nå
4heller, sånn nær – annet enn barna mine. Ehm...men e..men som sekstenåring begynte jeg i
5ungdomsmusikken uti Bamble, og blei godt tatt i mot og følte at det gav noe som ikke jeg hadde .

6Det var noe der som e..en kjærlighet, et eller annet som jeg lengta etter, og som jeg fant der. Jeg
7kom i kontakt med miljøet gjennom venninner og sånn, som gikk der, og som var kristne fra før av,
8og som dro meg med og som på en måte hadde det sånn helt fra barnsben av da. Så ble jeg der,
9og så var jeg borte en periode, traff mannen min og fikk barn og sånn. (...). Etterhvert fikk jeg
10behov for å gjøre noe med livet mitt. Jeg begynte på lærerskolen. Og så balla det litt på seg da,
11siden jeg ikke klarte norsk og matematikk, så blei det KRL mellomfag, og så seinere da en master
12i kristendom. Så der er jeg nå. Med en master, og en jobb i kirken. Ja.(...) Ellers så har jeg har
13mye undervisning i kirken. Med konfirmanter og også barnarbeid, og voksenarbeid som jeg har
14ansvaret for undervisningen da. I den stillingen jeg har. (...)

15Jeg kom fra, jeg er døpt, konfirmert og via i den norske kirken, også gikk jeg til frikirken i '99.
16E..og var i frikirken ee fram til jeg da ble ansatt i statskirken, for da må du gå over, da må du
17være medlem.

18Intervjuer: *Hvorfor bytta du til frikirken?*

19Jeg fikk venner der. Også begynte jeg å kjøre motorsykkel (latter)... og da blei jeg invitert med på
20et sånt alpha-kurs. Så da tenkte jeg at det hadde jo vært litt ålreit, og liksom begynt å lese litt i
21Bibelen igjen og komme seg liksom litt på rett spor igjen.... etter noen års sånn
22skapkristenperiode. Og da ble jeg spurt etterhvert om jeg hadde lyst til å være forbeder og...
23Frikirken, på en måte, inkluderte meg på en naturlig måte uten at jeg hadde spurt om å få bli
24inkludert. Så de, på en måte, bare så på meg som en del av de...e..på en sånn måte som jeg syns
25var veldig ålreit da. (...)

26Den lutherske frikirken og statskirken står jo veldig nær hverandre, den største forskjellen, som
27jeg bruker å si, er at det er ikke Trond Giske som er sjefen, i frikirken, det er bare statskirken
28(latter). Eller så...det er jo en luthersk frikirke, og det er en luthersk statskirke, så trosgrunnlaget
29er likt.

30Intervjuer: *I den grad du er opptatt av å følge de ti bud, er det fordi Gud har sagt det, eller
31fordi du mener det er rett?*

32Begge deler på en måte. Fordi Gud har sagt at det er sånn, så ...så har han en makt og det er på
33en måte han som styrer livet mitt fordi jeg har sagt ja til å følge de budene han har sagt.
34Samtidig så er det jo på en måte sånn...det faller naturlig da. Men det betyr ikke at en ikke går
35på tryne av og til. Og det tenker jeg, det er ganske viktig å ha med seg da. At de ti bud, e...for å si
36det sånn da, 3. mosebok, som er bare lov, e..kan være vanskelig å følge de. Og man går på tryne i

37forhold til de. Men samtidig så har du en tilgivende Gud. Som tilgir deg. I hvertfall hvis du angrer.
38Det er verre hvis en ikke angrer da. Det er jo en annen sak. Men veldig mange angrer jo. Hvis en
39har gjort en ting som... i hvertfall har såra andre mennesker.

40Men du kan jo ta et sånt bud som at du skal ikke bryte ekteskapet. For mange tenker jo på det
41som at du ikke skal være utro med noen. For eksempel. Eller at ikke du skal bli skilt. Men e.. de
42gjør jo ikke det. Ja, du skal selvfølgelig prøve å leve et ekteskap i gode rammer og det skaper
43gode oppvekstvilkår for barn og sånn. Men hvis det innebærer at du blir gørrbanka dag ut og dag
44inn...eller at kvinnen bruker psykisk, kanskje ikke fysisk, men psykisk vold overfor sin ektemann
45dag ut og dag inn, så er det like mye et brudd på ekteskapsbudet. Sånn at du faktisk går på
46trynet i et ekteskap og blir skilt. Jeg tenker at vi må ikke henge oss så opp i budene sånn at den
47setningen står der, så da er det sånn det er. Det er som når vi snakker med ungdom for
48eksempel, hva er det å stjele? Er det bare å naske på butikken? Eller er det når du tar og rapper
49mobiltelefonen til vennen din og leser meldingene? Og forteller det videre. Eller leser dagboka
50til venninna di, også forteller du andre hva som står der. Vi må tørre å fortolke litt, uten at det
51betyr at det mister sin autoritet da. Tenker jeg. Og derfor så tenker jeg det at når Gud har sagt
52noe, så er det skrivd på en måte ned, også tenker jeg det at de gamleste bøkene her er jo da to
53og et halvt...tre...firetusen år gamle eller noe sånt. Så det har noe med at det er lov å bruke hue.
54Og det trur jeg er viktig. Å måle det mot dagens samfunn. Vi er nødt til det altså, det er viktig.
55Og det er klart, noen etiske normer som samfunnet sier er greit, sier bibelen at ikke er greit.
56Noen velger da å stryke de fra Bibelen, og sier da at siden samfunnet sier det er greit, så syns vi
57det er greit. Jeg kan ikke gjøre det. Mens andre innenfor kirken, syns at det er greit å gjøre det.
58Og det tror jeg også vi skal stå og leve med. Side ved side. For det er ikke jeg som skal forsvare
59demmes holdning overfor Gud, den dagen, på en måte, dommen kommer. Da skal jeg kun
60forsvare meg selv. Og mine handlinger. Kan godt hende jeg tar feil, men..

61Intervjuer: *Eksempler?*

62Ja. De store uenighetene har jo på seksti, femti-seksti-syttitallet var det jo kvinnelig prester.
63Eee... hvor jeg sier at skal man være så rigid i tolkningen, som mange da var, eee..og noen faktisk
64fortsatt er, så kan heller ikke kvinner være lærere i den norske skole. For det er nemlig det
65Paulus sier i den ene verset, at en kvinne skal ikke være lærer, står det. Ikke prest, det står faktisk
66lærer. Og det er det de har brukt da som et argument for at kvinner ikke skal bli prest, men det
67er jo faktisk ikke det teksten handler om. Eee... og da er vi inne på tolkning igjen. Ikke sant? Men
68jeg tenker at hvis du skal være så rigid i din uttalelse, så må du si det verset sier, at en kvinne
69ikke skal være lærer, punktum. Når det gjelder homofili, så er det et helt annet spørsmål. Fordi
70de tekstene er helt annerledes. Tekstene Paulus bruker om homofili, snakker om straff. Og
71Romerbrevet sier faktisk, at å leve i homofilt samliv, er en straff fra Gud. Og ikke en gave fra Gud.
72Men det er Paulus tolkning av det. Og det skal vi være klar over. Det betyr ikke at jeg syns det er
73greit å leve i et homofilt samliv, for det syns jeg ikke. Og det, min begrunnelse ligger i skapelsen.
74Og faktisk det oppdraget Gud gav oss ved skapelsen, det at vi skal legge jorden under oss og bli
75mange. Noe du ikke kan oppfylle ved et homofilt samboerskap. Mens e..og det er vel kanskje de
76to mest kontroversielle tinga vi har hatt og har i kirken. Kvinnelige prester er det ikke fullt så mye

77av ennå, i statskirken, men faktisk i frikirken. Jeg var med og telte gjennom kvinnelige
78ordinasjoner i frikirken, og er blitt ordinert i frikirken, men den kampen var jeg med på.

(...)

79Men jeg tenker at det viktigste vi gjør er å kunne stå side om side, og akseptere at noen har en
80annen mening. For det er faktisk ikke jeg som skal forsvare andres mening den dagen. Men jeg
81må også få lov til å ytre min mening, uten at jeg skal bli stempla som mørkemann. For det syns
82jeg er veldig dumt. At du fordømmer. Jeg satt en gang og diskuterte med medstudenter på
83lærerskolen engang. Og da sa en person til meg, som var homofil, at jeg var dømmende, mens
84de andre som satt der, som hadde samme mening som meg, men som ikke sa at de var kristne,
85de hadde bare en mening. Mens jeg, fordi jeg var kristen, og sto fram med det, så var jeg
86dømmende. Og det syns jeg var veldig sårende, for da tenkte jeg – hvorfor er det riktig, hvis jeg
87hadde latt være å si at jeg var kristen da, så hadde jeg bare hatt en mening. Da hadde vært greit
88liksom. Og da tenker jeg det atte da er jo de like dømmende som meg. Ja.

89Intervjuer: *Tror du Jesus stod opp fra de døde?*

90Det er jeg overbevist om. Og det viser faktisk første påskedag oss helt konkret ute i naturen –
91hvis du tar en tur ut og ser på soloppgang første påskedag, eller hører fuglene synge, på første
92påskedag, så ta og legg merke til det, så skal du høre. Det er helt spesielt. Jeg har ledd av mange
93som har sagt det til meg. Men det er blant annet mange som reiser ut til... ut til Mølen. For å se
94soloppgangen første påskedag. Og da får du se sola danser oppover på himmelen. De sier det,
95det er helt spesielt Jeg har ikke gjort det ennå, men de sier det, det er helt spesielt. Men det jeg
96gjorde, det er veldig stille der jeg bor, og særlig på en første påskedags morgen, så lukket jeg opp
97vinduet på soverommet, og så lytta jeg. Og jeg har vel aldri hørt så sterk fuglesang. På morgenen
98før. Som nettopp første påskedag. Det var litt spesielt.

99Intervjuer: *Har du prøvd å høre flere dager da?*

100(Latter) Ja, det var det jeg måtte vet du. Jeg måtte jo høre flere dager, ikke sant. Jeg kunne jo
101ikke bare høre den ene dagen, jeg måtte høre flere dager for å kunne høre forskjell. Så jeg
102brukte hele den påskeuka, en stille uke...for å høre. Det var faktisk forskjell. Og det syns jeg var
103litt sånn..hehe.Så kanskje det stemmer da..dette herre..disse herre...så jeg tenker atte å ja ja,
104vel vel, ikke ta helt av nå da, det er greit at Jesus stod opp, men det får da være måte på lissom
105(latter). Men det var faktisk forskjell.

106Intervjuer: *Tror du Jesus er den eneste veien til Gud?*

107Ja, det tror jeg. Fordi han sier det selv. Han sier jeg er veien, sannheten og livet. Ingen kommer
108til faderen uten ved meg, sier han. Så det er jeg overbevist om er sant.

109Intervjuer: *Så du tror ikke at andre religioner kan finne sine veier til Gud?*

110Det kan godt hende, men ikke til den guden jeg tror på. Og det vil si at er du hinduist, så har du
111 34000 guder.. å velge mellom. Så da har du et lite problem, tenker jeg da. Det er mye mer
112praktisk å forholde seg til én. Så det blir jo ikke det samme. Når Jesus sier det han sier, så blir
113det jo sånn. Så på en måte ikke... Det er som jeg sier, du kan ikke stryke ut av Bibelen det som
114ikke passer helt inn i samfunnet.

115Intervjuer: *Men er det ikke de samme fenomenene vi er opptatt av, bare at vi kaller det
116forskjellige ting? At språket og konstruksjonene våre på en måte blir stående litt i veien?*

117Jeg kan ta en fortelling som sier noe om forskjellen. Det var Jesus, Buddha og Allah, de gikkforbi
118en brønn. Først kom Allah. Så kikka han ned i brønnen, og nede i brønnen satt det et
119menneske. Og så sa han, du får klatre opp så langt du kan. Så kan jeg prøve om jeg kan nå deg.
120Også kommer Buddha, og kikker nedi brønnen, og så sier'n: du får prøve klatre opp så langt du
121kan, så får jeg prøve om jeg får tak i deg så jeg kan dra deg opp. Og så kommer Jesus. Så sier'n:
122bare sitt du, så skal jeg hente et tau, så skal jeg ta deg opp. Og det sier ganske mye om
123forskjellen. For de fleste religioner handler om hva du gjør som menneske, og hvilke handlinger
124du gjør for å komme til Gud. Mens kristendommen handler om Guds kjærlighet til deg som
125menneske. En aksept av deg som menneske, uavhengig av dine handlinger. Men det er vel der
126pietismen har bomma litt da. Fordi de var så veldig opphengt i handlinger. Du måtte ikke gå på
127fest, du måtte ikke røyke, du måtte ikke danse, du måtte ikke strikke på en søndag, altså alle
128disse handlingene da, de blei så feil!

(...)

129Til syvende og sist så handler fortellingen om at Jesus er en som tar i mot deg uavhengig av
130 dine handlinger. Altså kan en morder komme til himmelen? Ja, han kan det. Hvis han angrer
131sine synder og ber om tilgivelse. Hadde du vært buddhist, så hadde det ikke gått. Og er du
132muslim, så går det heller ikke. For da er straffen din død. Punktum. Det er den store forskjellen.
133Tar du livet av noen som muslim, da blir du jo drept. Da er dødsstraff en automatisk...altså sånn
134er det bare.

(...)

135Intervjuer: *Tror du på et liv etter døden?*

136Ja. det er e... evigheten tror jeg helt klart på, at det fins et liv etter døden, men hvordan det er
137og hva det vil bringe, og hva det betyr, det vet jeg ingen ting om. Og det vil jeg heller aldri få
138noe svar på. Men jeg tror det finnes et liv etter døden ja.

139Intervjuer: *Hvordan tror du det ser ut i himmelen?*

140Det er jo ganske gøy å fantasere om da. Eeee, det er en fortelling som handler om et lite hus i
141skogen som er vanskelig å se, fordi fargene går i ett med naturen. Men om kvelden, når lysene
142kommer på, da ser man huset. Og huset er i to etasjer, og i annen etasje er det et soverom til
143hver og en som kommer, og det ene rommet, det har navnet mitt på døra. Det er en
144barnefortelling som jeg bruker ofte når jeg forteller om hvordan man kan fantasere om
145hvordan himmelen er. Den er i en bok som jeg har brukt en del når jeg har jobba i
146søndagsskolen. Ellers så står det jo en del i Johannes' Åpenbaring om gater av gull og sånne
147ting, og det finnes en vits om en som til himmelen trillende på en trillebår med gullbarrer, og
148St. Peter spør hvorfor han har så mye brostein med seg. For det er jo nok av det der
149oppe...eee...men jeg vet ikke åssen det blir, men jeg tenker at det blir fantastisk flott, eee..og
150det står også at det ikke blir noe mere gråt, noe mere sorg, så ergo skal jeg heller ikke savne
151noen som jeg kanskje er veldig glad i her, men som kanskje ikke blir med. Og det er jo også en
152greie da, at sorgen hører denne verden til, men ikke den neste.

153Intervjuer: *Men himmelen er et konkret sted som du skal til?*

154Ja, altså, men så er det mange som tenker det atte det er der, himmelen ligger der oppe, men
155det står det jo ikke i Bibelen, for der står det at han skaper en ny himmel og en ny jord. Og det
156betyr jo atte kanskje himmelen er denne jord i en ny skapelse. (...) Men det var en som sa til
157vårs når vi var på et kurs en gang, at: når vi kommer til himmelen, tror dere at vi skal sveve der
158opp sammen med de andre planetene? Det, det, det må dere gjerne gjøre, men det har ikke
159jeg tenkt, sa'n, for jeg har tenkt å være her på jorda. For det er det det står i Bibelen at det er...
160himmelen er ee den nye himmel og den nye jord, altså det er den nye jorda som Gud skaper. I
161Joh. Åp 21, der står det om det.

162Intervjuer: *Hva tror du skal til for å komme dit da?*

163Tro. Det å tro på Gud. Det å tro at det er han som har skapt himmel og jord og som har skapt
164deg som et unikt individ, e... er det som skal til... faktisk. Og det er det eneste som skal til også.

165Intervjuer: *Må man bekjenne sin tro da? Eller?*

166Eee, Paulus sier at vi skal bekjenne. Men det er Paulus. Og ikke Jesus. Jesus sier ingenting om at
167det betyr noe i praksis at du sier helt konkret at «jeg tror» til noen. (...) Jeg kan ikke si at et
168menneske som ikke bekjenner sin tro med munnen sin, høyt så noen hører det, ikke kommer til
169himmelen. Men det jeg kan si er at mennesker som bekjenner at Gud ikke finnes, ikke kommer
170til himmelen. Fordi han forneker Guds eksistens. Så det betyr jo at da har du jo ikke noe behov
171av å komme dit heller.

(...)

172 Jesus sier blant annet det i Joh 3.16 om at en ikke skal gå fortapt. Det handler om de
173 menneskene som ikke ønsker himmelen. Og det tror jeg vi i kirken, i generasjoner har vrent
174 på. Også har vi sagt at alle de som er mordere eller begår grusomme handlinger ikke kommer
175 til himmelen. Og da blir jeg provosert! Selv om jeg ikke er for homofilt samboerskap og
176 sånne ting, når folk sier at du ikke kommer til himmelen når du gjør den handlingen, så tenker
177 jeg: Med hvilken makt kan du si noe sånt? Det har du ingen grunnlag for, for det står i Bibelen
178 at den som forneker Gud ikke kommer til himmelen, eller den som spotter den hellige ånd
179 kommer ikke til himmelen står det. Eller skal ikke arve Guds rike. Det står ikke noe om at de
180 andre ikke kommer til himmelen – eller skal arve Guds rike – og da kan jo ikke jeg heller si noe
181 om det, selv om jeg mener at handlingen er helt feil utifra helt andre ting. Men det er noe med
182 at vi må jo stikke fingeren i jorda da, og lese boka og se: hva er det det faktisk står her? Hva er
183 det en har rett til å si, og rett til å ikke si?

(...)

184 En annen ting er jo det bildet vi gir av fortapelse. Hva er egentlig fortapelse? For det er jo noe
185 annet og. Altså jeg kan ikke si at til deg at venninna di kommer til å gå fortapt selv om hun
186 ikke tror på Gud, for det vet ikke jeg noe om. Ikke du heller. Vi vet ikke hva som skjer på
187 dødsleiet, for eksempel. Bibelen sier at den som kommer i tolvte time får like stor lønn som
188 den som kommer iførste. Vi kan ikke gjøre noe med det. Sånn er det bare. Men det er
189 forferdelig virent for oss mennesker å akseptere at det er sånn.

190 Intervjuer: *Er begrepene himmel og helvete for deg utlukkende knytta til livet etter døden?*

191 Ja, det er knytta til et liv etter døden. Og jeg tenker at det er knytta til den religionen man tror
192 på. Og jeg kan ikke verken dømme eller bedømme mennesker som ønsker noe annet, men
193 Jesus sier at han er veien, sannheten og livet, og det er det jeg har sagt og det står jeg på. Men
194 de velger noe annet, og jeg kan jo ikke gjøre noe med det. Altså, en buddist er jo et godt
195 menneske. Det går fint å være buddhist og tro på Jesus, buddhisme er vel mer en filosofi
196 enn en religion. Jeg syns – det er jo dumt å kalle det en religion jeg da, fordi det går an å tro på
197 Jesus og være buddhist liksom. Buddha sier jo selv at han er ingen gud. Hvorfor gjør vi'n til en
198 gud da? Jeg kan ikke gjøre meg til dommer over de menneskene jeg.

199 Intervjuer: *Men du tenker likevel overfor de menneskene at du har noe som ikke de har?*

200 Ja, jeg gjør det. Og jeg skulle jo ønske at de hadde det jeg har på en måte. Altså ...eee... og
201 kanskje de ser det eller kanskje de ikke ser det, men på en måte så, så, så aksepterer jeg på en
202 måte da at de går i fortapelsen med lukka øyne fordi de ikke ser det...eee... men jeg tenker at
203 jeg kan gi de og fortelle de om det jeg har, og hvorfor det betyr så mye for meg, men de må
204 selv ta et standpunkt til det. Jeg kan'ke prakke det på de på noen annen måte enn å fortelle hva
205 min historie er. Og jeg tenker hva er det jeg da, i den stillingen jeg har i kirken, kan hjelpe
206 mennesker med? Jo, jeg kan fortelle min trosfortelling til de. Jeg kan lese bibelfortellinger til de,
207 jeg kan hjelpe de med å forstå bibelfortellingene – hvis de ønsker det. Men da tenker jeg: hvis
208 de ønsker de. For jeg tenker at voksne mennesker kan tenke sjøl. Og det kan faktisk

209konfirmanter og fjortenåringer også. Jeg kan lese en tekst fra nytestamentet, en fortelling fra
210Jesus sitt liv, og de kan på en måte tenke sjæl. Men jeg kan fortelle litt om mitt liv i forhold til
211den teksten. Som kan føre de på vei til å begynne å reflektere sjøl. (...) Det er til syvende og sist
212de sjøl som må ta både et standpunkt og et valg i forhold til disse tinga der. Det er mye lettere å
213forholde seg til sånn som broren min foreksempel, som sier det at: jeg går fortapt. Fordi jeg har
214valgt det. Men han gidder ikke å leve sånn atte..at han blir frelst. Det fullt alvor. ja. Og da tenker
215jeg, ok, greit, jeg kan jo ikke hjelpe deg med det. Altså, det blir jo ditt valg. Men han har lest
216Bibelen så mye, at han skjønner at: hvis ikke jeg skjerper meg eller gjør ting annerledes eller
217oppfører meg på en annen måte, så velger jeg det. På en måte. Men han velger det etter
218handlinger da. Så den dagen han dør, så vet jeg jo ikke helt hva som skjer allikevel. For det kan
219jo være at troen der er mer enn nok. Ikke sant. Men tilsyvende og sist så handler det om, for
220meg som jobber i kirken, så handler det om: er det jeg som skal dømme menneskene eller
221ikke? Det tror jeg er kjempeviktig at jeg bestemmer meg for at ikke jeg skal gjøre. For det er
222faktisk ikke min jobb. Men mitt ønske er at alle mennesker skal se frelsen, og komme til
223himmelen. Eller hva det nå er vi havner i... i det evige liv.

224Intervjuer: *Er det viktig å drive med misjon?*

225Ja, men det må foregå på en måte som gjør at mennesker ikke blir behandla nedverdiggende.
226For jeg er ikke stolt av misjon som verken den norske kirke eller misjonorganisasjoner i Norge
227har... Det har vært en katastrofe....i mange henseende...for å være helt ærlig. Så misjon, ja,
228men, når du kommer inn i en fremmed kultur, så må du ta hensyn til det. Og...heldigvis så har
229det jo blitt endra veldig på det da. E.. sånn at det, de er jo mye flinkere på de tinga nå. Og det
230er jo... Den norske kirke skal ikke, eller kirken i seg sjøl skal ikke være stolt av misjonshistorien
231sin – på mange måter. Det er mange som har blitt skremt til Jesus der altså. Eller ikke bare
232skremt, men de har blitt fantejaga te'n. Mensånn er det heldigvis ikke lenger. Jeg har jo vært
233med kirkens nødhjelp sjøl i høst, til Brasil, og kikka på prosjekter der, og jeg må jo si at når
234bistanden nå er sånn at du hjelper noen som du ser faktisk ikke bare hjelper den ene bonden
235som fikk en vannsisterne, men det hjelper da en hel haug med andre bønder i tillegg. Og det
236hjelper faktisk hele befolkningen i Brasil etterhvert. Så da tenker jeg at nå er vi inne på rett
237spor. Nå er vi veldig inne på rett spor. Og misjon handler om å vaske andre manns føtter altså.
238Det handler ikke om å si atte hvis du gjør sånn så skal jeg gjøre sånn. Jeg tenker at misjon
239handler vel så mye om handler vel så mye om å gi de noe de har behov for, uten å forlange noe
240tilbake, som å stå og forklare bibeltekster for de. Tenker jeg. Men man kan fortelle hvorfor man
241gir denne håndsrekningen. (...) Det tror jeg blir mer riktig. Da blir troen mer troverdig. Og det
242er vel da kanskje det kirken har slitt med og, at troen skal være troverdig. Altså: ja det står de
243og prater om i kjerka, men har'ru sett'n på en lørdagskveld på pub'en? Ikke sant?(latter) Så
244troen din må være troverdig, og det du står for må være troverdig, du må ha det med deg alle
245dager, overalt i det du gjør. Alt må du gjøre på en sånn måte at du kan faktisk si at du har Jesus
246også med deg. Og det tenker jeg...da skaper du troverdighet.

247Intervjuer: *Hva tenker du om helvete da?*

248Altså Bibelen sier at det er gråt og flammer og masse sånn, men jeg, jeg tenker at det er i
249hvertfall det stedet der Gud ikke er. Og jeg velger at det er det det er. Deter fravær av det gode,
250der det onde får lov til å florere.

251Intervjuer: *Hva med alle disse menneskene som er gode, men som ikke tror på Gud, blir de
252fratatt sin godhet de da?*

253De må vel nesten bli det. Det må ihvertfall være e..da blir det annerledes da, enn kanskje det
254de ønska. Men jeg tenker altså at det er ikke sikkert at de kommer i fortapelsen. For det står
255nemlig at du faktisk må si at du vil dit. Så det.. bibelen sier noe om at du e..du skal
256bekjenne din tro og bli frelst. Men det sier også noe om at du må frasi deg troen for å bli
257fortapt. Også tenker jeg: er det det de gjør?

258Intervjuer: *Men er ikke Gud og kjærlighet det samme? Det står jo at Gud er kjærlighet og at
259den som kjenner kjærligheten kjenner Gud? Har de ikke da like mye av Gud i seg, selv om de
260ikke kaller det det?*

261..hvorpå de sier at nei, jeg tror ikke på Gud. Og Gud er ikke noe for meg. Så det stemmer ikke
262overens for de. Altså, for de så er ikke Gud kjærlighet. For Gud fins ikke. For de så er Gud bare
263en..det er noe som ikke eksisterer. Mens kjærlighet derimot, er et menneskelig fenomen. For
264de menneskene da. Det er vi som sier at den kjærligheten er Gud. Vi som tror at det fins en
265Gud. Det står at Gud er kjærlighet, men da er det jeg, fordi jeg tror at det fins en Gud, som sier
266at Gud er kjærlighet. Men hvis du som menneske sier at det finns ingen Gud, så så kan ikke du..
267jeg kan godt si at jeg ser at Gud er i deg, for du har kjærlige handlinger. Men de sier at: nei, det
268fins ingen Gud, mine handlinger er menneskelige. For meg så er det sånn, men ikke for
269vedkommende, det mennesket som på en måte fornekter. Og jeg tenker at da er det din greie.
270Og på en måte så står det vel at...altså det står at de som fornekter Gud, eller spotter den
271hellige ånd, skal ikke arve Guds rike. Men det står svært lite om de som på en måte ikke tror da,
272eller tenker på Gud i det hele tatt.

273Intervjuer: *Men hva er Gud? Hva tilber du når du tilber Gud?*

274Altså, for meg så er det å tilbe Gud å kjenne på hans kjærlighet og ...og alt dette her. Det
275handler om e...ting som skjer i mitt liv, som er gode... E...når jeg har det bra, så tenker jeg at:
276nå er Gud her midt i alt dette bra. Han hjelper meg, han er med meg, han tar vare på meg, han
277handler gjennom mennesker jeg er glad i. Altså, som jeg sier, Gud handler mye gjennom
278mannen min, uten at mannen min tenker at det er det som skjer. Men for meg så...så ser jeg
280det sånn. Han ser det kanskje helt annerledes..... Men det handler om at jeg kan legge Gud i
281ting. Mens et menneske som sier at Gud ikke fins, gjør ikke det. Og kan jeg da legge det
282mennesket noe det ikke vil ha. Og derfor så tenker jeg det at ja, etter mitt syn, etter hva jeg

283tror på, kan det nok tenkes at det mennesket går fortaapt. Men - det betyr ikke at det er et
284dårlig menneske. For det, ikke sant, for det..det er jo det vi ofte tenker da, at alle mennesker
285som går fortaapt er dårlige mennesker. Men de er jo ikke det.

286Intervjuer: *Så mange vil gå fortaapt selv om de er gode mennesker altså?*

287Ja, fordi de sier at det fins ingen Gud. Det fins ingen fortapelse. Jeg tror ikke på det. Jeg har ikke
288noe ønske om å tro på det. Og da kan ikke jeg på legge det mennesket å gjøre det. Men – det
289er svært få som tror det. Og som har den innstillinga faktisk. Og det tror jeg humanetisk
290forbund ikke har oppdaga. At det fins faktisk ikke et eneste samfunn i denne verden som ikke
291er bygd opp rundt en religion. Det tror jeg heller ikke de har oppdaga. Men det gjør det faktisk
292ikke. Det fins ikke et eneste samfunn i denna verden, som ikke er bygget opp rundt en eller
293annen form for religiøsitet. Så det religiøse mennesket er jo på en måte veldig sånn, det er der
294hele tida. Det overlever. Det gjør det. Men jeg er veldig provosert av folk som prøver å
295fordømme folk. Jeg har hatt venner som ikke har fått ryggmerke på Holy Riders fordi de var
296med i losjen, og var du med i losjen så kunne du ikke være kristen nok. Og jeg...NEEEI! Og jeg
297blei så irritert, så da tatoverte jeg Johannes 3.17 som jeg har her på armen i frustrasjon og
298irritasjon, og så meldte jeg meg ut av Holy Riders. For da ble jeg ordentlig sur. Med hvilken
299myndighet kan dere si at noen ikke er kristne nok.

300Intervjuer: *Frelse – nå har vi sikkert vært inne på det flere ganger, men hva vil frelse si?*

301Jesus sier at den som tror på meg, skal bli frelst. Frelse betyr, at du får en frihet som menneske.
302Altså frelse, ordet frelse, betyr frihet..ee....utifra.... ee... at før i tida så hadde de noen sånne
303derre klaver rundt halsen, som da blir tatt av. Det var frelse, hvis vi da går tilbake på det greske
304ordet. Så egentlig betyr ordet frelse, det betyr frihet. Og det betyr at du som menneske har en
305Gud med deg i livet, men du har frihet til å gjøre hva du vil, men ikke alt gangner. Det er litt lurt
306å tenke på. Du har som menneske full fri vilje fortsatt, selv om du sier: ja, jeg vil ha Jesus, eller
307Bibelen som rettesnor i mitt liv. Frelse betyr frihet til å være et fullt ut elsket og ønsket
308menneske av Gud.

309Intervjuer: *Så det har betydning i dette livet også, ikke bare etter døden?*

310Det har betydning fordi atte hvis du velger det, så velger du å se på deg selv og alle dine
311medmennesker som unike, verdifulle individer, skapt og ønsket av en Gud som ville ha deg,
312uavhengig av hva du egentlig... hva foreldrene dine sier, om at du skulle vært en flekk på
313lakenet eller no' sånt i steden, så er det faktisk en der som sier at: nei, du er påtenkt, du er
314forma, jeg kjente deg før du ble til i mors liv, altså, alt detta her som det å tro på Gud handler
315om. Det er frelse, og konsekvensen av frelse er et evig liv sammen med den skaperen som du
316tror på har skapt deg.

317Intervjuer: *Hva frelses man fra da?*

318Da frelses man fra et liv som sier at du er god nok hvis du gjør de handlingene, hvis du klarer
319å oppføre deg pent og.... ja, du er jo heldig da, hvis du har noen foreldre som er glad i deg, og
320har du ikke det så, shit happens, ikke sant. Du er ehm.....ee..... du har et menneskesyn som
321kanskje er annerledes, altså... det er ikke så farlig å ta abort, det er bare en geleklump liksom

322Intervjuer: *Og det er avhengig av frelse, mener du?*

323Ja, iallefall menneskesynet ditt... kan være... avhengig av frelse. Men, så har du sånn som de
324menneskene som bare er godhet, som kanskje har etiske og gode verdier i bønn...men jeg
325tenker, det er det du på en måte det du frelses fra da Den bundetheten og tvangheten. Også
326det at du får tilgivelse. En av, en som var leder for humanetisk forbund i England for mange,
327mange år siden, sa det at: det er kun én ting jeg misunner dere kristne sa'n, det er tilgivelsen.
328For jeg har ingen som kan tilgi meg. Veldig vesentlig del av et menneskes liv det å kunne bli
329tilgitt for ting. Og noen ganger så gjør man jo handlinger som kanskje ingen mennesker kan
330tilgi. Altså, jeg hadde jo noen bekjente av meg, den familien som mistet Camilla ute på
331Valleveien, 12 år gammel, ble kjørt ihjæl. Hvordan kan vi forvente at mamman der tilgir henne
332som kjørte den bilen? Det kan vi ikke forvente. (...)Men Gud kan tilgi ho. Det er ganske viktig å
333tenke på. For hu – selvfølgelig angrer ho handlingen sin – hu skulle aldri ønske hu hadde kjørt
334den bilen akkurat der og da. Det er jeg overbevist om at det mennesket gjør. Det er jo også
335fordi jeg har hørt hvordan hun sliter i etterkant.

336Intervjuer: *Men det var en ulykke?*

337Allikevel så angrer ho. Og har fått stor, hu er vel mere oppe på sykehuset enn... ja. Og jeg
338tenker at ho,...kan bli tilgitt av Gud. For Gud kan tilgi ho. Men kanskje ikke de menneskene
339som hun skulle ønske kunne tilgi. Og det er viktig i forhold til frelsen, eller det med å tilhøre
340Gud da.

341Intervjuer: *Men når man gjør handlinger som er ureflekterte eller onde, er det ikke da på sin
342plass at man bærer ansvaret for det man har gjort? Og ikke bare kan be Gud om tilgivelse, og
343så er det liksom greit?*

344Mm. Og det er viktig. Men jeg tenker, hvis du ser sånn som Varg Vikernes - han som brente x
345antall kirker, som når blir slippet ut. (...) Han har sona den dommen som menneskelige rammer
346setter. Men Gud kan godt ha tilgitt ham hvis han ønsker tilgivelse fra Gud. Det betyr ikke at du
347ikke skal ta ansvar for handlingen din. Og samma er det med ho som på en måte kom opp i en
348situasjon som var helt, ...puh... uten at at hun hadde helt kontroll på det, kan godt hende hun
349hadde kjørt for fort eller noe eller sånne ting, det vet ikke jeg. Men, men dommen kan faktisk
350bli at hun blir dømt for uaktsomt drap. Og det kan hende at samfunnet sier at: du blir dømt for

351uaktsomt drap, og så må hun sone den dommen. Men det betyr ikke at Gud ikke kan tilgi ho.
352Og det tror jeg er ganske viktig. En frelse og en tilgivelse fra Gud betyr ikke å frata deg ansvar
353for dine egne handlinger. For det er det ganske stor forskjell på. For noen tenker at da er det
354det det handler om, men det er det faktisk ikke. Du skal fortsatt gå gjennom rettsaken, du skal
355fortsatt stå for det du har gjort, du må fortsatt angre og gjøre opp for deg. I de menneskelige
356rammene som faktisk er satt.

357Intervjuer: *Ellers så blir det kanskje ikke så veldig rake mennesker ut av oss...*

358Nei. Og det blir jo helt feil. Og det... og Gud...Og som Gud har på en måte...hvis du da, for meg,
359tror på Gud, så har også Gud vært delaktig i hvordan samfunnet skal bli bygd opp sånn som det
360blir bygd opp Og det betyr at vi har et politi, vi har en lov. Lover og normer i samfunnet vi skal
362følge, og de må vi forholde oss til. For jeg tror da at Gud har en finger med i spillet når det
363gjelder stortingsvalg og dissa her tinga der, sånn atte de som er våre sjefer på en måte setter
364landets normer, ja de gjør det etter beste evne, og de skal vi følge. Også kan vi selvfølgelig
365protestere fordi vi syns noen av dem er dumme, og alt mulig sånne ting, men det er en annen
366diskusjon. Men jeg enker at lover og normer skal du følge, du blir ikke fritatt en straff fordi du
367får en tilgivelse av Gud. Men du kan få tilgivelse av Gud uavhengig av hva andre mennesker kan
368tilgi deg for.

369Intervjuer: *Sånn at en kan klare å tilgi seg selv..?*

370Nemlig. Og det er det som er, på en måte, hvis Gud klarer å tilgi meg, så kan jeg kanskje klare å
371tilgi meg selv, og jeg kan legge..og det har noe med... handler noe om å klare å legge en
372hendelse bak seg så en kan komme videre i livet. Og det er jo ofte derfor du kommer i
373konfliktrådet for eksempel, med ungdommer, det er for å snakke om det som har skjedd. Og så
374må du snakke med den som e.. har blitt forulempa, og så må man se, kan vi med samtaler få de
375som er forulempa til å kunne tilgi den personen for den handlingen som er skjedd. Vi vet at
376Gud tilgir, men noen ganger så kan det være den menneskelige tilgivelsen i tillegg som må til
377for at den siktede kan gå videre. Og det har vi foreksempel sett i drapssaker. Hvor man etter
378noen år kanskje i fengsel virkelig begynner å angre på det en har gjort. Eller sånn som med,
379med, med Nokas-ranet, hvor familien faktisk, til Klungland reiser og sier til drapsmannen: vi kan
380tilgi deg for den handlingen du har gjort. Hva gjør det med han, jo det gjør noe med han, og
381han kan reise seg, og så kan han legge handlingen bak seg.Så kan han kanskje leve videre, og
382endre mønster da, i forhold til hvordan han lever. Hvis ikke du reagerer, på en måte, positivt på
383det, tenker jeg, så må du jo være umenneskelig. Så..jeg tenker atte det må jo være helt
384fantastisk for den personen å på en måte få det besøket i fengslet. Og virkelig få den tilgivelsen.
385For tenk for et steg. Men det er ikke bare det at han kan gå videre, men..så er det, og det
386oppfordrer vi jo til da, også sånn for dem som er forulempa, at hvis du klarer å tilgi, så kan du
387faktisk legge hendelsen bak deg, og gå videre i livet. Hvis du ikke klarer å tilgi, så vil den
388hendelsen alltid og for all fremtid henge ved deg. Så tilgivelse handler om å legge en handling
389død, og gå videre. Og det tenker jeg, at det er veldig viktig altså.

390Intervjuer: *Det å være kristen, er det viktigst for dette livet eller livet etter døden?*

391Det er vel nok begge deler. For det er veldig viktig for det livet jeg lever nå. Men samtidig så er
392det den derre lengselen etter å kunne se Gud ansikt til ansikt. En gang. Eee..som ligger der da.
393Å kunne på en måte være der i den atmosfæren, i hans nærvær. Og skulle gjøre det til evig tid.

394Intervjuer: *Hva tror du motiverer deg mest da?*

395Mye motiverer meg nok her og nå. Fordi at jeg ønsker å være et ålreit menneske overfor andre.
396Ehm..ja

397Intervjuer: *Går det an å være litt kristen, eller er det enten eller?*

398Nei. Enten så er du kristen, eller så er du ikke kristen. Litt kristen eller mye kristen, det...såanne
399definisjoner som det er for meg helt tåpelig. Enten så tror du på Gud eller så tror du ikke på
400Gud.

401Interjuer: *Er det noen forskjell på det å være kristen og det å være frelst?*

402Nei, det går helt om hverandre for meg. Å være frelst er en konsekvens av å si ja til Jesus, på en
403måte, og da er du jo kristen. Og så atte...vi sier jo at Norge er et kristent land, men kan du kalle
404et land kristent? Det er jo et definisjonsspørsmål...tenker jeg, atte det er ikke kristent, det
405handler ikke noe om et personlig valg. Og hva landet gjør, det er jo helt uavhengig av det.

406Intervjuer: *Hva tror du den praktiske forskjellen er, på det å tro at livet har to utganger eller
407ikke? Hvordan påvirkes man av den 'trusselen' som fortapelse i livet etter døden på en måte
408er? Ville du levd annerledes hvis du ikke hadde det riset bak speilet?*

409Jeg vet ikke helt, for jeg vet ikke hva det skulle innebære å ikke ha det trusselen...på en måte.
410For meg så er en kirke som sier at fortapelsen ikke fins, en kirke som snakker usant. For hvis
411ikke fortapelsen fins, så vil det si at du stryker vi en del av det Jesus sier. Og det kan vi ikke
412gjøre. Jeg sier helt konkret at fortapelse fins. Eller så hadde jo ikke han blitt født. Og bibelen
413sier: For så høyt har Gud elsket verden at han gav sin sønn....for at hver dem som tror på ham
414ikke skal gå fortapt, står det. Men ha evig liv. Og hvis vi har en kirke som sier at fortapelsen ikke
415fins, da kan vi stryke det verset. Da er poenget med Jesus helt borte. Da er det jo ikke noen vits.

416Intervjuer: *Men fortapelsen kan vel også være relatert til tilstander i dette livet?*

417Det kan det sikkert, men det er ikke den fortapelsen Bibelen snakker om. Fortapelsen Bibelen
418snakker om, er en konsekvens av det livet, eller av den troen du har valgt eller ikke valgt. Og så
419er konsekvensen det som kommer i etterkant, altså det evige liv. Det kommer etter dommen.

420Så..så...og det tro jeg er ganske viktig, for veldig mange tenker at når jeg dør, så kommer jeg
421enten i fortapelsen eller til himmelen. Men forløpig har ikke Jesus kommet igjen, ergo har ikke
422dommen vært. Ergo så kommer alle mennesker til Gud først. For Gud skal dømme de. Og det
423betyr at inntil videre, så kommer alle som dør til Gud. Men på dommens dag, så sorterer han.
424Og da skal du stå til regnskap for det du har gjort. Ikke det andre har gjort, men det du har
425gjort. Og hvis du da, i ditt liv, har fornektet Gud, ved å si at Gud ikke fins, så går du i fortapelsen.
426Men det er først da. Fortapelsen er en del av det evige liv. Enten er du sammen med Gud til
427evig tid, eller så er du i...e..så er du i fortapelsen sammen med Lucifer og resten av gjengen 428som
Gud forkasta en gang. Til evig tid. Det er de to mulighetene.

Respondent nr. 6

1Intervjuer: *Vil du begynne med å fortelle litt om bakgrunnen for kirketilhørigheten din?*

2Jeg er nok vokst opp i en sånn helt alminnelig statskirke...e..menighet, statskirkesammenheng.
3E...hvor e.. e..min mor, hun er prestedatter, så vi fikk nok noe gjennom henne i min oppvekst,
4men det var ikke noe mer enn at vi gikk i kirken på julekvelden som alle andre gjorde, ikke sant,
5og at vi av og til ellers var med. Men, men ikke noe sånn påtrengende. Jeg vil si nok så normalt
6statskirkemedlem. Rett og slett. Og det har preget hele min oppvekst. Det har jeg hatt med meg
7fra jeg var barn, ikke sant. Men, ikke noe mer enn det. Kanskje noe sånn, jeg husker jeg var med
8på noe sånt yngstes, noe sånn.. ungdomsklubb for gutter. Det var liksom på ungdomsskolen, men
9ikke noe mer enn det. Veldig begrenset på sett og vis, altså. Ja. Så det preget nok hele min
10oppvekst, og...og e.... og det er vel det jeg liksom har bært med meg hele livet.. e...frem til
11i dag. Og det var ikke noe sånn at når jeg var ferdig på videregående, at jeg da liksom skulle
12begynne å studere teologi, jeg begynte å studere juss jeg, i to og et halvt år før jeg begynte på
13teologien, så det også kom senere. Sånn at jeg har nok e.. så jeg har nok ingen sånn utpreget
14kristen bakgrunn egentlig, det har jeg ikke. Nei. Jeg gikk veldig sporadisk i kirke, det var kanskje
15når jeg var hjemme på besøk hos foreldrene at vi gikk på julekvelden og kanskje en gang
16innimellom ellers, det var det det var. Ikke noe mer.

17Intervjuer: *Hvorfor teologi?*

18Ja, altså som jeg sier, så var mitt valg en helt annen vei, jeg begynte jo på juss og studerte det i
19to og et halvt år, før jeg hoppet av, og det var jo da for, dette var jo på... på e..sånn...sytti-
20åttitallet, ikke sant, og da, da var det jo mange ting som skjedde rent sånn politisk og, for da...jeg
21husker at jeg ble veldig fascinert av det som skjedde i Sør-Afrika den gangen. For det var midt i
22den prosessen med apartheid og oppløsningen forsåvidt av apartheid, og da husker jeg at jeg
23ble veldig fascinert av kirkens rolle i det arbeidet, i frigjøringskampen Desmond Tutu og..flere av
24de e..store kirkelederne. Jeg husker da fikk jeg et ønske om det hadde jeg hatt veldig lyst til å
25reise ned og være med på liksom. Jeg ble på mange måter litt sånn oppvakt...av det. Og det
26gjorde at jeg da sluttet på jussen, og begynte på teologien, med det ønske at jeg ville til Sør-
27Afrika rett og slett. Og hadde det ønsket nokså lenge før jeg måtte legge det fra meg. Men jeg
28fortsatte da på teologien, og fullførte teologien. Nå ble det ikke mer med Sør-Afrika, men jeg

29jobbet mye med det i løpet av studiet. Skrev en hovedoppgave blant annet om black theology,
30som er svart frigjøringssteologi. Så jeg har jo alltid vært preget av det også etterpå. Men e.. men
31e.. men nå ble det ikke noe Sør-Afrika på meg, men det ble prestatjeneste i stedet for. Ja. Og
32teologistudiet, det er, det angrer jeg ikke på i dag, jeg gjør ikk det altså. Det er et utrolig flott
33studium, og det et spennende studium, og det er et studium som innehar så mange elementer,
34både språk, kultur, ikke sant, historie og filosofi og dogmatikk. Alt det. Det var også... gjennom
35teologien, fikk jeg også satt ord på min tro. Det var teologistudiet som også hjalp meg til å
36definere min egen tro, så og si. Så...så på veldig mange måter var teologistudiet avgjørende for
37meg, i min egen.. i min prosess. I å finne ut av min egen tro, men også i mitt arbeid som prest.
38Det la grunnlaget for min teologi. Så og si. I dag. Det lærte jeg av det. Det har formet meg der.

39Intervjuer: *Den norske kirke er jo så mangt..*

40Den norske kirke er så mangt. Du kan si det har vært en splittelse i presteutdannelsen og, ikke
41sant, fordi du hadde jo universitetet som var hoved... hoved..stedet for utdanning av prester
42frem til århundreskiftet, og så kom jo da menighetsfakultetet, som ble opprettet som en friskole,
43og som en motsats til universitetet. Fordi de mente at teologien på universitet ble for liberal. Og
44dermed så opprettet man menighetsfakultetet. Sånn at du kan si at den striden der, mellom
45universitetet og menighetsfakultetet, den har jo fulgt Kirken opp igjennom alle år, frem til i dag.
46Fremdeles har du begge to institusjonene som utdanner prester. Og og og det forteller noe om
47at Den norske kirke er preget av, nettopp det som har vært menighetsfakultetets base har jo
48nettopp vært alle...det du kaller for lekmannsbevegelse, ikke sant, indremisjon,
49misjonsorganisasjonene, ikke sant. Hele den bevegelsen. Lekmannstradisjonen, som har vært
50veldig sterk i Norge. Både, ikke minst på sør og vestlandet har lekmannsbevegelsen stått veldig
51sterkt. Og den konflikten har nok vært der... frem til i dag. På sett og vis. Mellom disse kreftene.
52Mellom de mer liberale, det en kaller for de intellektuelle...e...kreftene, og de lavkirkelige
53lekmannstradisjonene. Så det har på mange måter vært to elementer i Den norske kirke. Frem til
54idag.

55Intervjuer: *Er det noe som er problematisk for deg i det trosgrunnlaget som Den norske kirke*
56*har?*

57Det er klart at (hoster) kirken forandrer seg jo veldig, ikke sant. Den har jo vært og er i forandring
58hele tiden. Det er jo ikke mer enn førti år sia, ikke sant, at et samlet bispekollegium sa at
59kvinnelige prester var mot Guds ord. Tenk på det. Det er ikke mer en førti år sia. Eller femti. Da
60sa altså alle biskopene, at kvinnelige prester var mot Guds ord tilogmed. I dag er det ikke en
61biskop som ville si det...på den måten. Jeg kjenner ingen, som kunne si det så bastant, at
62kvinnelige prester er imot Guds ord. Ikke sant. Og det gjelder også synet på homofili, ikke sant,
63som har endret seg veldig i løpet av bare de siste tiårene. Du har synet på skilsmisse, gjengifte,
64ikke sant, ekteskapet. Du har synet på Israel. Palestina-konflikten, ikke sant, du har mange sånne
65saker som jo viser at Kirken har endret seg radikalt, i løpet av bare de siste femti-seksti årene. Så
66du kan si at – heldigvis så er det sånn, at Kirken da e....er i en slags e....den gjenspeiler på sett og
68vis samfunnsutviklingen. Den gjør jo det. Vi kommer bare litt etter, på ette eller annet vis, vi blir
69presset litt. Men, men, men det er jo bare sunt og godt. Tror jeg. At Kirken endrer seg. Den er
70nødt til å endre seg. Vi skal jo ikke sant, det er det som er min hovedoppgave som prest, det er

71jo å forsøke å tolke disse tekstene. Og hvis jeg ikke tar med meg min tid, så blir det meningsløst
72det arbeidet. Du må både ta vare på tekstene, og kunne de, og kunne noe om bakgrunnen til
73tekstene, konteksten, ikke sant. Men samtidig er det jo like viktig å ta med seg sin egen kontekst.
74Den tid vi lever i. Så er det liksom i den, i det møtet der, det er der tolkningen skjer, og det er der
75selve troen så å si blir konkretisert. På et vis. Det er i det møtet. Mellom meg og mitt liv, og disse
76gamle tekstene. Og hvis jeg ikke tar med meg mitt liv, og hele min kontekst og min bakgrunn og
77vårt samfunn og politikk og alt mulig inn i det møtet, så blir disse tekstene interessante som
78historiske beretninger, men ikke noe mer. Hvis de skal tolkes inn i vår tid, så må jeg også ha med
79meg mitt liv. Derfor er det en kjempeprosess det greiene der. Altså, Bibelen er jo ingen kokebok.
80Det er mange som tror det – at Bibelen er en kokebok. Her finner man liksom svar på alle livets
81store spørsmål. Og det er jo bare tull. Bare tull. Bibelen er ingen kokebok. Den er beretninger om
82menneskers tro, og møte med Gud. Og så blir vi møtt med de beretningene i vår tid. Og det er
83det møtet som er så interessant. Og da tenker jeg at tro dypest sett handler om, ee..for meg
84handler det da om å bli berørt. Tro er ikke... tro e'kke matematikk! Det e'kke, det e'kke noe
85rasjonelt i det hele tatt, men tro er.. jeg sammenligner det mye mer med kunst og kultur. Ikke
86sant. Et bilde e.. kan jo jeg enten bli berørt av, eller jeg kan ikke berørt av det. Sånn er det når jeg
87ser en film eller leser en bok, hører musikk, ikke sant. Enten blir jeg berørt, eller så blir jeg det
88ikke. Og sånn er det også med troen, i møte med disse gamle tekstene, så blir jeg enten berørt,
89eller så blir jeg det ikke. Ikke sant. Du kan ikke tvinge alle til å bli berørt. Enten så blir du berørt
90av disse historiene eller så gjør du det ikke. Tenker jeg.

92Intervjuer: *Men er det alle forunt å forholde seg så intellektuelt til Bibelen? Hva med mannen
93i gata?*

94Men det er jo, derfor er jo mange av religionene lovreligioner. Ikke sant. Jødedommen og islam
95er jo de store lovreligionene. Det er påbud og lover og forskrifter. Det er selvfølgelig kan man si,
96at er det enkleste. Noen av oss ønsker orden og system i livet. Og for mange er det veldig...veldig
97trygt og godt, det å ha noen rammer rundt livet sitt. Og religionen er for veldig mange en slags
98ramme. Man har de ti bud, man har liksom noen bud og forskrifter å følge. Men altså, jeg tenker
99at religion er jo ikke lover og påbud. Religion handler om ikke om hode, men det handler om
100hjertet. Og det er stor forskjell på det. Vesentlig forskjell. Derfor er jeg helt allergisk mot alle
101sånn lover og regler og forskrifter og påbud i religionens navn. Det er ikke det det handler om.
102Da har man misforstått. Men det handler om å bli berørt av noe. Noen grunnleggende verdier.
103Og hvis man leser historiene, og for meg og i vår tradisjon som er den kristne tradisjon, så er
104det selvfølgelig personen Jesus som blir veldig sentral. Og det er jo historiene om han som jeg
105syns, som hvertfall har berørt meg da. Som har noen verdier og et budskap og noe ved seg
106som også kan tale til oss. I vår tid. Noen helt grunnleggende ting som kjærligheten, som
107barmhjertigheten, som rettferdigheten. Noen grunnleggende verdier, som jeg finner i de
108historiene. Som jeg blir berørt av, og som da, i og med at jeg blir berørt, så får disse gamle
109historiene også betydning idag. Men det er jo ikke sikkert det er sånn for deg. Det er jo ikke
110det. Men ok, sånn er det.

(...)

111Det gamle testamentet er jo den jødiske bibel, og den er jo full av nettopp lover og påbud og
112forskrifter. Gud som dommer og gud som refseren, ikke sant. Og det er jo det Jesus tar avstand
113fra. Og det er jo det Jesus tar et oppgjør med. Er det noe Jesus...hvis du leser beretningene om
114Jesus, er det noe han hele tiden så å si kriger mot, så er det de skriftlærde. Det er presteskapet.
115Det er de lovkyndige. Det er fariseerne. Det er de som hele tiden tror de har Gud på sin side,
116som hele tiden, likson på mange måter forvalter Guds sannhet. Det er de Jesus tar det
117kraftigste oppgjøret med. Så det er et stort skille mellom det gamle og det nye testamente, i
118bibelen..ee...nettopp ved Jesu' fødsel. Altså et oppgjør med den måten å tenke på. Han snur
119det på hodet faktisk. Det er det han gjør. Så sier han at Gud er kjærlighet. Det er det Gud er.
120Gud er kjærlighet.

121Intervjuer: *Tror du Jesus stod opp fra de døde?*

122Jammen det er det jeg sier, at Bibelen er ingen kokebok. Den er ikke det. Det er ikke sånn at alt
123det som står det kan en lese bokstavelig. Derfor blir et sånt spørsmål litt merkelig og. Men det
124er klart at e.. hvis man tror at det finnes en kraft..en Gud som har skapt denne verden, som er
125likson allverdens opphav, så er jo alt mulig for den guden. Ikke sant. For Gud er alt mulig. Rett
126og slett.

127Intervjuer: *Tror du at Jesus er den eneste veien til Gud?*

128Det er det jo ikke. Gud åpenbarer seg på mange måter tror jeg. Ikke sant. Mens jeg tenker at1
129Jesus er jo Guds ansikt på denne jord, sier jeg, og det betyr at Jesus på mange måter har
130tydeliggjort Gud, eee...aller sterkest for oss mennesker. Det er jo ikke tvil om at når Jesus på
131mange måter er Guds hender og føtter på denne jord, så har vi jo fått et helt konkret bilde av,
132av Gud som vi ikke har hatt før. Men det betyr jo ikke at det er den eneste veien til Gud. Men
133det er jo det mest konkrete og synlig og hva skal jeg si for noe, menneskelige bilde av Gud som
134finnes. Men Gud kan åpenbare seg på andre måter sannsynligvis, i naturen for eksempel.
135Mange sier de får en Guds-opplevelse av å gå i naturen. Eller utpå havet. Da aner man noe av
136disse enorme kreftene. Kanskje det er Gud?

137Intervjuer: *Men han sier at han er veien, sannheten og livet da, ikke vei, sannhet og liv. Han
138sier jo veien sannheten og livet i bestemt form – entall. Derfor må det være sånn, mener
139mange. Kan det forstås på noen annen måte enn at Jesus er den eneste veien til Gud?*

140Men det mange mennesker da gjør, det er at vi prøver å forme Gud i vårt bilde. Men det er det
141umulig prosjekt. Jeg føler at de som sier det gjør Gud liten. Gud kan vi ikke fange – i vårt bilde.
142Vi klarer det ikke, Gud er mye større. Og derfor, derfor blir det et håpløst prosjekt. Tror jeg.
143Men Gud har jo åpenbart seg på den måten, at han kom i et menneskes skikkelse i Jesus, til vår
144jord, og at det er det vi har å forholde oss til, og jeg mener at det er jo det gudsbildet jeg tenker
145at gir mest mening for meg. Og det er jo derfor jeg forteller om det videre til andre mennesker,
146fordi jeg tror det er et utrolig flott og godt gudsbilde.

147Intervjuer: *Tror du på et liv etter døden?*

148(Stillhet) Ja, altså, jeg pleier ofte å sitere han salmeforfatteren som heter Svein Ellingsen, som
149jo har skrevet mange salmer. Han er fremdeles i live, det er det ikke så mange av
150salmeforfatterne som er i vår tid, og han lever i vår tid. Og han har skrevet mange vakre
151salmer. Som også står i salmeboka. Han opplevde det som er alle foreldres mareritt, nemlig det
152å miste et barn. I ung alder. I en trafikkulykke. Og så forteller han at mens de stod ute på
153graven, og skulle begrave denne datteren, som het Margrethe, så spør da søsteren til
154Margrethe, som jo barn ofte gjør, konkret og nært, så spør hun sin far: Hvor er Margrethe nå?
155Og da er det at Svein Ellingsen forteller, at han sier til den andre datteren sin som står der ved
156gravkanten, så sier han atte: Kroppen til Margrethe den ligger i jorda. Men livet hennes er
157gjemt hos Gud. Også skriver han en salme da, som heter «Nå er livet gjemt hos Gud». Det er en
158veldig vakker salme, «Nå er livet gjemt hos Gud». Og for meg blir det et veldig vakkert bilde på
159døden, at når vi dør, så legger vi kroppen vår i jorda, men livet vårt - det som er identiteten,
160eller sjelen, eller det som er deg, din personlighet eller hva skal jeg si - det er gjemt hos Gud.
161Det er min tro.

162Intervjuer: *Hva er himmelen for deg?*

163Nei men altså... for meg, altså Jesus han snakket om himmelriket han og, himmelriket er inni
164dere, sier han. Himmelriket er kommet til dere sier han, så på et vis er jo himmer'n, for meg er
165himmelen på et vis bilde på det gode livet. Ikke sant. Her. Det gode livet her. Det er på mange
166måter himmer'n. Også tenker jeg at du har den dimensjonen ved at når vi da dør, så er livet
167mitt samtidig gjemt hos Gud. Men hvordan det er og hvordan det arter seg, det har jeg ingen
168ide om. Det vet jeg ingenting om. Men det er troen min at livet mitt da blir gjemt hos den Gud
169som har gitt meg livet, som har skapt livet. At den Gud også tar ansvar for meg når livet er
170slutt. Rett og slett. Det er min tro. Men noe mer kan jeg ikke si om det.

171Intervjuer: *Hva med perleportene og gatene av gull?*

172Da gjør man igjen Bibelen til en kokebok. Da trekker man ut noen tekster, og man trekker jo
173nødvendigvis bare ut det som passer. Ikke sant. Skulle man, skulle man, skulle jeg lest alt det
174som står der bokstavelig så måtte jeg jo lagt om livet mitt totalt. Jeg måtte skrudd klokka
175firehundre år tilbake i tid. Ikke sant. Mange sånne ting. Og selv de... konservative plukker jo ut,
176de gjør det, men de plukker ut det som på mange måter passer dem litt. (...) Jeg tenker
177egentlig følt lite på det. Det blir bare spekulasjoner.

178Intervjuer: *Hvem får livet sitt gjemt hos Gud da?*

179Det får selvfølgelig alle. Når alle mennesker er skapt i Guds bilde. Det er jo det vi står og sier.
180Skapt i Guds bilde. Mennesket er skapt i Guds bilde. Da tar selvfølgelig også Gud ansvar for oss
181den dagen livet er slutt. Noe annet ville jo være meningsløst! Hvis vi først tror at det finnes en
182allmektig Gud som har skapt oss... så må vi jo tro den Gud også tar ansvar for oss når vi dør. Så
183enkelt.

184Intervjuer: *Også den som ikke tror?*

185Alle. Selv om jeg ikke tror på Gud, så tror Gud på meg, heldigvis. Og det er jo veldig sant. Om
186jeg ikke tror på Gud så tror Gud på meg heldigvis.

187Intervjuer: *Hva tenker du om helvete?*

188Altså, helvete er jo en dal, Gehennadalen, en fysisk dal utenfor Jerusalem, jeg har selv vært der.
189Søppelplass. Man har til og med ofret mennesker der fortelles det – i gamle dager. Em.. det
190er jo bilde på ondskapen så å si – bilde på alt det som river mennesker ned. Som ødelegger oss.
191Tar fra oss livsmotet. Det er jo helvete! I ordets rette forstand. Eee...sånn tolker jeg helvete.

192Intervjuer: *Så himmel og helvete er kun metaforer for tilstander her og nå? Og i den grad
193man kan snakke om evig liv, så favner det alle?*

194Absolutt. Gud skal bli alt i alle står det. Jeg tror det er i nytestamentet det står at Gud skal bli alt
195i alle. Ikke sant. Det ligger noe i den tanken om at da skal alt som har blitt til ved Gud, skal også
196avsluttes ved Gud.

197Intervjuer: *Nå gjentar jeg meg selv her, men da finnes det ingen forestilling hos deg om at
198livet har to utganger?*

199Overhodet ikke. Men livet har mange muligheter, her, når vi lever det. Ikke bare to, men mange
200muligheter i livet vårt. Vi har muligheter til å velge det destruktive, og det som bryter oss ned,
201og vi har muligheten til å velge det som bygger oss opp. Og som gir oss mot. Det er det vi har!
202Den valgmuligheten har du nå den! Helvete kan vi jo oppleve nå! Mange opplever det jo her,
203hver eneste dag. Kvinner som lever i voldsutsatte forhold, narkomane som lever på gata her,
204fattige mennesker som kjemper hver dag for å overleve. Det finns nok av eksempler på
205mennesker som lever i helvete. Hver bidige dag.

206Intervjuer: *Hva tenker du om misjon?*

207Misjon kan jo tolkes på mange måter. Du har det frelsesperspektivet, at du skal gå ut og frelse
208folk. Fordi at hvis ikke de blir frelst så går de fortapt. Du har jo den varianten av det. Men
209samtidig har du jo misjon i den forstand at, men det gjør jo jeg hver eneste søndag, ved at jeg
210står og forkynner. Når jeg står og forteller om Jesus, er det jo fordi jeg har et budskap som jeg
211vil at andre også skal bli grepet av. Eller berørt av. Så på et vis, så er jo det også misjon. Det er
212at jeg jo formidler et budskap til andre mennesker. Som jeg ønsker også skal ta del i det. Så,
213ikke sant, misjon kan tolkes, og har nok veldig mange forskjellige retninger, for å si det sånn.
214Det det blir, ikke sant, veldig mye av den typen kristendom med frelsesperspektiv. Og den er jo
215veldig fokusert på livet etter døden. Ikke sant. Dette livet er på mange måter en jammerdal.
216Ikke sant. At det er liksom noe som vi må lide oss igjennom. Ikke sant. Det er jo grusomt å høre
217folk som sitter og snakker sånn. Som lever i sitt...som lever midt i livet sitt. Så er det de sitter og
218sier, at dette er bare en jammerdal. Jamen det er jo Guds skaperverk! Er ikke dette Guds
219verden da? Tenker jeg. De får det jo til å høres ut som at vi lever i djevelens verden, men langt i
220fra. Det er Guds verden vi lever i. Da må vi ta ansvar for det. Nei, de har lukket seg fullstendig
221ute. Det er jo så misforstått som det kan få bli. Da snur man jo alt det Jesus stod for på hodet.
222Det var jo ikke det han sa. Det var jo ikke det han sa i det hele tatt.

223Intervjuer: *Men i Joh 3,16 står det bl.a at «hver den som tror på han ikke skal gå fortapt, men
224ha evig liv» . Hva vil det si at man kan gå fortapt?*

225Jo, men igjen ikke sant, hvordan tolker man det. Hva betyr det å gå fortapt. Jeg kan jo gå fortapt
226her jeg. Ikke sant. Jeg kan jo gå fortapt her, jeg kan miste mitt liv nå på grunn av ulykke eller på
227grunn av destruksjon, på grunn av rus eller hva det måtte være for noe, ikke sant. Det er mange
228måter å gå fortapt på. Det er jo ikke det at jeg nødvendigvis mister livet mitt og kommer til
229helvete. Sånn at det er noe med å tolke tekstene...e..som jo er utfordring hele tiden. Og da
230tenker jeg at en del av disse kristne tradisjonene har jo tolket tekstene veldig snevert. Syns jeg.
231De tolker dem veldig snevert. Ikke sant. Nettopp dette med frelsesfokus. Fortapt, evig liv.
232Fortapt, evig liv. Og frelsen er kun det det dreier seg om. Det er det det dreier seg om. Hele
233deres gudstro dreier seg om det ene prosjektet. De har bare et prosjekt i huet.

234Intervjuer: *Mange syns det er feigt å gå inn og lete etter mulige betydninger av noe de mener
235står klart nok som det gjør..*

236Men en er jo pokka nødt til det! En er jo helt nødt til det. For det første er den boka, det er jo
237tusen år i tidsforskjell mellom de eldste og de yngste bøkene. Tusen år! Tenk hvor mye som har
238skjedd på tusen år da! Og for det andre så er den jo skrevet på gresk og hebraisk, to forskjellige
239språk. Den er skrevet i en helt annen kultur. De menneskene var sannsynligvis ikke så opplyste
240som vi er i vår generasjon. De hadde et helt annet samfunnssyn, både for kvinner og menn.
241Ikke sant, altså – hvis man ikke har dette bakteppet, så blir det helt feil. Men har man det
242bakteppet med seg hele tiden, i...i...i å prøve å forstå disse tekstene, så skjønner man jo også

243noe mer om tekstene. Hva som står, budskapet bak. Ikke sant. Da må man kunne noe om
244dette. Mener jeg. Jeg mener det.

245Intervjuer: *Men igjen - sier du da at man må være intellektuell for å forstå tekstene på en
246'sunn' måte? Folk flest er jo ikke det...*

247Det er jo ikke det jeg sier. For det er klart at hovedpoenget for meg...hovedtroen for meg er jo
248historiene om Jesus. Og det er jo dønn enkle historier. De er så enkle så at et barn kan lese og
249forstå det. Ikke sant. Og da er...det er de som er..på mange måter er hovedbudskapet for meg.
250Det er historiene om Jesus. Og de er krystallklare, og enkle å forstå. Man trenger ikke noe
251særlig fortolkning for å forstå Jesu' historier i møtet med den fortapte sønn, eller i møtet med
252kvinnen som ble grepet i ekteskapsbrudd eller hva det måtte være. Det er utrolig enkelt. Og da
253er det jeg kommer inn på dette med at da blir du enten berørt av de historiene, eller så blir du
254ikke berørt. Ikke sant. Men så kkommer alt det som er skrevet etterpå ikke sant. Alle bøkene
255som Paulus skrev og...hvor de begynner å snakke om kvinners stilling, ikke sant, at de skal tie i
256forsamlingen og.. om homofiles plass, ikke sant, om alle disse lover og regler. Da – kommer
257fortolkningen. Da mener jeg det blir veldig feil å lese ut alle disse påbudene og lovene som de
258da driver og skriver for over tusen år sia, at det bare automatisk er skrevet for vår tid. Da må du
259prøve å forstå noe av bakgrunnen for hvorfor de skrev som de gjorde. Eller hvorfor de mente
260som de gjorde. Og det er en helt annen greie, enn disse historiene om Jesus. En helt annen
261greie.

262Intervjuer: *Hva tenker du om frelsesbegrepet? På hvilke måte gir det mening?*

263Jamen det er jo hele fundamentet i vår tro, det er jo det jeg kaller for frigjøring, ikke sant. Og
264frelse har jo med dette, med det derre slaveriet, ikke sant, fri hals, hvor du jo ble fri fra de
265lenkene slavene hadde rundt halsen, ikke sant. Det var det de kalte for fri hals. De fikk fri hals.
266Det er frelsen. Altså en frigjøring. Og... det er jo et e... det er jo et helt sentralt begrep for meg
267også i min tro, det er jo at Jesus står for frigjøring. Frigjøring fra alt det som undertrykker og alt
268det som ødelegger menneskers liv. Det er frelse og frigjøring. Å bli fri fra det onde, så å si. Fra
269alt det som ødelegger livet vårt. Fra alt det som tar fra oss motet. Eller som ødelegger oss, eller
270som skaper splid. Tenker jeg. Budskapet om Jesus handler jo om frigjøring. Det handler om det.
271Om mennesker som blir fri. På et eller annet vis. Ved at han da forteller enkle historier, som har
272et krystallklart budskap. Det dreier seg ofte om frigjøring. Frigjøring fra andre menneskers
273oppfatninger og meninger, frigjøring fra vold, frigjøring fra undertrykkelse, det er det det dreier
274seg om. Og det er frelse. Frigjøring. Fra alt det som ødelegger mennesker.

275Intervjuer: *Så du du knytter det ikke i det hele tatt til et liv etter døden?*

276Nei. Nei.

277Intervjuer: *Så fortapelse er da de tingene du sier at man frigjøres fra?*

278Fortapelse er jo rett og slett det atte, det at man e.. mister grepet om livet sitt, man mister...

279mister.. fotfestet i tilværelsen. Ikke sant. Og det kan skje på mange måter.

280Intervjuer: *Går det an å være litt kristen?*

281Neimen det er jo helt umulig å måle. Jeg kan ikke...nå nettopp før du kom hadde jeg samtale
282med dåpforeldre, ikke sant. Altså, de kom her med unga sine og skal døpe unga sine. Jeg kan
283ikke drive og granske hjertene og nyrene til folk. Jeg kan jo ikke det. Måle tro, det er et helt
284umulig prosjekt. Det er jo det. Det er et helt umulig prosjekt. Hvordan kan jeg måle din tro? Det
285er et helt umulig prosjekt. Jeg må bare ha tillit til at du kommer hit og skal døpe unga dine eller
286hva som helst, ikke sant. Så kommer du hit med ditt liv og dine ting, og så vil du gjerne ha en
287tjeneste her hos oss, og så gjør du det, så får du det. Tro er umulig å måle. Det er så personlig
288og det er så individuelt, og det er en sak – til syvende og sist – mellom deg og Gud, vil jeg si. Og
289det er ikke alle forunt det der å stå og skråle og skrike om troa si. Og det ikke det Jesus heller
290sier, han sier det er ikke de som roper høyest...og som liksom sier at jeg er den....tydeligste
291kristne..det er ikke de som nødvendigvis er de som... får flest stjerner i boka. Det er jo ikke det.
292Det handler ikke om det i det hele tatt tror jeg.

293Intervjuer: *Hos dem som tror på at livet har to utganger, så finnes hele tiden fortapelsen i
294livet etter døden der, som et ris bak speilet. Også der hvor det ikke engang nevnes, finnes det
295i folks bevissthet som noe tatt for gitt. Hva tror du om den praktiske forskjellen på det å ha
296fortapelsen som ris bak speilet, og det å ikke ha det?*

297Jeg er ikke opptatt av å skremme, Gud vil jo ikke skremme oss. Hvorfor skal jeg skremme folk?

298Hva skal det føre til da?

299Intervjuer: *Mange ville kanskje ha levd annerledes om de ikke kjente på skremselens
300korrigierende virkning?*

301Men vi har jo alle en indre stemme tror jeg. Det tror jeg alle har uansett om man er religiøs
302eller ikke, om man tror eller ikke. Så tror jeg de fleste har en sånn indre stemme som til en viss
303grad korrigerer oss. Som kanskje gir oss dårlig samvittighet noen ganger, ikke sant, eller varsler
304oss på et eller annet vis, det tror jeg nok de fleste har. Og sier at dem har, ikke sant. Hvis en
305kjenner etter, så har en nok det. Men noe helt annet er å bruke Gud som et skremsel for at hvis
306ikke du tror nå, så kommer du til helvete eller da går du fortapt, det er jo noe helt annet. Jeg
307tror ikke på en sånn Gud. Det er ikke det gudsbildet Jesus viser oss. Det er ikke det Jesus sier.

308Det er ikke det Jesus gjør. Det er ikke det. Nei. Og min erfaring er at folk veit utmerket godt
309hvor dårlige dem er. Folk veit utmerket godt om alle sine dårlige sider. Da skal ikke jeg være
310med på å legge sten til byrden, ved å fortelle dem det enda en gang. Tvert i mot. Min oppgave
311som prest er jo å ta byrder fra folk. Og si at du er god nok som du er. Og si at nå kan du gå ut
312med rak rygg... isteden for å gå med bøyd nakke. Ikke sant. Det er det jeg skal gjøre. Ja. Det er
313det evangeliet handler om. Yes!